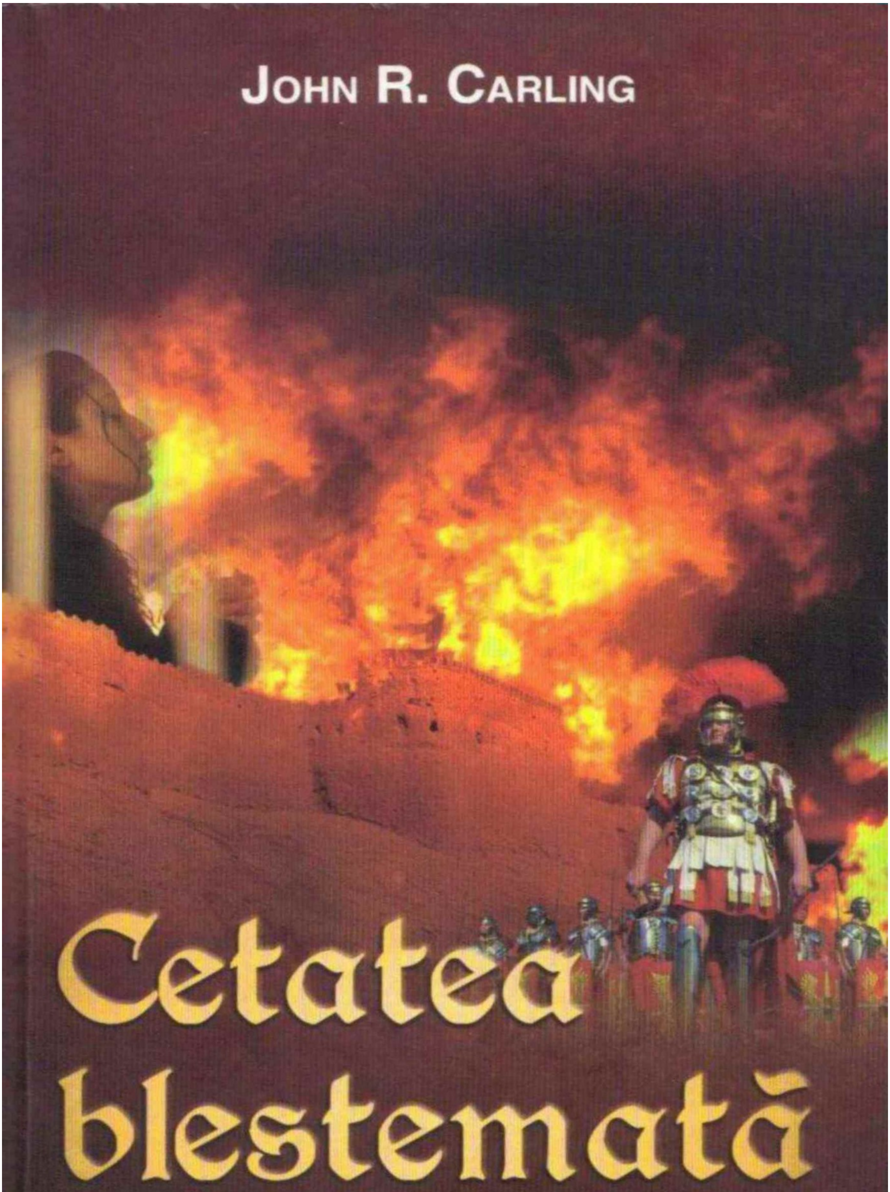

JOHN R. CARLING
Cetatea
blestemată

Cetatea blestemată
de John R. Carling

O. P. 1, C P. 270,
410610 Oradea
Tel. / Fax: 0259-469057; 0359-800761; 0722-669566
Email: info@ecasacartii.ro
www.ecasacartii.ro

Traducerea: Cristina Giurgiu
Editarea: Daniela Varvara
Tehnoredactarea: Vasile Gabrian
Coperta: Adrian Mihocaş

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
CARLING, JOHN R.
Cetatea blestemată / John R. Carling. - Oradea:
Casa Cărţii, 2009
ISBN 978-973-8998-71-1

821.111-31=135.1

Unul dintre soldaţi...
dintr-un îndemn supranatural,
a smuls din lemnărie o bucată cuprinsă de flăcări şi...
a aruncat-o printr-o portiţă de aur,
pe unde se ajungea... la locuinţele din jurul Templului.

Josephus Flavius,
Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor, VI, 4, 5.

Cuprins

Capitolul 1

O nuntă misterioasă

Lumina purpurie a serii se revărsa asupra coastei Siriei, în timp ce Crispus, cu pas iute şi cadenţat, străbătea drumul bătătorit care se îndrepta spre miazăzi, spre impunătoarea cetate Cezarea, capitala romană a Iudeii.

Desigur, bărbatul se bucura să meargă pe jos, din moment ce ar fi putut să călătorească pe roţi, pentru că, în urma lui, la o distanţă destul de mare, venea *rheda*, un car din bronz sculptat, tras de doi cai şi mânat de sclavi, acoperit cu o copertină din piele şi pânză, în care se afla bagajul trebuincios (pe drept numit de romani *impedimenta*) unui bărbat simplu, într-o călătorie lungă.

Crispus, a cărei vârstă părea să fie în jur de douăzeci şi cinci de ani, avea un trup bine legat şi suplu, ochii de un verde închis, părul cu nuanţe arămii, cârlionţat şi un chip cu trăsături regulate, dăltuit parcă în marmură, o faţă cu trăsături pure, ce ducea cu gândul la un trai curat, virtute extrem de rară în acele vremuri! Ochii, cu privirea lor pătrunzătoare, înflăcărată, lăsau să se întrevadă faptul că tânărul se născuse pentru a împlini un scop nobil, dacă nu cumva îl şi împlinise. „Un vechi roman” – s-ar fi putut spune despre el, mai ales datorită faptului că obişnuia să poarte acea impunătoare togă ce în secolul întâi începea să piardă rapid din popularitate, înlocuită fiind cu tunica grecească; mai mult, inelul de pe deget nu era din aur, ci din fier, după vechiul obicei.

Mergând, aruncă o privire la marginea drumului şi văzu un stâlp de piatră pe care erau gravate câteva litere ce-i

dădeau de ştire
că se afla la o distanţă de o mie cinci sute de mile de Roma. Atât de departe şi chiar mai mult – cu sute de mile mai mult – se întindea puterea romană în acest al doisprezecelea an al domniei împăratului Nero. Zâmbetul grav ce se ivi pe faţa lui Crispus exprima în mod grăitor natura sentimentelor sale, mândria pentru acest imperiu întemeiat de strămoşii săi şi hotărârea de a-l menţine cu orice preţ, chiar şi cu acela al propriei vieţi.

Într-adevăr, Roma număra puţini bărbaţi mai patrioţi decât tânărul Crispus Cestius Gallus, remarcat atât prin bravura de care dădea dovadă, cât şi prin frumuseţea-i masculină, prin nobleţea originii şi prin poziţia pe care o ocupa, căci tânărul era secretarul tatălui său, bătrânul Cestius, care, în acea vreme, îndeplinea funcţia de legat imperial al Siriei, titlu foarte râvnit de toţi politicienii romani, din pricina frumoaselor câştiguri şi a marii puteri care erau legate de acest titlu.

Era o seară încântătoare. O boare uşoară adia dinspre marea ale cărei valuri întunecate se stingeau cu un clipocit molcom pe nisipul auriu al plajei. Spre răsărit, la o distanţă cam de o milă, se înălţau colinele Samariei, misterioase şi întunecate în lumina înserării, cu crestele conturându-se clar pe cerul violet.

Privind drept înaintea lui, Crispus văzu apropiindu-se un om singuratic, încălţat cu coturni roşii∗[1] şi îmbrăcat cu o tunică de aceeaşi culoare, cu mâneci brodate, croită după ultima modă. Omul mergea cu paşi domoli, cu ochii plecaţi, cu un aer gânditor şi ar fi trecut pe lângă Crispus fără să-l zărească măcar, dacă vocea veselă şi răsunătoare a acestuia nu l-ar fi smuls din reverie.

— Hei, Titus! Se cuvine să treci astfel pe lângă un vechi prieten, şi încă pe pământ străin?

Omul tresări, îşi ridică privirea şi, recunoscându-l pe cel ce i se adresase, se scutură ca prin minune de aerul său melancolic şi păşi înainte cu un zâmbet pe faţă şi cu mâna întinsă.

---

[1]∗ Încălţăminte cu talpă groasă de lemn, purtată de actorii teatrului antic grecesc şi roman (n.tr.).

— Pe toţi zeii! e Crispus! exclamă cu o bucurie sinceră, întradevăr, Fortuna mi-e prielnică. Cine s-ar fi gândit c-o să te întâlnesc în provincia asta barbară, la o mie de mile departe de moşiile noastre sabine! Încotro te îndrepţi? Spre Cezarea? În cazul ăsta, mă înapoiez cu tine.

Titus Flavius, sortit să poarte purpura imperială, era doar cu un an mai în vârstă decât Crispus: cu privirea vie şi nasul acvilin, avea înfăţişarea unui adevărat soldat, în ciuda parfumului şi a veşmintelor elegante. Rumeneala obrajilor dovedea că omul avea predilecţie pentru traiul bun şi nopţile lungi.

— Ce cauţi pe pământul iudeilor? întrebă Crispus.

— Bucură-te de prezenţa mea aici! Asta înseamnă că am redobândit bunăvoinţa lui Nero.

— Nu ştiam c-o pierduseşi.

— Cum? N-ai auzit vorbindu-se că, în timp ce Nero, mare bufon, cânta pe scena din Corint, tatăl meu, Vespasian, insensibil la farmecele glasului său, a avut îndrăzneala de a căsca, de a adormi şi chiar de a sforăi zgomotos. Rezultatul a fost acela că nu doar *pater nocens*, ci şi *filius innocens* au fost alungaţi de lângă prezenţa imperială.

— Mă miră că încă mai aveţi capul pe umeri.

— Şi pe mine mă miră. Cu toate că am fost exilat, nu m-am pierdut cu firea şi, în maniera unui adevărat om de la curte, am adus în fiecare zi jertfe glasului divin al lui Nero, iar el, aflând asta (am avut eu grijă ca vestea să ajungă la urechile lui), m-a chemat din nou la curte şi, ca răsplată a pietăţii de care am dat dovadă, m-a trimis în misiune la Cezarea.

— În misiune? Ce fel de misiune?

— Desigur, îţi este cunoscut faptul că mândra cetate a Cezareii este populată de greci şi de iudei, care se ceartă pentru supremaţie Dacă procuratorul Florus ar afişa un edict adresat „grecilor şi iudeilor din Cezarea”, mulţimea iudeilor l-ar face îndată fărâme. Dacă l-ar adresa „iudeilor şi grecilor”, grecii n-ar suporta să-l vadă. La ocaziile solemne, marele preot al lui Jupiter are pretenţia să stea aşezat la dreapta procuratorului; marele-preot al iudeilor,

când vine în Cezarea, pretinde acelaşi privilegiu. Grecii vor ca limba lor să fie folosită în tribunale, şi nu frumosul nostru grai latin! Iudeii, de cealaltă parte, pledează pentru folosirea limbii lor. Conflictul acesta nu face altceva decât să alimenteze răzvrătirea şi vărsarea de sânge. De aceea Nero, care a stat de vorbă cu trimişi din ambele grupări, s-a pronunţat într-un decret pe care l-a trimis din Grecia prin mine.

— Şi în favoarea cui a decis Cezar?

— Nu ştiu. Decretul, trimis sub forma unei scrisori adresate lui Florus, a fost sigilat, iar Florus nu l-a făcut încă public. În ce mă priveşte, în loc să alerg înapoi la Nero ca să-i dovedesc cât de repede sunt în stare să-i împlinesc dorinţele, ca un nesăbuit ce sunt, întârzii în împrejurimile Cezareii.

— În acest caz, sigur e o femeie la mijloc, zâmbi Crispus; altfel, de obicei înţeleptul Titus n-ar umbla înveşmântat ca un filfizon. Cear spune severul tău părinte, republican, dacă şi-ar vedea fiul astfel parfumat?

— O femeie, ai spus? Mai degrabă o zeiţă. Nu s-a văzut chip mai încântător de când a ademenit Elena în Troia corăbiile greceşti.

— Nestatornicul Titus! Toamna trecută îi jura credincioşie veşnică Lesbiei, curtezana∗[2]; iarna următoare, inima i-a fost cucerită de dansatoarea aceea greacă, Lycoris; cine urmează primăvara asta?

— Lesbia şi Lycoris? Pfu! exclamă Titus ca şi când ar fi vrut să împrăştie în aer numele acestor nimfe. Te rog, nu le pune alături de această splendidă frumuseţe orientală. De data asta e ceva serios. Mai serios ca niciodată. M-aş însura cu ea mâine, dacă ea ar vrea lucrul acesta; nu, mai mult chiar, ca s-o câştig aş renega până şi religia strămoşilor mei, închinându-mă zeului ei evreu.

— Probabil că eşti tare îndrăgostit! Să înţeleg că frumoasa ta este iudeică?

— Aşa e! Şi încă una de rang mai înalt decât al meu, spuse Titus, cu un oftat adânc.

---

[2]∗ Termenul folosit aici este *hetera*, cel mai probabil însemnând *hetairă*, adică nume dat curtezanelor din Grecia antică (n.tr.).

— Tu vorbeşti astfel?! Tu, care eşti chestor, tribun al unei legiuni şi mesager al imperialului Cezar?

— Şi fiul unui om care a fost odinioară veterinar, nu uita!

— Ai fost crescut în casa imperială alături de Britanicus şi te-ai bucurat de acelaşi lux şi de aceiaşi instructori ca şi el.

— Şi aproape că am sorbit din aceeaşi cupă fatală, comentă Titus cu o grimasă.

— Zeii ţi-au rezervat un destin mai nobil. Dar frumoasa ta... cine e?

— O prinţesă frumoasă, trufaşă, dispreţuitoare. Berenice este numele ei, fiica acelui Agripa care în urmă cu douăzeci de ani a fost rege al Palestinei. I-a lăsat o avere atât de mare, încât i se spune „Berenice aurita”. O cunoşti? întrebă Titus, surprinzând pe faţa lui Crispus o expresie ciudată.

— Am văzut-o.

— Atunci ştii cât e de frumoasă.

— Da, este frumoasă, răspunse Crispus cu un ton rezervat.

— Mi se pare că eşti cam reţinut. E clar că n-o să-mi fii niciodată rival.

— E adevărat, Titus. Când va fi să mă căsătoresc, voi alege o fată neprihănită. Berenice a ta nu cumva a mai fost căsătorită?

— A fost măritată, când era doar o copilă, cu Polemo, regele Pontului, însă acesta a divorţat de ea după doi ani.

— Polemo? exclamă Crispus surprins. Polemo? Unul dintre prietenii tatălui meu. De ce a divorţat de ea?

— Nu ştiu. Omul era în vârstă şi ursuz; ea era tânără şi veselă, t ied că acesta este motivul.

Divorţul lor, remarcă Crispus, nu pare să fi lăsat prea multă amărăciune în urmă, căci, după câte îmi aduc aminte, la un banchet dat de tatăl meu în cinstea regilor Răsăritului, Polemo şi prinţesa Berenice au şezut unul lângă celălalt, părând a se înţelege de minune. Şi ce mi s-a părut ciudat a fost faptul că se uitau mereu în direcţia mea, ca şi când eu aş fi fost subiectul discuţiei lor. S-au născut

copii din căsătoria lor?

— O fiică, despre care se spune că ar fi murit puţin după naştere.

— Şi vrei s-o curtezi pe această prinţesă irodiană? Ai venit pe ţărmurile astea pustii ca să-i faci juruinţe lui Venus? întrebă Crispus, arătând cu degetul planeta dragostei care strălucea deasupra lor precum un ochi aşezat pe bolta întunecoasă.

— Am venit aici cu nădejdea că voi putea schimba câteva cuvinte cu ea, când se va înapoia la Cezarea. Mi s-a spus că în urmă cu un ceas carul ei s-a îndreptat în direcţia asta.

— Ai face mai bine să te întorci, pentru că – te asigur – niciun car n-a trecut pe lângă mine.

— Atunci probabil că a apucat-o pe un drum lăturalnic, spuse Titus, privind în stânga sa, ca şi cum ar fi vrut să treacă peste coline, în căutarea frumoasei prinţese.

Se răzgândi însă, cu un oftat adânc şi porni alături de Crispus, ale cărui numeroase întrebări cu privire la toate lucrurile pe care le întâlnea dovedeau faptul că tânărul străbătea pentru prima dată ţărmul Palestinei.

— Cum se numeşte casa aceea? întrebă el, arătând cu degetul spre o clădire cocoţată pe creasta unei stânci ce domina marea.

— Mi s-a spus că se numeşte Beth-tamar.

— Şi asta, tălmăcit, înseamnă Casa Palmierilor, remarcă Crispus, zâmbind când observă privirea surprinsă a lui Titus. O! cunosc puţin limba acestor barbari. Am învăţat-o în copilărie de la unul dintre sclavii preferaţi ai tatălui meu, un iudeu captiv Lucrurile au mers bine atâta timp cât omul a rămas doar la a mă învăţa limba lui; însă când a încercat să mă facă adeptul superstiţiei lui, a fost biciuit şi trimis departe de mine.

— Evreieşte! comentă Titus. Aici m-ai prins. Ce n-aş da să pot vorbi limba asta! Poate că Berenice m-ar privi cu un ochi mai binevoitor. Aşa însă, nu-mi rămâne decât să citez cuvintele lui Ovidiu: „Barbarus hic ego sum, quia non intelligor ulli.”

Cuvintele lui fură însă întrerupte de un glas puternic,

care strigă pe ton poruncitor:

— Stai!

Cei doi prieteni se opriră instinctiv şi priviră în sus. Cocoţată pe un colţ de stâncă, deasupra lor, zăriră silueta unui bărbat înalt, îmbrăcat cu o mantie lungă, desprinzându-se desluşit pe cerul luminat de stele.

— Cine eşti tu, pentru a îndrăzni să porunceşti unor romani să se oprească? întrebă Titus cu aroganţă.

— Slujitorul unui unui rege, veni răspunsul dat în limba latină, dar cu un accent străin.

— Şi care e numele stăpânului tău? întrebă Titus, suspicios.

— Polemo, regele Pontului.

Auzind numele rostit, cei doi se uitară unul la celălalt, miraţi că era vorba tocmai de persoana despre care discutaseră.

— Am un mesaj, continuă străinul. Pentru un anume Crispus Cestius Gallus.

— Eu sunt, spuse Crispus, ce vrea regele de la mine?

— Regeseul meu stăpân te roagă să binevoieşti a poposi un ceas la el înainte de a-ţi continua drumul spre Cezarea.

— Şi unde se află regele?

— În vila sa, Beth-tamar.

— Şi ce se întâmplă dacă-mi văd de drum fără a răspunde invitaţiei regelui?

— Eşti liber, însă s-ar putea să treci pe lângă o chemare înaltă.

— Atunci, grăbeşte-te şi anunţă-l pe rege că voi veni însoţit de prietenul meu, Titus Flavius.

Bărbatul dispăru la fel de neaşteptat precum apăruse. Poruncindu-le celor doi sclavi ai săi să-i aştepte întoarcerea, Crispus se abătu din drum şi începu să urce colina povârnită. Titus fu oarecum neliniştit văzându-şi prietenul gata să răspundă atât de grabnic invitaţiei unui necunoscut, însă acesta îl linişti.

— Cel care ne-a vorbit, spuse el, a fost însuşi Polemo.

— Regele? întrebă Titus foarte surprins.

— Chiar el, răspunse Crispus. Putem intra în siguranţă în Beth-tamar. Nu sunt chiar nepregătit pentru întâlnirea

asta. Când am plecat din Antiohia, tatăl meu mi-a spus: „Pe drumul spre Cezarea s-ar putea să-l întâlneşti pe regele Polemo, care are să-ţi facă o propunere; eşti liber să accepţi, sau să refuzi invitaţia lui, însă, dacă am vreun sfat să-ţi dau, acela ar fi să faci ce-ţi cere el, oricât de ciudat ţi s-ar părea.”

Cuvintele lui Crispus treziră curiozitatea lui Titus, care deveni la fel de nerăbdător ca şi prietenul lui să-l întâlnească pe regele Pontului.

Ajunşi pe platforma de pe culmea colinei, cei doi romani se pomeniră în faţa unei clădiri mari şi spaţioase, în formă dreptunghiulară, construită ca mai toate clădirile din acea regiune, din blocuri de piatră calcaroasă, care-i dădeau un aspect posomorât. Însă casa din Orient nu trebuie judecată după aspectul exterior, căci un exterior costisitor denotă bogăţie, iar în Răsărit bogăţia, în acele vremuri, ca de altfel şi în prezent, este o tentaţie pentru cei ce râvnesc la ea.

Sub intrarea în formă de arcadă stătea un sclav care, cu o plecăciune adâncă, îi invită pe cei doi să-l urmeze. Traversară un gang de piatră şi ajunseră de îndată într-o curte spaţioasă, neacoperită, în care dădeau câteva încăperi cu ferestrele zăbrelite. Într-una din aceste camere îi conduse sclavul, după care îi părăsi. Camera era decorată în stil oriental: un divan împodobit cu perne se întindea de-a lungul pereţilor de marmură ce străluceau de arabescuri aurite şi de lapislazuli. În centrul pardoselii ţâşnea o fântână a cărei apă reflecta lumina voalată pe care o aruncau lămpi atârnate de tavan.

Numaidecât îşi făcu apariţia acelaşi bărbat care li se adresase de pe stâncă. Omul avea o înfăţişare gravă şi maiestuoasă, cu acele trăsături clasice ce încă se păstrează pe anumite monede din timpul regatului Pontului. Se dezbrăcase de mantia grosolană pe care purtase atunci, iar acum era înveşmântat cu o haină regească, de culoare purpurie. Pe deget purta un inel de aur, decorat cu o camee pe care era sculptat chipul lui Nero, lucru destul de important, având în vedere că doar celor ce aveau privilegiul de a intra în prezenţa împăratului le era îngăduită purtarea unui astfel de inel.

— Bine aţi venit la Beth-tamar! fură primele cuvinte ale monarhului. Ştiind că te apropii de Cezarea, continuă el, adresându-se lui Crispus, m-am grăbit să-ţi ies în cale.

— În ce scop?

— Tatăl tău nu ţi-a spus nimic?

Crispus răspunse negativ. Polemo păru surprins de acest lucru; ezită şi privi la Titus, ca şi când prezenţa acestuia l-ar fi stânjenit. Ghicindu-i gândurile, Crispus zise:

— Titus este pentru mine *fidus Achates*. Regele să nu mă înţeleagă greşit, dar orice se spune, poate fi spus în prezenţa lui.

— Atunci, aşa să fie, spuse Polemo după o scurtă pauză. Dar trebuie mai întâi să-mi juraţi, amândoi, că veţi păstra tăcerea asupra propunerii pe care ţi-o voi face, fie că o primeşti, fie că nu, până ce vă voi dezlega de jurământ.

— Caracterul nobilului Polemo, răspunse Crispus, este o garanţie suficientă a faptului că nu-mi va cere să fac vreun lucru dezonorant sau vătămător intereselor statului roman.

— Departe de mine astfel de intenţii! Scopul meu este să întăresc puterea romană.

Liniştiţi în această privinţă, cei doi jurară, aşa cum li se ceruse, că vor păstra tăcere asupra lucrurilor pe care regele plănuia să le împărtăşească cu ei.

— Bun! Vreau să trecem la subiect, căci nu-mi place să folosesc prea multe vorbe. Cunoaşteţi, fără îndoială, faptul că nu am un fiu care să-mi urmeze la tron. Sunt, spuse el cu un aer mohorât, ultimul din neamul meu. În aceste împrejurări, Nero, domnul nostru, mi-a acordat cinstea de a-mi alege un moştenitor, cu condiţia ca acesta să fie un bărbat loial imperiului. Ei bine, am găsit un astfel de om.

Se opri şi privi la Crispus, care simţi că-l cuprinde ameţeala. Era oare posibil ca el să fie alesul?

— Dacă..., spuse Polemo, dacă loialitatea faţă de Roma trebuie să fie prima virtute a urmaşului meu la tron, atunci cine s-ar dovedi mai vrednic decât un roman? Cine altul ar putea să obţină aprobarea Senatului, dacă nu un membru al său? Din aceste motive, dar şi datorită faptelor tale care te-au făcut vrednic de această cinste, am hotărât ca peste trei ani să-ţi încredinţez sceptrul Pontului. Ce părere ai?

Crispus rămase câteva clipe mut de uimire. Mai apoi, venindu-şi în fire, începu să-l asalteze cu întrebări pe rege, constatând că acesta se gândise cu seriozitate la propunerea făcută.

Dar, cu toate că regele sugerase că doar calităţile lui Crispus îl determinaseră să ia o astfel de hotărâre, acesta nu se putea scutura de senzaţia că regele avea şi un alt motiv, pe care nu-l dezvăluise. Îşi aminti cuvintele pe care tatăl său i le spusese într-o împrejurare: „Sub învelişul său rece, Polemo ascunde un foc mistuitor. Mie îmi pare a fi un om care, după ce i s-a făcut o mare nedreptate, urzeşte planuri de răzbunare, închinându-şi întreaga viaţă acestui scop. S-ar putea ca arma de răzbunare pe care o pregăteşte să-i răpească ani buni din viaţă, dar atunci când o va folosi, va face prăpăd în jurul său.”

Amintindu-şi aceste cuvinte, Crispus începu să se întrebe dacă nu cumva oferta ce i se făcuse nu era şi ea parte a planului de răzbunare al regelui. Oare el, Crispus, urma a se urca pe tron doar pentru a duce la îndeplinire planurile şi ambiţiile unui duşman ambiţios? Nu se simţea dispus să se lase folosit pentru un astfel de scop; şi totuşi, ce conta? Avea la îndemână ocazia de a dobândi un statut splendid şi ar fi fost o nesăbuinţă din partea lui să rateze o astfel de ofertă, indiferent care ar fi fost motivele lui Polemo.

Rege!

„Toate lucrurile”, spusese Porus, „sunt cuprinse în acest cuvânt”.

Crispus încercă să-şi închipuie viitorul. Câte fapte glorioase va putea săvârşi!

Ar fi un adevărat părinte pentru poporul său; ar pune la punct problemele financiare ale oamenilor; ar îmbunătăţi comerţul; ar mări armata; ar promova folosirea limbii latine şi ar încuraja cultura greacă. În văile înguste ale munţilor Caucaz ce mărgineau împărăţia sa, trăiau triburi sălbatice, ce nu fuseseră niciodată cucerite. Va pune capăt pornirilor prădalnice ale acestora şi-şi va mări teritoriul. Şi nu doar atât, ci ar trece dincolo de bariera munţilor, purtându-şi armatele până în Sciţia, o regiune ce rezistase

incursiunilor armate ale perşilor, grecilor şi romanilor. De ce n-ar fi el în Nord ceea ce fusese Alexandru în Răsărit şi Cezar în Apus? Mai apoi, după ce-şi va lărgi şi latiniza împărăţia, va da dovadă de adevărat patriotism şi va încredinţa regatul Senatului făcând din el provincie a puternicei Rome.

Visuri, poate, însă tocmai astfel de visuri au stat la baza formării marilor imperii...

— Ce răspuns îmi dai?

— Pentru moment, niciunul, răspunse Crispus precaut. Darul

acesta nu este însotit de nicio condiţie?

— Ba da, de una singură. Acela care alege regele Pontului trebuie s-o aleagă şi pe regină.

— Cu alte cuvinte, trebuie să primesc drept soţie o femeie aleasă de tine.

— Aşa este.

— Şi dacă nu accept această condiţie, atunci nu primesc nici sceptrul?

— Adevărat. Darul împărăţiei depinde de căsătoria ta cu femeia aleasă de mine. Cele două merg mână în mână.

— Şi care e data stabilită pentru ceremonia nupţială?

— Seara asta. Chiar acum.

— Seara asta? Pe toţi zeii! Ai auzit, Titus?

— Mireasa este aici, căci socotind că nu vei refuza un tron, am adus-o.

— Care este numele ei?

— Să spunem... Athenais. Acesta este numele pe care-l va purta în calitate de regină.

— Cum? Nici măcar numele adevărat să nu i-l cunosc? Care-i este rangul?

— E de rang mai înalt decât tine, pentru că se trage din neam regesc.

— Sper că este plăcută la vedere.

— Zeuxis n-a pictat niciodată un trup şi nişte trăsături mai încântătoare ca ale ei.

Aceste cuvinte nu făcură altceva decât să sporească curiozitatea lui Crispus, aşa că îşi exprimă dorinţa de a o vedea pe cea care urma să-i fie mireasă.

— Nu vei putea s-o vezi. Pe tot parcursul ceremoniei va avea un văl pe faţă. Nici nu-i vei auzi vocea, căci nu va rosti niciun cuvânt. Când ceremonia se va încheia, vei fi liber să-ţi continui drumul spre Cezarea.

— Fără ca măcar să văd chipul soţiei mele! exclamă Crispus uluit. Oare a existat vreodată o propunere de căsătorie mai ciudată ca asta?

— Dorinţa mea este să nu ştii cu cine te-ai căsătorit. Mireasa este frumoasă, e de rang înalt şi-ţi aduce ca zestre o coroană. Oare nu-i destul?

— Şi când o voi cunoaşte?

— În ziua în care vei primi sceptrul.

— Şi când se va întâmpla acest lucru?

— Aşa cum am spus, peste trei ani.

— Cuvântul lui Polemo este sfânt, spuse Crispus, dar – *absit omen!* – ce garanţie am că peste trei ani îţi vei mai ţine făgăduiala?

— Asta, răspunse regele scoţând un sul de pergament pe care-l desfăşură. Este al tău de îndată ce se va încheia ceremonia nupţială.

Crispus străbătu cu privirea sulul şi constată că era ceea ce avocaţii romani numeau *instrumentum*, sau un document legal care-l desemna moştenitor al lui Polemo şi monarh al regatului Pontus. Era semnat de rege şi, ceea ce-i conferea şi mai mare greutate, purta alături semnătura lui Nero.

— Te învoieşti?

— Mă învoiesc.

— Gândeşte-te bine! Ţine minte că te obligi să rămâi credincios soţiei tale, Athenais, care, la rândul ei, se obligă să-ţi rămână credincioasă. Dacă în acest timp îţi vei încălca jurământul şi-ţi vei oferi dragostea altei femei, sau poate chiar propriei tale soţii, pe care n-o cunoşti, (Crispus zâmbi la auzul acestor cuvinte) vei pierde coroana Pontului.

— Condiţiile tale sunt ciudate, însă sunt de acord cu ele.

— Eşti gata pentru ceremonie?

— Sunt gata.

— Promiţi să nu-i dai la o parte vălul? Să nu cauţi a-i auzi glasul? Eşti de acord să pleci de îndată ce se va

încheia ceremonia? Făgăduiţi – tu şi prietenul tău – că nu veţi spune nimănui despre cele petrecute în noaptea asta?

În ochii lui Polemo se aprinseră două luminiţe când auzi răspunsul celor doi romani. Acest lucru confirmă bănuiala lui Crispus, aceea că regele îl folosea drept unealtă a răzbunării sale. Însă, ca şi înainte, îşi spuse: „Ce importanţă are?„

— Ce rituri vom folosi în timpul ceremoniei? întrebă Crispus.

— Pe cele romane, iar tu vei pecetlui jurământul punând acest simbol pe degetul miresei, răspunse Polemo.

Spunând aceste cuvinte, îi înmână lui Crispus un inel de aur. Inelul era împodobit cu un rubin pe a cărui suprafaţă era gravată, în chip măiestrit, o miniatură care păru să-l umple de uimire pe Crispus. Răsuci maşinal inelul între degete, iar rubinul sclipi, făcând să dispară ca prin minune miniatura gravată pe el. Crispus tresări violent şi aruncă regelui o privire întrebătoare; acesta însă îi răspunse cu un zâmbet misterios. Titus, care observase toate acestea, era intrigat; nu spuse nimic însă, gândindu-se că prietenul său o să-l lămurească mai târziu.

Se trezi repetând mecanic după Polemo ultimele cuvinte ale ceremoniei care urma să-l lege pe viaţă de necunoscuta Athenais.

„Despărţindu-mă de orice altă persoană şi legându-mă doar de tine, eu, Crispus Cestius Gallus, patrician al Romei, te iau pe tine, Athenais, drept soţie şi te voi recunoaşte ca atare atunci când vei alege să mi te faci cunoscută prin acest zălog.”

Spunând aceste cuvinte, strecură în degetul subţire inelul de aur primit de la Polemo.

Tânăra, care de acum îi era soţie, nu rosti niciun cuvânt, însă îşi dădu seama că era agitată după tremurul mâinii şi respiraţia accelerată şi după faptul că fu nevoită să se sprijine de braţul însoţitoarei sale.

Simţi degetele femeii cuprinzându-le pe ale lui, în mod intenţionat parcă. Gingaşa apăsare păru a-l asigura de faptul că, deşi ezitase poate să facă acest pas până atunci, femeia privea cu plăcere acest legământ, iar gândul îl

învioră oarecum.

Acel râs cristalin, apăsarea gingaşă a mâinii ei, încrederea cu care îşi încredinţase viitorul în mâna lui, îl impresionară într-atât pe Crispus, încât simţi o adâncă părere de rău că trebuia să se despartă de ea atât de grabnic. Aproape că îşi imputa faptul că fusese de acord cu asprele condiţii impuse de Polemo.

După ce dădu drumul acelei mâini micuţe, tânăra aproape că se prăbuşi în braţele celeilalte femei care, la un semn al lui Polemo, o conduse afară din cameră. Crispus o urmări cu privirea sperând că, în ciuda interdicţiei regelui, va ridica un colţ al vălului îngăduindu-i măcar pentru o clipă să-i vadă chipul.

Însă acest lucru nu se întâmplă. Tânăra dispăru în întunericul încăperii şi n-o mai văzu.

Cei doi tineri romani se regăsiră din nou pe drumul spre Cezarea, lăsând în urmă Beth-tamar.

— Ce anume era gravat pe piatra inelului de logodnă, de te-a tulburat într-atât? întrebă Titus, care fusese ciudat de tăcut pe tot parcursul ceremoniei.

Răspunsul lui Crispus nu-l lămuri însă:

— Imaginea unui templu în flăcări!

Capitolul 2

Banchetul lui Florus

A doua zi devreme, după sosirea sa la Cezarea, Crispus primi vizita lui Gessius Florus, procuratorul Iudeii. Acesta, auzind de sosirea lui Crispus, nu întârzie să-l caute pe fiul legatului Siriei, al cărui cuvânt era atât de puternic în Răsărit.

Ceea ce Crispus aflase până atunci despre el nu-l punea pe Florus într-o lumină favorabilă, iar întâlnirea cu omul îi întări părerea pe care şi-o făcuse. Un grec din Clazomena, îngust la minte şi superficial, departe de a fi un adevărat roman, îşi dobândise poziţia de procurator al Iudeii nu prin merite, ci prin influenţa exercitată de Cleopatra, soţia sa, care era prietenă apropiată a împărătesei Popeea.

Cu toate că se născuse în Ionia, Florus n-avea nimic din acea graţie specifică regiunii, iar dacă nu l-ar fi cunoscut, Crispus l-ar fi putut cataloga drept un membru al acelei fraternităţi pugiliste, ale cărei acte de „bravură" constituiau deliciul păturii de jos a romanilor. Omul avea un cap mare, rotund, ochi verzi, cu privirea piezişă şi fălci groase.

Îl pofti pe Crispus la un mare banchet ce urma să aibă loc în acea seară în *Pretorium*, cum se numea palatul procuratorului.

Crispus fu pe punctul de a refuza invitaţia, însă în minte îi veni imaginea lui Athenais. Era posibil ca aceasta să locuiască în Cezarea şi, dacă aşa stăteau lucrurile, atunci poate că avea să primească şi ea o astfel de invitaţie, datorită descendenţei sale regeşti. Poate că se va număra printre invitaţi. Va merge, cu toate că ar fi fost dificil, dacă nu cumva chiar imposibil, s-o recunoască.

Florus se retrase, aparent încântat.

În ce-l priveşte pe Titus, el plecă în aceeaşi zi spre Roma, îmbarcându-se pe corabia *Stella.*

— N-am nicio şansă de a o cuceri pe Berenice, spusese el, fără însă a-şi motiva trista concluzie.

Înainte de a se îmbarca totuşi, îi făcu un mare serviciu lui Crispus, prezentându-l unui viteaz şi credincios roman, Terentius Rufus. Acesta era căpitanul garnizoanei ce staţiona la Ierusalim şi venise cu cohorta sa în Cezarea pentru a da o mână de ajutor la înăbuşirea revoltelor ce aveau să se producă negreşit în urma publicării edictului lui Nero legat de întâietatea pe care o pretindeau iudeii şi grecii.

Terentius Rufus primise şi el invitaţia de a participa la banchetul lui Florus, astfel încât, la ora stabilită, cei doi se

prezentară la pretoriu.

Ajungând la sala unde se dădea banchetul, numită *Neronium*, după numele împăratului, se opriră o clipă în prag pentru a admira scena ce li se desfăşura înaintea ochilor. Salonul de marmură, sprijinit pe coloane de porfir sclipind în lumina miilor de lămpi, era o scenă feerică de lumini, mişcare şi culoare. Parfumuri de mirodenii fumegau în trepiede aurite; florile cele mai rare încântau privirile din vaze sculptate; tricliniumurile✶[3] de fildeş, cu pernele lor de purpură, bogata veselă de aur şi argint, rochiile şi bijuteriile femeilor, toate acestea alcătuiau un tablou ce făcu o profundă impresie asupra lui Crispus.

Se minună să găsească o asemenea splendoare în casa unui guvernator de provincie.

— De unde are Florus atâtea bogăţii? întrebă el.

— Şi alţii ar vrea să ştie răspunsul la această întrebare, răspunse Rufus pe un ton misterios.

— Unde e Florus? întrebă Crispus, privind în jur, căutându-l zadarnic din priviri pe guvernator.

— Probabil că-şi gâdilă gâtlejul cu o pană, ca să se descotorosească de ce-a mâncat, răspunse Rufus, făcând aluzie la dezgustătorul obicei practicat de mulţi dintre romanii din acea vreme, obicei având ca scop creşterea apetitului. Nu-ţi face probleme, îşi va cinsti el masa cum se cuvine.

Privind în jur, Crispus deosebi curând printre invitaţi acel tip de fizionomie care, gravată pe monumentele egiptene cu mult înainte de întemeierea Romei, s-a păstrat aproape nealterată până în zilele noastre.

— Sunt mulţi iudei printre noi aici, remarcă el.

— Şi multe iudeice, răspunse Rufus; iat-o şi pe cea mai frumoasă dintre ele, sprijinită de braţul lui Florus. E-o minune că nu e beat!

Brusc, se făcu linişte. Doi sclavi dădură la o parte cu o plecăciune perdeaua ce acoperea o deschizătură în formă de ogivă, pentru a lăsa să treacă procuratorul.

Privind în jur, Florus îl zări de îndată pe Crispus şi se

---

[3]✶ Triclinium – sofa cu trei locuri pe care şedeau întinşi romanii când mâncau (n.tr.).

îndreptă spre el ca să-i ureze bun venit. Era însoţit de o femeie, nimeni alta decât prinţesa Berenice. În timp ce o examină cu o privire discretă, Crispus se gândi că nu era de mirare că Titus se îndrăgostise de ea de la prima privire. Avea părul întunecat, ochii mari, negri, şi o faţă care, atunci când era luminată de un zâmbet, aşa cum se întâmpla acum, era atât de fermecătoare, încât îţi tăia răsuflarea. Trupul zvelt, la fel de încântător precum îi era chipul, era înveşmântat într-o rochie purpurie de mătase, brodată cu flori aurii şi împodobită cu perle dintre cele mai preţioase.

Îl salută pe Crispus cu un zâmbet dulce.

— Nu mă trece cu vederea şi în seara asta, aşa cum ai făcut-o în Antiohia, spuse ea jumătate în glumă, jumătate în serios; apoi, privindu-l pe sub gene, se îndreptă, la braţul lui Florus, spre locul ce li se rezervase. În timp ce procuratorul se întinse pe un triclinium, Berenice se aşeză, păstrându-şi o ţinută dreaptă, căci pentru o femeie era un lucru necuviincios să se întindă pentru a mânca.

Crispus şi Rufus aveau locuri rezervate în tricliniumul alăturat. Lângă ei se afla un bărbat cu privirea ageră şi pătrunzătoare, pe nume Tertullus, după cum îl informă Rufus pe Crispus. Tertullus era avocat, şi încă unul renumit.

— Ţine minte acest nume nobil, spuse Rufus râzând. Ce alt nume ar putea fi mai potrivit pentru un orator? Ascultă sfatul meu, Crispus, continuă el, dacă vei fi vreodată nevoit să apelezi la serviciile unui avocat atâta vreme cât te vei afla în Cezarea, nu ezita să-l cauţi pe prietenul meu, Tertullus. N-a pierdut niciodată vreun proces.

— Cu excepţia unuia singur, îl corectă Tertullus. Pavel din Tars a scăpat de condamnare, atunci când am poruncit să fie ucis cu pietre.

— A! uitasem de el. Câinele, se pare, era cetăţean roman. A făcut apel la Nero, iar acesta l-a scăpat.

— Şi care a fost rezultatul? comentă Tertullus. Câteva luni mai târziu Roma era în flăcări, aprinsă de mâinile ucenicilor lui. Nenorociţii! Urâtori de oameni! O singură grupare de oameni s-a dovedit a fi mai josnică decât asta,

secta zeloţilor, iar eu sunt ultima lor victimă.

— Ce vrei să spui? întrebă Rufus.

— N-ai auzit? Nu?! Ei bine, cu câteva zile în urmă călătoream de la Ierihon către capitala Iudeii. Ştiind foarte bine care era situatia în acel tinut, m-am alăturat unei caravane conduse de oameni înarmaţi, ce călătoreau în aceeaşi direcţie. Am făcut un ocol spre apus, ca să evităm acea teribilă trecătoare, Adummim; zadarnic, însă. Manahem şi zeloţii lui s-au abătut ca vulturii asupra noastră. Eu am fost unul dintre puţinii care au scăpat. Când are de gând Florus să pornească o expediţie împotriva bandei ăsteia de tâlhari?

— Ţi s-a furat ceva?

— Câteva obiecte de aur, printre care unul la care ţineam foarte mult, un vas pentru mir, atât de preţios, încât îmi vine să plâng, când mă gândesc că mi l-au luat.

— Atunci nu te mai gândi, spuse Rufus. Gândeşte-te la ceva mai plăcut, cum ar fi prinţesa Berenice. În seara asta este mai încântătoare şi mai înfloritoare ca niciodată. Ce vârstă îi dai, Crispus? continuă el adresându-se prietenului său.

— Nu mult peste douăzeci de ani, se hazardă el.

Rufus râse amuzat.

— Ei bine, în urmă cu şaisprezece ani s-a măritat cu Polemo. Nu poate avea mai puţin de treizeci şi opt de ani.

Crispus rămase surprins să audă acest lucru.

— Sunt multe tinere aici, spus el, care arată mai în vârstă decât prinţesa.

— Berenice se străduieşte din greu să-şi păstreze frumuseţea, remarcă Rufus. Se spune că, precum Popeea, se îmbăiază în lapte de măgăriţă zilnic, ca să-şi păstreze pielea fină şi suplă.

Florus dădu semnalul de începere a festivităţii şi imediat îşi făcură apariţia, una după alta, tinere grecoaice încărcate cu coşuri pline de ghirlande şi cununi de flori, căci a cina fără a purta o astfel de cunună sau ghirlandă ar fi însemnat a fi împotriva obiceiului acelor vremuri. Berenice alese o cunună de violete; Florus alese o cunună asemănătoare.

— Floarea cinstită de o prinţesă se cuvine să fie şi alegerea mea, şopti el.

Gestul lui nu trecu neobservat de Crispus.

— Florus e îndrăgostit nebuneşte de ea, comentă Rufus. Cine n-ar fi, la urma urmelor?

— Credeam că Florus este căsătorit, spuse Crispus.

— Asta nu-i o piedică în vremurile noastre, când un bărbat se poate căsători în fiecare an, dacă aşa vrea. Se zvoneşte că Florus plănuieşte s-o repudieze pe Cleopatra, soţia sa.

— Unde este Cleopatra acum? întrebă Crispus.

— La Roma, răspunse Tertullus, în timp ce-şi aşeza o cunună de trandafiri pe creştet. Ca să supravegheze interesele scumpului ei soţ. Iar acesta profită de absenţa ei şi-i face curte Berenicei, care nu se sinchiseşte deloc de el şi n-are nicio intenţie de a i-l răpi Cleopatrei. Berenice nu trebuie judecată prea aspru, continuă el observând încruntătura lui Crispus. Acţiunile ei sunt motivate de două lucruri: dragostea pe care o are faţă de poporul din care se trage şi dragostea faţă de propria religie. Florus, procurator fiind, ar putea, dacă ar vrea, să facă mult rău iudeilor şi ar putea chiar să influenţeze într-o anumită măsură administrarea închinării lor publice. „Dar – îşi spune frumoasa Berenice – Florus nu va încerca să-i supere pe iudei atâta vreme cât doreşte să-mi intre în graţii, căci şi eu sunt iudeică. Aşa că, de dragul iudeilor, o să-i alimentez speranţele.” Acum, că am vorbit atâta, adăugă Tertullus, daţi-mi voie să mănânc. Se aduce mreană, mâncarea mea preferată.

Şi cum îi fu pusă mâncarea înainte, se lăsă în voia plăcerii de a savura bucatele. După o vreme îşi înălţă glasul şi se adresă procuratorului.

— Am studiat şi eu, o, Florus, cu mare atenţie, creşterea mrenelor, dar trebuie să mărturisesc că n-am reuşit să le dau un gust atât de ales ca al acestora.

Doi sau trei dintre invitaţi făcură aceeaşi remarcă.

Florus surâse, privindu-i cu aerul unui om care, după ce a descoperit un lucru excelent, intenţionează să-l păstreze doar pentru sine.

Tocmai pentru că ştiu cum se ajunge la gustul ăsta ales, şopti Rufus, mă abţin să mănânc aşa ceva.

— Pe tridentul lui Neptun! spuse Tertullus. Spune-mi care e acest secret, căci îmi plac la nebunie mrenele.

— Atunci promite-mi că nu vei sufla niciun cuvânt, altfel Florus s-ar putea să nu mi-o ierte. Atunci când vreunul dintre sclavii săi face vreo greşeală vrednică de pedeapsa cu moartea, sărmanul nenorocit, în loc să fie spânzurat, este aruncat în piscina cu mrene, ca să le slujească drept hrană. Pe toţi zeii! nu glumesc, adăugă el observând privirea sceptică a lui Tertullus. Prinde-l pe şeful piscinelor într-un colţ, pune-i un pumnal la gât şi-ţi va adeveri că cele ce ţi-am spus sunt adevărate.

Cum legea romană dădea unui stăpân putere de viaţă şi de moarte asupra sclavilor săi, această practică a lui Florus nu trezi în Crispus acel sentiment de repulsie pe care l-ar încerca un om din vremurile noastre. Cât despre Tertullus, acesta merse până la a gândi că nu i-ar strica nici lui să adopte o astfel de practică.

— Dacă un sclav *merită* moartea, spuse el, atunci de ce n-ar muri într-un mod care ar aduce folos stăpânului său?

Crispus căută să schimbe subiectul conversaţiei, aşa că-l întrebă pe Rufus care este numele bărbatului impozant întins la stânga lui Florus; era un personaj cu un aer extrem de distins, cu tenul bronzat, părul şi barba albe şi îmbrăcat foarte elegant. La începutul mesei scosese o aspidă∗[4] dintr-o cutioară de fildeş, ce i se înfăşurase numaidecât în jurul braţului gol, rămânând acolo şi înghiţind bucăţile de hrană pe care i le întindea stăpânul său din cînd în când.

Acela, răspunse Tertullus, este Theomantes, preotul lui Zeus Cassarius şi în acelaşi timp un faimos ghicitor.

Iar şarpele pe care-l poartă după el, dacă eşti atât de nătărău să crezi asta, remarcă Rufus, este Zeus însuşi, întruchipat. Poţi vedea cât este de apreciat Theomantes după locul ce i s-a oferit. În zilele noastre orice guvernator roman trebuie să aibă un ghicitor ataşat persoanei sale, iar Florus n-ar vrea să se abată de la acest obicei. Acest

[4]∗ Viperă, nâpârcă (n.tr.).

Theomantes este cel care-i oferă în fiecare dimineaţă lichidul trebuincios pentru baia sa.

— Lichidul? Ce fel de lichid?

— Desigur, nu apă, îndeajuns de bună pentru muritorii de rând ca mine şi ca tine; nici lapte, pe care frumoasa Berenice îl foloseşte drept excelent cosmetic. Florus preferă sângele.

— *Sânge!* exclamă Crispus.

— Chiar aşa. Ştiai că, după părerea unor medici, sângele se dovedeşte a fi deosebit de eficient pentru întărirea unui trup slăbit de desfrâu? Aşa că dragul nostru guvernator se îmbăiază zilnic în sângele boilor aduşi ca jertfă; superstiţia lui îl face să creadă că într-un astfel de sânge ar exista mai multă virtute. O, nu e un lucru neobişnuit, te asigur. Procedeul are şi un nume, preluat din limba greacă: *taurobolium.*

— Fiecare cu gustul său! comentă Crispus pe un ton sec. Şi, continându-şi seria întrebărilor referitoare la cei invitaţi, spuse:

— Cine este bărbatul acela cu barbă căruntă şi înfăţişare fioroasă, întins lângă Theomantes?

— Anania, fiul lui Nebedeus, fost mare-preot al iudeilor, răspunse Rufus.

— Un pungaş! comentă Tertullus. M-a angajat ca avocat al acuzării când Pavel din Tars a fost dus înaintea lui Felix, şi nu mi-a plătit taxa cuvenită. Dar o să-mi închei eu socotelile cu el.

— Ai observat, continuă Rufus, ce priviri fioroase îi aruncă lui Theomantes? Socoteşte că el ar trebui să stea lângă guvernator.

— N-are decât, în ce mă priveşte, râse Crispus. Şi cine e domniţa aceea încântătoare de lângă el? Fiica lui?

— Fiica lui, ce să-ţi spun... spuse Rufus. Este Asenath, o dansatoare siriană, ultima favorită.

— Din nefericire, trebuie să recunosc că are gusturi bune, spuse Tertullus. Fata e delicioasă.

— Şi se pare că vrea să observăm asta, remarcă Rufus.

Fata în cauză era o brunetă frumuşică, înveşmântată într-o rochie care, chiar şi în acest veac al decadenţei, era

considerată a fi exagerat de îndrăzneaţă; mătasea rochiei era atât de transparentă, încât puteai vedea ca prin sticlă colorată formele-i apetisante.

Şi, trebuie să amintim, tânăra în cauză nu era singura femeie de la banchet înveşmântată atât de „diafan”!

— Aceasta este fata, continuă Rufus, de dragul căreia Anania a ars în propria casă tămâia pe care n-avea voie s-o ardă decât pe altarul Templului evreiesc. Anania a pus să se aştearnă, între Templu şi casa lui, un covor pentru picioruşele delicate ale fetei şi a întins un baldachin, ca s-o ferească de soare. El însuşi era atât de „delicat” încât obişnuia să poarte mănuşi de mătase la altar, ca nu cumva să-şi păteze degetele fine cu sângele jertfelor✶[5]. Pentru mine e un mister că un saducheu ca el ţine să se închine lui Dumnezeu. După părerea lui, omul moare precum câinele, nici unul nu are suflet. Un Dumnezeu care plămădeşte pe om din ţărână, doar ca să-l întoarcă înapoi, în ţărână, nu mi se pare vrednic de închinare. Ce părere ai?

— Bătrânul Homer l-ar fi putut învăţa o doctrină mai bună, răspunse Crispus.

Conversaţia, cum se va vedea, luă o întorsătură teologică; un lucru asemănător se petrecea şi în tricliniumul lui Florus.

— Îi urăsc pe aceşti creştini la fel de mult ca şi tine, îi spunea procuratorul Berenicei. Însă Nero ne-a învăţat cum să-i tratăm. Şi spui că mai sunt câţiva adepţi ai acestei secte la Ierusalim? Credeam că predecesorul meu, Albinius, ucigându-l pe Iacov, fratele acestui Hristos, a pus capăt fanaticilor. O să se facă precum zici, prinţesă. La o săptămână după sosirea mea la Ierusalim, nu va mai rămâne acolo niciun creştin în viaţă.

— Blestema-i-ar zeii pe aceşti creştini! spuse Tertullus cu voce tare. Pe zi ce trece devin din ce în ce mai sălbatici şi nebuni în blasfemiile lor. Acum mai au şi neruşinarea să afirme că acest Hristos al lor, care a murit în al optsprezecelea an al lui Tiberius Cezar, a fost mai mult decât un om; că acest ţăran galilean a fost nimic altceva decât manifestarea dumnezeirii supreme, creatorul

[5]✶ Talmudul

universului şi marele To Pan despre care a vorbit divinul Platon.

Cuvintele lui Tertullus îl făcură pe Crispus să tresară.

— Când spui că a murit acest Hristos? întrebă el repede.

— În al optsprezecelea an al lui Tiberius Cezar, răspunse Tertullus.

— În ce lună?

— În ziua a paisprezecea a lunii Nisan, după calendarul iudaic.

— Ceea ce ar fi pentru noi şapte aprilie, explică Rufus, după un rapid calcul mental.

Uimirea lui Crispus păru să crească.

— Şi spui că aceşti creştini îl numesc pe cel ce a întemeiat gruparea lor To Pan? Ciudat! murmură el.

— Pentru ce? întrebă Florus.

— V-aş putea istorisi o întâmplare ciudată care a avut loc în acea lună şi-n acel an. Dar nu cred că vă interesează.

— Dimpotrivă, trebuie să ne-o spui, strigă Florus şi, intenţionând să-l onoreze astfel pe Crispus, se întoarse spre cei care-i înconjurau şi le spuse:

— Tăcere, prieteni! Să ascultăm povestea lui Crispus!

Toţi ochii se îndreptară asupra lui Crispus care, după ce ezită un moment, văzând interesul de pe feţele celorlalţi oaspeţi, începu:

— Ei bine, dacă ţineţi s-o auziţi… La acea vreme despre care s-a pomenit aici, adică luna aprilie, în al optsprezecelea an al lui Tiberiu, o corabie de negoţ străbătea apele Mării Ioniene, îndreptându-se spre Italia. Apele erau liniştite; vântul se potolise, iar corabia se oprise undeva lângă insula Paxos. Dintr-odată, liniştea ce învăluia pământul şi apele fu tulburată de un glas venind dinspre ţărmul pustiu, un glas limpede şi solemn, care-i umplu de spaimă pe toţi cei care-l auziră, căci părea a veni de pe alt tărâm. „Thamus!” strigă glasul. Cârmaciul corăbiei, un egiptean de origine umilă şi obscură, se întâmpla să poarte acest nume. Plin de spaimă, nu îndrăzni să răspundă. După ce răsună şi a treia chemare, omul găsi curajul să întrebe: „Ce vrei cu mine?” la care glasul răspunse: „Când vei ajunge la Pelodes, strigă tare că marele Pan a murit.” Asta

a fost tot. Călătorii, uimiţi şi înspăimântaţi de acest eveniment, se întrebau dacă ar fi fost înţelept din partea lor să asculte de acest glas misterios. Thamus hotărî ca, dacă atunci când vor ajunge în dreptul locului cu pricina, vor avea vânt îndeajuns pentru a umfla pânzele, să treacă în tăcere; în caz contrar, va proclama mesajul. Vântul se înteţi, corabia începu să lunece mai repede pe valuri, însă când ajunseră la Pelodes, vantul scăzu dintr-odată. Aşa că Thamus se postă la prova corabiei, întoarse capul spre uscat şi strigă cu glas puternic: „Marele Pan a murit!” În acel moment de pe ţărm se auzi un zgomot asemănător unei mulţimi de glasuri plângând şi văicărindu-se∗[6].

Crispus îşi încheie povestirea cu ciudatul sentiment că cele spuse nu erau nici pe placul iudeilor, nici pe al celorlalţi prezenţi la masă.

De unde ai auzit povestea asta? întrebă Theomantes pe un ton dispreţuitor.

— De la tatăl meu, el însuşi pasager pe acea corabie.

— Şi cine erau cei care se tânguiau?

— E convins că erau mai mult decât nişte muritori.

— Zei şi demoni?

— E posibil.

— Lamentându-se?

Era ca un vaiet de deznădejde, aşa a descris tatăl meu acel zgomot.

— Zei deznădăjduiţi din cauza morţii cuiva? Şi asta s-a întâmplat în Grecia, în al optsprezecelea an al lui Tiberius? Vrei să spui că acel Hristos crucificat de Pilat şi Marele Pan din povestirea ta ar fi unul şi acelaşi, că moartea sa a pricinuit căderea zeilor?

— Nu pot accepta această explicaţie, căci eu cred în existenţa veşnică a acelor zei pe care îi venerează Roma şi cărora le datorează puterea ei. Povestea este adevărată, oricare ar fi semnificaţia ei, adăugă Crispus pe un ton tăios, care-l descurajă pe Theomantes să mai facă vreun comentariu

.

[6]∗ Relatat de Plutarh în lucrarea sa, *Despre oracolele delfice.*

Capitolul 3

Regina frumuseţii

În timp ce-şi istorisea povestirea, Crispus zărise pe un triclinium alăturat, o tânără neobişnuit de frumoasă. Însă ceea ce-i atrăsese atentia nu era atât frumuseţea ei, cât atentia cu care-i ascultase cuvintele. Fără îndoială, tânăra se dovedise a fi cea mai interesată şi atentă dintre ascultătorii săi, sorbindu-i de pe buze fiecare cuvânt pe care-l rostise; dintre toţi cei prezenţi acolo, ea era singura persoană care părea a-i asculta povestirea cu mare plăcere.

— Rufus, şopti el, cine este tânăra cu acele minunate cosiţe aurii, în stânga noastră, pe tricliniumul alăturat?

Rufus se întoarse încetişor ca s-o privească.

— Nu ştiu nici cum o cheamă, nici cine este. A venit aici însoţită de bărbatul de lângă ea. Şi pentru că nu găsesc nicio asemănare între cei doi, mă gândesc că nu poate fi tatăl ei.

Bărbatul la care se făcea aluzie era, evident, evreu, şi încă unul ce se remarca atât prin nobleţea trăsăturilor sale, cât şi prin veşmintele-i bogate.

— Tatăl ei? Nicidecum! spuse Tertullus. Este Josephus, un iudeu. Cât despre tânără aş putea să jur că nu-i iudeică. După graţia şi frumuseţea ei, mă gândesc că nu poate avea decât o origine ioniană.

— Cine este acest Josephus? întrebă Crispus.

— E preot dintre cele douăzeci şi patru de cete, răspunse Tertullus, şi un rabin înzestrat chiar din leagăn cu o înţelepciune uimitoare; încă de la vârsta de paisprezece ani, membri venerabili ai Sanhedrinului şi preoţi în vârstă veneau să-l consulte cu privire la unele aspecte din lege care erau mult prea grele pentru înţelesul lor.

— De unde ştii toate astea? întrebă Rufus pe un ton sec.

— Chiar de la el. El mi-a povestit despre asta∗[7]. La vârsta de şaptesprezece ani epuizase deja cursurile de filozofie şi credea că singura cale spre cer este cea a fariseilor. Cu toate că e fariseu, cunoaşte literatura greacă, are aspiraţii literare şi se spune că în prezent scrie un tratat prin care va dovedi că, atunci când vine vorba despre antichitate, noi – grecii şi romanii – suntem doar nişte prunci în comparaţie cu iudeii.

Josephus nu prezenta prea mult interes pentru Crispus. Tânăra însă îl atrăgea foarte mult, aşa încât continuă s-o privească. Probabil că asista pentru prima oară la un astfel de banchet şi părea puţin stânjenită. Nici nu e de mirare! Dacă statuile şi picturile voluptoase care-i înconjurau, rochiile transparente şi decoltate purtate de femei şi limbajul neruşinat al comesenilor îi făceau silă până şi unui păgân precum Crispus, cu cât mai mult unei tinere crescute după principiile curate şi înalte ale iudaismului! Cât despre Berenice, crescută în atmosfera unei curţi decadente, se poate spune că nimic n-o surprindea aici, în pretoriul lui Florus, cu orgiile sale. Lucrurile stăteau altfel însă când era vorba de o tânără inocentă.

— Dacă acest Josephus ar fi, într-adevăr, tutorele ei, atunci nu se poate spune că exercită prea multă discreţie, gândi Crispus. Banchetul lui Florus nu este locul în care să aduci o astfel de fată.

Atenţia însă îi fu captată de Anania, fostul mare pontif al iudeilor şi de Theomantes, preotul lui Zeus Cassarius.

— Hm, murmură Rufus, ştiam că n-o să treacă mult timp şi-or să se ia la hartă.

Reprezentanţii celor două religii potrivnice începuseră o dispută animată; pe măsură ce discuţia se încingea, vocile celor doi se puteau auzi desluşit, până în momentul când atraseră atenţia tuturor. În jur se făcu linişte.

— Mercur, un tâlhar? strigă Theomantes. Aşa să fie! Dar nu scrie oare în scripturile voastre ridicole că în timp ce Adam dormea, Dumnezeu i-a furat o coastă din care a plămădit prima femeie? În cazul ăsta, ce altceva este

---

[7]∗ Josephus, *Vita 2*.

Dumnezeul tău decât un tâlhar?

Prinţesa Berenice anticipă replica lui Anania, întotdeauna grabnic să-şi apere străvechea religie.

— O să-ţi răspund eu, îi spuse ea lui Theomantes. Noaptea trecută nişte hoţi s-au strecurat în casa mea şi au furat o vază de argint. Se opri o clipă, apoi adăugă:

— Însă în locul ei au lăsat una de aur.

Oaspeţii de origine iudaică salutară ilustraţia Berenicei cu ropote de aplauze.

— Pe Jupiter! râse Florus. Mi-aş dori ca asemenea hoţi să-mi calce pragul în fiecare noapte.

Theomantes se întoarse la atac. Apropiindu-şi şarpele de chipul lui Anania şi îmboldindu-l să sâsâie, râse şi-i spuse iudeului îngrozit:

— Dumnezeul meu este mai mare decât al tău.

— Dovedeşte! şuieră Anania printre dinţi.

— Nu este scris oare că atunci când Dumnezeul tău s-a prezentat în rugul aprins, Moise s-a apropiat, însă când a văzut şarpele, adică pe zeul meu, s-a tras în spate îngrozit?

— E adevărat, răspunse Berenice în locul lui Anania, iar acei câţiva paşi au fost îndeajuns pentru ca şarpele să nu-l poată apuca. Însă cum poate fugi cineva de Dumnezeul nostru care umple universul, care se găseşte, în acelaşi timp, în ceruri şi pe pământ, pe mări, sau pe uscat?

Florus opri cu un gest pe Theomantes, care se pregătea să dea replica. Aşa încât, înverşunatul preot fu nevoit să-şi înăbuşe cuvintele, aruncând prinţesei priviri întunecate.

— Iată, comentă Rufus, ce se întâmplă în Cezarea atunci când iudeii şi grecii sunt împreună. Dar, o! se aduce vinul.

Obiceiul acelor vremuri era ca, înainte de a începe beţia, să se rostească o invocaţie în cinstea împăratului, astfel că Florus, privindu-şi oaspeţii, îşi luă cupa şi o ridică spunând:

— Prieteni, o libaţie în cinstea zeului Nero!

Zeul Nero!

Cu toate că pentru păgânii prezenţi la banchet cuvintele nu constituiau un sacrilegiu, lucrurile stăteau cu totul altfel în cazul iudeilor. Însă iudeii prezenţi la ospăţ ştiau să-şi sacrifice principiile religioase pentru interesele politice, de

aceea majoritatea, incluzând aici pe Anania saducheul şi Josephus fariseul, se pregătiră, fără scrupule, să se alăture lui Florus în cinstirea celui mai ticălos om al acelui secol.

Crispus, deşi era păgân şi respecta religia strămoşilor săi, nu putea fi de acord – ca de altfel mulţi alţii – cu ridicarea împăratului la rang de zeitate, mai ales când acest împărat era Nero. Însă a nu se alătura libaţiei era un lucru periculos, considerat o crimă de lezmaiestate. Iar dintre toate crimele, în ochii bufonului care se afia atunci în fruntea imperiului, cea mai mare era refuzul de a-l recunoaşte drept divinitate.

Cu toate acestea, indiferent de consecinţe, Crispus era hotărât să nu participe la această libaţie. Cei din jur se pregătiră să-şi ridice cupa. A sa însă, rămase neatinsă. Rufus şi alţi câţiva, printre care şi frumoasa necunoscută a cărei privire exprima o profundă aversiune, îi urmară exemplul.

Din fericire, prinţesa Berenice îi scoase din situaţia primejdioasă şi stânjenitoare în care se aflau. Cu faţa palidă şi un aer agitat, se ridică şi, cu voce tremurândă şi emoţie înăbuşită, se adresă oaspeţilor.

— Odinioară, începu ea, domnea chiar în această cetate un rege care, într-o zi anume, a ţinut un discurs în faţa supuşilor săi; la sfârşitul discursului, aceştia au strigat: „Glas de Dumnezeu, nu de om!” Şi pentru că nu i-a mustrat pentru cuvintele lor, a fost lovit de puterea cerească şi omorât. Iar acel rege, adăugă ea cu un tremur în glas, acel rege a fost tatăl meu!

Moartea lui Agripa le era cunoscută tuturor celor de faţă, unii dintre ei chiar fiind de faţă în momentul pronunţării judecăţii divine împotriva regelui, iar amintirea acestui eveniment, alături de cuvintele impresionante şi grave rostite de încântătoarea sa fiică, făcu să treacă un fior de teamă în toată adunarea.

— Iar acum, Florus, vrei oare ca Nero să aibă aceeaşi soartă? A-l numi zeu înseamnă a atrage asupra lui mânia Celui Veşnic, care nu va îngădui să-Şi împartă gloria cu nimeni.

Prinţesa se aşeză, în timp ce un murmur de aprobare se

auzi din partea celor care-i împărtăşeau sentimentele. Florus îşi dădu seama, dintr-odată, că făcuse o gafă grosolană. În dorinţa lui de a câştiga favoarea Berenicei, trecuse cu vederea faptul că libaţia, în forma propusă de el, era de fapt o jignire adusă principiilor religioase ale prinţesei iudeice. Aşa că profită de ocazie şi ieşi din această situaţie stânjenitoare aprobând cuvintele lui Crispus, care spuse:

— Prinţesa a vorbit bine. Să nu dăm unui muritor, o, Florus, oricât de sus-pus ar fi acesta, cinstea ce aparţine doar celor nemuritori!

— Fie cum voieşte prinţesa, spuse procuratorul. Vom formula o altă urare, căreia să i se poată alătura toată lumea. „În sănătatea împăratului Nero!” adăugă el vărsând câţiva stropi de vin rubiniu pe pardoseala de mozaic. Toţi invitaţii, iudei şi greci deopotrivă, îi urmară exemplul.

— Frumoasă cupă, Florus, remarcă Tertullus, privind atent cupa pe care procuratorul o folosise pentru a face libaţia. Sunt fascinat de ea. Aş putea s-o privesc mai îndeaproape?

Cupa era una dintre acele vase pentru smirnă aduse din Orientul îndepărtat, vase plămădite dintr-un material delicat, semitransparent, a căror fabricaţie era un mister pentru vechii romani, rămânând astfel şi pentru anticarii zilelor noastre.

— Ascultă ce-ţi spun, şopti Tertullus lui Rufus. Nu m-aş mira să găsim pe una din laturi o vână naturală, purpurie, de forma unei lire greceşti.

Florus, întotdeauna gata să-şi etaleze comorile însuşite, făcu semn unei sclave să se apropie.

— Du această cupă nobilului Tertullus. Un artist ca el va şti să aprecieze o astfel de lucrare. Pe toţi zeii, ai grijă cum o ţii!

Fata puse cupa în mâinile lui Tertullus, aşa cum i se poruncise. Ceea ce-i conferea valoare era varietatea coloristică şi reţeaua fină de vinişoare purpurii şi albe. Aşa cum spusese Tertullus, una dintre aceste vine se apropia de forma unei lire.

— N-am crezut c-o să te mai văd vreodată, mormăi

Tertullus adresându-se cupei. Cum de-ai ajuns în mâinile lui Florus? O adevărată operă de artă, dintre cele mai rare, adăugă cu voce tare înapoindu-i cupa procuratorului. De cât timp o ai?

— De şapte ani.

— De şapte zile, poate, mormăi Tertullus; apoi, cu glas tare:

— Probabil că te-a costat o avere.

— Treizeci de talanţi, răspunse Florus cu un aer nepăsător, ca şi când această sumă era pentru el un fleac. Nu există decât două a astfel de vase în întreg imperiul; au fost aduse la Roma de un negustor part. Petronius a cumpărat-o pe una, eu pe cealaltă.

„Ce mincinos poţi fi!” gândi Tertullus. Apoi însă, ca şi cum nu l-ar mai fi interesat subiectul, se adresă lui Rufus cu voce joasă:

— Simon cel Negru se mai află încă în temniţă?

Rufus răspunse afirmativ.

— Îmi pot permite să întreb cine este acest Simon cel Negru? iniirhă Crispus zâmbind.

— Se vede că eşti străin de Iudeea, altfel n-ai pune această întrebare, răspunse Rufus. Simon cel Negru a fost până nu demult capul unei bande de tâlhari zeloţi, care-şi avea cuibul în stâncile aproape inaccesibile care se înalţă deasupra Drumului Roşu, faimoasa trecătoare ce duce de la Ierusalim la Ierihon. Iudeilor le era îngăduit să treacă nevătămaţi; păgânii erau prinşi, punându-se pe capul lor preţ de răscumpărare. Cât despre romani, vai de ei dacă erau prinşi! Simon îi spânzura, fără a mai cere pentru ei vreo răscumpărare. Astfel încât acest Simon este numit de iudeii care urăsc autoritatea noastră „nenorocirea romanilor” şi este socotit drept un bun patriot.

Partea curioasă este că Florus, cu toate rugăminţile pe care i le-au adresat romanii şi grecii din Cezarea, a refuzat vreme îndelungată să trimită o expediţie militară împotriva acestui cuib de tâlhari. Când, în cele din urmă, a cedat presiunii publice şi a trimis cohorta condusă de mine, cuvintele pe care mi le-a spus la despărţire au fost: „Nu vreau să mă încurc cu prizonieri.” M-am făcut că nu-i

înţeleg aluzia, aşa că l-am adus înapoi pe Simon, viu, lucru ce l-a supărat tare pe procurator. Şi de atunci Simon zace în temniţă, iar Florus refuză să-l aducă în faţa tribunalului.

Ceea ce mă supără, adăugă Rufus, e că trebuie s-o iau de la capăt. Trecătoarea a fost luată în stăpânire de alt tâlhar, Manahem, un fiu al vestitului Iuda Galileanul, care şi-a câştigat mulţi adepţi de când cu impozitele datorate Romei. Manahem are idei mai libertine decât Simon, aşa că nu se sfieşte să jefuiască şi să ucidă iudei şi greci deopotrivă. Iar Florus, şi de data asta, mă împiedică să pornesc împotriva tâlharului. Nu ţi se pare ciudat?

— Nu-i deloc ciudat, remarcă Tertullus, dacă bănuielile mele sunt corecte. Pe Castor! Mă voi convinge fără întârziere. Apoi, întorcându-se spre procurator, spuse cu glas puternic:

— O, Florus, vei fi mâine la pretoriu? E zi de audienţă.

Guvernatorul se încruntă, nemulţumit că i se pomeneşte despre afaceri în mijlocul petrecerii.

— Ce caz este de judecat?

— Cel al lui Simon cel Negru. Romanii şi grecii din Cezarea insistă să-l judeci.

— Lasă-i să vocifereze!

— Amânarea aceasta prelungită i-a înverşunat într-atât încât, în cazul în care Simon nu va fi adus la judecată cât mai curând posibil, adică mâine, vor lua cu asalt închisoarea şi-l vor executa ei înşişi.

— Iar dacă ar încerca, remarcă Rufus pe un ton grav, mă îndoiesc tare mult, Florus, că ne vom putea bizui pe fidelitatea cohortelor noastre ca să împiedicăm acest asalt. Simon acesta a ucis atâţia romani, încât nu doar soldaţii, dar şi ceilalţi sunt nerăbdători să-l vadă pedepsit.

Florus nu spuse nimic câteva clipe. Părea să nu se simtă în apele lui.

— Eşti convins că prizonierul nostru este Simon cel Negru şi că a săvârşit crimele de care este învinuit?

— Absolut convins, răspunse Tertullus. Am documente şi mărturii suficiente pentru a-i dovedi vinovăţia.

— Atunci pentru ce să ne mai dăm osteneala unei judecăţi publice? De vreme ce vinovăţia sa este un lucru

sigur, voi face cu el ce-a făcut Antipa cu acela numit Botezătorul şi-i voi trimite un călău în celulă. Ce părere aveţi? Rostiţi un singur cuvânt şi veţi avea capul lui aici, pe tavă.

— Ceea ce a făcut Antipa a fost greşit, răspunse Tertullus. Predecesorul tău, Festus – Anania îmi poate întări spusele – s-a mai arătat mai drept. „Nu stă în obiceiul romanilor” spunea el, „să trimiţi la moarte un om înainte de a pune pe acuzat şi acuzator faţă în faţă, pentru ca cel învinovăţit să se poate apăra.”✶[8]

— Cuvinte ce merită să fie turnate în aur, comentă Crispus, spre profunda nemulţumire a lui Florus.

Mai mult, observă Rufus, oamenii n-au să creadă niciodată că Simon este mort, de vreme ce este executat în ascuns.

— Au să creadă atunci când îi vor privi capul agăţat deasupra porţii pretoriului.

— Simon şi-a săvârşit crimele în public, spuse Tertullus, judecata trebuie să fie şi ea publică.

— Mâine? De ce nu poimâine?

— Poimâine este ziua sabatului, replică Tertullus. Martorii iudei vor refuza să vină la judecată.

— Sabatul! Sabatul! repetă Florus iritat. De ce este ziua sabatului mai importantă decât celelalte zile?

— De ce eşti tu mai mare decât alţi oameni? întrebă Berenice cu blândeţe.

— Pentru că, prinţesă, aceasta a fost voia cezarului.

— Ei bine, la fel, aceasta a fost voia Domnului, ca ziua sabatului să fie mai importantă decât celelalte zile, zâmbi Berenice, având întotdeauna un răspuns pregătit atunci când era vorba de chestiuni religioase.

— Nobilul Florus, spuse Crispus, nu vrea să ne facă cunoscute motivele pentru care întârzie să-l aducă pe acest prins la judecată?

Nobilul Florus nu răspunse la această întrebare directă. Se încruntă şi ezită; însă, având în vedere că stătea de vorbă cu fiul atotputernicului legat al Siriei, fu constrâns să

---

[8]✶ Faptele apostolilor 25:16.

încuviinţeze dreapta cerere a lui Tertullus.

— Fie precum doriţi voi, spuse el. Mâine dimineaţă Simon va fi adus la judecată.

Şi spunând acestea, se întoarse la conversaţia pe care o avusese cu Berenice înainte de începerea acestei discuţii.

— Va regreta această concesie, râse Tertullus încetişor; apoi, întorcându-se spre Rufus, adăugă:

— Asigură-te că paznicii lui Simon nu vor dormi în noaptea asta. Florus este în stare să-l facă scăpat în ascuns.

— Vrei să spui că...

— Vreau să spun, şopti Tertullus, că întârzierea judecăţii se datorează faptului că acest zelot, dacă ar fi audiat în public, ar putea spune despre Florus mai mult decât doreşte acesta. Şi sunt curios să aflu ce are de spus. De aceea, îţi repet, păzeşte-ţi cu străşnicie prizonierul la noapte.

Rufus promise că o să se ocupe personal de acest lucru.

În acest moment atenţia oaspeţilor fu atrasă de un zgomot de frânghii şi de scripeţi. Toate privirile se îndreptară într-acolo şi văzură dându-se la o parte o perdea aşezată în faţa unei deschizături boltite, descoperind în spatele ei scena unui teatru.

În timp ce oaspeţii se delectară cu cele mai alese vinuri, privirile li se odihniră asupra frumoaselor tablouri vivante inspirate din mitologie. Ultimul dintre acestea reprezenta judecata lui Paris, deosebindu-se de povestirea originală doar prin faptul că premiul oferit celei mai frumoase zeiţe urma să fie o centură de aur.

Paris, părând a nu reuşi să aleagă dintre cele trei frumuseţi pe cea mai diafană, hotărî s-o facă doar după ce le va vedea pe toate dansând. Urmă deci un dans cu mişcări atât de provocatoare, încât tânăra modestă ce era aşezată lângă Josephus se văzu nevoită să-şi întoarcă privirile de la acea scenă.

După ce primi răsplata din mâna păstorului din Dardan, Venus înaintă spre marginea scenei şi privi spre cei prezenţi.

— Iată! strigă ea cu o vie părere de rău, Paris a făcut o

greşeală, căci eu văd aici o alta mai frumoasă decât mine. Ea trebuie să primească darul şi să fie recunoscută drept regină a frumuseţii.

Spunând aceste cuvinte, luă centura de aur şi o azvârli în mijlocul sălii în timp ce cortina acoperi scena.

Un sclav luă centura de pe jos şi o înmână lui Florus.

— KAPPIETH – celei mai frumoase, spuse el citind literele de safir încrustate în cingătoarea de aur. Întrebarea este – continuă Florus privind în jur la mulţimea de femei ce se apropiase pentru a admira preţioasa podoabă – întrebarea este cine e cea mai frumoasă?

Nici una dintre femei nu îndrăzni să facă un pas în faţă şi să-şi însuşească acest titlu, oricât de frumoasă s-ar fi considerat. Se hotărî, aşadar, să se numească un arbitru pentru a decide în această chestiune delicată. Femeile se dovediră grabnice să-şi supună farmecele acestei judecăţi.

— Încântător tablou, îi şopti Rufus lui Crispus, pus la cale dinainte de către Florus ca să flateze vanitatea Berenicei. Toată lumea ştie cât de îndrăgostit e de ea. Oricine va fi numit arbitru nu-i va sta împotrivă decât dacă dă dovadă de o fire independentă.

Propunerea lui Tertullus ca acest arbitru să fie ales prin tragere la sorţi fu primită cu entuziasm. Crispus, oarecum împotriva voinţei sale, se văzu silit de Rufus să-şi ocupe locul printre candidaţi şi, mai mult chiar, atunci când îşi vârî mâna în urnă, rămase surprins să constate că scosese de acolo *tessera* pe care era scris cuvântul decisiv, „Judex”.

Strânse din buze înciudat, dorindu-şi ca această cinste să fi fost sortită altuia.

Rufus făcu, în acel moment, o propunere.

— Corect ar fi, după părerea mea, spuse el, ca aceea care va primi premiul să-l şi sărute pe arbitru.

Râseră cu toţii, iar propunerea deveni una dintre condiţiile concursului.

Aşa se face că, în toiul veseliei generale, douăzeci de femei începură să se pregătească pentru eveniment. Restul, fie din modestie, fie din lipsă de încredere în farmecele proprii, se retraseră, mulţumindu-se doar să privească.

Printre acestea se afla şi tânăra care atrăsese atenţia lui Crispus, dornică să părăsească nu doar competiţia, ci şi palatul.

— Să plecăm, îi şopti ea lui Josephus. Locul acesta nu-mi place.

Însă acesta căută s-o înduplece cu blândeţe, insistând asupra valorii şi frumuseţii premiului şi asupra uşurinţei cu care se putea obţine, arătându-i cât de fericită şi mândră ar fi dacă ar fi numită „Regină a frumuseţii”.

— Cingătoarea nu-mi va fi dată *mie*, spuse ea. Uită-te câte femei frumoase sunt în jur.

— Niciuna nu se poate asemăna cu tine, Vashti!

Tânăra clătină din cap, scuturându-şi cosiţele aurii cu un aer de îndoială. În cele din urmă însă, cedă şi acceptă să-i facă pe plac.

Frumoasele concurente se îndreptau acum spre locul unde urma să se desfăşoare competiţia, un mare semicerc aflat la capătul sălii banchetului. Printre ele se aflau prinţesa Berenice şi Asenath, sirianca, favorita lui Anania.

Vashti răspândea în jurul ei atâta inocenţă şi puritate, încât uşuratica dansatoare se simţi ofensată; zâmbi dispreţuitor şi, hotărâtă să smulgă vălul de modestie în care părea învăluită rivala sa, păşi înainte şi făcu o propunere nu doar peste măsură de îndrăzneaţă, ci de-a dreptul maliţioasă.

— Cum se poate hotărî, strigă ea, care dintre noi este cea mai frumoasă, atâta vreme cât rămânem îmbrăcate? Rochia poate ascunde o mulţime de cusururi. Porunceşte, o, Florus, drept condiţie a participării, ca fiecare dintre noi să se prezinte dezbrăcată.

Şi spunând acestea, îşi puse mâinile pe şolduri, gata să-şi scoată rochia de pe ea, la primul cuvânt de încurajare.

Dacă ne gândim că în timpul Sărbătorii Florilor, la Roma, se obişnuia ca femeile să danseze goale, iar la banchetele etrusce îşi expuneau formele dezgolite, atunci propunerea frumoasei Asenath n-ar părea atât de uluitoare precum ar părea în zilele noastre.

Se auziră, fireşte, din rândul participantelor chiar, glasuri care protestară faţă de o asemenea propunere. Însă

sugestia lui Asenath fu primită cu aclamaţii de către cei mai puţin obişnuiţi cu moralitatea, fie ei păgâni, sau iudei. Nici măcar marele-preot Anania nu protestă auzind propunerea. Prinţesa Berenice rămase liniştită şi calmă, neschiţând niciun gest. Cât despre Vashti, chipul ei păli, vădit îngrozită de faptul că se afla în mijlocul unor femei care aşteptau doar cuvântul lui Florus pentru a trece, vrând-nvrând, la fapte.

— Ce spune măritul Florus? strigă Asenath.

— Propunerea mi se pare dreaptă, căci rochia, precum spui, ar putea ascunde unele cusururi. Însă, continuă el, simţind că la tânărul Crispus nu agrea ideea, decizia nu-mi aparţine; arbitrul hotărăşte asta.

— Iar acesta, spuse Crispus, decide că doamnele vor rămâne îmbrăcate. Acesta este un concurs de frumuseţe, iar acolo unde nu există modestie, nu există nici frumuseţe.

— O, bun şi cucernic tânăr, demn de sferele înalte! strigă Asenath râzând batjocoritor. Apoi, dându-şi seama că-şi spulberase şansa de a câştiga cingătoarea, ieşi dintre participante şi se aşeză lângă Anania, care era vizibil nemulţumit de hotărârea lui Crispus. El, preot al unei religii ce se fălea a fi mai curată decât toate celelalte, fusese acuzat tacit de un păgân, o experienţă cu atât mai umilitoare, cu cât simţea în inima lui că o merită din plin.

Supunându-se îndrumărilor lui Florus, participantele îşi ocupară locul pe o bancă joasă de marmură ce făcea ocolul semicercului; aşa cum stăteau acum, prezentau o varietate de frumuseţi atât de diferite, încât sarcina de arbitru nu era deloc uşoară.

Ca pentru a spori greutatea deciziei, Crispus primi în acel moment o informaţie care-l ului.

Simţind atingerea unei mâini pe umăr, se întoarse şi, spre surprinderea sa, se pomeni faţă în faţă cu Polemo. Crispus nu-l zărise pe regele Pontului printre oaspeţi până atunci, nici nu-şi putea da seama de unde răsărise dintr-odată lângă el.

— Athenais se află printre aceste femei, îi şopti regele. Şi înainte ca tânărul să-i poată pune vreo întrebare, Polemo dispăru în mulţimea ce se adunase în jurul lor, la fel de

misterios precum apăruse, lăsându-l pe Crispus în culmea uluirii.

Soţia lui printre concurente!

Dreptatea severă cerea ca premiul să fie încredinţat celei mai frumoase, însă n-ar fi fost frumos oare să-l poată oferi chiar soţiei sale? Cu siguranţă, acest lucru ar fi încântat-o, iar dorinţa lui era de a-i face pe plac celei care-i era soţie. Însă cum s-o recunoască?

Ceea ce-l tulbura mai mult era faptul că cea aleasă trebuia să-şi dovedească recunoştinţa faţă de arbitru şi să-i acorde un sărut. Se putea lăsa sărutat, în prezenţa soţiei sale necunoscute, de către o femeie pe care tocmai el o alesese drept cea mai frumoasă?! Dacă printr-o fericită întâmplare, alegerea sa ar cădea asupra lui Athenais! Dar dacă nu? Ce-ar fi simtit oare? Nu e de mirare că tânărul Crispus îşi dori în acel moment ca altul să fi fost ales arbitru.

Femeile aşteptau. Fiindu-le îngăduit să-şi aleagă poza pe care o preferau, cea mai mare parte dintre ele se aşezară ca pentru a poza unui sculptor. Câteva rămăseseră aşezate, altele se ridicaseră, însă cele mai multe se întinseseră pe o parte, poziţie care le scotea şi mai bine în evidenţă silueta. Una dintre ele, luând în mâini o liră, căuta s-o reprezinte pe Polyhymnia; o alta, jucându-se cu un vas de aur, avea atitudinea unei danaide; o a treia, dorind să-şi scoată în evidenţă forma graţioasă a braţelor, înălţă în aer o lampă de argint; o alta, prefăcându-se că-şi leagă sandaua, îşi descoperise piciorul alb ca zăpada; fiecare dintre ele alcătuia un tablou viu care ar fi încântat ochiul unui artist.

În mijlocul semicercului se afla Berenice, care nu găsise de cuviinţă să ia vreo podoabă sau o poză, socotind că frumuseţea îi era suficientă. Lângă ea se afla timida Vashti, care se aşezase acolo doar pentru că era singurul loc rămas liber.

Ţinând cingătoarea în mâini, Crispus făcu încet ocolul semicercului, trecând prin faţa fiecărei femei şi studiind pe fiecare cu o privire critică.

Femeile suportară acest scrutin cu expresii diferite.

Unele roşiră, printre care şi Vashti; altele, precum Berenice, îşi păstrară o seninătate solemnă, ca şi când nu le păsa prea mult de ceea ce se întâmpla; unele căutau să-i câştige favorul printr-o privire plină de dezmierdări; altele îi zâmbiră dulce şi una sau două izbucniră în râs.

După ce le studie pe toate, Crispus rămase indecis şi dezamăgit. Athenais, dacă se număra cu adevărat printre aceste femei, era hotărâtă să nu-şi dezvăluie identitatea, căci niciun gest nu o trădase. Printre multele inele care scânteiau pe degetele frumoaselor, Crispus nu reuşi să-l identifice pe acela pe care-l pusese pe degetul miresei lui în urmă cu douăzeci şi patru de ore, pe rubinul căruia era gravat un templu în flăcări.

Nu-i rămase altceva de făcut, aşadar, decât să decidă fără părtinire şi să acorde cingătoarea celei care ar fi meritat-o, decizie cu atât mai greu de luat, cu cât toate participantele la concurs erau deosebit de frumoase. Nici chiar arbitrul eleganţei, Petronius (cu a cărui prietenie se lăudase Florus), dacă ar fi fost prezent, n-ar fi avut o sarcină uşoară.

Crispus trecu din nou, de la una la alta, în mijlocul nerăbdării generale. „Ne-a cercetat pe toate – gândea fiecare – acum trebuie să aleagă.”

Ajuns cam pe la mijlocul semicercului, Crispus se opri. În faţa lui se aflau prinţesa Berenice şi tânăra Vashti. Privirea sa, care trecea de la una la alta, trăda faptul că una dintre acestea două urma să fie aleasa. Un uşor oftat de invidie şi dezamăgire se auzi parcă din pieptul celorlalte optsprezece femei.

Câteva clipe Crispus rămase în cumpănă. Erau la fel de frumoase, sau aproape la fel.

Prinţesa Berenice, cu părul negru ca pana corbului, ochi întunecaţi şi ţinută maiestuoasă, părea întruchiparea nopţii, o noapte întunecoasă, dar înstelată; cealaltă, cu ochii de un albastru închis, cosiţe aurii şi ţinută plină de graţie, se asemăna cu frumoasa Auroră, înălţându-se uşor pe cerul dimineţii.

— Măcar de-ar fi fost două premii! murmură nefericitul Crispus.

— De ce mai stă pe gânduri? mormăi Florus. Nu e oare limpede că Berenice este cea mai frumoasă?

Cingătoarea aceea îl costase treizeci de mii de sesterţi şi n-ar fi vrut s-o vadă acordată alteia decât celei asupra căreia se îndrepta intenţia sa.

Berenice susţinu cu un aer mândru şi sigur privirea cercetătoare a judecătorului ei, care-i displăcu lui Crispus, admirator al modestiei; Vashti, dimpotrivă, nu îndrăzni decât o singură dată să ridice spre el o privire atât de dulce, timidă şi sfioasă, încât Crispus se simţi mişcat până în străfundul inimii.

Această privire pecetlui hotărârea sa.

— Tânără fată, spuse el, care-ţi este numele?

— Vashti, fiica lui Hyrcanus, veni răspunsul, rostit cu voce înceată, tremurândă.

— Ei bine, Vashti, fiică a lui Hyrcanus, primeşte această cingătoare de aur, ca un omagiu adus frumuseţii tale.

Vashti era femeie, iar această împrejurare era pentru ea un mic triumf. În ochii ei apăru o licărire de plăcere, care nu ţinu mult însă; privi aproape cu teamă spre umilita prinţesă, a cărei frumuseţe, atât de multă vreme triumfătoare în Iudeea, fusese surghiunită în mod public în rangul al doilea.

Pe jumătate încântată, pe jumătate înfricoşată, Vashti se ridică aproape fără să-şi dea seama, gest care-i dădu lui Crispus posibilitatea de a-i cuprinde mijlocul cu cingătoarea.

Faptul că premiul ajunsese în mâinile unei iudeice stârni nemulţumire printre unii dintre păgânii prezenţi la banchet; câţiva dintre iudei, de cealaltă parte, se arătară nemulţumiţi de faptul că Berenice fusese dată deoparte în favoarea unei tinere necunoscute. Însă cei mai mulţi, animaţi de sentimente mai generoase, sau poate gândindu-se că Berenice şi frumuseţea ei tronaseră îndeajuns, îşi exprimară aprobarea strigând:

— Trăiască Vashti, regina frumuseţii!

— Oare arbitrul nu trebuie să-şi primească şi el răsplata? întrebă Crispus.

Vashti făcu un pas în spate, îmbujorându-se la faţă, ceea

ce o făcu şi mai frumoasă încă.

— Te rog, nu mi-o refuza!

Era atât de subjugat de farmecul ei, încât pentru moment uită că mireasa lui necunoscută îl privea. Luă mâinile fetei şi o trase cu blândeţe spre el, sărutând-o uşor pe buzele roşii, în aplauzele întregii adunări.

Toate bune şi frumoase, însă ce gândea Polemo despre asta?

Amintindu-şi dintr-odată de faptul că regele era acolo, îl căută cu pirivirea şi-l zări urmărind scena cu o privire lipsită de expresie şi cu un aer ce nu lăsa să i se ghicească gândurile. Crispus făcu un pas înspre el, însă regele, ca şi când ar fi dorit să-l evite, se pierdu în mulţime şi nu mai reapăru în acea noapte.

Puţin mai târziu Rufus îl întrebă pe Crispus:

Ai remarcat privirea Berenicei în timp ce-i ofereai tinerei Vashti premiul?

— Nu. De ce? întrebă Crispus absent.

— Părea, spuse Rufus dus pe gânduri, ca şi când ar fi încercat să găsească cuvinte care să exprime ceea ce vroia să spună, părea... imaginea durerii. Te făcea să te gândeşti – să nu râzi dacă folosesc această comparaţie – te făcea să te gândeşti la o femeie care-şi vede soţul pe care-l iubeşte, fascinat de o alta.

Crispus tresări, îi aruncă lui Rufus o privire ciudată, apoi se îndepărtă.

— Oare ce-am spus de s-a supărat? se întrebă Rufus mirat.

Capitolul 4

Visul lui Crispus

Fermecat de frumuseţea nopţii înstelate şi dorind să fie singur cu gândurile sale, Crispus părăsi sala de banchet şi se îndreptă spre grădinile vaste ale pretoriului, grădini care, cu straturile de flori divers colorate şi pajişti catifelate, cu fântâni de marmură şi cu alei umbroase, erau oarecum diferite de grădinile noastre moderne.

Nimic nou sub soare! Strămoşii noştri cunoşteau tehnica prin care tufele erau forţate să crească în forme artificiale, astfel încât grădinile erau presărate, ici-colo, cu tufe de diverse forme, unele pline de graţie, altele de-a dreptul groteşti.

Crispus păşi gânditor de-a lungul unei alei lăturalnice şi zări, la o oarecare distanţă, o siluetă singuratică aşezată pe o bancă de marmură, a cărei albeaţă strălucea pe fondul întunecat al unui pâlc de chiparoşi. Era întoarsă cu spatele la el, însă silueta îi era familiară; statura şi forma ei îl duseră cu gândul la Berenice şi, pe măsură ce se apropie, deveni aproape sigur că era prinţesa. La zgomotul paşilor săi, femeia se întoarse şi Crispus văzu, umbrit de ramurile chiparoşilor, chipul Berenicei. Da, al Berenicei, însă cu părul auriu! Se opri uimit. Apoi, într-o clipă, asemănarea pe care o remarcase, sau crezuse că o remarcase, se spulberă, lăsând în urma ei chipul lui Vashti! Privi mai atent, însă orice asemănare dispăruse. Probabil că fusese doar o închipuire, alimentată şi de lumina neclară a amurgului.

Vashti îl salută cu un zâmbet timid şi chipul ei se îmbujoră la amintirea sărutului pe care-l primise.
Aştepta, se pare, întoarcerea lui Josephus. O lăsase acolo câtevaclipe, iar el plecase să schimbe câteva cuvine cu Anania, pe care-l zărise la o oarecare distanţă.

Crispus privi în jur, însă nu-i văzu nici pe Anania, nici pe Josephus; de fapt, nu avea ochi pentru nimeni, decât pentru frumoasa fată de lângă el.

— Îl voi înlocui pe tutorele tău până când se va întoarce, zâmbi el aşezându-se şi invitând-o pe Vashti să facă la fel.

Era o seară frumoasă şi nimic nu-i tulbura liniştea decât acordurile îndepărtate ale muzicii din pretoriu.

Se aflau pe un loc mai înalt, aşa că puteau vedea marea, asemănătoare unei oglinzi uriaşe ce reflecta scânteierile a mii de stele.

În stânga lor se întindea digul Cezareii, asemănător unei panglici lungi şi albe care se desprindea pe fondul întunecat al apei. La capătul acestuia se afla Drusion, un turn înalt, în vârful căruia strălucea o lumină destinată să călăuzească navele la intrarea în port.

Crispus nu-şi aţinti privirea asupra farului, ci asupra lui Vashti. Dorea foarte mult să afle ceva despre ea, iar acum avea ocazia perfectă. Dar nu ştia cum să înceapă. El, un patrician al Romei care cunoscuse şi vorbise cu prinţese şi regine, chiar şi cu împărăteasa Popeea, se simţea stânjenit în prezenţa acestei tinere iudeice de şaptesprezece ani. Avea ceva inexplicabil, o nevinovăţie şi o puritate care o făceau diferită de orice altă fată de vârsta ei.

Îndată ce se decise să înceapă conversaţia însă, constată că-i este uşor să vorbească cu tânăra şi reuşi să afle câteva informaţii despre trecutul ei.

Mama fetei, se pare, era o văduvă pe nume Miriam; mai avea un copil, încă foarte mic. Tatăl ei, Hyrcanus, fusese un rabin bogat, cu oarecare vază. („Tertullus n-a avut dreptate” gândi Crispus, „spunând despre ea că ar fi de origine greacă.”) La moartea sa, ce survenise în urmă cu un an, Hyrcanus îşi lăsase familia şi averea în mâna prietenului său Josephus, care a devenit astfel tutorele lui Vashti. Fata şi mama ei urmau a rămâne doar pentru o perioadă scurtă de timp la Cezarea; în mod obişnuit trăiau la Ierusalim pe strada Millo. Miriam, o iudeică foarte severă, se împotrivise participării fiicei sale la un banchet păgân, însă a fost nevoită să cedeze în cele din urmă insistenţelor lui Josephus.

Fata îi spuse toate aceste lucruri nu în aramaică (siro-haldeană), limba ei maternă, ci în greacă; iar Crispus nu-şi dădu seama ce-l fermeca mai mult: timbrul melodios al vocii ei, sau graţia şi puritatea cu care vorbea frumoasa limbă a Hellasului.

— Am învăţat limba greacă de la tatăl meu, îi explică ea lui Crispus. Începuse să-mi dea lecţii încă din copilărie.

Crispus se miră să audă că existase un iudeu cu vederi atât de liberale.

— După spusele prietenului meu, Rufus, am înţeles că rabinii voştri au o zicală: „Acela care îşi învaţă fiul limba greacă, este ca unul care ar creşte porci."

— Unii rabini o spun, într-adevăr. Însă tatăl meu făcea parte din şcoala lui Gamaliel, care ne învaţă să luăm de la păgâni ce este bun. Limba greacă este bună, iar Josephus şi cu mine apreciem comorile pe care le are de oferit.

— În ce fel?

În loc să răspundă direct, Vashti puse o întrebare ce păru a nu-şi avea rostul în discuţie.

— Cât de veche crezi că este naţiunea noastră?

Pentru că istoria iudeilor nu făcea parte din studiile pe care le parcurgea fiecare tânăr roman, Crispus fu nevoit să-şi recunoască ignoranţa.

— Ei bine, când s-a înfiinţat Roma?

— Cu mai bine de opt sute de ani în urmă, răspunse el cu mândrie nedisimulată.

— Iar asta dovedeşte că poporul tău, în comparaţie cu al nostru, este foarte „tânăr". Iudeii au existat ca popor cu o mie de ani înainte ca Romulus să-şi fi făcut apariţia pe colina Palatinului.

Crispus, intrigat, fu pe punctul de a contesta afirmaţia lui Vashti.

— Se pare că eşti la fel de sceptic precum Apion. Ai auzit de Apion?

— Nu, spuse Crispus râzând. Cine era?

— Un gramatician din Alexandria, autorul unei lucrări prin care şi-a dorit să dovedească faptul că naţiunea noastră, a iudeilor, şi-a făcut apariţia doar recent printre naţiunile lumii, o calomnie care l-a înfuriat atât de mult pe Josephus, încât se pregăteşte să-i scrie, dându-i o replică. Titlul scrierii lui Josephus va fi *Contra lui Apion*.

— Iar tu îl ajuţi să scrie această lucrare? Haide, nu nega!

Vashti zâmbi aprobator.

— Îi sunt copist, adăugă ea.

O tânără iudeică de şaptesprezece ani, pricepută în

literatura greacă era ceva nou pentru Crispus. Curios să afle cât de multe ştie, îndrăzni, cu consimţământul ei, să-i pună întrebări din ceea ce-şi mai amintea că învăţase în cei doi ani petrecuţi în şcolile din Atena. Curând însă trebui să se recunoască învins. Cunoştinţele fetei erau mult mai vaste decât ale lui.

— Mi-ai pus câteva întrebări, spuse ea cu un zâmbet blând şi totodată grav, când Crispus isprăvi. Aş putea îndrăzni să-ţi cer un privilegiu asemănător?

— Vrei să dezvălui adâncimea ignoranţei mele, râse Crispus. De acord, mă supun examinării tale. Dar să nu fii necruţătoare cu mine!

Astfel prevenită, Vashti începu:

— Pentru ce poetul vostru grec, Bianor, comentând cu privire la fabula lui Arion, care a fost aruncat în mare de marinari şi mai apoi a fost salvat de delfini, pentru ce deci, spune el că această fabulă are menirea de a ne învăţa că „prin om vine moartea, iar prin peşte salvarea”⁎[9]?

Lui Crispus i se păru foarte ciudată această întrebare. Despre Bianor ştia doar că fusese un poet care trăise în timpul lui Tiberius. În ce priveşte pasajul citat de Vashti, pentru el n-avea nicio semnificaţie. Cuvintele, oricât ar fi fost de adevărate în ceea ce-l privea pe Arion, nu credea că se pot aplica oamenilor la modul general.

Pe chipul lui Vashti trecu, pentru o clipă doar, o umbră de tristeţe, însă aceasta nu scăpă neobservată de ochiul lui Crispus.

— Mă gândeam că poate ai un răspuns la întrebarea mea, spuse ea. Ceea ce ai spus în seara asta la banchet, despre Marele Pan, m-a făcut să gândesc că vei şti să-mi răspunzi! Văd acum că m-am înşelat, adăugă ea cu un oftat.

Iat-o acum întristată pentru că nu putea să-i explice un vers obscur din poezia unui poet grec! Ce fată ciudată! Şi, mai curios chiar, era faptul că ea refuza să-i dea explicaţii; aşa că nu-i rămase decât să presupună că Vashti cunoştea o taină a cărei dezlegare stătea tocmai în versurile acelui poet.

---

[9]⁎ *Antologie grecească,* I, 77.

Conversaţia continuă şi se întoarse curând la subiectul vechimii poporului iudeu. Existau iudei, îi spuse Vashti – Josephus printre alţii – a căror genealogie putea fi urmărită până în urmă cu două mii de ani. Crispus fusese întotdeauna mândru de vechimea familiei sale, însă ce era aceasta în comparaţie cu o asemenea genealogie?

— Dar tu ţi-ai putea urmări genealogia atât de departe?

— Tatăl meu, Hyrcanus, ar fi putut.

Crispus gândi că răspunsul ei este puţin ciudat.

— Dacă el ar fi putut, poţi şi tu. Eşti fiica lui.

— Numai acele genealogii ale căror nume sunt înscrise în arhivele publice pot pretinde că sunt autentice. Numele meu lipseşte din ele.

— Cum aşa?

N-aş putea să-ţi spun, dar acesta este adevărul. Am descoperit acest lucru în urmă cu doar câteva zile. Eram în Archeion, casa Sulurilor, precum o numim noi. Are ca păzitor pe Iohanan ben Zachai, care dintotdeauna a avut pentru mine dragostea unui tată. Curioasă, i-am cerut să mă lase să-mi caut numele în condica publică a genealogiilor. „Cum doreşti, fiica mea”, mi-a spus el. A adus suluri de papirus şi pergament; şi după multe căutări, am găsit numele tatălui meu Hyrcanus şi al mamei mele, Miriam, însă numele meu n-a fost de găsit, doar al fratelui meu, Arad. Aşa încât vezi...

Zgomotul unor paşi ce se apropiau o făcu sa se oprească brusc. Crispus şi Vashti se întoarseră şi văzură la mică distanţă o persoană zveltă cu ţinuta graţioasă şi plină de nobleţe, care, văzându-i discutând atât de intim, se opri o clipă, surprinsă. Era prinţesa Berenice. Instinctul îi spuse lui Crispus că femeia îl căuta pe el şi se simţi cuprins de remuşcări. În ciuda avertismentului, pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios, pe care i-l adresase atunci când îi spusese să n-o neglijeze aşa cum făcuse în Antiohia, Crispus se dovedise din nou indiferent. Nu se ocupase de ea decât ca s-o deposedeze de titlul de cea mai frumoasă femeie din ţară. Avea, aşadar, tot dreptul să fie supărată pe el.

— Am să te părăsesc acum, murmură Vashti, dând să se

ridice.

— Nu, nu pleca, spuse Crispus prinzând-o, fără să-şi dea seama, de încheietura mâinii.

Vashti roşi, iar Crispus se miră de acest lucru şi de sclipirea pe care o zări în ochii ei. Oare gestul lui de a o reţine, de a o prefera în locul unei prinţese, îi făcuse plăcere?

Îşi retrase mâna, însă nu înainte ca Berenice să observe gestul. Era imposibil ca o femeie atât de atentă precum prinţesa să nu remarce o astfel de scenă.

— Regina frumuseţii, spuse prinţesa pe un ton uşor dispreţuitor, îmi va îngădui oare să iau parte la conversaţia cu nobilul Crispus? Şi, fără să aştepte vreun răspuns, se aşeză la stânga lui Crispus. Vashti se afla la dreapta lui.

— Ce se întâmplă în palat? întrebă Crispus.

— Florus se dă în spectacol, răspunse Berenice. I s-a urcat vinul la cap. Precum Nero, crede că poate cânta. Am izbutit, totuşi, să-l ascult fără să râd; ba chiar l-am rugat să cânte din nou, lucru ce l-a încântat peste măsură. Nu pot spune acelaşi lucru despre cei ce au fost nevoiţi să-l asculte.

Râse cu atâta însufleţire, încât Crispus nu se putu împiedica a râde şi el.

Berenice continuă apoi să vorbească despre tot felul de lucruri, iar cuvintele spuse de ea erau uneori amuzante, alteori pline de înţelepciune, însă întotdeauna interesante. Vorbi şi despre lucruri serioase şi despre întâmplări vesele. Subiectele erau variate, de la conducerea imperiului, la ultima modă în materie de încălţăminte, adăugând propriile-i comentarii subtile. Vashti se mulţumi să asculte, iar Crispus să intervină, din când în când, cu câte o remarcă. S-ar fi spus că Berenice, observând interesul pe care Crispus îl manifestase faţă de conversaţia tinerei Vashti, se silea s-o întreacă şi chiar s-o eclipseze. Cât despre Crispus, obişnuit să-i considere pe iudei un popor inferior, era fermecat şi surprins să găsească printre aceşti „barbari”, două femei superioare ca inteligenţă şi farmec, cu nimic mai prejos decât femeile Greciei şi ale Romei.

— Este prima zi a lunii noi, observă deodată Berenice.

— Totuşi, n-o văd, răspunse Crispus, ridicându-şi privirea spre bolta cerului, neobservând uşoara grimasă de pe chipul Berenicei. Crispus vorbise despre lună ca despre o persoană, iar Berenice ura păgânismul şi nu-i plăcu felul în care acesta numise luna.

— Secera ei subţire se vede la Ierusalim, nu aici, spuse Berenice. Iată dovada!

Arătă cu degetul spre sud, indicându-i un pisc deasupra căruia tocmai răsărise o luminiţă asemănătoare cu o stea. O altă luminiţă se aprinse puţin mai la nord; apoi o a treia; curând, toate vârfurile colinelor din Iudeea fură luminate de şiruri de focuri.

— Acesta este modul nostru de a anunţa prima zi a lunii, explică Berenice. Veghetori desemnaţi chiar de Sanhedrin, sunt postaţi pe o colină lângă Ierusalim, de unde se poate zări luna nouă. De îndată ce o zăresc, dau semnalul convenit şi vestea se duce mai departe prin focurile acestea aprinse pe coline. E un obicei vechi, readus la viaţă de marele-preot, Matthias. Însă nu voiesc să te obosesc cu lucruri pe care un roman le găseşte neinteresante.

— Aici greşeşti prinţesă. Scopul pentru care am pornit în această călătorie lungă la Ierusalim este tocmai vizitarea Templului vostru.

— Vrei să vezi Templul nostru?! exclamă prinţesa cu uimire. Tocmai tu, cel care la banchet te-ai declarat zelos închinător al zeilor Romei! Ce te-ar putea interesa oare la Templul nostru?

— Interesul meu este urmarea unui… Ezită o clipă, apoi adăugă: a unui vis.

Cuvintele acestea sporiră curiozitatea Berenicei, care-l imploră să-i istorisească visul. Vashti, cu toate că nu spusese niciun cuvânt, era la fel de curioasă să afle ce avea de spus Crispus.

— Îmi pare rău că am vorbit cu nesocotinţă, spuse el; căci, deşi nu este decât un vis, istorisirea lui s-ar putea să vă pricinuiască neplăcere, iar mie neajunsuri din partea voastră, a amândurora.

Acest „amândurora” nu-i plăcu Berenicei, căci lăsa să se înţeleagă că părerea lui Vashti avea tot atâta greutate cât

şi a ei în ochii lui Crispus. Şi într-adevăr, se pare că aşa stăteau lucrurile, căci Crispus se lăsă convins doar atunci când Vashti îl rugă să-şi istorisească visul.

— Acum câteva nopţi, spuse el, pe când dormeam, am visat că mă aflam în ceea ce părea a fi curtea unui templu măreţ. Această curte, înconjurată din toate părţile de coloane, era foarte vastă şi descoperită. Era noapte şi pe cer licăreau stele. În faţa mea, la o oarecare distanţă, se afla templul, o clădire construită din marmură albă.

Lucru ciudat, părea că eram singur; cu toate că nu vedeam pe nimeni, curtea părea a fi înţesată de oameni. Se auzeau zgomote făcute de paşi care alergau încoace şi încolo pe lespezile de marmură şi zgomot de arme ciocnindu-se unele de altele, ca într-o luptă teribilă. Am pus mâna pe sabie, gata să mă alătur luptei.

Însă cum să te lupţi cu nişte fantome?

Dintr-odată, am zărit o luminiţă; în faţa mea, pe o balustradă nu prea înaltă, se afla o torţă aprinsă. În timp ce o priveam, am auzit o voce care părea a veni din cer, strigând în limba ebraică: „Arde!” Iar torţa se scutură singură, ca şi când ar fi fost nerăbdătoare de a fi apucată. Am şovăit. Din nou s-a auzit acel glas „Arde!” cu atâta putere, încât, înfricoşat, n-am îndrăznit să nu mă supun. Am apucat torţa aprinsă şi am aruncat-o printr-una din ferestrele aurite ale templului. O ploaie de scântei ţâşni dinăuntru, apoi o limbă de foc şi, curând, întreaga clădire fu cuprinsă de flăcări şi fum. În acea clipă m-am trezit.

Privirea întunecată a Berenicei, exprimând o groază profundă, era aţintită asupra chipului tânărului.

— Poţi descrie templul pe care l-ai văzut în vis?

— Nu trebuie decât să închid ochii, spuse Crispus, şi-mi amintesc desluşit fiecare amănunt. Sunt în picioare, în partea dinspre apus a templului; clădirea se întinde, spre apus şi spre răsărit, pe o lungime de vreo două sute cincizeci de coţi. Pentru a pătrunde înăuntru, trebuie trecută mai întâi o balustradă de marmură, curios sculptată, deasupra căreia se înalţă stâlpi mici, pe care este gravată, cu litere greceşti şi latineşti, o inscripţie. Ţin minte că, în visul meu, am citit acea inscripţie, care

interzicea păgânilor, sub pedeapsa cu moartea, să intre în templu.

Berenice şi Vashti scoaseră, în acelaşi timp, un slab strigăt de uimire.

— Ai spus ceva, prinţesă?

— Nu, continuă! Ce urmează? întrebă ea cu răsuflarea întretăiată.

— După ce ai trecut balustrada, te afli în faţa a patru porţi, la care se ajunge urcând pe câte un şir grandios de scări, fiecare numărând câte cincisprezece trepte. Dintre aceste porţi, trei, aflate pe partea dinspre apus, sunt una lângă alta; a patra este în partea cealaltă, spre răsărit. Fiecare poartă este alcătuită din două canaturi, încrustate cu aur şi argint şi flancate de nişte turnuri masive. Se opri o clipă, apoi continuă:

— I-am povestit acest vis tatălui meu, iar el mi-a spus că ceea ce am văzut eu, este Templul din Ierusalim. Înţelegeţi pentru ce doresc atât de mult să-l văd?

— Şi nu ştiai nimic despre felul cum arată Templul nostru înainte de a avea acest vis? întrebă Berenice.

— Absolut nimic, afirm acest lucru pe cinstea mea. Ştiam, desigur, că la Ierusalim se află un Templu celebru la care se duceau toţi iudeii pioşi de pe întreg pământul ca să se închine Dumnezeului lor, dar mai multe nu ştiam despre el.

Berenice păru nedumerită şi chiar tulburată.

— Ciudat! De unde a putut veni acest vis al tău? murmură ea.

— Nu te îndoieşti de viziunea mea?

— Cum aş putea, din moment ce afirmi că e adevărată?

— Recunoşti exactitatea descrierii mele?

— Fără nicio îndoială.

— Trebuie să recunosc că este dincolo de puterea omenească să dobândească o astfel de cunoaştere. Te supără deci, dacă spun că această viziune mi-a fost descoperită chiar de zeii nemuritori?

— Zei?! ripostă prinţesa pe un ton uşor dispreţuitor. Zei?! Zeii voştri, ai păgânilor, nu există. Nu există decât un singur Dumnezeu viu şi adevărat.

— Cum vrei, răspunse Crispus, care părea a tolera cu mult mai multă uşurinţă părerile altora despre religia sa. Putem spune oare că această viziune mi-a fost trimisă de Dumnezeul vostru?

— Cu neputinţă! Cum ar putea să dorească Acela care ne-a poruncit să-I aducem veşnică închinare, să distrugă unicul Templu în care poate fi celebrat?

— Ar putea s-o facă, observă Vashti, pentru a da religiei Sale un scop mai spiritual. Adevărata religie n-are nevoie nici de Templu, nici de altar.

— Nu aşa vorbeşte o adevărată fiică a lui Avraam, replică Berenice.

— Nu, prinţesă, tocmai pentru că sunt o fiică a lui Avraam vorbesc astfel; căci părintele nostru, Avraam, ce templu a avut oare?

Berenice se pregăti să-i răspundă cu asprime, însă Crispus o opri.

— Ne îndepărtăm de subiect, spuse el. Ceea ce aş vrea să ştiu este de unde a venit visul meu? Căci, fără îndoială, este ceva supranatural.

— De unde? întrebă Berenice. De unde ar putea veni, dacă nu din împărăţia răului! După cum există spirite bune, există şi spirite rele, iar prinţul lor se numeşte Satan, care s-ar bucura tare mult dacă ar putea convinge un roman să distrugă Templul. Te rog din suflet, nobile Crispus, continuă ea cu emoţie în glas, scoate din mintea ta acest vis, ca nu cumva să sfârşeşti prin a crede că ai fost ales de Divinitate pentru a distruge Templul.

— Ar fi foarte posibil.

Crispus pronunţă aceste cuvinte cu aerul grav al aceluia care crede în adevărul cuvintelor sale. Prinţesa îl privi o clipă, mută de spaimă. În cele din urmă, recăpătându-şi glasul, exclamă indignată:

— Ce bine ar putea rezulta dintr-o astfel de faptă?

— Mult bine. Pentru Roma!

— Cum asta?

— Acest Templu, spuse Crispus pe un ton rece care o făcu pe Berenice să tremure de groază – căci îşi iubea Templul mai mult decât viaţa – acest Templu atrage la sine

în fiecare an trei milioane de iudei, toţi animaţi de o ură atroce împotria Romei şi convinşi cu fanatism că un rege, născut în Iudeea, va ajunge să stăpânească lumea. Ştii că aşa stau lucrurile, prinţesă, nu poţi nega! Templul vostru este o ameninţare continuă pentru siguranţa imperiului. Distrugerea lui ar însemna să punem capăt acestor adunări anuale şi, odată cu ele, tuturor speranţelor deşarte şi primejdioase.

Capitolul 5

Simon Zelotul

A doua zi, devreme, în cetatea Cezarea, se răspândi surprinzătorul zvon că vestitul zelot, Simon cel Negru, avea să fie judecat în după-amiaza aceleiaşi zile.

Nerăbdătoare să asiste la judecată, cu mult înainte de ora stabilită, o mulţime formată din iudei şi greci, romani şi sirieni, se adună în bazilică, sau curtea de justiţie, în număr atât de mare, încât sala se dovedi neîncăpătoare.

Bazilica romană semăna foarte mult cu bisericile noastre moderne. Era alcătuită din două aripi despărţite de naos prin câte un şir de coloane. La unul din capete se înălţa un fel de estradă închisă printr-un grilaj. Aceasta era *bema* (cuvântul fiind transmis din limba greacă în aramaică), sau tribunal, unde judecătorii ascultau pledoariile oratorilor. Mai exista şi o galerie interioară, susţinută de coloanele ce separau cele două aripi. Atât sala de jos, cât şi galeriile, erau deschise publicului.

În mijlocul *bemei* pardosite cu mozaic, se afla scaunul guvernatorului, mărginit de fiecare parte de nişte scaune destinate juraţilor, căci se obişnuia ca guvernatorul provincial să fie asistat la judecăţi de un sfat compus din

cetăţeni de vază.

Puţin înainte de amiază, începură să sosească în *bema* câteva personaje, interesate de cazul ce urma a fi judecat. Printre acestea se afla şi preotul Theomantes care, în virtutea poziţiei sale de preot al lui Jupiter Casarius, se instală de îndată în scaunul aflat la dreapta judecătorului, gest ce stârni murmure de nemulţumire din partea iudeilor şi aplauze din partea păgânilor.Puţin după aceea, sosi Anania care, văzând că altcineva i-o luase înainte, se încruntă, ezită o clipă, apoi se aşeză în poala rivalului său.

— E dreptul meu să stau la dreapta lui Florus! strigă el.

Theomantes, adunându-şi puterile, îl împinse la o parte, în mijlocul hohotelor de râs şi al huiduielilor din partea celor două grupări.

— Chiar dacă marele-preot ar avea dreptul să stea la dreapta scaunului de judecată, dreptul acesta nu-ţi aparţine, căci nu eşti mare-preot.

N-ar fi fost cu neputinţă ca cei doi, în lupta lor pentru întâietate, să fi început să-şi administreze lovituri unul altuia, spre dacă n-ar fi intervenit Terentius Rufus. Acesta, împreună cu câţiva soldaţi, fuseseră postaţi în faţa tribunalului cu scopul de a păstra ordine în rândul spectatorilor.

— N-aş fi crezut niciodată că o să fie nevoie de mine să fac ordine chiar în *bema*, spuse el.

Şi, urcându-se pe platformă, îl ameninţă pe Anania spunându-i că, dacă nu se aşează liniştit în alt scaun, va fi nevoit să-l dea afară pe motiv că tulbură intenţionat liniştea într-o sală de judecată.

— Păstrează-ţi cumpătul, Anania, strigă el, până când Florus va binevoi să facă public decretul lui Cezar în această privinţă.

Anania, umilit astfel, dădu să iasă din sala de judecată, însă în cele din urmă, gândindu-se mai bine, se aşeză pe scaunul din stânga, tocmai în clipa în care Florus îşi făcea, cu mare fast, intrarea.

Crispus apăru în aceeaşi clipă şi, fiind oaspete de vază, fu invitat să-şi ocupe locul printre membrii sfatului.

Florus luă loc pe scaun cerând să i se spună care erau

chestiunile ce urmau a fi judecate în acea zi. Aflând că mai multe cazuri aşteptau decizia sa judecătorească, anunţă că va începe cu procesul lui Simon.

Un freamăt de nerăbdare parcurse bazilica atunci când Florus porunci:

— Lictori, aduceţi-l numaidecât pe Simon, supranumit „cel Negru”.

Teribilul prizonier, care spânzurase atâţia romani încât nici nu le mai ţinea numărul, sosi curând, păşind între doi soldaţi, cu mâinile legate la spate cu o frânghie ce era ţinută de un al treilea. Era un bărbat înalt şi vânjos, având pieptul uimitor de lat, iar părul, ochii şi barba, toate îi erau negre. Era înveşmântat cu hainele în care fusese prins, o tunică dungată, găurită de lovituri de sabie şi pătată de sânge uscat. Faţa murdară şi barba atârnându-i lungă şi încâlcită, îi dădeau un aspect sălbatic şi fioros. Captivitatea şi întunericul, umezeala şi lipsa de hrană nu reuşiseră, se pare, să-i îmblânzească spiritul. Rămase în faţa lor privindu-i întunecat, cu ură şi sfidare, întruparea vie a urii neamului său împotriva Romei.

Florus îi aruncă o privire scurtă şi neliniştiă (i se păru lui Crispus), apoi se întoarse spre masa în faţa căreia stăteau avocaţii şi întrebă:

— Cine conduce acuzarea?

Tertullus se ridică.

— Fii scurt! Fără prea multe vorbe, adăugă procuratorul.

Se obişnuia ca judecata să înceapă cu întrebări adresate acuzatului, în încercarea de a se afla din gura lui acuzaţia care i se aduce. Dacă această procedură dădea greş, sau dacă prizonierul, din încăpăţânare, refuza să răspundă, era necesară chemarea în instanţă a martorilor.

Tertullus se întoarse către prizonier pentru a-i pune întrebări. Scribul tribunalului îşi ridică peniţa, gata să transcrie dezbaterile, căci – trebuie ştiut acest lucru – în acel veac existau scribi care, printr-un sistem de prescurtări, puteau reproduce pe loc, în scris, discursul oratorului.

— Numele tău? începu Tertullus.

— Mă întrebi care e numele meu? răspunse zelotul cu un râs batjocoritor. Ar trebui să se ştie, după câtă groază a stârnit în inimile voastre, ale romanilor. Sunt Simon, fiul lui Giora, din seminţia lui Beniamin.

— Locul de naştere?

— Gerasa, dincolo de Iordan.

— Ocupaţia?

— Spintecător de romani.

— Bagă de seamă! Ţii ca scribul să noteze acest răspuns?

— Să-l scrie de două ori, ba de trei, şi cu cele mai mari litere.

— Mărturiseşti, deci, că faci parte din secta cunoscută sub numele de „zeloţi”?

— Blestemate fie expresiile voastre păgâne! Sunt din secta „kenaimilor”.

— Zeloţi sau kenaimi, e acelaşi lucru. Care sunt rânduielile voastre?

— Să nu recunoaştem alt rege decât pe Dumnezeu, să nu plătim niciun fel de bir, decât cel datorat Templului, să ucidem pe orice roman care are îndrăzneala să-şi impună autoritatea asupra poporului sfânt.

— Să nu recunoaşteţi alt rege decât pe Dumnezeu? Aşadar, nu recunoaşteţi autoritatea lui Cezar?

— Cezar! Nu se poate descrie în cuvinte dispreţul cu care Simon rosti acest nume. Cezar! Scuip pe numele lui Cezar!

Şi chiar aşa făcu, scuipând pe lespede. Această repudiere a autorităţii imperiale fu primită de mulţimea servilă a greco-sirienilor cu un urlet de oroare.

— Crimă de lezmaiestate! strigară ei. Aruncaţi-l peste zăbrele!

— Să asasinaţi pe toţi romanii? continuă Tertullus. L-ai ucide, aşadar, chiar şi pe Florus, dacă ai putea?

La această întrebare chipul zelotului se lumină de o bucurie sălbatică.

— Dezlegaţi-mi mâinile şi daţi-mi un pumnal, aşezaţi-mă la trei paşi de el şi veţi vedea.

— Tribunalul se mulţumeşte să te creadă pe cuvânt,

spuse scurt Tertullus. Ascultă acuzaţia care ţi se aduce! Eşti acuzat de faptul că, în calitate de căpetenie a tribului de zeloţi, sau, dacă vrei, de kenaimi, ai staţionat pe înălţimile trecătorii Adummim, ai prădat şi ai spânzurat pe toţi romanii care au trecut pe acolo.

— Ce minune! Un avocat spune adevărul!

— Câţi romani şi-au găsit sfârşitul din cauza ta?

— Întreabă vulturii. Eu nu păstrez registre. Dar ştiu un lucru. Redaţi-mi libertatea şi voi face acelaşi lucru, cu altă bandă.

— Trădător al imperiului, te mai şi lauzi cu vinovăţia ta?

— Vinovaţi sunteţi voi, cei care aţi pus stăpânire pe pământul pe care Dumnezeu a jurat că ni-l va da pentru vecie. Plecaţi de pe pământul nostru, voi, romanilor, cu legiunile şi cu toţi lictorii voştri, cu dările şi idolii voştri! Este împotriva voii lui Dumnezeu ca Cezar să domnească în Iudeea, iar iudeul care-l recunoaşte ca împărat nu face altceva decât să încalce legea lui Moise. Căci este scris: „Să nu vă puneţi alţi regi decât dintre voi; să nu puneţi să domnească peste voi un străin, unul care nu este dintre fraţii voştri.” Iar asta s-o ştie şi Anania, care şade aici cu atâta îngâmfare şi fraternizează cu duşmanii poporului său!

— Obiceiul vostru, continuă Tertullus, era de a jefui, nu doar de a ucide. Trebuie să fi adunat bogăţii imense.

— Bogăţii? Multe chiar, spuse Simon cu ochi sclipitori.

— Nu s-a găsit nimic în locul în care aţi fost capturaţi.

Simon râse triumfător.

— Sunt bine ascunse, departe de gheara romanilor, păstrate pentru marea zi a răzbunării.

— Sau, cu alte cuvinte, pentru a întreţine războiul împotriva Romei?

— Precum spui, avocatule.

— Se zvoneşte că unele persoane sus-puse s-au aflat în legătură cu tine.

— Fruntaşii ţării. Zăresc chiar aici, în *bema*, pe câţiva dintre complicii mei din trecut. Voi de ce nu vă aflaţi alături de mine la judecată?

Neliniştea ce marcase chipul lui Florus pe tot parcursul

procesului păru a spori acum. Lucru remarcat şi de Tertullus, care zâmbi în sinea lui cu acea satisfacţie a unui arcaş care, după multe încercări, îşi loveşte, în final, ţinta.

Mulţimea celor prezenţi, până atunci neliniştită şi gălăgioasă, se linişti deodată. Întârzierea cu care Florus îl adusese pe Simon la judecată dăduse naştere unor zvonuri sinistre, referitoare la legăturile ce existaseră între procurator şi căpetenia tâlharilor. Oare urmau a se confirma? Aşteptau toţi cu nelinişte.

— Tribunalul ar dori să cunoască numele acestor complici, spuse Tertullus, cu prefăcută nepăsare.

— Nu-i voi numi decât dacă am făgăduiala că vor fi arestaţi fără întârziere.

— Tribunalul nu va ezita să-i aresteze, numai că acuzaţiile tale trebuie dovedite.

— Bun! În cazul acesta, dacă socotiţi că este o crimă a unelti împotriva vieţii unui roman, îi poftesc pe lictori să se ducă şi să lege mâinile lui Anania.

Pe chipul lui Tertullus se aşternu dezamăgirea. Nu numele lui Anania îl aştepta el.

— Zelot mincinos! exclamă preotul; şi, uitând pentru o clipă că nu se afla într-o sală de judecată a iudeilor, unde ar fi putut acţiona după propria plăcere, strigă:

— Închideţi-i gura cu un pumn!

— Anania, Anania! spuse Simon clătinând din cap batjocoritor, nu-ţi mai aminteşti că odinioară ai fost părtaş cu mine la un complot în care trebuia să curmăm viaţa unui cetăţean roman? Este vădit faptul că mi-ai uitat chipul; lasă-mă să-ţi împrospătez memoria. Nu se poate să nu-ţi aminteşti că în urmă cu opt ani, patruzeci de sicari∗[10] printre care mă număram şi eu, s-au oferit să-l ucidă pe Pavel din Tars, cetăţean roman∗[11]∗! N-ai fost atunci gata să le alături complotului? Iar acum tăgăduieşti spusele vechiului tău prieten, Simon? Mai bine fii cinstit şi mi te alătură la acest proces!

---

[10]∗ Termen aplicat, în deceniile de dinaintea distrugerii Ierusalimului, iudeilor zeloţi care încercau să-i alunge din ţară pe romani şi pe partizanii acestora; aceşti sicari nu ezitau să recurgă la crimă pentru a-şi atinge scopul (n.tr.).

[11]∗∗ Faptele apostolilor 23:14.

Pe faţa lui Anania se aşternu o expresie fioroasă.

— Nu are nimeni de gând să-i închidă gura acestui ticălos mincinos? strigă el, tremurând de furie.

— Privirea ta spune limpede care dintre noi este mincinosul, răspunse Simon cu răceală. Dacă cei care mă acuză vor dovezi că ceea ce am spus este adevărat, continuă el adresându-se curţii, trimiteţi la Ierusalim după nepotul lui Pavel; o să confirme adevărul spuselor mele. Este de acord curtea ca Anania să fie judecat alături de mine? adăugă Simon, privind în jurul său cu un zâmbet sardonic. Nu?!... Şi cu toate astea, voi, romanii, vă lăudaţi că ştiţi să faceţi dreptate! Asta zic şi eu, dreptate!

— Prizonier, zise Florus, ţine-ţi limba în frâu şi s-ar putea să descoperi că dreptatea noastră romană, ale cărei virtuţi pari să le tăgăduieşti, poate fi uneori îngăduitoare.

— Rog tribunalul să ia notă de acest mic discurs, spuse Simon cu răceală, căci, bine interpretat, înseamnă: „Asupra faptelor mele, o, Simon, păstrează tăcerea, şi voi încerca să-ţi redau libertatea.”

În zadar încerci, o, Florus, să-mi închizi gura, redându-mi în schimb viaţa. Voi primi cu bucurie tortura, biciul, moartea, dacă izbutesc să te fac să-ţi pierzi postul de guvernator.

Era inutil să încerce să-l potolească, iar Florus, surprinzând zâmbetul lui Tertullus, îşi dădu seama, dintr-o dată, de adevăratul motiv pentru care avocatul insistase ca zelotul să fie adus înaintea tribunalului. Tertullus urmărea să-l dezonoreze!

Nu-i putea pune un căluş prizonierului şi nici să amâne judecata; ceilalţi l-ar fi privit cu suspiciune. El, judecătorul, nu avea de ales decât să rămână acolo şi să asculte o acuzaţie care, chiar dacă nu era adevărată, avea să fie crezută cu grăbire de către nouă din zece oameni prezenţi, într-atât se făcuse de nepopular. Iar când povestea asta avea să ajungă la Roma, căci duşmanii săi vor avea grijă să ajungă, avea să-l coste nu doar poziţia de guvernator, aşa cum spusese Simon, ci poate chiar viaţa.

— Obrăznicia acestui ticălos întrece orice limită! spuse el, luându-şi un aer sever. Ştie că va fi condamnat şi

încearcă să întârzie sentinţa, calomniind caracterul judecătorilor săi. Lictori, grăbiţi-vă şi aduceţi biciul *(flagellum)*!

— Şi după ce l-aţi adus, puneţi-l pe spinarea tâlharului Florus! spuse Simon.

— Îl auziţi? spuse Florus întorcându-se către juraţi. Mizerabilul acesta este incorijibil!

— Vreau să povestesc ceva – şi să nu credeţi că-i o născocire, continuă Simon. Florus a trimis la mine, în taină, un mesager prin care mi-a dat voie să jefuiesc şi să ucid romani şi păgâni, cu condiţia să împart prada cu el.

— O minciună la fel de întunecată precum Erebus✶[12]! tună procuratorul.

— Este uşor să acuzi; trebuie să şi dovedeşti, remarcă liniştit Tertullus, încântat, în sinea lui, de întorsătura pe care o luau lucrurile.

— N-am dovezi scrise. Florus e prea viclean pentru a folosi cerneală şi pergament în afaceri de felul acesta. Cel pe care l-a trimis la mine a fost libertul său, Nymphidius.

— Merită osteneala să trimitem după acest Nymphidius, îl întrebă Tertullius pe Florus, ca să respingă această acuzaţie?

— Ar fi inutil, răspunse Rufus. A murit chiar azi-dimineaţă, subit.

— Cine l-a ajutat să moară? întrebă Simon. Căci mie-mi pare că moartea sa vine la momentul prielnic pentru a-l scoate pe Florus din încurcătură.

Întrebarea, importantă de altfel, îi făcu pe cei din sală să privească unul la altul, convinşi de faptul că Florus se descotorosise de acel martor supărător.

— Îngăduie-mi, nobile Florus, spuse Tertullus, să dau crezare pentru o clipă vorbelor acestui tâlhar. Ce răspuns, continuă el adresându-se lui Simon, i-ai dat lui Nymphidius?

— Iată ce i-am răspuns: „Spune câinelui aceluia necircumcis că Simon va jefui şi fără permisiunea lui. Să se

[12]✶ Erebus (sau Erebos) este cunoscut ca personificarea întunericului primordial. Numele lui este deseori folosit – metaforic – pentru Hades (n.tr.).

ducă la Manahem, fiul lui Iuda, care va fi încântat să-şi procure o asemenea licenţă, la un preţ atât de avantajos”

Tertullus îşi lepădă masca şi trecu în tabăra acuzării.

— Acest Manahem, o, Florus, spuse el calm, mi-a furat acum cincisprezece zile o cupă de smirnă, pe care am văzut-o seara trecută pe masa ta.

Crispus, în tot acest timp, ascultase discuţia cu sentimente contradictorii: Desigur, era dezgustat de crimele lui Simon, însă admira curajul şi îndrăzneala de care dăduse dovadă. De asemenea, trebuia să recunoască faptul că existenţa zeloţilor era, până la un anumit punct, justificată de incompetenţa guvernatorilor romani, lucru de nesuportat pentru un patriot precum Crispus, pentru care Roma însemna dreptate. Lăcomia şi tirania unor personaje precum Pilat şi Felix, Albinus şi Florus, nu puteau decât să aţâţe ura iudeilor împotriva Romei şi să-i determine şi mai mult să se scuture de acest jug nesuferit.

Cu toate că Simon îşi merita condamnarea, Crispus nu putea admite o asemenea condamnare pronunţată de judecători ca Florus şi Anania, ei înşişi vinovaţi de aceleaşi lucruri. Hotărî să nu ia parte la judecată.

— Pentru că prizonierul, spuse el, contestă integritatea celor doi judecători ai săi – şi mi se pare că are motive temeinice, refuz să joc vreun rol în această judecată.

Spunând acestea, Crispus se ridică şi ieşi din *bema*.

— Iar eu fac la fel, spuse Theomantes, gestul său fiind determinat, în primul rând, de conflictul pe care-l avea cu Anania.

— Şi eu! Şi eu! exclamară alţi câţiva membri, ridicându-se şi ieşind din sala de judecată.

Florus rămase pe loc, plin de o mânie neputincioasă, constatând că afirmaţiile lui Simon şi ale lui Tertullus fuseseră crezute nu doar de oamenii de rând, ci şi de majoritatea celor ce formau consiliul de judecată.

— Judecata se suspendă! strigă el. Duceţi-l pe prizonier înapoi, în temniţă!

Porunca veni prea târziu. Simon zărise în mulţime câţiva zeloţi deghizaţi care-i făceau semne, invitându-l astfel să încerce o evadare.

Înţelegând semnalele, se smulse din mâinile paznicilor săi, se repezi până la marginea estradei şi, sărind peste şirul de soldaţi care ocroteau *bema*, căzu în mijlocul prietenilor săi. Aceştia îl înconjurară numaidecât şi începură să-l împingă spre uşile deschise ale bazilicii.

Soldaţii încercară să-l urmărească, însă fură opriţi nu numai de către iudei, ci şi de către greco-sirieni, care căutau nu atât să-l salveze pe Simon, cât să-i facă în necaz lui Florus, pe care nu-l puteau suferi. Curtea de justiţie se transformă de îndată într-o încăierare sălbatică şi zgomotoasă.

— Jos Florus, ticălosul!

— Moarte bătrânului Anania!

Pietre şi alte proiectile începură să plouă pe *bema*. Anania, strângându-şi mantia în jurul trupului, fugi la loc sigur.

Florus ridică mâna în încercarea zadarnică de a potoli agitaţia, însă fu lovit în tâmplă de o piatră ascuţită. Sângele începu să-i curgă pe obrazul palid, spre marea satisfacţie a ambelor grupuri răzvrătite, care scoaseră un muget de triumf.

— Gărzi, la mine! strigă procuratorul, alarmat.

Patru soldaţi voinici se apropiară în goană şi-l ocrotiră cu scuturile lor, pe care răsunau pietrele aruncate din jur. Urmând exemplul lui Anania, Florus fugi urmărit de huiduieli, blesteme şi hohote batjocoritoare de râs.

La porunca lui Rufus, soldaţii ameninţară poporul cu vârful lăncilor şi izbutiră să evacueze sala. Însă nu-l putură ajunge din urmă pe Simon care, târât de prietenii săi, izbutise să scape.

— Vom avea iar de furcă cu el, mormăi Rufus – profeţie ce n-avea să-ntârzie a se împlini.

Capitolul 6

„Delenda est Hierosolyma!”

— Aşadar, refuzi să te căsătoreşti cu mine, prinţesă? Aceste cuvinte erau adresate de Florus Berenicei, în timp ce se plimbau amândoi în grădinile însorite ale pretoriului.

Rana urâtă pe care o căpătase în acea dimineaţă din cauza proiectilului bine ţintit nu adăugase nimic farmecelor sale personale. Berenice îl privi printre genele-i lungi şi negre şi se cutremură; îi făcea impresia unui satir! Compară în minte acest chip vulgar şi puhav cu tenul bronzat şi trăsăturile nobile şi regulate ale lui Crispus.

— Să mă căsătoresc cu tine spuse ea, apăsând pe ultimul cuvânt. Dar Florus, deja ai o soţie!

— La fel a avut şi predecesorul meu, Felix, dar asta n-a împiedicat-o pe sora ta, Drusilla, să se căsătorească cu el.

— Sărmana Drusilla! N-ar fi făcut asta dacă n-ar fi fost vrăjile şi farmecele lui Simon Magul.

— Dacă aş şti unde se află acest Simon... oftă guvernatorul. L-aş plăti şi eu pentru asemenea servicii!

— Îl ai pe marele Theomantes, râse Berenice. Nu-i în stare să facă farmece pentru tine? Sau a încercat şi n-a reuşit? Însă, Florus, domnul meu, ai milă de soţia ta! Pentru ce ţi-ai dori-o pe răutăcioasa Berenice în locul bunei Cleopatra?

— Cea mai frumoasă dintre femei… Începu guvernatorul galant.

— Nu, spuse prinţesa cu un aer întunecat. Crispus m-a despuiat în mod public de acest titlu.

— Un nebun, care nu se pricepe deloc la frumuseţe.
— Cu Berenice frumoasa, ori cu Berenice aurita doreşti să te căsătoreşti?

— Eu, spuse Florus cu un aer demn, eu n-am caracter de mercenar.

— Decât atunci când e vorba de prada zeloţilor, râse Berenice. Mă tem că cele dezvăluite azi-dimineaţă te vor face să-ţi pierzi poziţia.

De asta se temea şi procuratorul, însă nu era plăcut s-o audă din gura Berenicei. Ascunzându-şi mânia în spatele

unui zâmbet amar, spuse:

— Ca să te câştig, prinţesă, m-aş face bucuros prozelit. Felix n-a făcut asta pentru Drusilla.

— E o ofertă tentantă, spuse Berenice cu un râs batjocoritor, atât de limpede şi de plăcut, încât deopotrivă îl încântă şi-l înnebuni pe guvernator. Cum s-ar mai bucura iudeii de noul convertit! Mă văd ducându-l pe Florus de mână la Templu şi prezentându-l lui Matthias ca pe un pios neofit! Apoi, redevenind serioasă, continuă: Tatăl meu, Agripa, a fost rege al Iudeii şi dorinţa mea cea mai mare este să conduc destinele acestei ţări, dorinţă care ar rămâne neîmplinită dacă m-aş căsători cu tine.

— Şi pentru ce?

— Om nătâng ce eşti! Nu-ţi dai seama că ai fost pus în funcţia de procurator doar datorită faptului că soţia ta a fost prietenă cu împărăteasa Popeea? („A fost„? gândi Florus, întrebându-se pentru ce foloseşte Berenice timpul trecut; avea să afle destul de curând!) Dacă ai repudia-o pe Cleopatra pentru a te căsători cu mine, ai nemulţumi-o pe împărăteasă şi atunci, ce s-ar întâmpla cu poziţia ta de procurator?

Florus se gândise la o astfel de posibilitate. Totuşi, ce mai conta pierderea poziţiei, când ar fi putut stăpâni tot aurul Berenicei?

— Şi, continuă Berenice, chiar presupunând că împărăteasa ar fi trecut cu vederea această jignire adusă prietenei sale şi ţi-ar fi lăsat titlul de guvernator, n-o mai poate face acum, pentru că este moartă.

— Popeea, moartă? bolborosi Florus neîncrezător.

— Aşa spune libertul meu, Sadas.

— Şi de unde a aflat?

— O corabie venind de la Roma a intrat adineauri în port şi a adus vestea. Toţi cei aflaţi la bord vorbesc despre asta. Cea mai mare prozelită a noastră e moartă, ucisă de Nero cu o lovitură de picior. Şi era însărcinată... Ucisă tocmai de către acela pe care tu ai fi voit, aseară, să ne faci să-l slăvim ca pe un zeu, adăugă ea cu un ton dispreţuitor.

Florus înmărmuri la auzul acestei veşti. Îşi dădu seama că Popeea, nemaifiind acolo pentru a-l ocroti şi a amâna

justa pedeapsă pe care o meritau fărădelegile sale, sfârşitul domniei sale era aproape. Ştia foarte bine că, îndată ce iudeii vor afla vestea, vor trimite la Roma o deputăţie, cerând înlăturarea sa. Desigur, n-aveau să uite nici acea înţelegere secretă pe care o avusese cu zeloţii, fără a vorbi de multe alte mici păcate.

— Şi, bineînţeles, din moment ce-mi voi pierde titlul, spuse el furios, încetez să mai prezint interes pentru tine.

— Afară dacă vei deveni vreodată Cezar. Atunci trimite după mine şi voi veni la tine zburând! Ca împărăteasă a lumii aş putea face mult mai mult bine poporului meu decât ca regină a Iudeii.

Împărăteasă a lumii! Vorbea cu uşurinţă, fără să-şi închipuie măcar cât de aproape avea să fie într-o zi de tronul imperial.

— Te gândeşti numai la poporul tău şi la religia ta! mormăi Florus.

— La poporul meu şi la religia mea. Aşa e, asta sunt eu!

— Ţi-ai bătut joc de mine pentru a-ţi atinge scopurile, spuse el cu chipul grosolan învineţit de mânie. Şi acum mă arunci ca pe-o sanda ruptă.

— O, Florus, ajunge! spuse ea cu un aer obosit. Amândoi am jucat teatru. Să lăsăm să cadă masca. Nu Berenice te fermeca, ci aurul ei, cu care nădăjduiai să-ţi plăteşti datoriile şi să-ţi continui orgiile infame. Iar eu, cunoscându-ţi motivele, m-am prefăcut că le iubesc – o dragoste pe care n-am simţit-o niciodată – doar în speranţa că Iudeea va trage foloase. Te-ai înşelat crezând că mă interesa persoana ta, şi nu titlul tău. Nobile Florus, rămâi cu bine!

Şi spunând acestea, îi întoarse spatele şi plecă.

Florus privi cum se îndepărta, fără a arunca înapoi măcar o singură privire de milă sau remuşcare, iar pe chip i se aşternu o expresie diabolică. Dragostea pe care o simţise pentru ea se transformă într-o ură înverşunată. Un singur gând îl stăpânea: trebuie să se răzbune. Însă cum? S-o ucidă? A curma viata unei prinţese iudeice nu era un lucru uşor. Adevărat, putea tocmi câţiva sicari, aşa cum făcuse procuratorul Felix pentru a-l asasina pe marele

preot Ionatan; însă era posibil ca cineva să-l suspecteze, lucru pe care nu şi-l dorea.

În plus, o astfel de pedeapsă ar fi fost prea uşoară; o lovitură de pumnal şi totul s-ar sfârşi. Răzbunarea sa trebuia să fie mult mai subtilă, mai rafinată. „Cum să se răzbune?” – asta era întrebarea. Şi, meditând la acest lucru, se îndreptă către pretoriu.

Intrând, află că regele Polemo, fostul soţ al Berenicei, îl aştepta în Sala de Fildeş, astfel numită din cauza tăbliilor care căptuşeau pereţii. Se încruntă, nemulţumit de această vizită nepotrivită.

— Ce vrea de la mine? mormăi el cu un aer întunecat. Numai el e răspunzător de toate astea. Apoi, deodată, faţa i se lumină. Este prieten cu Cezar! Ha! S-ar putea să-mi fie de ajutor. Şi se îndreptă spre Sala de Fildeş.

— Aduceţi vin! porunci el.

Florus rămase singur cu vizitatorul său.

Prietenia lor, dacă se poate numi astfel relaţia dintre cei doi bărbaţi, începuse în urmă cu un an, la Roma, pe când Florus se pregătea să plece în Iudeea ca să-şi ia în primire postul de procurator. Prietenia subită pe care i-o arătase regele îl surprinsese oarecum pe Florus care, oricât de bună ar fi fost părerea pe care o avea despre sine, ştia că nu face parte din lumea lui Polemo.

Cu toate acestea, Polemo se dovedise dornic să-i intre în graţii, căci, aflând că romanul n-avea prea multe resurse, îi puse imediat la dispoziţie o sumă care îngădui noului procurator să-şi facă o intrare triumfală în Cezarea. De atunci, regele îi mai trimisese bani. Polemo se dovedise a fi un creditor amabil şi binevoitor. Mulţumindu-se să primească o simplă chitanţă pentru banii împrumutaţi, Polemo nu-i ceruse vreodată înapoierea banilor. Florus nu trebuia să-şi facă griji; avea să plătească după bunul lui plac. Încântat de uşurinţa cu care-i veneau banii, în tot acest timp, Florus împrumutase cu nechibzuinţă sume imense de bani. În clipele sale de cumpătare, tremura gândindu-se la mărimea datoriei ce se acumulase. Dacă i s-ar fi cerut să înapoieze dintr-o dată toti banii, ar fi fost un om falit.

În ultima vreme, Florus devenise din ce în ce mai neliniştit. Suspiciunea, nu! certitudinea că regele îi va cere socoteală îl apăsa amarnic. Aerul grav şi zâmbetul misterios al lui Polemo păreau a spune: „Eşti la bunul meu plac!” Iar Florus, simţindu-se legat la mâini şi la picioare, nu îndrăznea să i se împotrivească. În acele zile, să nu uităm, legea romană spunea că datornicul rău-platnic, oricare i-ar fi fost rangul (excepţie făcând situaţia în care datornicul făcea parte din familia imperială care, desigur, era deasupra legii), devenea sclavul celui care-l împrumutase.

Era limpede că Polemo avea un gând ascuns. Însă care era acesta, Florus nu-şi putea închipui.

Un lucru, totuşi, era din ce în ce mai clar. Polemo, care odinioară se supusese ritualului circumciziei pentru a câştiga mâna Berenicei, nu mai nutrea acum nicio simpatie faţă de iudaism şi iudei, vorbind despre aceştia din urmă cu ură şi dispreţ.

Florus, pe care firea sa violentă îl determina să se poarte aspru cu cei aflaţi sub conducerea sa, părea a primi încurajare subtilă din partea lui Polemo în această direcţie. În orice caz, după convorbirile sale cu Polemo, Florus era şi mai hotărât să adopte noi metode de represiune, riscând astfel chiar să piardă favorurile Berenicei. Polemo părea să-şi dea osteneala să zădărnicească ostenelile prinţesei; iar Florus, prins între cei doi, oscila între a face bine şi a face rău. Firea lui însă, îl împingea să asculte mai degrabă de sugestiile lui Polemo, gândind că astfel va deveni faimos ca procurator, mai faimos decât toţi cei dinaintea lui.

Florus se întrebase adesea care erau sentimentele regelui faţă de Berenice, însă până acum nu putuse lămuri această problemă.Când se aventurase, cu oarecare sfială, să-i împărtăşească regelui intenţia sa de a se căsători cu Berenice, Polemo zâmbise şi-i urase noroc! După aceea, de fiecare dată când se întâlneau, regele nu uita să-l întrebe, cu o uşoară notă de ironie, cum stătea cu planurile matrimoniale.

Nici în ziua aceasta nu-i scăpă prilejul.

— N-aş avea nimic împotrivă ca diavolul ei iudeu, pe

care-l numesc ei Satan, s-o ducă în infern, fu răspunsul elegant al lui Florus.

— A! Aşa stau lucrurile? M-am gândit eu că se va ajunge aici. Era puţin delicat din partea ei să accepte dragostea unui bărbat căsătorit, cu atât mai mult cu cât ea însăşi...

Florus se întrebă ce vrea să spună, însă Polemo se opri brusc, ca şi când ar fi spus deja prea mult.

— De fapt, n-am venit să-ţi vorbesc despre Berenice, continuă el, ci despre situaţia disperată în care te afli.

— O situaţie pentru care eşti tu însuţi răspunzător, într-o oarecare măsură, spuse Florus.

— Nu. Pactul acela secret cu tâlharii zeloţi este o nebunie a ta. Te-am îndemnat la asprime, e drept, însă n-ai mers niciodată atât de departe pe cât ar fi trebuit pentru a-mi atinge scopul.

„Pentru a-i atinge scopul?” gândi Florus. Oare intenţiona să cârmuiască Iudeea prin intermediul lui? Aşa se pare.

— Suliţele tale n-au făcut altceva decât să întărâte animalul, fără a-l sili să se întoarcă şi să lupte.

— Spune-mi desluşit ce vrei să-mi spui!

— Dorinţa mea era să-i văd pe iudei revoltându-se din cauza asprimii administraţiei tale. Atitudinea ta indulgentă mi-a zădărnicit planurile. Iudeii nu s-au răsculat.

Furia lui Florus începu să crească la gândul că fusese, rând pe rând, o unealtă în mâinile lui Polemo şi ale Berenicei, în cele din urmă nefăcând pe placul nici unuia.

— Mai bine ai fi ascultat de sfaturile mele! Singura ta şansă de scăpare este să-i aţâţi pe iudei la răscoală. Astfel, violenţa ta din trecut va fi îndreptăţită. În felul acesta poţi arăta că tocmai anarhia acestui popor te-a determinat să te porţi cu asprime cu ei. Poporul care se află mereu pe picior de revoltă trebuie tratat cu asprime. Revolta lor, în situaţia de faţă, va fi mantia care-ţi va acoperi fărădelegile.

În timp ce Polemo spunea aceste cuvinte, sentimentele lui Florus începură să ia o întorsătură neaşteptată. Mânia pe care o simţise până atunci făcu loc unei senzaţii plăcute. Îşi aminti de cuvintele Berenicei, care spusese clar că nu-i păsa decât de poporul şi de religia ei. În sugestia lui

Polemo descoperi ocazia de a o putea atinge în ceea ce avea mai drag. Cum de nu se gândise la asta până acum? Ce răzbunare minunată ar fi dacă ar reuşi să-i împingă pe iudei la revoltă, pentru ca mai apoi să nimicească şi neamul iudeu şi Templul său!

Au exisat monştri în istorie. Florus a fost unul dintre ei. În cruzimea sa, n-ar fi ezitat să nimicească o naţiune întreagă dacă ar fi ştiut că acest lucru o răneşte pe Berenice; iar dacă gemetele fiecărei victime ar fi însemnat o săgeată înfiptă în inima Berenicei, cu cât ar fi murit mai mulţi, cu atât mai bine!

Însă, reflectând la toate acestea, înfocarea i se mai potoli.

Planul acesta era bun, însă, în ciuda asigurărilor lui Polemo, nu era lipsit de primejdii. Cum ar putea aţâţa un guvernator o răscoală şi apoi să scape de justiţia romană? Puse această întrebare lui Polemo, care se bucură în sinea lui văzând că Florus era dispus să-i urmeze sfaturile, cu condiţia să iasă nepătat din complot.

— Nu te teme! După ce-ţi vei duce la capăt însărcinarea, nu vei avea decât să dispari pentru o vreme. Regatul meu din Pont îţi va oferi ocrotire până când sfătuitorii lui Nero îl vor convinge de faptul că ai procedat bine.

— Hm! Vor putea s-o facă? întrebă Florus cu îndoială.

— Desigur, răspunse Polemo. Nu sunt eu prieten cu cezarul? continuă el, arătându-i inelul pe a cărui piatră era gravat chipul lui Nero. O să-i dovedesc că eşti un patriot zelos, că toate aşa-zisele atrocităţi pe care le-ai comis – chiar şi alianţa cu zeloţii n-au fost altceva decât o politică profundă şi subtilă, ce a avut ca unic scop binele Romei.

Florus, ale cărui acţiuni nu aveau la bază altă motivatie decât propriul câştig, zâmbi larg la gândul că ar fi putut trece drept patriot în ochii lui Nero.

— Religia asta a iudeilor, continuă Polemo, se răspândeşte tot mai mult, nu doar printre celelalte naţii, ci chiar printre romani. Învinşii supun la rândul lor pe învingători. Senatul roman vede în răspândirea asta tot mai largă a iudaismului o ameninţare la adresa siguranţei

imperiului. Cum poate fi oprită? Nu există decât o singură cale: distrugerea Templului de la Ierusalim; astfel, religia le va fi şi ea distrusă. Şi pentru asta există o singură cale: revolta. Oamenii de stat romani îi vor fi recunoscători lui Florus pentru că a luat iniţiativa. De ce să dăm dovadă de o falsă îndurare faţă de iudei? Gândeşte-te la politica pe care a avut-o Roma în trecut faţă de ei şi la felul în care înţeleg ei s-o răsplătească. Roma nu caută – nici măcar nu-şi doreşte – să-şi impună propriii zei popoarelor ce se supun ei. Însă, altfel stau lucrurile când vine vorba despre iudei, care ar merge până la capătul pământului pentru a face un singur prozelit. Aproape că au ajuns la tron, câştigând-o pe Popeea de partea lor. Toate oraşele imperiului au câte o sinagogă, cu toate că iudeii n-ar îngădui cu niciun chip ca pe pământul lor aşa-zis sfânt să se ridice vreun templu păgân. Ar fi gata să pornească o adevărată răzmeriţă dacă s-ar întâmpla aşa ceva.

Oamenii aceştia încearcă să iudaizeze întreg imperiul şi, dacă prozelitismul lor ar continuă să se desfăşoare aşa cum o face acum, Roma este pierdută.

— Cum asta? întrebă Florus, mirat.

— Pentru că lumea întreagă, odată iudaizată, se va întoarce spre Ierusalim, nu spre Roma, ca s-o considere capitală a lumii. Marele-preot, şi nu Cezar va deţine sceptrul imperiului; şi pentru că iudeul nu ştie ce înseamnă toleranţa, barbarismul oriental va triumfa asupra civilizaţiei vestului. Vom fi constrânşi să ne înfăţişăm la Ierusalim de trei ori pe an. Legile celor Douăsprezece Table✶[13] vor fi înlocuite de preceptele rabinilor. Scrierile lui Homer vor fi arse în pieţele publice; filozofia lui Platon va fi înlocuită de Pentateuhul lui Moise. Circurile, jocurile

---

[13]✶ Legea celor Douăsprezece Table, cea mai veche legislaţie romană, elaborată între 451 şi 449 î.H.; un prim colectiv extraordinar alcătuit din zece membri, toţi patricieni, care fusese la Atena, în mod special pentru a-i studia legislaţia, a pregătit zece table de legi; un al doilea colectiv, din care făceau parte şi plebei, a mai adăugat alte două table. După ce au fost restaurate magistraturile obişnuite, legile au fost expuse pentru popor pe douăsprezece table de bronz în 449 î.Hr. şi au oferit o bază juridică comuna convieţuirii dintre patricieni şi plebei (n.tr.).

olimpice şi reprezentaţiile teatrale vor fi desfiinţate. Sculptura va fi interzisă; capodoperele cele mai alese ale lui Fidias vor fi zdrobite sub ciocanele fanaticilor. Frumoasele temple ale Greciei vor fi date pradă flăcărilor, căci nu va trebui să existe decât un singur Templu, acela ridicat gelosului zeu iudeu. Tot ceea ce dă strălucire, frumuseţe şi bucurie vieţii va pieri pentru totdeauna şi vom fi nevoiţi să ne găsim plăcerea în circumcizie şi sinagogi, în posturi şi sabaturi.

— Pe toţi zeii, Polemo! Mă înspăimânţi! exclamă Florus, înfiorându-se la descrierea acestui tablou al lumii iudaizate.

— Asta şi vreau să fac, căci atunci vei fi poate mai hotărât să pui în practică sfaturile mele împotriva acestei duşmănoase naţii de fanatici care vor face tot ce am spus, dacă nu vor fi opriţi. Existenţa iudeilor şi a prozeliţilor acestora nu ar trebui tolerată de către romani; însuşi crezul lor îi îndeamnă la lipsă de loialitate.

— În ce fel?

— Cum îşi menţine Roma puterea? Doar cu ajutorul armatelor sale. Desfiinţează legiunile şi cât crezi că va mai trece până când barbarii din Nord vor tăbărî asupra noastră, trecând peste Rin şi Dunăre? Crezi că iudeii şi prozeliţii lor vor sări în ajutorul nostru? Nici gând! Dacă un supus roman devine ucenic al vreunei sinagogi, când va fi chemat la arme va refuza să-şi slujească ţara, pe motiv că ar fi nevoit să mărşăluiască sau să lupte în ziua de sabat, lucru interzis de religia sa. Roma n-a avut de ales şi a fost nevoită să cedeze – de aceea şi legea nescrisă prin care iudeii şi prozeliţii lor sunt scutiţi de militărie. Galii şi grecii, spaniolii şi egiptenii, iată cine va trebui să apere imperiul. Tu şi eu, dragul meu Florus, vom fi nevoiţi să ne vărsăm sângele pentru ca iudeii să aibă libertatea de a ne exploata şi de a se îmbogăţi.

— O asemenea nedreptate poate scoate pe oricine din minţi, comentă Florus.

— Iudeii sunt parte a imperiului, dar nu sunt ai imperiului; se bucură de avantajele imperiului, dar refuză să plătească pentru ele. Bogăţiile pe care le adună de pe

urma negoţurilor nu sunt folosite în provinciile unde fac ei negoţ, ci sunt trimise la Templul lor din Ierusalim, unde se îngrămădesc fără a folosi nimănui. Scurgerile acestea de aur şi argint către Templu sunt atât de serioase, încât au afectat de multe ori valoarea monedei unei provincii, silindu-l pe guvernator să interzică exporturile✶[14].

Pentru ce crezi că strâng ei în Templu aceste comori ce valorează milioane de aurei? Pentru ce? Pentru că războiul costă. Iudeii încearcă să ne convingă de faptul că acest tezaur reprezintă doar ofrande religioase din partea unor suflete pioase. În realitate însă, scopul lor este acela de a porni un război împotriva Romei.

— Asta mi-am spus-o şi eu adeseori, spuse Florus, care nu se gândise în viaţa lui la acest lucru.

— Ai auzit pe Simon zicând că şi-a trimis aurul acolo unde niciun roman nu-l va putea atinge; oare unde, dacă nu în sanctuarul Templului? Un sanctuar în care până şi cezarului îi este interzis să intre. M-aş prinde că zelotul acesta va găsi adăpost el însuşi acolo, căci înainte de a deveni tâlhar se ştia despre el că era bun prieten cu Eleazar, căpitanul Templului, a cărui ură împotriva Romei îţi este bine cunoscută. Dar să ne întoarcem de la persoană la popor. Când vor socoti că sunt pregătiţi, vor declara război, cel mai sigur cu ocazia Paştelui; căci, sub pretext că vin la serbare, iudeii şi prozeliţii lor se vor putea aduna la Ierusalim din toate colţurile imperiului. Roma n-a văzut niciodată cu ochi buni aceste întâlniri – şi pe bună dreptate. Numărul lor creşte pe an ce trece: la ultima sărbătoare erau trei milioane. O, zei! Trei milioane de fanatici, urând Roma cu toată fiinţa lor, adunaţi într-o cetate despre care se spune că ar fi cea mai puternică din lume. La ce se gândeşte oare Senatul? De ce să aşteptăm până când această naţiune se va întări şi mai mult? Chiar şi acum se aud zvonuri că iudeii fac alianţe cu naţiunile din afara graniţelor imperiului, cu parţii de dincolo de Eufrat şi cu arabii din pustie. Cu fiecare an ce trece devin tot mai puternici, iar pieirea noastră tot mai sigură.

Însă ce s-ar întâmpla dacă focul le-ar înghiţi cetatea şi

[14]✶ Flaccus, proconsulul Asiei, de exemplu. Cicero, *Pro Flacco*.

Templul? Şi lucrul acesta trebuie să se întâmple în cazul unui război. Atunci se va isprăvi şi cu religia lor; zilele de prozelitism se vor încheia; pelerinajul va înceta, căci cine va mai putea să creadă într-un zeu care n-are puterea să-şi apere Templul? Zeii Romei, se va spune, sunt mai puternici decât cel din Iudeea. Odată distrus iudaismul, imperiul se va afla în siguranţă. Stă în puterea ta, Florus, să faci asta, iar eu...

— Ajunge! strigă procuratorul. Ai spus destul pentru a mă convinge că nimicirea acestui neam este un act de justiţie şi de patriotism.

Însă Polemo mai avea de prezentat un argument, mai puternic decât oricare altul. Intenţionat îl lăsase la urmă.

Scoase un sul mic de pergamente, pe care Florus le recunoscu ca fiind chitanţele sumelor pe care le împrumutase de la Polemo.

— În ziua în care iudeii vor declara război, voi arde acest sul, iar tu nu-mi vei mai datora nimic.

Capitolul 7

Călătoria spre Ierusalim

Primele raze ale dimineţii poleiau vârfurile turnurilor înalte ale Cezareii, pe când soldaţii cohortei romane ieşeau pe poarta de miazăzi a cetăţii.

Se îndreptau spre Ierusalim, călătorie de vreo şaizeci de mile, mărşăluind pe calea militară construită de romani, un drum atât de bine pavat, încât – pe alocuri – s-a păstrat intact şi după aproape două mii de ani.

Puţin înaintea trupelor, şi pe drept mândru de falnica lor ţinută, galopa tribunul Terentius Rufus, avându-l alături pe Crispus, călare, ca şi prietenul său, pe un armăsar ager.

Edictul lui Nero fusese afişat cu o zi în urmă în pieţele publice din Cezarea; dădea câştig de cauză grecilor.

Acum, deşi era limpede pentru toţi că cetatea era într-o stare de frământare din cauza triumfului unei grupări şi a umilirii celeilalte, Rufus şi cohorta sa primiseseră porunca din partea guvernatorului de a se întoarce la Ierusalim, pe motiv că în Cezarea stăpânea calmul.

— Şi Florus însuşi, remarcă Rufus, se retrage la Sebaste împreună cu legiunea sa, aşa încât cetatea va rămâne de izbelişte. Pe Pluton! continuă el, încruntând din sprâncene nedumerit, dacă mai înţeleg purtarea sa. Doar dacă nu cumva are de gând să aprindă flacăra răzmeriţei.

Cei doi călăriră în tăcere o vreme. Apoi Crispus, care din când în când se întorcea să privească cohortele ce veneau în urma lor, spuse cu un aer nedumerit:— Rufus, ceva lipseşte cohortei. Ce să fie oare? A! Ştiu: acvila! Unde este?

— Am lăsat-o intenţionat în Cezarea, în pretoriu.

— Pe Marte! Pentru ce?

— Fiind în Iudeea, trebuie să respectăm superstiţia iudeilor, care, după cum ştii, privesc cu dezgust orice imagine plămădită.

Câteva clipe Crispus nu putu scoate un cuvânt, atât de indignat era.

— Cum? strigă el. Nu putem purta steagurile noastre într-un teritoriu cucerit de noi? Oare Roma guvernează Iudeea, sau Iudeea guvernează Roma?

— Cel puţin în chestiunea asta, a biruit Iudeea.

— Te rog, Rufus, spuse Crispus strunindu-şi calul, trimite un centurion să ia acvila.

Rufus scutură din cap.

— Pontius Pilat a fost de aceeaşi părere cu tine. Şi-a făcut prima intrare în Ierusalim cu acvilele. Timp de trei zile şi două nopţi evreii au urlat, au ţipat şi au plâns în jurul pretoriului său. La sfârşitul celei de-a treia zile şi-a trimis la ei soldaţii cu săbiile scoase. Iudeii s-au aruncat cu faţa la pământ, şi-au dezgolit gâturile şi au ţipat că preferă să moară decât să-şi vadă legile profanate.

Ce mai putea să facă Pilat, care deja era exasperat? Nu

putea masacra un popor întreg în prima sa săptămână de guvernare. Silit să cedeze, a trimis steagurile înapoi la Cezarea. De atunci, nicio cohortă n-a mai îndrăznit să se aventureze în Ierusalim decât cu steaguri simple.

— Să nu avem dreptul să purtăm acvilele! murmură Crispus furios. Cât timp trebuie să mai suportăm asta?

— Până la viitorul război pe care-l vom avea cu ei, când vom avea grijă să ne stabilim supremaţia şi să fim stăpâni la noi acasă.

— Şi când va fi asta?

— După părerea mea, mai curând decât ne închipuim. Poate doar câteva zile.

Zile! Vestea îl ului pe Crispus, însă nu-i displăcu.

— Sunt purtătorul unei scrisori pecetluite, continuă Rufus, adresată regelui Agripa, aflat la Ierusalim. Regele este, după cum ştii, fratele prinţesei Berenice, acela care-l numeşte pe marele-preot şi păzitorul suprem al comorilor Templului. Nu cunosc conţinutul scrisorii, însă dacă ar fi să judec după zâmbetul sinistru cu care mi-a înmânat-o Florus, presupun că este vorba de un ordin ce nu va fi deloc pe placul lui Agripa. Dacă iudeii vor alege să-şi sprijine regele în decizia pe care o va lua, acesta ar putea fi începutul unei răscoale al cărei sfârşit nu-l poate prevedea nimeni. Poate că nu am dreptate, Crispus, dar presimţirea mea este că purtăm soarta Iudeii în această scrisoare.

Crispus se încruntă. Îi plăcea să lupte, însă i se părea că n-ar fi fost prea mare cinstea şi gloria de a supune un popor provocat la luptă prin oprimarea deliberată a unui guvernator nedrept.

Drumul străbătut de romani şerpuia spre sud, printre pajiştile împodobite cu flori ale câmpiei Saron, atât de încântătoare în lumina soarelui dimineţii de mai.

Din când în când, în marşul lor, soldaţii depăşeau câte un grup de ţărani iudei îmbrăcaţi cu veşminte colorate, mulţi dintre ei însoţiţi de asini şi catâri încărcaţi cu lemne.

— Pelerini în drum spre Ierusalim, explică Rufus ca răspuns la întrebările lui Crispus. În doar câteva zile se va serba Festivalul Xiloforia, sau Ofranda lemnului, când iudeii obişnuiesc să aducă la Templu suficient lemn pentru

ca focurile jertfelor să ardă pe tot timpul anului.

O caravană destul de numeroasă poposise la un izvor aflat la marginea drumului pentru a-şi umple burdufurile cu apă şi a lăsa animalele să se răcorească. Aerul fremăta de zgomotul cântecelor şi al dansurilor.

Apropierea cohortei mergând în pas făcu să dispară dintr-o dată această veselie.

— Romanii! Romanii! se auziră glasuri ţipând.

Fără a scoate o vorbă, însă cu privirea încărcată de ură, pelerinii se dădură la o parte pentru a face loc soldaţilor să treacă.

Un iudeu cu o înfăţişare sălbatică, mai îndrăzneţ decât tovarăşii săi, strigă:

— În gheenă cu toţi păgânii!

Rufus trecu pe alături, zâmbind dispreţuitor.

— Omul acesta ştie foarte bine, spuse el, că dacă aş vrea, l-aş putea spânzura de copacul cel mai apropiat. Şi totuşi, asta nu-l opreşte să-şi exprime ura faţă de romani.

— Ce este această „gheenă” unde ne trimite? întrebă Crispus, care nu cunoştea atât de bine obiceiurile iudeilor.

— Tartarul iudeilor, loc de flăcări şi de chin, unde vom ajunge şi tu şi eu, indiferent cât de virtuoasă ar fi viaţa noastră. După cum spun rabinii, „păgânii nu sunt altceva decât combustibil pentru focul gheenei”.

— Vădit lucru, iudeii aceştia nu ne prea iubesc, râse Crispus.

— Sug ura faţă de romani odată cu laptele mamei. Vezi acum de ce e nevoie să menţinem o forţă militară atât de mare în Iudeea.

În Africa, odinioară sediul imperiului cartaginez, nu avem decât o legiune. Tot o legiune este suficientă şi în războinica Spanie. Grecia, renumită cândva pentru faptele ei de arme, nu are nicio legiune.

Pentru aceşti iudei turbulenţi este nevoie de trei legiuni. Închipuie-ţi: treizeci şi şase de mii de soldaţi într-o provincie nu mai mare decât Latiumul nostru. Vezi, dar, cât de mare este neastâmpărul acestor iudei, cât de ostili sunt faţă de stăpânirea romană!

— Ce se întâmplă acolo, în faţă? spuse Crispus, privind

cu atenţie spre un grup de pelerini îndepărtaţi care se opriseră brusc cu riscul de a împiedica marşul cohortei romane.

— Aceea, răspunse Rufus, este o altă dovadă a dispreţului lor pentru străini. Piatra aceea pe care o vezi la marginea drumului, marchează hotarul dintre cele două provincii. Acum ne aflăm în Fenicia păgână; după ce vom trece de acel hotar, ne vom afla în sfânta Iudee. Iudeul nostru, când ajunge la hotarul ţării sale, îşi scoate încălţările şi le şterge cu grijă, ca nu cumva să întineze pământul sacru al Iudeii aducând pe încălţări praful unui pământ străin.

Crispus se convinse că vorbele lui Rufus erau adevărate. Fiecare iudeu, ajungând la hotar, îşi scotea sandalele şi le ştergea sau le scutura bine, o măsură cu atât mai inutilă, cu cât cei şase sute de bărbaţi ai cohortei romane aduceau cu ei o bogată provizie de praf fenician.

— Tu eşti patrician roman, spuse Rufus adresându-se lui Crispus, mândru de nobleţea neamului tău, dar ascultă ce-ţi spun: dacă cel din urmă cerşetor din Ierusalim s-ar atinge din întâmplare de tine în ajunul Paştelui, s-ar crede spurcat în aşa măsură, încât n-ar mai putea lua parte la sărbătoare. Ar trebui să facă o baie de curăţire, care să-i obţină privilegiul de a participa la un alt Paşte, care are loc şapte zile mai târziu, tocmai pentru astfel de cazuri.

După un marş de vreo douăzeci şi cinci de mile, ajunseră la Antipatris, o staţie militară ce avea ca scop paza liniei de comunicaţie între Cezarea şi Ierusalim. Rufus găsi aici suficient loc de adăpost pentru trupele sale. Când se lăsă înserarea, Rufus şi Crispus urcară pe meterezele fortăreţei romane; de acolo vedeau întreaga câmpie a Saronului, de la poalele munţilor până la mare, luminată de lumina argintie a lunii.

În depărtare, din loc în loc, scânteiau focurile pelerinilor iudei, poposiţi pentru noapte sub vreun terebint bogat în frunze, sau la marginea vreunui izvor.

— Ascultă! spuse Rufus, ridicând un deget.

De dedesubtul lor, din vale, purtat de adierea vântului, se ridica sunetul unei melodii tânguitoare, cântate de mai

multe glasuri. Ascultând cu atenţie, Crispus reuşi să deosebească unele cuvinte.

„Dacă te uit, o, Ierusalime, să-şi uite dreapta mea destoinicia!”

Glasurile creşteau şi slăbeau, după voia vântului, producând un efect ciudat şi plin de jale. Crispus se înfioră ascultând. Exista, după părerea lui, un suspin în fiecare vers. „Până când, Doamne? Până când?” O chemare deznădăjduită pentru a implora Cerul să se răzbune pe cei care-i apăsau – romanii.

O tristeţe adâncă cuprinse inima lui Crispus în timp ce medita la caracterul acestui ciudat popor al Orientului. În timpul călătoriei din acea zi, fiecare chip pe care-l văzuse, fiecare incident dovedeau că, deşi iudeii şi romanii trăiau alături, erau două naţiuni cu totul diferite.

În timp ce alte popoare ale imperiului, printre care chiar grecii, atât de renumiţi prin artă, lupte şi literatură, se mulţumeau să trăiască în pace, satisfăcute de protecţia pe care le-o oferea Roma, iudeii menţineau o atitudine de ostilitate fată de cuceritorii lor.

Cât timp avea să dureze teribila duşmănie? Iudeii aveau să rămână pentru totdeauna un spin în coasta imperiului, sau avea să se rezolve problema, aşa cum credea Rufus, printr-un război?

În dimineaţa următoare, la răsăritul soarelui, romanii îşi reluară marşul. Drumul, care până atunci urmase o linie paralelă cu marea, coti acum spre interiorul ţinutului şi, lăsând în urmă câmpia maritimă, romanii începură să urce pitoreştile coline ce se înălţau din treaptă în treaptă până la podişul stâncos pe care era clădit Ierusalimul.

Gofna, o altă staţiune militară aflată la cincisprezece mile distanţă de sfânta cetate, fu al doilea loc în care poposiră.

În zorii zilei începură a treia şi ultima parte a călătoriei lor, de-a lungul unui drum prăfuit, de o albeaţă orbitoare.

În ceasul al nouălea, cohorta urca anevoios un drum râpos între munţi. În faţa lor, la o oarecare distanţă, mergea un grup numeros de pelerini, purtând cu ei lemne de foc. Deodată, ajunşi în vârful colinei, începură să scoată

nişte strigăte pătrunzătoare, iar cei rămaşi mai în spate se grăbiră să-i ajungă din urmă.

— Ieruşalaim! Ieruşalaim! strigau iudeii, iar strigătul lor străpunse aerul dimineţii.

— Hagiopolis! Hagiopolis! exclamau prozeliţii greci.

— Hierosolyma... spuse Rufus liniştit.

Împins de o curiozitate firească, Crispus îşi mână calul înainte şi ajunse curând pe povârnişul dinspre nord al muntelui Scopus. De acolo văzu întreaga cetate desfăşurându-se sub ochii lui.

Îşi struni calul şi, cu un viu interes, contemplă faimoasa cetate, *longe clarissima urbium Orientis* [de departe, cea mai frumoasă cetetate a Orientului], a cărei origine se pierdea în negura vremurilor; cetate veche, încă dinainte de a se fi pus cea dintâi piatră a Romei!

Cu un secol în urmă, Ierusalimul n-ar fi prezentat decât un spectacol şters şi chiar mizer; însă, mulţumită lui Irod cel Mare, acel monarh despot, renumit prin gustul său arhitectural, cetatea era acum splendidă, învăluită în mantia-i de turnuri impunătoare; palatele sale de marmură străluceau în aerul limpede al dimineţii orientale; maiestuoasele colonade şi arcuri de triumf se împleteau armonios cu frunzişul palmierilor cu forme zvelte şi graţioase; şi, deasupra tuturor, Templul de o albeaţă scânteietoare, „palat de alabastru, cu turnuri aurii”, atât de strălucitor în lumina soarelui de dimineaţă, încât ochii nu-l puteau privi timp îndelungat.

Crispus îl privi şi se gândi la visul pe care-l avusese.

— Ascultă ce-ţi spun eu, spuse Rufus, Roma nu va avea linişte până când cetatea asta nu va fi făcută una cu pământul şi arată cu plugul.

Cuvinte profetice!

Dacă aceşti iudei, printre care-şi croiau loc acum, ar fi putut arunca o privire în viitor, cu siguranţă pumnalele lor ar fi sclipit în lumina soarelui, iar cei doi romani şi-ar fi găsit acum sfârşitul!

La vederea cetăţii sfinte, ţăranii pelerini îşi manifestară sentimentele în felul lor caracteristic. Câţiva izbucniră într-un râs aproape isteric în bucuria lor; alţii, cu mâinile

împreunate şi ochii înlăcrimaţi, se prăbuşiră pe genunchi, iar câteva dintre femei chiar leşinară. Unii îşi scoaseră încălţămintea şi-şi continuară drumul desculţi, ca şi când ar fi păşit pe pământ sfânt; alţii se înveşmântară cu cele mai bune haine, ca şi când ar fi fost pe punctul de a intra într-o sfântă sinagogă. Un bărbat din mulţime, levit, înălţându-şi vocea, începu să intoneze un psalm, potrivit ocaziei; mulţimea din jur i se alătură la refren, îndreptându-se cu toţii, încet, spre cetate:

„Frumoasă înălţime, bucuria întregului pământ, este muntele Sionului; în partea de miazănoapte este cetatea Marelui Împărat.”

— Dacă la Cezar se gândesc atunci când spun „Marele Împărat”, lucru de care mă îndoiesc, remarcă Rufus, atunci fanaticii aceştia au dreptate. Vezi clădirea aceea, mai sus de Templu? Este citadela mea romană şi te invit să-mi fii oaspete acolo.

Continuându-şi drumul printr-o zonă cu grădini şi pâlcuri de copaci, împrejmuiri ale unor vile luxoase, trupele romane pătrunseră în oraş şi, străbătând străduţele-i înguste şi întortocheate, ajunseră la citadela Antonia, numită astfel de către Irod cel Mare în amintirea prietenului şi stăpânului său, Marcus Antonius; iudeii o numeau „Baris”, adică „Turnul”.

Această fortăreaţă ocupa creasta unei stânci înalte, separată printr-o prăpastie adâncă de înălţimea pe care era construit Templul. Cele două înălţimi erau legate printr-un pod arcuit. Templul domina întreaga cetate ce se vedea în vale. Citadela Antonia însă, domina Templul, meterezele sale semeţe înălţându-se mult deasupra acoperişului aurit al sanctuarului; pe metereze flutura stindardul purtând literele S.P.Q.R. [Senatus Populus que Romanus – Senatul şi Poporul Roman], simbol vizibil al stăpânirii romane, a cărui vedere îi umplea pe iudei de furie.

Lăsându-şi oamenii în tabără, Rufus se îndreptă fără întârziere, însoţit de Crispus, spre palatul lui Agripa, hotărât să-i predea monarhului scrisoarea lui Florus.

Era încă devreme, iar străzile, ticsite de mulţimea pelerinilor sosiţi, aveau un aspect însufleţit şi zgomotos; nu

peste multă vreme însă, căldura amiezii îi va sili pe toţi să se retragă spre un loc de odihnă.

Deodată, acoperind vuietul mulţimii, se înălţă un glas, cum Crispus nu mai auzise vreodată. La auzul acestui glas cavernos, încetă orice mişcare. O linişte de mormânt se aşternu peste tot.

În mijlocul străzii, înaintând cu pas încet şi măsurat, îşi făcu apariţia un personaj lugubru, cu privirea rătăcită, înveşmântat într-o mantie din păr de cămilă strânsă în jurul taliei cu o cingătoare de piele. Braţele-i erau ridicate spre ceruri; nu se uita nici în dreapta, nici în stânga; faţa îi era ca o mască de piatră pe care se aşternuse o expresie de durere.

Nu-l oprea nimeni; nimeni nu-l întreba nimic; ştiau cu toţii că n-avea niciun sens. Oamenii îl cunoşteau, însă, deşi erau obişnuiţi cu el, încercau întotdeauna la vederea lui, un sentiment de spaimă.

— Un glas venit din Răsărit, un glas venit din Apus, un glas purtat de cele patru vânturi, strigă împotriva Ierusalimului şi a Casei Sfinte, împotriva mirilor şi a mireselor şi împotriva întregului popor. Nenorocire, nenorocire Ierusalimului!

Oamenii rămaseră nemişcaţi, tăcuţi, întrebându-se în sinea lor dacă fiinţa pe care o vedeau era un nebun, sau un om stăpânit de duhul vechilor profeţi.

— Cine este? întrebă Crispus, privindu-l cum se îndepărta.

— Isus, fiul lui Hanan. Sunt patru ani de când a început să apară la aceste sărbători anuale, străbătând străzile şi aruncând blestemul pe care l-am auzit. Târât în faţa tribunalului procuratorului Albinus şi interogat, nu a vrut să răspundă decât: „Nenorocire, nenorocire Ierusalimului!” Bătut cu nuielele până la sânge, a rămas nepăsător, rostindu-şi mai departe blestemul. S-ar spune că nu e un om, ci un glas.

— Se poate să fie glasul vreunui zeu, murmură Crispus, impresionat. Troia, osândită la distrugere, a avut-o pe Cassandra, pe care nimeni n-a vrut s-o creadă, decât atunci când era prea târziu. Pare că şi Ierusalimul îşi are profetul

său, pe care poporul acesta nesăbuit ce visează la război, ar face bine să-l asculte.

Reluându-şi mersul, cei doi prieteni urcară povârnişul muntelui Sion şi ajunseră la vechiul palat hasmonean, reşedinţa regelui Agripa.

— Nu vii cu mine? întrebă Rufus, văzând ezitarea lui Crispus. S-ar putea s-o întâlnim pe prinţesa Berenice.

Crispus întoarse capul şi răspunse că preferă să-l aştepte în Xystus, aflat în apropiere. Rufus îl privi mirat.

— Pe viitor, mormăi el, aş face mai bine să nu pomenesc numele Berenicei; pare să-l tulbure.

Rufus îl găsi pe Agripa aşezat la o masă. Era un bărbat înalt şi subţire, cu trăsături fine şi delicate, înveşmântat după moda iudaică, în haine elegante şi îngrijite. În ochii unui soldat roman însă, părea tipul monarhului efeminat. Alături de el se afla Berenice, sosită la Ierusalim cu o seară înainte; de partea cealaltă se afla un bărbat în vârstă, cu nas acvilin, buze subţiri şi fruntea gălbuie, lucioasă, reprezentând tipul adevăratului rabin. Era Simeon, fiul renumitului Gamaliel. În faţa lui erau orânduite o călimară de corn şi un sul de pergament; între degete ţinea un *calamus*, adică o pană de trestie. Era limpede că fusese ocupat cu scrisul, căci cei trei păreau a fi mulţumiţi de rezultatul muncii lor. Rufus se întrebă dacă aveau să arate la fel după ce vor afla conţinutul documentului al cărui mesager era el.

— Această rugăciune, spuse Simeon punându-şi mâna peste sulul de pergament aflat înaintea lui, această rugăciune va servi ca o vânturătoare la despărţirea neghinei de boabele de grâu.

La intrarea lui Rufus, cei trei îşi ridicară privirile. Fiind coman-dantul garnizoanei Antonia şi, ca atare, un personaj important în Ierusalim, Rufus fu primit cu amabilitate.

— Ce doreşte nobilul Rufus de la noi? întrebă Agripa.

Nobilul Rufus întinse scrisoarea regelui, care o luă rupându-i sigiliul cu degetele-i delicate. În timp ce fratele său făcea acest lucru, Berenice se ridică de la masă şi, apropiindu-se de Rufus, i se adresă cu glas încet.

— L-ai lăsat pe Crispus la Cezarea?

Tonul şi privirea ei, trădând mai mult decât un simplu interes, veniră ca o revelaţie pentru Rufus.

„Pe viaţa mea”, gândi el, „femeia aceasta îl iubeşte pe Crispus.” Cu glas tare răspunse:

— Nu, prinţesă, m-a însoţit la Ierusalim.

— Unde este acum? întrebă ea cu nerăbdare.

Rufus, nevoind s-o întristeze, nu-i pomeni de faptul că Crispus refuzase să i se alăture, preferând mai degrabă compania localnicilor ce se îngrămădeau în Xystus decât atracţiile palatului hasmonean. Aşa că răspunse:

— L-am lăsat la Antonia.

Berenice şi-ar fi continuat şirul întrebărilor, dacă n-ar fi fost întreruptă de Agripa; acesta sfârşise de citit epistola cu un aer posomorât. O chemă pe sora sa şi-i întinse scrisoarea. O citi şi ea, încruntă din sprâncene şi-i întinse scrisoarea lui Simeon care, după ce îşi luă timp şi o citi cu atenţie, păru încă şi mai afectat decât stăpânii săi regeşti.

Rămaseră o vreme în tăcere, chibzuind.

— Nu te supune cererii lui, spuse Berenice fratelui ei, cu patimă stăpânită. Vei crea astfel un precedent; ar însemna să recunoaştem că are dreptul să emită o astfel de pretenţie. O împilare duce la alta.

— Adevărat, însă, pe de altă parte, răspunse Agripa, dacă ar căuta să obţină ceea ce vrea prin forţa armelor, asta ar putea pricinui dezordine şi vărsare de sânge, ba poate chiar o revoltă făţişă, căci, în clipa de faţă mintea oamenilor este aţâţată la culme de profeţii care prezic venirea apropiată a împărăţiei lui Mesia.

Întorcându-se spre Rufus, spuse cu glas tare:

— Cunoşti conţinutul acestei scrisori?

— Câtuşi de puţin. Nu mi s-a spus decât să aştept un răspuns imediat.

— O să întârzii cu răspunsul până diseară.

Rufus salută şi ieşi.

— Din cauza mea sunt toate astea! spuse Berenice deznădăjduită.

— Din cauza ta, prinţesă? Cum asta? exclamă Simeon.

— Este o răzbunare a lui Florus, pentru că am refuzat să fiu curtată de el.

Capitolul 8

Ce s-a întâmplat în sinagoga regală

Zăduful amiezii se mai potolise, iar Crispus cutreieră oraşul în tovărăşia lui Rufus. Primul loc pe care ar fi dorit să-l vadă era Templul din Ierusalim, însă Rufus amână vizita pentru seara, când, în virtutea poziţiei sale de comandant al garnizoanei Antonia, puteau vedea edificiul atât cât le era îngăduit păgânilor s-o facă. Atunci vor profita de lumina blândă a lunii şi de faptul că locul n-o să mai fie atât de năpădit de mulţime.

— Şi ce este clădirea aceasta? întrebă Crispus, arătând o construcţie de piatră albă, de formă dreptunghiulară, al cărei fronton purta inscripţia, cu caractere ebraice, „Şalom", adică „Pace".

— Este sinagoga regală, răspunse Rufus, văzându-se silit să încalce o anumită promisiune pe care şi-o făcuse, numită astfel pentru că a fost zidită şi este întreţinută de prinţesa Berenice. Printre iudei există obiceiul că, dacă vrei să fii considerat un om pios, nu trebuie decât să zideşti o sinagogă.

— Când are loc serviciul?

În apropiere se afla un cadran solar, aşa că Rufus îi dădu îndată răspuns.

— Mai este puţin până la ceasul al nouălea, când va fi Arabithul, sau rugăciunea de seară. Slujba nu va întârzia să înceapă. Credincioşii vin deja în grabă.

— N-am văzut până acum un serviciu al sinagogii, spuse Crispus, şi aş dori să intru şi eu.

— Deplâng gustul tău, însă de dragul prieteniei pe care ţi-o port, o să te însoţesc. După cum vezi, iudeii sunt

nerăbdători să-şi dovedească zelul faţă de închinarea înaintea divinităţii şi sosesc în grabă. Demnitatea noastră, a romanilor, nu ne îngăduie să alergăm astfel. Putem să mergem mai încet.

Ajunseră lângă sinagoga regală.

— Este o clădire mică, dar frumoasă, continuă el. Dacă vrei să vezi ceva cu adevărat măreţ, ar trebui să mergi în Alexandria şi să vizitezi Diapleustonul, cu cele şaptezeci de scaune de aur pentru cei şaptezeci de membri ai Sanhedrinului; ca să nu mai vorbim de mărimea edificiului. Acesta e atât de mare, încât semnalul pentru „amin” este dat prin fluturarea unui steag. Un spectacol remarcabil!

Ajunşi în pragul sinagogii, Rufus se adresă decurionului care-i însoţea:

— Este interzisă purtarea de arme într-o sinagogă. De aceea, Quintus, ai grijă de spada mea şi aşteaptă-mă aici. Crispus, scoate-ţi sandalele, căci regulile cer să intri desculţ.

În sinagogă se intra trecând mai întâi printr-un mic vestibul, unde se afla un paznic. Acesta îl recunoscu pe Rufus, comandantul Antoniei. La cererea acestuia, îi conduse pe cei doi vizitatori mai înspre fundul sălii unde, ascunşi după un stâlp, puteau vedea fără a fi văzuţi.

Interiorul sinagogii era foarte asemănător cu cel al unei bazilici, având formă dreptunghiulară şi fiind despărţit în mai multe aripi prin nişte şiruri de coloane.

Închinătorii, bărbaţi şi femei, erau aşezaţi separat, bărbaţii într-o parte, femeile în cealaltă. Între ei se ridica un perete de lemn cam de vreo patru picioare înălţime, un contrast uimitor faţă de sinagogile moderne, unde femeile se află în galerii laterale, separate de ceilalţi printr-un perete zăbrelit.

La capătul edificiului se afla o platformă sau estradă, pe care se afla un chivot, un fel de cufăr conţinând sulurile cărţilor sfinte.

În faţa chivotului se afla un candelabru de aur cu şapte braţe.

— O reproducere a originalului care se află în Templu, spuse Rufus.

În faţa platformei se afla un şir de scaune ai căror ocupanţi, în cea mai mare parte venerabili rabini, şedeau cu faţa spre asistenţă. Acestea erau „locurile de cinste”, atât de râvnite de fiecare iudeu; aici, printr-un privilegiu special acordat celei care finanţase construcţia edificiului, şedea prinţesa Berenice.

— Cine este cel care şade la dreapta prinţesei? întrebă Crispus.

Drept răspuns, Rufus scoase o monedă de aur şi-i arătă efigia
în jurul căreia era inscripţionat, „Agripa, marele rege”.

Crispus, care ştia că regatul lui Agripa, Chalcis, era mai mic decât multe dintre moşiile romane, întrebă:

— Prin ce anume este atât de „mare”?

— Aşa se consideră a fi, pentru că ştie foarte bine legea, obiceiurile şi tradiţiile iudeilor. Poate că vom avea plăcerea să-l auzim citind din Lege şi Profeţi. Are o mare pasiune pentru acest lucru.

— Şi la ce slujeşte stâlpul acela scurt de marmură, aflat pe latura estradei?

— Aceea este Coloana Roşie. Cei care încalcă disciplina sinagogică sunt legaţi de ea şi biciuiţi.

Abia isprăvi Rufus de spus aceste cuvinte şi întreaga adunare se ridică pentru rugăciune.

Sheliakul, sau „îngerul” care prezida această primă parte a serviciului divin, era Simeon, fiul lui Gamaliel; acesta începu prin a anunţa ceva ce produse o vie emoţie în asistenţă.

Începând cu acea zi, liturghia obişnuită a sinagogii urma să conţină un lucru în plus, adăugare necesară datorită acelor sectanţi hulitori, nazarinenii.

— Cine sunt aceşti nazarineni? şopti Crispus.

— Creştinii, răspunse Rufus.

— Este bine cunoscut, continuă Simeon, că în ciuda faptului că şi-au schimbat credinţa, aceşti apostaţi nu pot fi deosebiţi de iudeii ortodocşi, deoarece au îndrăzneala de a continua a frecventa sinagogile şi de a lua parte la închinare, pângărind astfel poporul sfânt cu prezenţa lor. Pentru că Dumnezeu nu îngăduie o astfel de profanare,

adevăratul iudeu trebuie să se ferească de contactul cu ei. De aceea, pe viitor, fiecare serviciu va începe cu o rugăciune la care nazarinenilor să le fie cu neputinţă să se alăture fără a-şi renega credinţa, deoarece ea conţine blesteme la adresa acelui Iisus, fiul lui Panther✶[15].

Avea să recite chiar el, adăugă apoi, şi-i îndemna pe membrii congregaţiei să fie cu luare aminte la cei care se aflau lângă ei, observând dacă aceştia aveau să refuze a încheia rugăciunea prin „amin”-ul final.

— Cine este Iisus, fiul lui Panther? întrebă Crispus.

— Cel pe care noi îl numim Hristosul. Ucenicii Lui spun că s-a născut dintr-o fecioară, lucru imposibil. Iudeii, cu mai multă judecată, susţin că mama sa a comis adulter cu un soldat pe nume Panther.

În timp ce examina pe rând chipurile celor aflaţi în adunare, Crispus observă un lucru care-i scăpase până atunci. Vashti se afla printre închinători. Era palidă, foarte palidă; expresia feţei ei, atitudinea pe care o avea, exprimau o mare tulburare.

O clipă Crispus fu prea uimit pentru a-i observa agitaţia; mai apoi însă, mintea îi fu străbătută de un gând. Vashti avea o taină pe care n-o mai putea ţine ascunsă decât dacă şi-ar fi trădat conştiinţa. Iar Crispus era sigur că tânăra nu va face niciodată aşa ceva.

— Blestemat fie Iisus, fiul lui Panther!

Un fior trecu prin trupul fetei; strânse cu putere din buze în timp ce din toate celelalte ieşea un „amin” înfocat, rostit cu o ură adâncă.

Înainte ca Simeon să poată rosti altceva, un bărbat pe nume Sada, libertul Berenicei, care şedea lângă peretele despărţitor de scânduri şi care o urmărise cu atenţie pe Vashti, ridică mâna pentru a se face remarcat şi strigă cu un glas puternic care răsună de la un capăt la altul al sinagogii:

— Sfinte rabi, este aici o persoană care refuză să spună „amin” la această anatemă!

---

[15]✶ Folosirea în sinagogile Ierusalimului a formulelor de anatemizare a lui Hristos se spune că ar fi fost introdusă nu de către Simeon, ci de tatăl său, Gamaliel, o afirmaţie care nu se potriveşte însă cu Faptele apostolilor 5:38.

O tăcere adâncă se aşternu peste întreaga adunare. Toţi ochii se îndreptară mai întâi către cel care rostise aceste cuvinte, apoi către aceea spre care era îndreptat degetul acuzator.

Fu o clipă de îndoială generală. Cum putea fi o apostată această tânără, atât de plină de zel în participarea la închinarea din sinagogă, fiica lui rabi Hyrcanus şi pupila ortodoxului Josephus? Era cu neputinţă.

— Vashti, fiică a lui Hyrcanus, spuse Simeon cu un ton grav, refuzi tu să-ţi alături glasul aceluia al întregii adunări?

Vashti păstră tăcerea.

— Blestemat fie Iisus, fiul lui Panther! Vei spune „amin” la această anatemă?

La aceste cuvinte, care pentru ea erau o adevărată blasfemie, tânăra se umplu de indignare.

— Nu, nu voi spune. Datoria noastră este să binecuvântăm, nu să blestemăm.

— Eşti oare mai înţeleaptă decât strămoşii noştri şi profeţii al căror obicei era de a-i blestema pe duşmanii credinţei lor?

— Aceştia au aparţinut unui legământ trecut. Şi, de altfel, nici ei nu-i blestemau pe morţi.

— Atunci blestemaţi să fie cei vii! strigă Simeon cu furie. Blestemată să fie întreaga sectă a creştinilor! La asta vei spune „amin”?

— Dacă aş face acest lucru, m-aş blestema pe mine însămi.

De la vârsta de doisprezece ani, vârstă la care fusese admisă în
sinagogă, Vashti fusese întotdeauna iubită de toată lumea, atât din cauza blândeţii caracterului ei, cât şi pentru dărnicia faţă de săraci. Acum însă, dintr-odată, nimeni nu-şi mai amintea aceste virtuţi. Bigotismul iudeilor nu se dezminţi nici de această dată. Vashti se văzu împresurată de feţe întunecate şi încruntate.

— Judecată! strigă Sadas, bărbatul care o acuzase. Şi o mulţime de glasuri i se alătură strigând: „Judecată!”

În cuvântul ebraic pentru „sinagogă” – „Beth-din” sau

„Casa Judecăţii” – este exprimată una dintre caracteristicile sale; pe lângă faptul că era un loc de închinare, sinagoga mai era (cu acordul romanilor) şi o sală de judecată, în care erau aduşi cei care fuseseră acuzaţi de încălcarea preceptelor iudaismului.

— Aduceţi fata aici! spuse Simeon cu glas rece şi oficial.

Mâini numeroase se abătură asupra ei pentru a o împinge; însă, desprinzându-se de bună voie de la locul ei, tânăra se îndreptă spre partea din faţă a sălii.

Tinereţea ei, aşa cum stătea singură în faţa mulţimii mânioase, nu reuşi să le câştige simpatia; bătrânii cu peri cărunţi, care erau judecătorii ei, parcă aveau şi ei inimi de piatră; nici tinereţea, nici frumuseţea nu aveau vreun cuvânt de spus când era vorba de cineva care se alăturase odiosului crez al nazarinenilor.

— Tânără fată, spuse Simeon, nu avem nevoie de martori în această pricină. Tu însăţi te osândeşti cu propria gură, spunând că eşti creştină. Totuşi, vrem să-ţi dăm timp ca să chibzuieşti. Poţi, dacă vrei, să-ţi retragi cuvintele.

— Nu pot s-o fac, pentru că ele sunt adevărate. Sunt creştină. În adunare izbucniră strigăte de mânie: „Trădătoare! Apostată! Nazarineană!”

— De cât timp eşti creştină?

— De câteva săptămâni numai.

— Ai primit botezul prescris de această sectă?

Vashti înclină capul în semn de încuviinţare.

— Cine te-a botezat?

— Nu pot să spun.

— În oraşul nostru mai există mulţi membri ai acestei secte?

— Un mare număr.

— Numeşte câţiva dintre ei, porunci Simeon. Simeon îi ceru să facă acest lucru ştiind că tânăra n-o să-l facă, iar asta va spori mânia celor prezenţi.

— Chiar şi între păgâni, a-ţi trăda prietenii este un lucru josnic. Cu atât mai mult între creştini.

— Dezvăluindu-le numele, ai putea scăpa de pedeapsa care te aşteaptă.

— Aş prefera să mor mai degrabă, decât să-mi trădez

prietenii!

— Haide, copilă, nu fi încăpăţânată! Cine au fost aceia care te-au convins să adopţi creştinismul?

— În primul rând, Legea şi Profeţii.

— Asta e o blasfemie.

— Dacă-mi veţi da voie să vorbesc, am să vă dovedesc că aşa-zisa credinţă nouă pe care am îmbrăţişat-o nu este decât împlinirea şi întregirea Legii.

— Tânăra aceasta se aseamănă cu învăţătorul ei, Pavel, şuieră Agripa. Crede că ne poate îndupleca să devenim creştini.

Simeon, căutând s-o pună într-o lumină cât mai nefavorabilă în ochii iudeilor înguşti la minte, pentru care orice învăţătură a păgânilor era o urâciune, continuă:

— Să înţeleg că ai petrecut timp îndelungat studiind scrierile greceşti?

— Aşa cum a făcut şi tatăl domniei tale, Gamaliel, spuse Vashti pe un ton calm. Dacă acest lucru a fost considerat drept virtute în cazul lui, de ce ar fi altfel în cazul meu?

— Ascultă, o, Israele, spuse Simeon adresându-se adunării. Tatăl meu a pregătit în şcoala lui o mie de învăţăcei, dintre care cinci sute au studiat înţelepciunea cuprinsă în cărţile Legii; toţi aceştia trăiesc şi astăzi şi sunt oameni respectabili. Ceilalţi cinci sute au studiat scrierile greceşti şi astăzi niciunul nu mai este în viaţă✶[16]. Se opri o clipă, apoi întrebă:

— Este cineva aici prezent care să vorbească în favoarea lui Vashti, fiica lui Hyrcanus?

Vashti privi rând pe rând chipurile întoarse spre ea. Cuvintele psalmistului se adevereau acum şi în cazul ei. Devenise o străină pentru fraţii ei, un duşman pentru copiii mamei sale. Nu se afla acolo nimeni care să-i ia apărarea.

— Sunt aici două persoane, spuse Vashti, care pot mărturisi că schimbarea crezului meu nu merită pedeapsă.

— Cine sunt?

— Pentru început, regele Agripa.

Monarhul, auzindu-se citat ca martor al apărării, o privi pe Vashti cu o privire în care se citeau plictiseala şi

[16]✶ O afirmaţie a lui Simeon, în conformitate cu Talmudul

dispreţul.

— Apelezi la mine ca să intervin în favoarea ta?

— O, rege, după ce Pavel din Tars şi-a prezentat doctrina înaintea tribunalului tău, n-ai spus oare „omul acesta n-a făcut nimic vrednic de moarte sau de închisoare”? Credinţa mea este aceeaşi ca şi a lui. Dacă pe el l-ai declarat nevinovat, cum m-ai putea osândi pe mine?

Aceste cuvinte îl puseră pe rege într-o ciudată încurcătură. Nu putea să le nege; însă a le confirma însemna a declara că fata este nevinovată. Ridică din umeri şi, ca un laş ce era, îşi găsi refugiul în tăcere.

— Şi cine este celălalt martor? întrebă Simeon după o pauză stânjenitoare.

— Tu însuţi, răspunse Vashti. Oare nu vei pleda în apărarea mea tu, al cărui bunic, Simeon, a ţinut în braţe pe pruncul Iisus, numindu-l „slava poporului Israel”? Tu, al cărui părinte, Gamaliel, vorbind despre apostolii lui Hristos, a spus, „lăsaţi în pace pe oamenii aceştia”?

Chipul lui Simeon se întunecă şi întoarse capul. Fiecare cuvânt rostit de Vashti nu făcea altceva decât să sporească ura judecătorilor ei, care nu doreau o pledoarie din partea ei, ci supunere şi retractarea celor afirmate.

Nimeni nu mai puse nicio întrebare. Bătrânii se adunară laolaltă în jurul lui Agripa şi al Berenicei şi se consultară în şoaptă.

Ajungând la un verdict, judecătorii se întoarseră la locurile lor. Rămase în picioare unul singur, un bărbat în vârstă, pe al cărui chip se puteau citi nobleţea şi blândeţea. Acesta spuse cu o notă de indignare în voce:

— Protestez!

Însă nimeni nu ţinu cont de protestul său. Nefiind în stare s-o salveze pe Vashti, sau să suporte a asista la pedepsirea ei, ieşi din sinagogă în mijlocul murmurelor de mânie ale celor prezenţi.

— Cine este? întrebă Crispus.

— Iohanan ben Zachai, cel mai înţelept şi mai bun dintre rabini. Deşi el însuşi este un fariseu ortodox, tatăl său, Zachai – sau în greceşte Zacheu – un vameş înstărit din Ierihon, se spune că ar fi fost, în taină, urmaş al lui Hristos.

De aici simpatia pe care o nutreşte faţă de sărmana Vashti. Vei interveni oare în apărarea ei?

— Cât de curând. Să aflăm mai întâi care-i va fi pedeapsa.

Simeon se ridică pentru a rosti sentinţa.

— Vashti, fiică a lui Hyrcanus, pedeapsa ta este dublă; vei primi patruzeci de lovituri de bici fără una, apoi ţi se va tăia părul.

Caracterul răzbunător al pedepsei îl umplu pe Crispus de indignare.

— Să i se taie părul? murmură el. O astfel de sugestie nu putea veni decât din partea unei femei. Prinţesă Berenice, aici este mâna ta!

Vashti, auzind pronunţată pedeapsa, se clătină şi s-ar fi prăbuşit dacă cei doi paznici aflaţi lângă ea n-ar fi sprijinit-o. Se aşteptase la o pedeapsă precum plata unei amenzi, sau excomunicarea din sinagogă. Dar să-şi piardă părul, gloria unei femei! Şi să fie biciuită! Durerea fizică a acestei din urmă pedepse i se părea o nimica toată în comparaţie cu oroarea dezgolirii până la brâu în faţa acelei mulţimi.

Privirea i se înceţoşă; chipul, palid înainte, acum deveni livid; încercă să vorbească, însă nu reuşi să rostească niciun cuvânt.

Îşi întoarse privirea rătăcită către adunare, însă nu văzu pe chipul oamenilor nici măcar un strop de milă. Ce pedeapsă putea fi prea severă pentru un urmaş al Nazarineanului? Nu, ar fi trebuit să fie mulţumitoare că n-o osândiseră să fie ucisă cu pietre, aşa cum s-ar fi întâmplat dacă pedeapsa cu moartea n-ar fi necesitat mai întâi aprobarea dispreţuitului guvernator, Florus?

Apăru şi călăul, înarmat cu temutul bici, alcătuit dintr-o coadă de lemn şi din trei fâşii lungi din piele de bou; treisprezece lovituri cu acest bici erau egale cu cele treizeci şi nouă cerute ca pedeapsă. Legea îngăduia patruzeci, însă iudeii, sub pretextul că sunt oameni milostivi, scăzuseră una din patruzeci.

— Scoateţi-i haina şi legaţi-o la Coloana Roşie!

La auzul acestor teribile cuvinte, Vashti, împinsă de chinul cumplit prin care trecea, se desprinse din mâinile

paznicilor săi şi se aruncă la picioarele Berenicei.

— Prinţesă, eşti femeie... fie-ţi milă de mine! Dacă trebuie să fiu biciuită, îngăduie să mi se lase hainele!

Cei doi păzitori, care o urmaseră pe Vashti, făcură un pas înapoi la un semn al Berenicei. Aplecându-se spre Vashti, îi spuse în şoaptă:

— Acum este ceasul triumfului meu, al tău a fost la Cezarea!

La auzul acestor cuvinte rostite pe un ton rece ca gheaţa,

Vashti se trase înapoi. Ochii i se măriră de groază în timp ce adevărul îi apăru dintr-odată limpede. Tot ceea ce se întâmplase nu fusese altceva decât un complot pus la cale de Berenice, care se temea că Vashti încerca să câştige dragostea lui Crispus.

Bănuind că este creştină, îl determinase pe Simeon să formuleze acea nouă rugăciune cu scopul de a se răzbuna pe fata a cărei frumuseţe fusese preferată în defavoarea ei.

Revelarea caracterului prinţesei, subtilitatea uneltirii sale, răutatea ce se ascundea sub masca religiozităţii, toate acestea o copleşiră pe Vashti într-atât, încât uită de pedeapsa care o aştepta. O clipă, nu putu să se gândească decât la cruzimea prinţesei.

— Paznici, biciul! spuse Berenice îndepărtând-o cu piciorul pe aceea care-i implora milă.

— Opriţi! Lăsaţi fata în pace! se auzi un glas din fundul sinagogii.

Berenice tresări violent, recunoscând glasul lui Crispus. Nu-şi imaginase că acesta s-ar putea afla în sinagogă.

Vashti tresări şi ea, însă de bucurie. Toată frica i se spulberă într-o clipă. Îşi mută privirea de la cei doi paznici care o ţineau locului, la silueta înaltă a romanului ce traversa cu pas hotărât sinagoga. Zâmbetul frumos şi plin de încredere ce apăru pe faţa ei umplu sufletul Berenicei cu o gelozie de nedescris. Complotul pe care-l urzise pentru a o umili pe Vashti părea a se încheia cu o nouă legătură de simpatie între cei doi, care se străduise atât de mult să-i ţină departe unul de celălalt.

În mijlocul unei tăceri mormântale, Crispus, urmat de

credinciosul Rufus, îşi croi drum spre partea din faţă a sinagogii. În priviri avea o sclipire ce-i determină pe cei doi paznici ai fetei să-i dea drumul. Vashti s-ar fi prăbuşit dacă n-ar fi sprijinit-o Crispus.

Se întoarse spre adunarea ce începuse să murmure, văzând că „apostata” blestemată le este smulsă din mâini de către o autoritate la fel de blestemată. Străin în Ierusalim, Crispus nu era cunoscut nici de membrii sinagogii, nici de Agripa, care-l luă drept un ofiţer din Antonia, îndeajuns de cutezător pentru a exercita autoritate într-o situaţie care nu-l privea.

Se ridică furios.

— Cine este acest om care-şi permite să se amestece în cursul justiţiei iudaice? Nu ştii că eu sunt Agripa, marele rege? Cine eşti tu?

— Prietenul meu, spuse Rufus liniştit, este Crispus Cestius, fiul legatului Siriei, acela care înalţă şi coboară pe regi.

Acest răspuns închise gura lui Agripa. Îşi dădu seama că era mai înţelept să plece capul. Autoritatea legatului Siriei, guvernatorul Orientului, se ridica mult deasupra celei a guvernatorilor iudei şi a regilor irodieni. Un cuvânt să fi spus senatului roman despre faptul că nu corespunde funcţiei sale, şi Agripa ar fi rămas fără coroană. Silindu-se să zâmbească, un zâmbet ce nu se armoniza deloc cu sentimentele care-l frământau, Agripa spuse:

— Şi ce doreşte de la noi nobilul Crispus?

— Să daţi drumul acestei fete.

Agripa, politician diplomat, se pregăti să satisfacă cererea lui Crispus, însă fu împiedicat de energica lui soră care nu era dispusă să-şi lase liberă prizoniera fără a protesta.

— Pe baza cărei autorităţi faci această cerere?

— Pe aceea a Legatului Siriei!

— Şi eşti gata să ne arăţi ordinul semnat de mâna legatului pentru eliberarea lui Vashti, fiica lui Hyrcanus? întrebă Berenice cu sarcasm.

— Legatul acţionează prin mine, secretarul şi trimisul său.

— De unde ştim că legatul va confirma acţiunile tale?

— Dacă va refuza s-o facă, mă oblig să predau pe această tânără în mâinile voastre, spuse Crispus, care era sigur că acest lucru nu se va întâmpla.

Încurajat de exemplul surorii sale, Agripa se aventură să protesteze:

— Însă, nobile Crispus, mi se pare că încâlci drepturile iudeilor. Legatul nu are juristicţie asupra a ceea ce se întâmplă în sinagogile noastre.

Crispus zâmbi dispreţuitor.

— Autoritatea lui Cestius Gallus este supremă şi se poate exercita asupra tuturor chestiunilor, mari sau mici, care se întâmplă în provincia Siriei; are puterea de a desfiinţa orice sentinţă nedreaptă pronunţată în bazilică ori în sinagogă. Şi va face acest lucru cu siguranţă dacă va afla ceea ce s-a întâmplat aici. Pui la îndoială autoritatea sa, o, rege?

Berenice răspunse în locul fratelui ei.

— Nu este nicio îndoială, spuse ea, că un tată îngăduitor va ţine parte nesăbuitului său fiu. Porunceşte ca fata să fie eliberată, Agripa! Cezar, la Roma, îi arde de vii pe creştini, însă noi, în Iudeea, n-avem voie nici măcar să-i biciuim. Marele Crispus ne interzice. Şi, strângându-şi mantia în jurul trupului, ieşi din sinagogă cu un aer mândru şi dispreţuitor.

Nimeni nu îndrăzni să-i împiedice pe cei doi romani s-o scoată pe Vashti din sinagogă. Însoţiţi de Quintus, decurionul, o conduseră până la poarta casei ei din strada Millo.

— Aşadar, Vashti, eşti creştină? întrebă Crispus. Înţeleg acum aluzia acelor cuvinte ale poetului Bianor: „De peşte suntem salvaţi.”

Tânăra zâmbi, mulţumită de faptul că el îşi amintise cuvintele.

— Peştele, spuse ea, simbolizează pe divinul nostru Maestru, care ne conduce prin apa botezului.

Se aflau acum sub poarta casei în care ea locuia. La urechi le ajunse zgomotul făcut de mai mulţi paşi, zgomot acompaniat de strigăte mari. Priviră în direcţia din care

venea zgomotul şi văzură, apropiindu-se cu paşi repezi şi chipuri sălbatice, o mulţime de iudei, unii purtând arme, alţii măciuci de lemn.

Cei trei romani se repeziră pe gangul de piatră, târând-o pe Vashti după ei. Închiseră şi baricadară poarta în urma lor.

Descoperiră curând că nu ei erau obiectul atacului lor; probabil că nici măcar nu fuseseră văzuţi. Mulţimea trecu pe lângă poartă ca un vârtej, urlând şi vociferând.

În străzile învecinate domnea aceeaşi zarvă, semn că era vorba de o mişcare generală.

— Jos cu Florus! strigau unii.

— Iată o dorinţă cu care nu pot fi decât de acord, spuse Rufus.

— Moarte romanilor! strigau alţii.

— Ha! Asta-i altceva. E vorba de mine şi de tine, continuă el adresându-se lui Crispus.

— Templul Domnului! Templul Domnului! Sacrilegiu! Sacrilegiu!

Valuri de oameni se revărsau pe străzi. Printre bărbaţi se aflau şi femei trupeşe, trăgându-şi copiii de mână după ele. Din frânturile discuţiilor pe care le purtau între ele, cei doi romani reuşiră să înţeleagă care era cauza acestei tulburări.

Florus trimisese vorbă lui Agripa, cerându-i şaptesprezece talanţi din Corban, spunând că dorea să-i trimită lui Cezar. Iudeii erau înfuriaţi nu atât din cauza sumei cerute (care era destul de mică dacă ne gândim la lăcomia lui Florus), cât pentru că aceasta se dorea scoasă din Corban, sau tezaurul Templului. Aurul depozitat acolo era considerat sacru şi trebuia folosit doar pentru slujirea lui Iehova; a folosi un singur shekel în alte scopuri decât acesta însemna pentru iudei a comite un adevărat sacrilegiu. Nici chiar marele-preot nu avea voie să facă acest lucru. Însă când un păgân, un necurat, un netăiat împrejur al cărui scop nu era să trimită banii lui Cezar, ci să-i folosească pentru propriile plăceri, emitea o astfel de pretenţie, nu era de mirare că această profanare îi punea pe jar pe iudei, împingându-i să alerge grabnic pentru a

împiedica o asemenea mârşăvie.

— Este aşa cum am spus, şopti Rufus lui Crispus. Florus caută să aţâţe o răscoală.

— Zadarnic se făleşte Roma cu dreptatea ei, oftă Crispus, câtă vreme este reprezentată de guvernatori precum Florus.

— Dacă se va produce vreo tulburare în Templu, continuă Rufus, voi fi nevoit să intervin.

Îndată ce strada Millo se goli de oameni, cei trei romani ieşiră şi făcură un ocol mare ajungând la Antonia pe partea de miazănoapte, latura cea mai îndepărtată de Templu. Pe drum întâlniră un grup de iudei tineri, elegant înveşmântaţi care, având câte un coş pe braţ, făceau pe cerşetorii, cerând pomană pentru a-şi bate joc de procurator.

— Daţi-ne un obol pentru sărmanul Florus! implorau ei cu glas batjocoritor.

— Vai de ei dacă purtarea lor va ajunge la urechile lui Florus! mormăi Rufus.

De cum intrară pe poarta Antoniei, văzură că centurionii luaseră toate precauţiile pentru apărarea fortăreţei. Cohorta italiană era deja de strajă pe meterezele dinspre podul ce făcea legătura dintre fortăreaţă şi Templu, pregătită ca pentru război. Liniştea şi disciplina soldaţilor romani prezentau un contrast izbitor cu tumultul şi dezordinea ce domneau dincolo de pod.

Curţile Templului erau invadate de o mulţime atât de numeroasă, încât se părea că întreaga cetate se adunase acolo. Lui Crispus, obişnuit cu ordinea şi disciplina, această imagine îi inspira o adevărată repulsie. Avea de-a face cu locuitori ai Orientului şi, ca toţi cei din această parte a lumii, atunci când erau aţâţaţi la mânie, se purtau ca nişte demonizaţi. Scuipau în direcţia romanilor, îşi rupeau veşmintele, îşi scuturau pumnii, blestemau şi aruncau ţărână în văzduh. Cei mai furioşi mergeau până acolo încât aruncau cu pietre în soldaţi, iar zgomotul făcut de impactul lor cu scuturile romane se ridica deasupra tumultului vocilor. Soldaţii romani, admirabil disciplinaţi, păreau la fel de afectaţi de acest comportament cum ar fi deranjat

cineva de ţânţari într-o seară de vară.

Rufus, înaintând până în capul scării ce cobora în curtea Templului, ridică mâna. Semnul fu observat şi înţeles, însă mai trecu o vreme până când mulţimea să se liniştească pentru a-l asculta.

Stând în acelaşi loc unde, cu opt ani înainte, Pavel se adresase mulţimii furioase şi vorbind aceeaşi limbă, aramaică, Rufus căută să potolească mulţimea.

Florus, se pare, ceruse să se scoată din Corban şaptesprezece talanţi. El, Rufus, nu era în măsură să declare că iudeii greşeau încercând să se împotrivească poruncii; în calitate de slujitor al lui Florus nu era treaba lui să critice acţiunile stăpânului său, însă iudeii nu procedau corect revoltându-se astfel. Ar face mai bine să recurgă la metoda legală şi să trimită o delegaţie la Florus, prin care să-i aducă la cunoştinţă motivele pentru care cererea lui este considerată nedreaptă. Iar acest lucru ar trebui făcut fără întârziere. Dacă se adunaseră acum crezând că Rufus le va invada sanctuarul în scopul de a obţine cei şaptesprezece talanţi, făceau o greşeală; el nu primise un astfel de ordin de la Florus, iar a proceda astfel fără porunca procuratorului, ar fi însemnat să-şi pună capul în joc. De aceea, puteau să se întoarcă în linişte la casele lor, convinşi de faptul că tezaurul lor nu este expus niciunui risc în acea zi, cel puţin, şi probabil nici în zilele următoare. Cât despre ceea ce se putea întâmpla mai târziu, ei bine, nu era înţelept să anticipeze vreun lucru rău.

Abia terminase de vorbit Rufus, că liniştea fu spulberată de sunetul trompetelor de argint, care anunţau închiderea Templului.

Mulţimea murmură, ezită, însă în cele din urmă se retrase în linişte, iar curţile Templului rămaseră curând pustii şi tăcute.

Capitolul 9

„Lăsaţi-ne să ieşim de aici!”

Era seara primei zile pe care Crispus o petrecea în Ierusalim. Rufus, care în calitate de căpitan roman al Templului avea liberă trecere în curţile exterioare la orice oră din zi şi din noapte, îi propuse să-l conducă într-o vizită.

— Urmează-mă! spuse el. Îţi voi arăta „cea mai puternică fortăreaţă din lume”!

Luna scălda în lumina-i argintie cetatea adormită şi paşnicele coline dimprejur. Cei doi romani trecură puntea ce lega fortăreaţa Antonia de partea de apus a colinei pe care se înălţa Templul, înălţime cunoscută sub numele de Muntele Moria.

Coborâră câteva trepte şi intrară în galeria dinspre apus a Templului, împărţită în două lungi aripi prin nişte şiruri de coloane de marmură frumos şlefuită, înalte de patruzeci de picioare.

— Fiecare dintre aceste coloane, remarcă Rufus, este făcută dintr-un singur bloc de marmură.

Acoperişul galeriei era din lemn de cedru, cioplit în chip ciudat, iar lespezile erau din mozaic colorat.

Această colonadă magnifică era mărginită de povârnişul abrupt al colinei şi se întindea spre răsărit şi spre apus pe o lungime de peste o mie de picioare.

— Platforma Templului, observă Rufus, după cum vei vedea după ce o vom străbate, formează un patrulater cu laturi neregulate şi ocupă platoul acestei coline stâncoase. O să inspectăm toate cele patru laturi. Mai întâi, ce crezi despre partea aceasta, dinspre apus?

Crispus îşi îndreptă privirea către Antonia, a cărei siluetă albă se contura clar în lumina lunii.

— Dacă acel pod ar fi distrus, spuse el, partea aceasta a Templului ar deveni practic de necucerit. Dar cine sunt aceştia? adăugă, întrerupându-şi spusele.

Croindu-şi încet drum de-a lungul galeriei, văzură un

grup de oameni înarmaţi cu lănci şi ciudat echipaţi. Câţiva purtau torţe, ale căror lumini galbene se reflectau pe suprafaţa lucioasă a coloanelor şi a lespezilor.

— Templul are doi căpitani, spuse Rufus, unul roman şi unul iudeu. În timp ce eu am misiunea să veghez asupra Templului din înaltul turnului Antonia, datoria celuilalt căpitan este să păzească Templul însuşi. Ceea ce vezi este garda levitică, care-şi face rondul. Vai de santinela pe care o găsesc adormită! I se aplică bătaia cu ciomagul sau i se dă foc veşmintelor pentru a-l deştepta.

— Cine este acel bărbat cu chip fioros care merge în frunte?

— Acela, dragul meu Crispus, este celălalt căpitan al Templului, Eleazar, fiul fostului mare-preot Anania, pe care deja l-ai cunoscut la Cezarea. Între tată şi fiu se poartă un război făţiş. Anania, blând şi politicos, caută să intre în graţiile romanilor; Eleazar, aspru şi fioros, ne poartă o ură acerbă. Se spune că se află într-o tainică alianţă cu tâlharii zeloţi şi că ar cunoaşte mai multe decât spune despre Simon cel Negru. Quintus crede că zelotul fugar s-ar fi refugiat în sanctuar, desigur, cu complicitatea lui Eleazar. Dacă astfel stau lucrurile, nu poate fi arestat, căci nici Cezar nu poate pătrunde acolo. Acest Eleazar nutreşte un dispreţ atât de adânc pentru romani, încât refuză până şi să le răspundă la salut. Vei vedea îndată.

Garda levitică ajunsese deja aproape de locul unde se aflau cei doi romani.

— Pace ţie, Eleazar! spuse Rufus, ridicând mâna în semn de salut.

Însă căpitanul iudeu trecu pe lângă ei, în fruntea gărzilor sale, fără a-l băga în seamă pe Rufus.

Acesta râse şi-l privi pe căpitan cu un aer de bunăvoinţă dispreţuitoare.

— Ce-ţi spuneam? făcu el, întorcându-se spre Crispus. Nu-i frumos din partea ta, Eleazar, strigă apoi după personajul care se îndepărta, Iohanan bei Zachai se laudă că niciodată n-a lăsat vreun păgân să-l salute cel dintâi∗[17].

Spunând acestea, Rufus îşi conduse însoţitorul spre

---

[17]∗ Talmudul

galeria dinspre răsărit care, întinzându-se în linie dreaptă spre miazănoapte şi spre miazăzi, forma a doua latură a patrulaterului.

— Aici s-a muncit mult, spuse el. Când împăratul Solomon a făcut primul proiect al Templului, a constatat că platoul colinei era prea mic pentru ideile sale arhitecturale, aşa încât a ridicat un perete vertical pornind de jos, din vale, până s-a ajuns la acelaşi nivel cu vârful colinei; golul rămas între acest perete şi povârnişul colinei a fost umplut cu pământ şi piatră, iar pe esplanada astfel formată, s-a zidit această măreaţă colonadă, pe care o vedem acum; de aici şi denumirea ei, Colonada lui Solomon. Temeliile acestei galerii au o înălţime de patru sute cincizeci de picioare, după cât asigură preoţii care au măsurat-o. Apropie-te de margine şi măsoară din ochi adâncimea!

Crispus se aplecă peste balustrada de piatră şi privi mai întâi spre dreapta, apoi spre stânga, colosalul perete ce părea suspendat în aer. „Nici zeii n-ar îndrăzni să atace Templul din latura asta”, îşi zise el.

La baza peretelui, abia vizibil, scânteia un fir de apă.

— Pârâul Chedron, spuse Rufus. Acum este apă, însă vara pârâul seacă. Pe drept cuvânt se numeşte Chedron, sau Negru, căci în apele lui se varsă sângele întunecat al jertfelor zilnice, prin nişte conducte săpate în stâncă.

— Cum se numeşte colina ce se ridică în faţa noastră?

— Muntele Măslinilor, numit aşa din cauza copacilor care cresc acolo. Să mergem, vreau să-ţi arăt cea de-a treia latură.

Îşi continuară drumul spre ce-a de-a treia galerie care, ca şi cea dinspre răsărit, era construită pe o temelie masivă de piatră.

— Aceasta, spuse Rufus, este Colonada Regală, pentru că este cea mai impunătoare dintre toate. Celelalte galerii au doar două şiruri de stâlpi. Aceasta are patru. Priveşte-le cu atenţie! Fiecare coloană este un monolit, are cincizeci de picioare înălţime şi abia poate fi cuprinsă cu braţele de către trei oameni.

Una dintre laturile colonadei era deschisă spre Templu; cealaltă era mărginită de un zid. Cei doi bărbaţi urcară

câteva trepte şi ajunseră pe acoperişul galeriei.

— Casele acelea, ale căror acoperişuri le vedem în vale, se întind mult spre miazăzi şi alcătuiesc suburbia Ophel. Aici locuiesc preoţii şi slujitorii lor, leviţi şi nethinimi. Îndatoririle îi obligă să locuiască aproape de Templu.

— Mie îmi pare, murmură Crispus în timp ce privi spre valea ce se întindea la picioarele lor, că acela care s-ar aventura să atace Templul pe aici ar trebui să dea dovadă de un curaj fără margini.

Îşi continuară drumul şi ajunseră în cele din urmă la galeria dinspre miazănoapte, a cărei margine se înălţa deasupra unei prăpăstii numită Valea Tyropaeon, o crăpătură adâncă ce despărţea complet colina Templului de Cetatea de Jos sau Acra, la apus şi de Cetatea de Sus sau Sion, ce se întindea la sud-vest.

Colina Templului şi muntele Sion erau unite printr-un pod de piatră, o structură magnifică cu lungimea de trei sute cincizeci şi patru de picioare şi lăţimea de cincizeci de picioare; adâncimea văii era de două sute douăzeci şi cinci de picioare!

— Ei, ce crezi despre această a patra galerie?

— Dacă podul ar fi distrus, partea asta a Templului ar deveni de neatacat.

— Şi totuşi, marele nostru Pompei a cucerit cetatea atacând-o aici, pe această latură.

— Asta spune ceva despre apărătorii ei…

— Ca să nu mai vorbim despre bravura soldaţilor romani, nu?

Însă mă îndoiesc că Pompei ar fi reuşit să cucerească cetatea, dacă n-ar fi fost la mijloc superstiţia iudeilor.

— Ce vrei să spui?

— I s-a spus că iudeii îşi respectau într-atât ziua de Sabat, încât n-ar fi luptat cu niciun chip în acea zi, decât dacă ar fi fost atacaţi. Drept urmare, în fiecare zi de sabat Pompei a înălţat câte o colină uriaşă, restul zilelor săptămânii păzindu-le; la capătul a douăsprezece luni a atacat şi a cucerit cetatea.

— Şi crezi că iudeii vor rămâne la fel de pasivi dacă s-ar mai face o asemenea încercare?

— Mă îndoiesc. De atunci şi-au dat seama de nesăbuinţa lor.

Făcând ocolul galeriilor, cei doi ajunseră la locul de unde plecaseră. Păşiră în curtea spaţioasă. În mijlocul ei se înălţa sanctuarul, sau Templul, după cum era numit.

— Dacă ar fi să dăm crezare iudeilor, sanctuarul este înălţat în centrul suprafeţei pământului, remarcă Rufus. În Adytum (Sfânta-sfintelor), piatra pe care marele-preot îşi aşază cădelniţa în Ziua Ispăşirii, este considerată centrul pământului.

Apropiindu-se de clădire dinspre apus, Crispus simţi un freamăt ciudat în timp ce zări, aşa cum îi apăruse în vis, fereastra aurită prin care aruncase torţa aprinsă.

— Rufus, ştii cărei încăperi îi aparţine acea fereastră? întrebă el, arătând-o cu degetul.

— Este una din ferestrele care dă în sala Gazith, unde se întruneşte Sanhedrinul pentru a-i judeca pe cei acuzaţi de o faptă ce merită pedeapsa cu moartea. Printre cei condamnaţi aici s-a aflat şi întemeietorul sectei creştinilor, care se închină ca unui zeu stăpânului lor. Cu toate că, după părerea mea, dacă acesta ar fi fost de origine divină, ar fi trebuit să scape din mâinile duşmanilor lui.

Ocoliră clădirea şi se îndreptară către latura dinspre răsărit. din această parte puteau vedea edificiul în toată splendoarea lui.

Templul era construit din marmură albă şi, cu toate că nu avea eleganţa templelor greceşti, le era mult superior prin dimensiuni şi măreţie; în ce priveşte trăinicia sa, Rufus avu grijă să-i atragă atenţia lui Crispus asupra faptului că unele blocuri ce formau zidul exterior, aveau nu mai puţin de şaizeci de picioare lungime!

— O fortăreaţă cuprinsă într-alta, murmură el, examinând clădirea cu ochi de soldat. Acela care va cuceri galeriile nu va face altceva decât să înceapă asediul.

Însă lucrurile de preţ ascunse în sanctuar nu erau pentru privirile păgânilor. O balustradă joasă de marmură ocolea întregul edificiu. Pe pilaştri era gravată, în limbile greacă şi latină, o inscripţie ce interzicea oricărui străin, sub pedeapsa cu moartea, să treacă mai departe.

Din loc în loc se zăreau, pe jumătate ascunse în umbrele zidului Templului, siluetele neclare ale santinelelor care, deşi păreau nemişcate, supravegheau cu atenţie orice mişcare a celor doi romani.

Sanctuarul nu se afla la acelaşi nivel cu cel al Curţii Neamurilor, ci o domina cu douăzeci şi două de picioare, ridicat fiind pe o platformă de zidărie. Se ajungea acolo urcând pe o scară impozantă, la capătul căreia se afla un portal cu două canaturi placate cu bronz corintian, aliaj mai preţuit pe vremea aceea decât argintul sau aurul.

— Poarta răsăriteană sau corintiană! remarcă Rufus.

Cu toate că romanilor le era interzis accesul în Templu, pe frontispiciul Templului se afla semnul stăpânirii romane. Deasupra porţii era chipul aurit al unui vultur cu aripile întinse, lucru surprinzător în lumina dispreţului pe care-l nutreau iudeii faţă de orice chip cioplit.

— A fost pus acolo de Irod cel Mare, în onoarea lui Augustus. Deşi s-au găsit numeroşi zeloţi înflăcăraţi care au urcat acolo ca să-l dea jos, procuratorii noştri au rămas neclintiţi în hotărârea de a-l păstra pe frontispiciu.

După ce privise edificiul atât cât îi era îngăduit să se apropie, Crispus se dădu înapoi pentru a-l contempla de la distanţă. Ca roman, avea tot respectul pentru lucrurile vechi, iar gândul că fumul jertfelor zilnice se ridicase din acest Templu timp de peste o mie de ani, îl impresiona profund.

Sanctuarul se înălţa solemn şi maiestuos în lumina albă a lunii, iar liniştea ce-l înconjura îi dădea un aer aproape supranatural. Fu aproape tentat să creadă ciudatele miracole despre care se spunea că avuseseră loc aici, mai ales acela despre care spuneau iudeii că se întâmplă în sanctuarul central, întunecat, ferit de privirile muritorilor de rând şi călcat de piciorul omului o singură dată în an – miracolul prezenţei divinităţii în acest loc!

O atingere uşoară pe braţ îl smulse din reverie, iar Crispus, întorcându-se, se pomeni faţă în faţă cu prinţesa Berenice care-l privea cu ochi fermecători, întunecaţi parcă de o uşoară nelinişte, sau poate o temere ascunsă că tânărul roman venise aici pentru a examina pe furiş

Templul cu intenţia de a se întoarce mai târziu pentru a arunca pe fereastră torţa aprinsă din vis.

— Ce faci aici, prinţesă?

— Te pândesc, spuse ea cu un râs nervos. Este obiceiul meu să mă plimb noaptea prin aceste curţi.

Rufus găsi cu cale că este potrivit să se facă nevăzut, lăsându-i pe cei doi împreună.

Crispus se gândi la împrejurările în care o văzuse pe prinţesă ultima oară.

— De ce mă priveşti atât de cercetător? zâmbi Berenice, simţindu-i privirea apăsătoare.

— Mă întreb, prinţesă, pentru ce ochi atât de frumoşi şi blânzi ca ai tăi au putut să privească cu atâta lipsă de îndurare la sărmana Vashti.

— Dragostea pe care o port religiei mele mă face să mă port cu răceală, cu cruzime chiar, cu toţi cei ce se opun ei.

Poate că afirmaţia ei era adevărată, însă Crispus se îndoia că ar fi fost mânată de zel religios în cazul tinerei Vashti.

— Asta înseamnă că mă urăşti şi pe mine, căci şi eu sunt potrivnic acestei religii.

— Nu, tu nu eşti un apostat. N-ai cunoscut niciodată adevărul.

Apoi, ca şi când şi-ar fi dorit să nu mai discute despre acest subiect, ştiind că în ochii lui Crispus nu se afla într-o lumină tocmai favorabilă, arătă cu degetul spre sanctuar şi spuse:

— Nu-i aşa că este frumos?

— Aş greşi dacă aş gândi altfel.

— Prea frumos pentru a fi distrus fără motiv, spuse ea cu subînţeles.

— Mă vezi fără fatala torţă în mână, deocamdată.

— Deocamdată? repetă ea, cu o umbră de teamă în glas. Desigur, nu te-ai lăsat influenţat de acel vis...

— Tot ce se opune Romei trebuie distrus, chiar dacă ar fi vorba de un templu.

— Ai distruge Templul nostru? Nu poţi! spuse ea vorbind cu o vehemenţă care-l surprinse şi-l ului pe Crispus. Nu poţi! Aşa ceva nu stă în puterea lui Cezar şi a

legiunilor sale. Toate naţiunile pământului dacă s-ar uni pentru a ne distruge Templul, vor eşua lamentabil. Templul este veşnic, nu poate fi distrus, aşa au spus profeţii noştri. Lumea a fost făcută pentru Templu, continuă ea repetând învăţătura rabinilor, şi atâta vreme cât va ţine lumea, va dăinui şi Templul. Când va veni ultima zi, continuă ea cu ochi strălucitori, fumul jertfelor încă se va ridica de pe acest altar. Este locul iubit de Dumnezeu, locul peste care El Şi-a pus numele pentru vecie.

Aşa vorbi Berenice şi poate că niciodată în istoria lumii cuvintele pronunţate de cineva n-au căpătat o dezminţire mai uimitoare şi mai impresionantă. Căci abia sfârşise de vorbit, când în aer se înălţă ceva misterios, care o făcu să apuce strâns braţul lui Crispus.

Din interiorul sanctuarului se auzi un sunet asemenea unei rafale de vânt; la început mai slab, apoi din ce în ce mai puternic până când, un suflu puternic ieşi din sanctuar şi mătură curţile Templului.

Un vânt, şi totuşi nu! Se părea că nu avea niciun efect asupra obiectelor exterioare: nicio cută din toga lui Crispus nu se mişcă; niciun fir de păr din capul prinţesei nu flutură.

Era ceva supranatural; sentimentul unei prezenţe misterioase şi nevăzute produse în sufletul lui Crispus o teamă respectuoasă. Dacă nu crezuse înainte în supranatural, acum credea; dacă nu simţise înainte teama, acum simţea. Mâna pe care o dusese la sabie căzu inertă de-a lungul trupului. Cum putea lupta o legiune întreagă, sau chiar zece mii de legiuni, împotriva unor puteri invizibile şi spirituale?

Berenice era cuprinsă de groază; căzuse în genunchi pe jumătate leşinată, agăţată încă de încheietura mâinii lui Crispus; dacă n-ar fi fost sprijinită de el, ar fi căzut întinsă pe lespezi.

Închizând ochii ca şi când s-ar fi temut de apariţia unei vedenii înspăimântătoare, şopti sfârşită printre buzele-i albite: „Bath col!”

Nu era singura care credea acest lucru. Din toate părţile se revărsau în curtea Templului oameni a căror prezenţă Crispus n-o bănuise până atunci – preoţi, leviţi,

slujbaşi ai Templului – privind cu toţii spre faţada Templului ce strălucea de albeaţă în lumina lunii. Un singur strigăt ieşi de pe toate buzele, presărat cu veneraţie şi teroare:

— Bath Col! Bath Col!

Crispus era îndeajuns de familiarizat cu limba lor încât să-şi dea seama că prin aceasta ei înţelegeau vocea divinităţii.

Acest sunet asemănător cu „vâjâitul unui vânt puternic” să fi venit oare de la Dumnezeul evreilor, care spuneau că El călăreşte pe aripile vântului şi vorbeşte cu glas de tunet? Aşa credeau cei adunaţi în curtea Templului; urmau să audă glasul teribil ce le vorbise părinţilor lor pe muntele Sinai!

Încet, foarte încet, această revărsare de sunete se potoli. Pentru o clipă se lăsă o tăcere apăsătoare; apoi tăcerea fu spartă de un sunet ca acela făcut de nişte alămuri lovite de o mână gigantică.

Toate privirile se întoarseră deodată spre Poarta Corintiană a sanctuarului. Canaturile căptuşite cu bronz ale uriaşei porţi, care erau atât de grele încât era nevoie de puterea a douăzeci de oameni pentru a le deschide, se mişcau acum spre interior, ca şi când ar fi fost împinse de o mână nevăzută.

Spaţiul dintre cele două canaturi se lărgi din ce în ce mai mult, până când poarta fu larg deschisă.

Poarta se deschisese singură!

Ceea ce urmă dădu fiori tuturor celor prezenţi.

Din interiorul sanctuarului se auzi o voce solemnă, strigând în limba ebraică:

— LĂSAŢI-NE SĂ IEŞIM DE AICI✶[18]!

Toţi se cutremurară la auzul acestui glas; iar Crispus mai mult decât ceilalţi.

— Este vocea din vis!

Această clipă de spaimă, supremă şi tulburătoare, fu urmată de o pleiadă de zgomote, ca acelea făcute de o mare mulţime de oameni care se îndreaptă în aceeaşi

[18]✶ Josephus, *Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor,* VI, 5, 3. Tacit, *Istorii,* V, 13. Luca 21:11.

direcţie. Părea că mii de paşi coboară treptele largi ale Porţii Corintiene şi traversează lespezile curţii. Însă iudeii înfricoşaţi nu văzură nici măcar o umbră; se îngrămădiseră unii într-alţii ca şi când ar fi căutat să se protejeze împotriva unor forţe nevăzute.

Cât despre Crispus, dacă ar fi putut să-şi descrie sentimentele în aceste momente teribile, ar fi folosit cuvintele scriitorului sacru: „M-au apucat groaza şi spaima şi toate oasele mi-au tremurat. Un duh a trecut pe lângă mine... Am stat nemişcat, dar n-am putut să-i deosebesc chipul."

Aerul se mişcă în jurul lui, ca la trecerea unei mari mulţimi; putu desluşi un freamăt de tunici şi suspine; însă nu îndrăzni să-şi întindă mâna – chiar dacă viaţa i-ar fi depins de asta – pentru a-şi da seama dacă acest nevăzut cortegiu ce trecea pe lângă el putea fi atins şi pipăit.

Zgomotul se îndepărtă spre galeria din răsărit şi, purtat de aripile nopţii, se stinse înspre Muntele Măslinilor.

Misterioasele glasuri încetaseră de mult şi iudeii, plini de spaimă, mai stăteau încă nemişcaţi şi tăcuţi, neîndrăznind să scoată o vorbă, de teamă că făcând astfel vor atrage asupra lor mânia divinităţii dispărute.

Printre ei se afla faimosul rabin, Iohanan ben Zachai. El fu primul care îndrăzni să rupă tăcerea. Arătând cu degetul înapoia Porţii Corintene, zidurile şi acoperişurile făurite din lemn de cedru de Liban, strigă cu glas solemn:

— Sfârşitul Templului a venit, căci despre asta vorbea profetul, spunând: „Deschide-ţi porţile, Libanule, ca să-ţi mănânce focul cedrii!"✶[19]

Auzind cuvântul foc, Berenice privi la Crispus şi se cutremură.

Capitolul 10

[19]✶ Zaharia 11:1, după scrierile talmudice, Iohanan ben Zachai s-a referit la această misterioasă deschidere a uşilor Templului.

Răzbunarea lui Florus

Florus se afla la Ierusalim şi – *sinister omen* – alături de el avea o legiune armată.

Imediat după ce trimisese acea scrisoare în care cerea să i se dea cei şaptesprezece talanţi, se instalase în vechiul palat ridicat de Irod cel Mare pe muntele Sion. Reşedinţă obişnuită a procuratorilor în timpul vizitei lor la Ierusalim, palatul primise numele latin de Pretorium.

Cele două aripi uriaşe ale clădirii de marmură albă, Cezareum şi Agripeum, numite în cinstea lui Augustus şi a marelui său ministru, erau legate între ele printr-o terasă lungă pardosită cu mozaic, numită de romani, Locul Pardosirii şi de iudei, Gabata, sau înălţimea.

A doua zi după sosirea lui Florus, dimineaţă, în faţa acestei terase se adună o mulţime numeroasă de iudei. Aflaseră că procuratorul îi chemase la sine pe membrii Sanhedrinului pentru a-i interoga cu privire la răscoala ce avusese loc înainte cu trei zile.

Printre cei care-şi făcură apariţia se afla şi vicleanul preot saducheu, Anania, care trăgea nădejde, bazat fiind pe prietenia cu Florus, să-l înduplece pe tiran să adopte măsuri împăciuitoare.

Alături de el, fierbând de mânie, se afla fiul său mai mare, fiorosul şi întunecatul Eleazar, căpitanul Templului, a cărui mânie abia putea fi ţinută în frâu prin îndemnurile şoptite venite din partea diplomatului său părinte.

Florus, având motivele lui să primească Sanhedrinul în aer liber, dăduse ordine să-i fie adus scaunul de judecător şi l-a aşezat p

e Locul Pardosirii, între cele două aripi.

În spatele acestui tribunal, pe toată lungimea sa, se afla un şir de soldaţi ale căror scuturi şi coifuri de bronz străluceau în lumina soarelui; aceştia flancau şi cele două laturi ale clădirii, astfel încât întreaga forţă militară se întindea pe trei laturi ale patrulaterului, cea de-a patra fiind deschisă publicului.

Aceşti soldaţi aparţineau Legiunii a Douăzecea şi nu

fuseseră recrutati ca cei din Cohorta Italiană a lui Rufus, dintre cetătenii romani, ci dintre cei ce alcătuiau drojdia populaţiei siriene, înrolaţi fiind cu forţa în serviciul militar de la care iudeii, datorită religiei lor, erau scutiţi. Din această pricină trupele siriene nutreau o ură neîmpăcată faţă de iudei, o ură ce se manifestase adesea prin vărsare de sânge. Florus nu avea să spună decât un singur cuvânt şi aceşti soldaţi n-ar fi ezitat să măcelărească fiecare bărbat, femeie şi copil adunaţi înaintea tribunalului.

În această dimineaţă mai ales, aşteptând sosirea procuratorului, în atitudinea lor era ceva atât de sinistru şi de primejdios, încât fiecare dintre membrii Sanhedrinului avu sentimentul că urmează a se întâmpla o tragedie.

Florus îşi făcu apariţia, în cele din urmă şi, ignorând dispreţuitor zâmbetele linguşitoare ale lui Anania, se aşeză, întunecat şi trufaş, pe scaunul de judecător.

Crainicul strigă să se facă tăcere, ordin inutil de altfel, căci o linişte ca de mormânt se abătuse asupra celor prezenţi în Gabatha şi în piaţa publică.

Primele cuvinte ale lui Florus trădară dispoziţia în care se afla.

— Este adevărat că am fost luat în batjocură de către tinerii acestei cetăţi, care au ieşit pe străzi cu un coş pe braţ şi au strigat „daţi un obol pentru Florus, cerşetorul”?

Membrii Sanhedrinului se priviră alarmaţi. În cele din urmă, se întoarseră spre Anania, poftindu-l să vorbească în numele lor.

Ascunzându-şi amândouă mâinile în cutele mantiei – obicei oriental prin care se dovedea respectul şi umilinţa – şi făcând o plecăciune adâncă, Anania spuse:

— O, Florus, veşnic să trăieşti!

— Să ne ferească cerul de-o asemenea nenorocire! mormăi Eleazar.

— Este adevărat că anumiţi tineri s-au purtat cu mare nesăbuinţă; nu putem nega acest lucru...

Însă Florus îl întrerupse.

— Vedeţi în mine pe trimisul lui Cezar?

— Nu există altul mai vrednic de o astfel de cinste, Florus, spuse Eleazar cu sarcasm.

— Iar acela care îşi bate joc de mine, îşi bate joc de Cezar, continuă procuratorul aruncând o privire scurtă lui Eleazar. De aceea, vă cer vouă, membrilor Sanhedrinului, care sunteţi răspunzători de ordinea acestei cetăţi, să-mi predaţi de îndată pe cei care mi-au adus ocară, ca să primească pedeapsa ce li se cuvine. Şi dacă nu faceţi asta, aflaţi că mă voi răzbuna atât de amarnic, încât nu veti uita curând această nenorocire.

Nenorocire asupra Sanhedrinului! Erau printre ei unii care, cu treizeci de ani în urmă, într-o împrejurare pe care n-o vor uita niciodată, spuseseră sus şi tare, în acelaşi loc în care se aflau acum: „Noi nu avem alt rege decât pe Cezar!” Atunci îşi făcuseră alegerea. Iar acum nu se puteau plânge de faptul că Cezar, sau reprezentantul său, îi trata altfel decât îşi doreau!

Nefericitul Anania, descumpănit de furia lui Florus, abia reuşi să-şi adune curajul pentru a bolborosi un discurs.

Începu prin a spune că poporul dorea pace; câţiva dintre ei se comportaseră cum nu se cuvine, iar pentru aceştia cere îndurare, căci nu e de mirare că într-o mare mulţime se strecoară şi dintre aceia care cutează mai mult decât ar trebui, iar asta mai mult din nesocotinţă. Fusese destul de greu să deosebească pe cei vinovaţi dintre cei nevinovaţi; însă cu toţii regretă cele întâmplate, iar Florus ar da dovadă de îngăduinţă dacă ar trece cu vederea cele întâmplate, ca nu cumva o pedeapsă prea aspră să producă tulburări chiar mai grave decât cele ce deja avuseseră loc.

— Cuvintele tale din urmă par a fi o ameninţare! exclamă Florus furios. Vorbele tale sunt pe măsura unuia care a uneltit împotriva vieţii unui cetăţean roman, continuă el, uitând de propriile lui delicte. Tulburări şi mai mari ar putea urma dacă vinovaţii ar scăpa nepedepsiţi. Spune-mi deci, fără ocolişuri, dacă îmi vei preda sau nu pe aceşti răufăcători.

Anania ezită, însă Iohanan ben Zachai se dovedi mai curajos decât fostul mare-preot.

— Nu putem consimţi, spuse el, să-ţi predăm pe aceşti tineri.

Un strigăt de aprobare se auzi din mulţimea adunată în

faţa tribunalului.

Florus privi o clipă la ei, apoi continuă:

— Şi refuzaţi să-i daţi lui Cezar cei şaptesprezece talanţi din Corban?

— Se cuvine oare ca omul să-l jefuiască pe Dumnezeu? exclamă cu mânie Eleazar. Nici asta nu putem admite!

Din nou se auziră ropote de aplauze şi exclamaţii din partea celor prezenţi, de această dată şi mai puternice. Întorcându-se spre soldaţii aflaţi în spatele său, Florus strigă:

— Învăţaţi-i minte pe aceşti rebeli! Jefuiţi Târgul de Sus! Omorâţi pe toţi aceia care vă stau împotrivă!

Jaf! Un cuvânt cu răsunet tare plăcut în urechile soldaţilor. Nu aşteptară să li se spună a doua oară. Ca nişte tigri eliberaţi din cuşcă, soldaţii traversară în goană *bema* împrăştiind Sanhedrinul neputincios şi, scoţându-şi săbiile din teacă, se năpustiră asupra celor prezenţi, lovind în dreapta şi-n stânga, folosind nu latul săbiei, ci tăişul şi vârful.

Totul dură numai o clipă. Luaţi prin surprindere şi neavând arme să se apere, cei aflaţi în rândurile din faţă, groaznic mutilaţi, se prăbuşiră gemând la pământ. Ceilalţi, îngroziţi de cele văzute şi înfricoşaţi de masacrul care-i aştepta, se străduiră să se ferească din calea săbiilor romane. Însă cei aflaţi mai în fată erau împiedicaţi să fugă de mulţimea ce se afla în spatele lor. Atunci începu o luptă pe viaţă şi pe moarte; cel care cădea în mijlocul mulţimii era călcat în picioare, desfigurat; neascultând decât de instinctul de conservare, fiecare se străduia să scape împingându-se brutal printre cei din jurul său, ori trâgându-i pentru a-i folosi ca scut în calea teribilelor săbii ce înaintau ameninţătoare venind din spate.

În cele din urmă, fuga celor mai îndepărtaţi de *bema* îngădui celorlalţi să scape la rândul lor; se repeziră astfel, în grupuri mici, fugind în toate direcţiile, urmăriţi de strigătele de triumf ale ostaşilor.

Însă romanii nu se bucurară prea mult de ceea ce părea a fi o victorie zdrobitoare. Mulţi dintre iudei, refugiindu-se în primele case întâlnite şi baricadând porţile, urcară pe

acoperişuri şi începură să arunce olane şi pietre asupra duşmanilor aflaţi pe stradă. Alţii, dintre cei ce reuşiseră să ajungă mai departe, îşi procurară arme şi reveniră în grabă să-i atace pe romani; datorită faptului că ştiau mai bine străzile înguste şi cotite, reuşiră să-i ţină în loc pentru un timp.

Străzile Sionului răsunau de zgomotul armelor şi de strigătele luptătorilor.

Veştile se răspândiră cu repeziciune şi ajunseră la urechile prinţesei Berenice, trezind în inima ei nu doar consternare, ci şi reproşuri amarnice. Era convinsă că ea era cauza indirectă a acestei nenorociri. Florus se răzbuna pentru că-l respinsese. Primul ei imbold fu să alerge la procurator şi să-l implore să-şi retragă trupele. Mândria o împiedică. Însă pe măsură ce zgomotul luptei se înteţi, prinţesa deveni din ce în ce mai agitată; îşi înăbuşi orgoliul şi se hotărî să pornească în grabă spre tribunal pentru a pleda în favoarea poporului ei.

Gândindu-se că rangul pe care-l purta avea să o apere împotriva vreunui atac din partea soldaţilor romani şi uitând că cei mai mulţi dintre ei n-o cunoşteau, ieşi în grabă din palat fără a-şi înştiinţa slujitorii. Din fericire, marele scutier o zărise.

Adună în grabă pe cei aflaţi în casă în acel moment şi porniră după ea.

Ajungând la tribunal, Berenice se opri îngrozită. I se păru că iadul întreg se dezlănţuise în acea zi. Iudei capturaţi în străzile învecinate erau târâţi în piaţă pentru a fi măcelăriţi sub ochii lui Florus. Nu se făcea nicio deosebire de vârstă sau sex. Până şi sugarii, smulşi din braţele mamelor care scoteau strigăte de disperare, erau aruncaţi în aer şi prinşi în vârful suliţelor. Tinere fete, despuiate de haine şi legate de stâlpi, făceau obiectul glumelor brutale ale soldaţilor, care ofereau captivilor libertatea, în schimbul consimţirii de a înghiţi o bucată de carne de porc.

Berenice înaintă clătinându-se şi se trezi în faţa unui grup de soldaţi beţi ce se adunaseră în jurul unui băieţaş iudeu de vreo doisprezece ani, cu o privire plină de

vioiciune.

— Spune care este numele zeului tău! exclamă unul dintre soldaţi.

— Se numeşte „Domnul”, răspunse băiatul, fără a se lăsa intimidat de chipurile fioroase ce-l înconjurau.

— Ei bine, huleşte-L pe Domnul şi vei trăi, spuse un al doilea soldat, ameninţând copilul cu suliţa.

Însă micuţul îşi însuşise prea bine învăţăturile iudaismului pentru a le face pe plac.

— Blestemaţi să fie toţi aceia care slujesc chipurilor cioplite, răspunse el sfidător.

— Puişorul ăsta de lup făgăduieşte să devină un lup adevărat, hohoti primul soldat.

— Asta nu se va-ntâmpla, strigă cu sălbăticie cel de-al doilea; şi, ridicând suliţa cu amândouă mâinile, o înfipse în pieptul băiatului care mai apucă să rostească doar cuvântul „mamă”, după care se prăbuşi fără suflare.

— O, Doamne! bolborosi Berenice, cum poţi să vezi aşa ceva şi să-i mai laşi să trăiască pe aceşti oameni?

Ţinându-se cu greu pe picioare, urcă pe treptele ce duceau la *bema* şi se apropie de Florus. Cu mâinile înnodate după ceafă şi picioarele unul peste celălalt, procuratorul se lăfăia în scaunul său de judecător, privind cu amuzament chipurile pline de spaimă ale câtorva captivi tineri, bogat înveşmântaţi, despre care trimiştii lui spuseseră – cu sau fără dreptate – că ar fi chiar acei tineri ce, cu trei zile în urmă, cerşiseră pomană pentru Florus.

— Spuneţi-mi, li se adresă el, pentru ce nu mâncaţi carne de porc?

Întrebarea smulse hohote de râs din partea soldaţilor aflaţi în apropiere.

Unul dintre cei prinşi se aventură să spună că existau unele popoare ce refuzau să mănânce carne de miel.

— Şi pe bună dreptate, comentă Florus. Mielul n-are niciun gust; porcul însă, ah! o adevărată delicateţe dăruită de zei oamenilor şi jur pe Pluto că dacă nu veţi mânca, veţi muri.

— Florus, te rog fierbinte, în numele lui Dumnezeu, ai milă de aceşti tineri, strigă Berenice. Nu mai vărsa sânge!

Florus simţi un ciudat amestec de dragoste şi ură la vederea frumoasei şi nefericitei prinţese, aşa cum stătea în faţa lui, cu părul despletit şi picioarele goale.

Băuse din belşug şi primul lui impuls fu să o ia în braţe şi s-o sărute cu patimă, fără a ţine cont de cei din jur. Apoi însă, îşi aminti cuvintele batjocoritoare pe care prinţesa i le adresase la Cezarea şi hotărî să-i răspundă cu acelaşi dispreţ.

În cele din urmă triumfă ura. Mersese prea departe pentru a da înapoi şi pentru că nu se putea bucura de dulceaţa dragostei, avea să se sature cu dulceaţa răzbunării.

Printre cei prinşi se afla un tânăr frumos, al cărui aer cutezător displăcea foarte mult procuratorului.

— Marcus, tu, aici? exclamă Berenice îngrozită. Era unul dintre cei ce se închinau în Sinagoga Regală.

— Nu-ţi face griji pentru mine, prinţesă! Sunt în siguranţă.

Aceste cuvinte îl scoaseră pe Florus din fire.

— Lictori, crucificaţi-l pe acest ticălos care crede că este în siguranţă.

— O, nu! Nu! strigă Berenice, cuprinsă de o adevărată agonie.

Tânărul, cu un zâmbet trufaş, rosti câteva cuvinte care, în oricare dintre provinciile imperiului, mai puţin una, l-ar fi apărat chiar şi împotriva lui Cezar:

— *Civis Romanus sum!* Sunt cetăţean roman!

— Aha! Aşadar *asta* este speranţa ta? Ei bine, nu te va ajuta cu nimic. Cetăţean roman? Ei aş! Cu câtă uşurinţă se obţine un astfel de titlu în zilele noastre! Damas, iudeul, are doi oboli în plus; aşa că pretorul îl atinge cu bagheta magică, îl răsuceşte bine şi iată! Damas iudeul devine Marcus romanul, care începe de îndată să păşească fălos înveşmântat în togă.

Şi Florus, sărind de pe scaun, îşi ilustră cuvintele începând să se plimbe de colo-colo, ţanţoş, cu un aer de prefăcută demnitate, în mijlocul hohotelor de râs ale soldaţilor.

— Sunt cetăţean din naştere; ba mai mult încă, sunt de

rang ecvestru.

— Cavaler, ha? Ei bine, vom ţine seamă de rangul tău; îţi vom da o cruce mai înaltă şi o vom vopsi în roşu. Lictori, aduceţi degrabă un trunchi de copac!

În dorinţa sa nebună de a mări chinurile Berenicei, Florus nu ezită să încalce legea romană prin această insultă atât de gravă, pentru care Cicero afirmă că nu găseşte nume pentru a fi calificată. „A lega un cetăţean roman este o jignire; a-l biciui este o crimă; a-l ucide este aproape un patricid; dar ce-aş putea spune dacă ar fi *crucificat*?"

O asemenea atrocitate din partea unui guvernator roman ar părea de necrezut dacă n-ar fi atestată de un istoric contemporan lui.

„Florus", spune istoricul Josephus, „a îndrăznit să facă ceea ce niciun guvernator înaintea lui nu făcuse vreodată, adică să biciuiască şi apoi să răstignească în faţa tribunalului său bărbaţi de rang ecvestru, născuţi iudei, e drept, dar înălţaţi totuşi la demnitatea de cetăţeni romani."

Pentru a prelungi chinul Berenicei, mai mult decât pe cel al lui Marcus, Florus, cu un zâmbet crud, dădu un nou ordin.

— Opriţi! înainte de a-l răstigni pe acest ticălos, biciuiţi-l! Ciudată este inima unei femei! Berenice, care fusese gata să asiste la biciuirea unei tinere fete, se cutremură acum la gândul că o tortură asemănătoare ar putea fi aplicată acestui tânăr.

Cât despre acesta din urmă, zadarnic făcu apel la dreptul său legal de a trece de la tribunalul lui Florus, la cel al lui Nero.

— *Apello Cesarem!* Fac apel la Cezar! strigă el.

— Cezar e departe, făcând pe nebunul în Grecia, râse Florus. Va trebui să strigi mai tare dacă vrei să te audă.

Surzi la protestele sale, lictorii îl despuiară pe tânăr de veşmintele sale şi-l legară de o coloană. Marcus încercă să dea dovadă de curaj, însă cine ar putea fi curajos atunci când este supus loviturilor oribilului *flagellum*?

Un urlet îngrozitor ieşi de pe buzele lui Marcus în timp ce curelele de piele terminate la vârf cu bucăţi

triunghiulare de plumb, se abăteau asupra pielii tremurânde.

— O, Apollo! ce voce dulce! strigă Florus în batjocură. Pe toţi zeii, Nero ar trebui să-şi păzească laurii, căci iată, are un rival.

Dati-i încă o lovitură! A! o notă mai înaltă de astă dată. Încă una! Îl vom face să urce întreaga octavă.

Restul captivilor, temându-se că vor avea aceeaşi soartă, priveau livizi şi cu ochii măriţi de groază la cele ce se întâmplau.

Tulburarea îi dădea Berenicei o înfăţişare aproape sălbatică. Agonia ei îl umplea pe Florus de o bucurie fără margini.

— Sunt douăzeci de tineri aici, şopti el, şi toţi vor avea aceeaşi soartă, biciuire şi răstignire. Însă ai putea să-i salvezi, dacă ai vrea.

— Cum? întrebă Berenice, gâfâind.

Răspunsul şoptit al lui Florus se dovedi a fi atât de infam încât prinţesa, indignată, ridică mâna şi-l pălmui cu toată forţa. Clătinându-se de durere, Florus o privi cu o expresie sălbatică.

— Gărzi, scoateţi pe această femeie din *bema*. Ce are ea a face cu astfel de chestiuni?

Şi soldaţii grosolani, sinchisindu-se prea puţin de faptul că era femeie şi de rangul ei, o târâră în josul treptelor tribunalului*[20].

Noaptea se lăsa, calmă şi frumoasă.

Stelele apărute pe bolta întunecată sclipeau deasupra tribunalului ale cărui lespezi, dacă ar fi putut vorbi, ar fi istorisit cum, cu treizeci de ani în urmă, o mulţime duşmănoasă de oameni strigase: „Sângele lui să cadă asupra noastră şi asupra copiilor noştri!”

Acel blestem pe care-l invocaseră atunci, se împlinise.

Acolo, pe chiar locul unde fuseseră rostite aceste cuvinte, era înălţată acum o mulţime de cruci, fiecare dintre ele ridicându-şi spre cerul înstelat teribila-i victimă!

[20]* Josephus, *Istoria războiului*, II, 15.

Capitolul 11

„La corturile tale, Israele!”

În timpul masacrului instigat de Florus, masacru în care îşi pierduseră viaţa nu mai puţin de trei mii şase sute de oameni, Crispus, prin natura situaţiei, se văzuse nevoit să rămână deoparte.

Să se alăture trupelor romane, nu putea; să ţină partea iudeilor ar fi însemnat să dea dovadă de lipsă de patriotism. Încercarea de a face pe împăciuitorul fusese întâmpinată, ca şi în cazul Berenicei, cu o respingere jignitoare din partea procuratorului. Fierbând de indignare, se retrase în turnul Antonia şi scrise tatălui său o scrisoare în care-i relata dizgraţia ce fusese adusă asupra onoarei romane de către Florus, zorindu-l totodată să vină de îndată însoţit de o legiune pentru a restaura ordinea în Ierusalim prin singura metodă posibilă, anume destituirea ticălosului procurator. Odată terminată, trimise scrisoarea la Antiohia printr-un curier rapid.

Florus, dând de acum destule motive iudeilor pentru a se răzvrăti, îşi făcu pregătirile de plecare urmându-şi acelaşi scop. Îşi retrase toate trupele, cu excepţia unei cohorte pe care o împărţi în două, jumătate din ea urmând a rămâne la pretoriu, cealaltă la Antonia.

Caracterul josnic al lui Florus se văzu cel mai bine în acest ultim act al carierei sale. Ştia că, în starea de aţâţare în care se găsea cetatea, o garnizoană atât de slabă urma a oferi răzvrătiţilor o tentaţie irezistibilă. Însă ce-i păsa lui de romanii care rămâneau în urmă? Dacă garnizoanele vor fi masacrate, cu atât mai bine, acest lucru ar fi slujit de minune scopurilor sale.

În timp ce privea în urmă la cetatea pe care o părăsea, Florus ar fi putut rosti cuvintele spuse de un roman mult mai nobil decât el: „Ticăloşie, e rândul tău acum; fă după

cum îţi place!”✶[21]

Printre soldaţii lăsaţi la Ierusalim se afla şi cohorta italiană a lui Rufus care, cu toată aversiunea pe care o simţea pentru procurator, nu putea face altceva decât ceea ce i se poruncise.

Crispus, hotărât să rămână în cetate, se prezentă la pretoriu şi-şi oferi serviciile comandantului Metilius. Acesta era bucuros de orice ajutor i s-ar fi putut oferi, în special venind din partea lui Crispus, ale cărui sugestii pentru apărarea palatului se dovediră nu doar originale, ci mai mult, aplicabile.

Când Metilius se plânse că-i lipsesc muniţiile, balistele şi alte maşini de război, Crispus răspunse râzând:

— La nevoie vom putea arunca în capul asediatorilor aceste statui.

Crispus se afla într-o sală magnifică, decorată cu sculpturi. Aruncând privirea asupra capodoperelor din marmură ce se aflau acolo, se simţi atras de una dintre ele. Se îndreptă spre ea şi o examină cu o atenţie care-l surprinse pe Metilius.

Statuia reprezenta o frumoasă fată învăluită din cap până la picioare într-o tunică elegantă. Pe piedestal era gravat un cuvânt: Pythodoris.

— Pythodoris? murmură Crispus. Dacă n-ar fi fost gravat numele acesta aici, aş fi zis că-i Vashti.

Într-adevăr, atât la chip, cât şi la trup, statuia semăna atât de mult cu tânăra evreică, încât oricine ar fi cunoscut-o ar fi spus că nu poate fi vorba despre altcineva.

— Pythodoris? spuse Crispus dus pe gânduri. Numele nu-mi este cunoscut. Cine este? Sau poate ar trebui să întreb, cine a fost?

Metilius îi mărturisi că nici el nu auzise niciodată acest nume.

— Tot ce ştiu despre această statuie, remarcă el, este că a fost adusă aici nu de mult timp. Cred că a fost un dar din partea regelui Polemo.

Amestecul numelui regelui Pontului în discuţie îl

---

[21]✶ La acest punct Florus dispare din istorie şi de pe paginile acestei cărţi. Nu se ştie ce s-a întâmplat cu el.

nedumeri şi mai mult pe Crispus.

— Evident, femeia aceasta este, sau a fost, o regină, observă Metilius, arătându-i diadema orientală aşezată pe creştetul statuii.

Studiind-o mai îndeaproape, Crispus văzu gravate cu caractere minuscule pe una dintre sandale semnele: „ΔΑΣΟΣ ΕΠΟΙΕΙ”

— Opera lui Lasus, spuse el, citind numele binecunoscutului sculptor de la începutul primului secol. A murit acum cincizeci de ani, aşa că am putea trage concluzia că avem aici chipul unei regine care nu mai trăieşte. Cum se explică atunci asemănarea ei cu Vashti? Însă, adăugă el deodată pentru a curma discuţia, greşim că ne pierdem timpul aici când ne aşteaptă chestiuni mult mai grave.

Crispus avea dreptate. Iudeii răzvrătiţi observaseră cu bucurie ascunsă că Florus lăsase cetatea aproape complet lipsită de trupe. Ce puteau face două garnizoane, numărând câte trei sute de soldaţi fiecare, împotriva unei cetăţi întregi? A lăsa să treacă o asemenea ocazie pentru redobândirea libertăţii ar fi fost o încălcare a voii lui Elohim, care cu siguranţă aranjase lucrurile în acest fel pentru binele seminţiei alese.

Situaţia devenea din zi în zi mai critică; în curţile Templului şi în sinagogi, zeloţi aprigi coborâţi din munţi şi profeţi cu privirea rătăcită veniţi din pustie declarau mulţimii credule că toate semnele vremurilor indicau spre apropiata venire a făgăduitului Mesia, când naţiunea ebraică nu doar că-şi va recăpăta libertatea, ci va domni asupra tuturor popoarelor pământului, de la răsărit până la apus.

În zadar încercară Agripa şi Berenice să împiedice mulţimea înnebunită s-o apuce pe calea ce urma a ruina neamul evreu.

— La corturile tale, Israele! era răspunsul zeloţilor. Ce avem noi a face cu Cezar, sau cu Roma?

Era seară, iar trâmbiţele dădeau semnalul de închidere a porţilor Templului. Doi bărbaţi urcau treptele care duceau spre acoperişul Colonadei lui Solomon.

Unul dintre ei era Eleazar, căpitanul Templului, celălalt era Simon din Gerasa care de câteva zile se ascunsese într-o cameră secretă a sanctuarului; căci Eleazar nu putea refuza să-i acorde adăpost unui patriot ale cărui nenumărate avuţii, dobândite prin tâlhărie, fuseseră întotdeauna trimise în mod tainic şi prin metode necinstite în trezoreria Templului.

Vorbeau cu însufleţire în timp ce măsurau acoperişul în lung şi-n lat şi rareori în istoria lumii s-a întâmplat ca vreo discuţie să aibă consecinţe mai spectaculoase ca aceasta.

— Oamenii sunt pregătiţi pentru răscoală, spuse Eleazar cu un zâmbet triumfător şi fioros. O să-i determinăm să atace garnizoanele din Antonia şi pretoriu.

— Când o să obţinem armele de care avem nevoie?

— Cunoşti Masada? întrebă Eleazar.

Ar fi fost un lucru curios ca Simon să nu cunoască, măcar din auzite, numele vestitei fortăreţe, numită pe drept cuvânt Masada, adică „Fortăreaţa”, care fusese zidită de Ionatan Macabeul pe o colină abruptă la o mie cinci sute de picioare deasupra apelor Mării Moarte. În această citadelă comorile Ierusalimului fuseseră depuse în perioada tulbure a monarhiei hasmoneene.

— Sunt acolo arme pentru zece mii de oameni, continuă Eleazar.

— Şi o garnizoană romană care le apără.

— Ei, aş! Garnizoana este slabă. Şi, ia aminte, am trimis o trupă să atace locul.

Simon primi această veste cu o bucurie sălbatică.

— Asta este o declaraţie de război, remarcă el.

— Aşa este. Trebuie să înceapă cineva.

— Însă, Masada! protestă Simon. Nu e asta o nebunie? Fortăreaţa este de necucerit.

— Şi tocmai de aceea şi mai uşor de luat prin surprindere. O fortăreaţă de necucerit este întotdeauna păzită de trupe mai mici.

— Cine este capul cutezătoarei expediţii?

— Manahem, fiul lui Iuda, galileeanul.

— Trădătorul care a cumpărat de la Florus dreptul de jaf! exclamă Simon furios. Căci el şi Manahem fuseseră de

multă vreme rivali.

— Să resping oare pe acela care-şi oferă serviciile? răspunse Eleazar. Acum patru nopţi a coborât din munţi alături de trupele sale, m-a căutat şi mi-a cerut să-i spun ce să facă pentru cauză. I-am spus să plece şi să cucerească Masada.

— Dacă va reuşi, îşi va purta pe bună dreptate numele, zâmbi Simon dispreţuitor, făcând aluzie la numele rivalului său, care în limba ebraică înseamnă „mângâietor”.

Deasupra lor bolta nopţii era presărată cu stele, la lumina cărora colinele ce înconjurau Ierusalimul se puteau vedea desluşit; dincolo de ele, în depărtare, se afla muntele cunoscut din vechime după numele de Beth-haccerem, a cărui creastă vizibilă făcea din el locul potrivit pentru transmiterea veştilor la Ierusalim, prin acea metodă primitivă de telegrafie, semnalizarea prin focuri.

Privirea lui Eleazar se îndreptă spre Beth-haccerem, iar Simon, urmărind privirea tovarăşului său, fu surprins să vadă o lumină aprinzându-se pe creasta întunecată a îndepărtatei coline. Nu era o luminiţă plăpândă, gata să se stingă; flacăra continua să ardă, crescând şi însufleţindu-se. În mod vădit, era un semnal a cărei semnificaţie îi era bine cunoscută preotului, judecând după satisfacţia ce apăruse pe chipu-i întunecat.

— Mai degrabă decât am îndrăznit să nădăjduiesc, murmură el. Fortăreata de necucerit a căzut.

— Masada? întrebă Simon cu uimire şi invidie.

— Aşa ar trebui înţeleasă lumina aceea, răspunse Eleazar. Armele din Masada sunt acum în mâinile noastre, iar mâine vom vedea îndreptându-se spre Ierusalim un şir de care încărcate cu arme pentru oameni.

— Ce vor spune tatăl tău şi Sanhedrinul despre această ispravă a ta?

— Lasă pe mine! răspunse Eleazar cu un zâmbet aspru.

Ziua următoare, Matthias, marele-preot, convocă o adunare a membrilor Sanhedrinului, pentru a discuta despre atitudinea pe care o vor lua în cazul în care oamenii vor continua să stăruie în hotărârea de a porni o răscoală împotriva romanilor.

La această adunare, care avu loc în incinta Templului, în faimoasa Lishcath Ha-Gazith sau Sala Pătratelor, numită aşa după lespezile sale pătrate, Eleazar veni cu o propunere nouă şi uimitoare, pe care o supuse votului.

— Încă din zilele lui Irod, spuse el, a existat obiceiul ca în Templul nostru să se aducă jertfe zilnice pentru siguranţa şi bunăstarea cezarului. De ce însă ar trebui să ne rugăm pentru duşmanul nostru? De ce să ne rugăm pentru un păgân netăiat împrejur? De ce să ne rugăm pentru Nero care, pretinzând onoruri divine, insultă numele Celui Preaînalt? Rugându-ne pentru ca viaţa acestui blasfemiator să fie cât mai lungă, nu facem altceva decât să ne rugăm pentru continuarea blasfemiei. Fraţilor şi părinţilor, asta nu trebuie să se mai întâmple. Propun ca, începând de astăzi, jertfa adusă în cinstea cezarului să înceteze.

Îndată ce Eleazar îşi ocupă locul, Anania se ridică pentru a se opune cutezătoarei propuneri a fiului său.

— Oricât de plăcută ar fi pentru noi această propunere, spuse el, întrebarea care se pune este cum ar privi Nero această îndrăzneală, căci vestea va ajunge cu siguranţă la urechile lui. Ar privi-o ca pe o ofensă, ba nu, mai mult, ca pe o declaraţie de război.

— S-o ia cum îi place, spuse Eleazar cu îndrăzneală.

— Iată deci care este scopul pe care-l urmăreşti, răspunse Anania. Ai vrea să instigi la revoltă. Ai vrea ca Sanhedrinul să declare război Romei.

— O să fie război, ba nu, chiar este! Sanhedrinul nu poate lua altă decizie decât să se alăture mulţimii în lupta pentru libertate.

— Nu este aşa! strigară câţiva, printre care şi Anania.

— Atunci veţi lupta de partea romanilor, un act ce va face cinste patriotismului vostru!

— Mai există o a treia alternativă: să rămânem neutri, spuse Simeon ben Gamaliel.

— Asta înseamnă moarte sigură. Odată lupta pornită, nimeni nu va suporta să rămână neutru. Strigătul poporului va fi „cel care nu este cu noi, este împotriva noastră”.

— Putem părăsi Ierusalimul, spuse Iohanan ben Zachai.

— Nu fără a-L părăsi pe Dumnezeu. Jertfele prin care este chemat El pot fi oare aduse în alt loc decât acela peste care Şi-a pus Numele Sfânt? Putem noi oare, preoţii, să trăim departe de Templu? Nu! Şi pentru că nu putem preîntâmpina o revoltă, va trebui să călăuzim direcţia ei punându-ne în fruntea poporului. Altfel, vom fi daţi la o parte şi osândiţi la uitare. Sau poate chiar aruncaţi în temniţă şi daţi la moarte. Este clar că... în acest moment însă, membrii Sanhedrinului în frunte cu Anania îşi ridicară vocile protestând cu atâta forţă, încât vorbitorul fu nevoit să se oprească.

Când zarva se mai potoli, Anania îl îndemnă pe Matthias să supună la vot propunerea. Când votul se încheie, propunerea de abolire a jertfelor aduse în cinstea lui Cezar fu respinsă cu o majoritate covârşitoare.

— Aşa se sfârşeşte trădarea ta! spuse dispreţuitor Anania, adresându-se fiului său.

Eleazar se ridică, palid, însă cu un zâmbet sfidător pe buze.

— Votul nu are nicio importanţă, începu el.

— Ascultaţi ce spune! strigă Anania.

— În calitate de căpitan al Templului, decretez că, începând de astăzi, nu se vor mai aduce jertfe în cinstea lui Cezar.

— Şi cum vei proceda pentru a aplica decretul? râse Anania.

— Ei bine, astfel, răspunse Eleazar cu răceală, ducând la buze un corn de berbece. Suflă şi se auzi un sunet ascuţit.

De îndată se deschise fiecare poartă ce dădea înspre sala Gazith, lăsând să se vadă şiruri de arme scânteietoare. Apoi, un grup de nethinimi îmbrăcaţi în zale sclipitoare, intră în sală păşind încet şi solemn. Într-o ordine desăvârşită, se aliniară de-a lungul celor patru pereţi ai sălii, unde rămaseră liniştiţi şi nemişcaţi, ca nişte statui, cu scuturile şi suliţele la spate.

Aceşti nethinimi alcătuiau o parte a gărzilor Templului; erau slujitori ai lui Eleazar şi legaţi de căpitanul lor printr-un jurământ de supunere. În afară de asta, îi erau devotaţi

total acestuia şi ar fi fost gata să facă orice le-ar fi cerut.

Care urma să-i fie dorinţa, de această dată? Sanhedrinul, tăcut, aşteptă cuprins de mirare, indignare şi teamă.

— Votul de astăzi m-a învăţat, spuse Eleazar, să deosebesc între prietenii şi duşmanii Israelului. Cei care sunt cu mine, continuă el, să treacă în partea dreaptă.

Invitaţia fu acceptată doar de vreo doisprezece bărbaţi, printre care Matthias, capul Sanhedrinului şi Simeon ben Gamaliel.

— De astăzi, continuă Eleazar, Templul devine sediul unui război sfânt, locuinţa Domnului Oştirilor, o citadelă în slujba libertăţii. Porţile lui nu se vor deschide decât adevăraţilor închinători ai lui Israel, ai căror duşmani sunteţi voi, adăugă el, întorcându-se spre oponenţii săi din Sanhedrin. Retrăgeţi-vă imediat!

Protestele de indignare ce se revărsară de pe buzele lui Anania şi ale tovarăşilor săi fură întâmpinate cu un hohot sălbatic de râs din partea lui Eleazar.

— Îndrăzneşti să ne ameninţi cu expulzarea din Templu? strigă Anania, cu ochi scânteietori de mânie.

— Prietenii lui Cezar n-au ce căuta aici. Cum? Nu vreţi să plecaţi? Gărzi, alungaţi-i de aici pe aceşti trădători!

La această poruncă pe care parcă o aşteptaseră cu bucurie, nethinimii se repeziră înainte şi, scoţând bice şi nuiele, începură să împartă lovituri membrilor Sanhedrinului.

Urmă o scenă ciudată. Din sânul Sanhedrinului se auziră ţipete de durere, proteste violente şi nedemne de rangul lor, chiar blesteme.

Împotrivirea lor nu fu de durată; fără arme şi inferiori ca număr şi ca putere faţă de atacatorii lor mai tineri, fură aruncaţi afară din Sala Pătratelor şi urmăriţi prin marea Curte a Neamurilor.

O scenă atât de neobişnuită atrase de îndată atenţia mulţimii care, la început, păru dispusă să ţină parte Sanhedrinului. Însă cuvintele magice, „prieteni ai romanilor” îi schimbară total intenţia, astfel încât se alătură nethinimilor în încercarea de a-i scoate din curţile

Templului. În cele din urmă, venerabilii rabini se pomeniră în afara Templului, gâfâind indignaţi, cu hainele şi trupul mânjite de sânge.

După ce se sfătuiră preţ de câteva clipe, traversară podul Tyropseon, ce lega Templul de partea de sus a oraşului, îndreptându-se spre palatul lui Anania. De pe terasa acoperişului puteau vedea tot ce se întâmpla în Templu.

În fiecare colţ al sfântului locaş scânteiau arme. Eleazar se ţinuse de cuvânt; Templul era întărit cu trupe, însă nu în interesul Romei, ci al Israelului.

Conştient de ura cu care era privit de mulţime din pricina simpatiei sale pentru romani, Anania, împreună cu un mare număr de iudei loiali, se refugiară în pretoriu, căutând protecţia soldaţilor de aici.

Mai târziu, în aceeaşi seară, îşi făcu apariţia şi Berenice, însoţită de o slabă escortă; şi în timp ce păzitorii ei o aşteptară afară, prinţesa intră pentru a-şi lua rămas bun de la Crispus.

Venise cu veşti uimitoare. Simon cel Negru se afla în cetate şi, folosind o strategie admirabilă, îi convinse pe toţi datornicii săraci din Ierusalim – mulţi la număr – să dea foc Archeionului din Ophel, clădirea unde se aflau toate registrele conţinând împrumuturile monetare contractate de către cetăţeni, singurele dovezi legale ale tranzacţiei. Implicând în acest fel mulţimea într-un act de răzvrătire, Simon o condusese pe Muntele Măslinilor unde zeloţii lui Manahem, întorcându-se triumfători de la Masada, împărţeau, la lumina torţelor, arme tuturor celor care doreau să lupte.

Prinţesa, pradă unei vii agitaţii, îi spuse că mulţimea intenţiona, în dimineaţa următoare, să ia cu asalt cele două fortăreţe romane şi să masacreze toţi soldaţii, drept răzbunare pentru măcelul pus la cale de Florus.

— Nu vrei să părăseşti cetatea împreună cu mine, până nu e prea târziu? îl întrebă pe Crispus, cu glas rugător.

— Nu stă în obiceiul romanilor să-şi părăsească postul, oricât de mare ar fi numărul duşmanilor, răspunse Crispus.

— Plecarea ta n-ar fi o dezertare, căci nimeni nu ţi-a

poruncit să lupţi. Ai rămas aici de bunăvoie.

— Nu-mi voi abandona tovarăşii! E drept, poporul tău are motive întemeiate să pornească o revoltă. Însă eu ştiu ce am de făcut. Sunt patriot şi sunt un Cestius. Este datoria mea să mă asigur de supremaţia romană în această cetate, chiar cu preţul vieţii.

Berenice rămase în tăcere câteva clipe; apoi, punând mâna pe braţul lui, spuse cu glas tandru:

— Lasă-mă să stau aici, cu tine; poate că vei fi rănit, şi atunci, cine te va îngriji? Iar dacă vei muri – să te păzească Cerul, să nu ţi se întâmple aşa ceva – vreau... vreau să mor cu tine.

Pe Crispus îl înduioşă această expresie de simpatie din partea ei. Uitând incidentul din sinagogă, simţi că ar putea s-o iubească dacă s-ar fi purtat întotdeauna astfel. Pentru o clipă i se păru că vede cum chipul Berenicei este, de fapt, chipul frumoasei Vashti, transfigurat de frumuseţe şi curaj.

— Prinţesă, locul acesta nu e pentru tine, spuse el cu blândeţe.

O conduse până la litiera care o aştepta la poarta palatului. În timp ce-şi luă rămas bun de la trista Berenice, îi şopti, împins parcă de un imbold lăuntric:

— Rămas bun, Athenais!

Dacă ar fi putut prevedea efectul pe care-l avu acest nume asupra ei, nu l-ar fi pronunţat. Expresia blândă şi atrăgătoare a prinţesei dispăru într-o clipă, pentru a fi înlocuită de o privire rece, suspicioasă. Se simţi respins în aceeaşi măsură în care se simţise atras mai înainte de drăgălăşenia ei.

— Pentru ce-mi dai acest nume? întrebă ea trăgându-se puţin înapoi.

— Poate că fac o experienţă, prinţesă, spuse el cu subînţeles.

Vădit lucru, această experienţă nu era deloc pe placul Berenicei. Avea înfăţişarea unei femei căreia i s-a descoperit secretul. Aruncându-i o privire aproape speriată, se prăbuşi pe pernele litierei şi, fără a-i mai adresa vreun cuvânt, porunci purtătorilor litierei să pornească.

Dus pe gânduri, Crispus o privi cum se îndepărtează. Fie că era ea Athenais, fie că nu, era greu de înţeles pentru ce simpla menţionare a acestui nume avusese un efect atât de straniu asupra ei. Cu toate acestea, Crispus nu pierduse simpatia ei. Prinţesa îi trimise, în timpul nopţii, trei mii de călăreţi iudei. Erau trupele regelui Agripa, pe care acesta i le trimisese prinţesei pentru a o escorta la plecarea din cetatea tulburată. Întâlnindu-i în drum, Berenice îi trimisese în ajutorul micii garnizoane rămasă să apere Pretoriumul. Sosirea lor fu întâmpinată cu bucurie de Metilius, însă când Crispus sugeră că jumătate dintre ei ar trebui trimişi la Antonia, Darius, marele scutier, refuză, spunând că prinţesa le ordonase să lupte doar pentru pretoriu.

Capitolul 12

„Vae victis!”

Dimineaţa următoare, devreme, căpitanul zelot Manahem care, împreună cu banda sa, cantonase în timpul nopţii pe Muntele Măslinilor, îşi făcu intrarea în cetate pe un car, cu un aer atât de pompos şi de solemn, încât Eleazar se umplu de mânie în timp ce urmărea procesiunea de pe acoperişul uneia dintre galeriile Templului.

— Individul ăsta se crede rege? spuse el. Vrea să domnească la Ierusalim?

Sosirea lui Manahem fu întâmpinată cu aclamaţii de populaţia nou echipată cu arme. Cei adunaţi îi cerură să-i conducă de îndată la atac împotriva Antoniei, convinşi că cel care a fost în stare să cucerească Masada n-ar întâmpina nicio dificultate în cucerirea unei fortăreţe asemănătoare. Manahem nu putea refuza o astfel de cerere

fără a-şi strica renumele de viteaz; astfel că, după ce jefui şi puse foc palatelor părăsite de Agripa şi Anania, se îndreptă în fruntea mulţimii zgomotoase, spre Antonia. Aici, după ce făcu semn mulţimii să se liniştească, ceru comandantului, într-o latinească stâlcită, să predea fortăreaţa.

— Sunt roman!

Şi ofiţerul, considerând că aceste cuvinte sunt suficiente, refuză să rostească vreun ordin.

— Roman era şi acela care comanda Masada, răspunse căpitanul zelot, dând semnalul de atac.

O zi întreagă, sub comanda lui Manahem, se dădu o luptă aprigă în jurul fortăreţei. Dar, când se lăsă noaptea, numai marele număr de morţi şi răniţi era mărturia vitejiei iudeilor.

Furia lui Manahem în faţa acestui eşec fu şi mai mare când auzi remarca lui Simon care, împins de invidie, refuzase să vină în ajutorul potrivnicului său.

— Ai făcut să fie măcelărit poporul sfânt!

— Mâine o să-i conduci tu în luptă, spuse Manahem.

— Aşa să fie, răspunse calm Simon cel Negru.

A doua zi, dimineaţă, când mulţimea se adună din nou pentru a porni la atac, Simon îi adresă următoarele cuvinte:

— Cei care au pierdut în măcelul lui Florus, tată sau mamă, fiu sau fiică, să păşească în faţă.

De îndată sute de oameni îşi croiră loc în faţă.

— Iată-i pe cei care i-au ucis! strigă Simon, îndreptându-şi sabia spre fortăreaţă.

Minciuna aceasta – căci garnizoana nu luase parte la acel masacru – avu efectul scontat asupra mulţimii, umplându-i pe oameni de o nouă furie. Conduşi de Simon, se avântară spre fortăreaţă purtând în mâini scări pe care le rezemară de ziduri. Respinşi, se avântară mereu. Lupta ţinu ore în şir; respinşi de nouăsprezece ori, iudeii se întorceau la atac mai încrâncenaţi; la cel de-al douăzecelea atac, aproape spre seară, iudeii reuşiră să pătrundă în fortăreaţă.

— Ucideţi-i pe toţi! fu strigătul lor. Nici ei nu i-au cruţat

pe copiii noştri!

Garnizoana fu nevoită să dea piept cu o mulţime copleşitoare, dar se apără şi susţinu cu vitejie onoarea numelui de roman; fără a se gândi a cere cruţare, soldaţii romani luptară cu înverşunare, „cei căzuţi fiind înlocuiţi de îndată de alţii”, până când, în cele din urmă, sabia căzu din mâna ultimului soldat.

Stindardul înfipt în vârful celui mai înalt dintre turnuri şi care făcuse să fâlfâie atâta vreme înaintea ochilor iudeilor acele nesuferite iniţiale S.P.Q.R. fu smuls şi făcut bucăţele.

Astfel căzu, după două zile lungi de luptă grea, măreaţa fortăreaţă Antonia, eveniment ce umplu de amărăciune sufletul învingătorului de la Masada care auzi, în acea seară, poporul strigând: „Manahem a omorât miile sale, iar Simon zecile lui de mii!”

— La pretoriu! Acesta fu strigătul mulţimii, a doua zi dimineaţă.

Manahem îşi reluă locul în fruntea iudeilor. Călare pe un armăsar neastâmpărat şi urmat de mulţime, se îndreptă spre spaţiul liber din faţa platoului Gabata unde ceru, ai glas puternic, predarea palatului.

Răspunsul la cererea sa fu o săgeată care se împlântă drept în creasta coifului lui Manahem.

— Data viitoare se va opri în inimă, spuse Metilius, dacă vei mai avea îndrăzneala să propui unui roman să se predea.

Jurând pe Urim şi Tumim că apărătorii pretoriului vor avea aceeaşi soartă ca şi cei din Masada şi Antonia, Manahem se retrase într-un loc ferit, de unde putea conduce operaţiunile asediului.

Cel mai vrednic de milă personaj aflat în pretoriu era Anania. Acesta se aventurase să privească pe fereastră la cele ce se întâmplau, iar mulţimea, recunoscându-l, începu să strige împotriva ierarhiei saducheilor, cei mai gălăgioşi dintre toţi fiind chiar preoţii înşişi.

— Cine şi-a trimis slujitorii să adune zeciuielile preoţeşti şi să ciomăgească pe cei ce nu puteau plăti? Oare nu Anania?

— Şi după ce punea mâna pe zeciuieli, cine le cheltuia cu stricata aceea de Asenath, în timp ce unii preoţi mureau de foame? Oare nu Anania?

Şi fluturară înaintea privirii sale îngrozite capul comandantului din Antonia, înfipt în vârful unei suliţe.

— La fel se va întâmpla şi cu tine! strigau ei.

Din acea clipă Anania îşi pierdu cumpătul şi căpătă aerul unui om bântuit de umbrele morţii. Cu privirea rătăcită, începu să umble de colo-colo prin măreţele săli ale pretoriului, tremurând la zgomotul bătăliei ce se ducea în afara zidurilor palatului şi aşteptând ca din clipă în clipă să dea ochii cu fioroşii zeloţi, urmărindu-l cu săbiile, însetaţi după sângele său. Laşitatea sa îi dezgustă până şi pe confraţii săi iudei.

— Anania, faţa ta are culoarea unui perete văruit! râse unul dintre aceştia.

Perete văruit! Aceste cuvinte îl urmăriră întreaga zi, amintindu-i de spusele unui om, pe care le uitase – „Te va bate Dumnezeu, perete văruit! Tu şezi să mă judeci după Lege, şi porunceşti să mă lovească, împotriva Legii!”∗[22]

Oare cine şi când îi spusese aceste cuvinte? Desigur, unul dintre cei aduşi în faţa scaunului său de judecată, un om pe care pusese să-l lovească.

Da! acum îşi amintea: Pavel din Tars spusese aceste cuvinte. Pavel, a cărui viaţă căutase s-o ia cu ajutorul săbiilor zeloţilor. Şi acum, prin ironia divinei Nemesis∗[23]∗, săbiile aceloraşi zeloţi căutau să-i curme viaţa!

Se întreba îngrozit dacă nu exista vreo cameră secretă unde să se poată ascunde. Auzise că Irod, atunci când construise acest palat, prevăzuse câteva. Oare nu-i va arăta nimeni unde se găseau aceste ascunzători? Toţi erau însă prea absorbiţi de lupta care se dădea, pentru a mai lua în seamă bocetele sale.

Romanii dădeau dovadă, în apărarea palatului, de o iscusinţă remarcabilă. Iudeii se aruncau la asalt fără cea mai mică disciplină şi, cu acea frenezie specifică orientalilor, nu ezitară a-şi oferi trupurile goale suliţelor

---

[22]∗ Faptele apostolilor 23:3.

[23]∗∗ Zeiţa răzbunării în mitologia greacă (n.tr.).

romane, în încercarea zadarnică de a-şi forţa intrarea în pretoriu.

Iudeii încercară orice metodă cunoscută la acea vreme pentru a pătrunde în palat. Săgeţile înfocate şi berbecele nu avură niciun efect, graţie vigilenţei şi ingeniozităţii lui Crispus. Acesta, cu mult mai mult decât Metilius, era viaţa şi sufletul garnizoanei, după cum Simon, mai mult decât Manahem, se dovedise a fi mai priceput şi mai viteaz decât acesta. Manahem alesese să rămână la loc sigur, oferind cinci monede de aur pentru fiecare cap de roman ce-i era adus.

La început, călăreţii regelui Agripa făcură excelente servicii. Ieşiră în momente neaşteptate, împrăştiind mulţimea cu atacurile lor furioase şi, curăţind străzile de asediatori, dădeau de câteva ori, triumfători, ocol palatului. Simon însă găsi curând un remediu pentru această tactică, împrăştiind pe jos aşchii ascuţite de oţel care răneau picioarele cailor şi pricinuiau căderea călăreţilor. După o încercare de acest fel, călăreţii refuzară să mai iasă din palat. Văzând acest lucru, Simon se grăbi să profite de ocazie şi trimise un crainic care să anunţe că apărătorii iudei din pretoriu vor fi liberi să părăsească cetatea cu arme şi bagaje, cu excepţia câtorva însă, printre care şi Anania. Spre dezonoarea sa, Darius, călărind pe calul lui Agripa, acceptă aceşti termeni; Metilius, având prea puţini soldaţi sub ordinele sale, nu-l putu reţine şi astfel, în a douăzeci şi una zi de la începerea asediului, contingentul iudeu ieşi pe porţile pretoriului, urmat de batjocurile şi blestemele celor pe care-i lăsa în urmă.

Moartea redusese numărul romanilor la două sute cincizeci. Şi, pentru că era cu neputinţă ca o armată atât de slabă să apere uriaşul palat, Metilius profită de neatenţia zeloţilor care urmăreau ieşirea trupelor din palat şi se grăbi să se retragă în linişte spre cele trei turnuri numite Mariamne, Phasaelus şi Hippiscus. Înălţate de Irod cel Mare şi dedicate memoriei soţiei sale, fratelui şi prietenului său, cele trei turnuri erau situate pe zidul cetăţii care, în acest punct, formau laturile de miazănoapte şi de apus ale pretoriului.

Aceste trei turnuri erau adevărate capodopere arhitecturale ale antichităţii. Fiecare dintre ele se sprijinea pe câte un bloc compact de piatră, fără niciun gol pe dinăuntru. Baza turnului Mariamne avea forma unui cub cu latura de treizeci de picioare, cea a turnului Phasaelus avea latura de patruzeci de picioare şi cea a turnului Hippicus, şaizeci de picioare. Berbecele era neputincios împotriva acestor blocuri enorme, compacte, legate între ele prin scoabe de fier.

Zeloţii descoperiră curând că pretoriul fusese abandonat de apărătorii săi. Pătrunseră în palat şi urmă o scenă de nedescris. Nefiind obişnuiţi cu disciplina sau cu supunerea faţă de comandanţii lor, iudeii se încăierară între ei pentru comorile palatului, până acolo încât îşi ridicară săbiile unii împotriva altora. Asupra unui singur lucru, însă, se arătară a fi de acord, anume că frumoasele sculpturi ce împodobeau vechiul palat irodian nu erau altceva decât o încălcare a celei de-a doua porunci şi o insultă la adresa religiei iudaice.

— Idoli! strigară ei.

Fără a face vreo deosebire între statuile ce reprezentau oameni de rând sau cele dedicate zeilor, puseră mâna pe ciocane şi le făcură pe toate bucăţi-bucăţele.

— Probabil că şi statuia lui Vashti se află printre ele, murmură Crispus în timp ce privea scena. Mi-aş fi dorit s-o pot păstra.

A doua zi, doi zeloţi care cercetaseră fiecare colţişor al răvăşitului palat, scoaseră la iveală un prins, un bătrân. Era Anania, care se ascunsese în timpul nopţii într-un apeduct subteran.

Mai mult mort decât viu şi tremurând ca varga, preotul ce guvernase odinioară Ierusalimul ca un adevărat despot fu târât, în mijlocul huiduielilor şi al loviturilor, în prezenţa lui Manahem, care-l primi cu un rânjet de sălbatică satisfacţie.

— Ce trebuie făcut cu acest prieten al romanilor? Cu acest trădător de ţară? întrebă el, prefăcându-se a cere sfatul lui Simon pe care nu-l putea suferi, fără a îndrăzni însă a-şi dovedi ostilitatea faţă de el.

Şi de data aceasta Simon dădu dovadă de o subtilă şiretenie. Îşi dorea moartea lui Anania, însă bănui că dacă ar fi spus acest lucru, Manahem, doar din spirit de contradicţie, ar fi adoptat o poziţie diferită. Aşa că spuse:

— Lasă-l să trăiască!

Cu un zâmbet răutăcios, Mahanem răspunse:

— Eu vreau să moară.

Şi la un gest al său, doi zeloţi îşi împlântară pumnalele în pieptul aceluia ce fusese odinioară mare-preot✶[24].

O oră mai târziu, Simon se afla în curtea Templului stând de vorbă cu Eleazar.

— Tatăl tău este mort.

Eleazar tresări şi fu chiar întristat de această veste. Sentimentul filial nu dispăruse de tot din inima lui, în ciuda recentelor certuri pe care le avusese cu Anania. Aflând cum murise acesta, exclamă cu mânie:

— Să mă pedepsească Dumnezeu dacă Manahem nu-şi va găsi sfârşitul în acelaşi fel în care l-a ucis pe Anania!

Arogantul Manahem, fără a avea cunoştinţă de planurile ce se puneau la cale împotriva lui, făcu un lucru care-i grăbi pieirea.

Descoperi în prada luată din pretorium o mantie purpurie şi o coroană de aur ce aparţinuseră lui Irod cel Mare. Îmbrăcă aceste însemne regale şi începu să se poarte ca un adevărat monarh.

Lăsă în urmă forţe suficiente pentru a veghea asupra turnurilor şi, înveşmântat astfel, se îndreptă alături de partizanii săi spre Templu, declarând că vrea să aducă o jertfă pentru a obţine noi victorii.

Eleazar însă, bănuind că Manahem nu avea alt scop decât să pună stăpânire pe fortăreaţa Templului, fără de care n-ar fi reuşit niciodată să se ridice la rangul de stăpân al cetăţii, închise porţile, chemă pe toţi leviţii sub arme şi astfel refuză să primească în Templu pe căpetenia zeloţilor.

Începu o dispută între cei care doreau să pătrundă în Templu prin forţa armelor şi cei care-l considerau pe Eleazar un patriot la fel de devotat ca şi Manahem. Aceştia din urmă pledau pentru retragere. Văzând cearta dintre ei,

---

[24]✶ Josephus, *Istoria războiului*, II, 17, 9.

Eleazar le înteţi discordia printr-un discurs care se încheie cu următoarele cuvinte:

— Oameni plini de zel pentru Dumnezeu, voi, care din dragoste de libertate v-aţi revoltat împotriva romanilor, vreţi să trădaţi acum această libertate? Voi, care v-aţi scuturat de jugul unui tiran străin, luaţi acum jugul unuia dintre voi?

Simon, care se afla lângă Eleazar, pecetlui discursul strigând:

— Dau zece mii de bani de aur aceluia care-mi aduce capul lui Manahem!

Ceea ce urmă fu o învălmăşeală de nedescris.

Unii dintre zeloţi, trecând de partea lui Eleazar, îşi întoarseră săbiile împotriva fostului lor căpitan, obosiţi de tirania lui; ceilalţi îl înconjurară încercând să-l protejeze. O luptă disperată se porni sub zidurile Templului, o luptă ce păru a nu avea un rezultat hotărâtor la început, cele două forţe fiind aproape egale. Însă când leviţii înarmaţi, sub comanda lui Simon şi Eleazar, coborâră treptele Templului, balanţa începu să se încline. Cei înfrânţi se împrăştiară prin cartierul Ophel, în ale cărui alei înguste şi întortocheate Manahem încercă să se ascundă; reuşi s-o facă, însă doar pentru o zi sau două. Fu descoperit, târât afară din ascunzătoare şi omorât.

Astfel pieri, în mod ruşinos, ultimul dintre fiii faimosului Iuda Galileanul, fii care, precum ferocele lor părinte, îşi petrecuseră viata între stâncile munţilor Iudeii, ducând un război de hărţuire împotriva romanilor.

Eleazar preluă conducerea dezorganizatei armate din cetate. Simon fu aghiotantul său şi, sub comanda lor, continuă cu mai mare vigoare asediul celor trei turnuri irodiene în care se refugiase garnizoana romană. Însă romanii se apărară cu o ferocitate egală cu cea a atacului; zece zeloţi muriră pentru fiecare roman, căci garnizoana, de pe înălţimea în care se afla, făcea mult mai mult rău asediatorilor, decât îi pricinuiau aceştia ei.

Totuşi, în ciuda faptului că toate lucrurile îi erau favorabile, după doar câteva zile, Metilius, mânat de o laşitate de neînţeles, îşi anunţă intenţia de a intra în

tratative cu duşmanul. Crispus, uluit de această slăbiciune de care dădea dovadă Metilius, zadarnic încercă să-l contrazică. Metilius se afla în comandă şi putea hotărî după bunul plac.

Mare fu satisfacţia lui Eleazar când îl auzi pe Metilius, din înaltul turnului, vorbindu-i despre capitulare.

Se proclamă de îndată un armistiţiu; iar Eleazar, după o scurtă consfătuire cu Simon, declară că dacă romanii vor coborî din turnuri şi-şi vor preda armele, li se va îngădui să iasă din cetate liberi şi nevătămaţi. Metilius fu de acord cu propunerea, iar înţelegerea fu pecetluită prin admiterea în turnuri a trei iudei de rang înalt care, întinzând tribunului mâna dreaptă, jurară „pe altarul lui Dumnezeu” să facă precum promiseseră.

Pus în situaţia ruşinoasă de a se preda, Crispus hotărî la început să rămână în turn, chiar dacă ar fi fost singurul care ar fi făcut asta; va muri cu sabia în mână, apărând ultimul turn, Hippicus. Însa se văzu nevoit să renunţe la această dovadă de inutil eroism; şi-ar fi sacrificat viaţa fără rost, iar turnul n-ar fi fost salvat. Ar fi fost mai înţelept şi mai de folos să trăiască, pentru a se alătura tatălui său în campania împotriva cetăţii, o campanie ce urma să-i readucă pe iudei la supunere.

La ora stabilită pentru predare, într-o zi de sabat, romanii coborâră din turnuri.

Fură primiţi de Eleazar şi Simon care le arătară drumul pe care trebuiau s-o apuce. Metilius, privind în acea direcţie, văzu că trupa sa trebuia să treacă pe sub două suliţe împlântate în pământ şi încrucişate, în aşa fel încât să alcătuiască un fel de jug; iudeii adoptaseră o ceremonie romană ce se aplica atât sclavilor, cât şi prinşilor de război.

Văzând aceasta, Metilius se înfurie.

— Acest lucru n-a fost cuprins în înţelegerea noastră, spuse el.

— Nici n-a fost exclus, replică Eleazar cu un zâmbet jignitor. Mergeţi!

Împotrivirea fiind inutilă, în această situaţie, romanii se văzură nevoiţi să se supună umilitoarei ceremonii. În timp ce fiecare dintre ei trecea prin acel jug, trebuia să-şi lase

deoparte sabia şi scutul la picioarele câtorva zeloţi aflaţi acolo pentru a le primi.

Însă când şi ultimul roman rămase dezarmat, gărzile levitice ale lui Eleazar, cu săbiile în mână, înconjurară mica trupă. Privirile lor treziră o bănuială teribilă în inimile romanilor.

— A sosit sfârşitul, Metilius, spuse Crispus. Ar fi fost mai bine dacă am fi murit cu sabia în mână.

— Pregătiţi-vă să muriţi, păgâni necircumcişi! strigă Eleazar cu un râs sălbatic.

— Să murim? îngăimă Metilius. Să murim, după ce aţi jurat că ne veţi cruţa vieţile?

— Am jurat pe altarul lui Dumnezeu, iar iudeul nu este obligat să respecte un astfel de jurământ. Iată-l aici pe Simon, fiul lui Gamaliel, priceput în cunoştinţele cărturarilor. Să vă spună el dacă spun adevărul sau nu.

Rabinul făcu un pas în faţă pentru a întări spusele lui Eleazar.

— Bătrânii au declarat, spuse el, că dacă cineva jură doar pe altar, nu se face vinovat de încălcarea jurământului.

Însă Iohanan ben Zachai, care se afla şi el acolo, se opuse spuselor lui Simeon.

— Simeon, spuse el, ce este mai mare, aurul, sau altarul ce sfinţeşte aurul? Şi, întorcându-se spre Eleazar, spuse:

— Ai de gând să-i ucizi pe aceşti oameni?

— Da! Au dat ei dovadă de îndurare fată de noi în ziua masacrului lui Florus?

— Veţi face din romani cei mai mari duşmani ai noştri!

— Aşa să fie!

— Astăzi este zi de sabat, amânaţi fapta asta nelegiuită!

— O zi sfântă este o zi tocmai bună pentru a distruge pe aceşti idolatri.

Simon, cu toate că fusese de la bun început de acord cu această trădare a lui Eleazar, voi să facă o excepţie în favoarea unuia dintre captivi.

— Dă-mi viaţa acestui om, spuse el, arătând către Crispus.

— Omul acesta? spuse Eleazar, aruncând o privire

întunecată lui Crispus. Acesta ne-a făcut cel mai mult rău. Pentru ce vrei să-l cruţi?

— Pentru că la procesul meu el a fost cel dintâi care s-a ridicat împotriva lui Florus şi l-a înfruntat.

— Acesta este omul, spuse Simeon ben Gamaliel, care ne-a sfidat şi ne-a insultat în sinagogă, oprind pedepsirea unei tinere pe care am judecat-o.

— Păgânii aceştia, spuse Eleazar, atunci când au ocazia, încearcă să ne împiedice a ne practica credinţa. Adevărat îţi spun, pentru asta va plăti.

Vitejia de care dăduse dovadă Crispus pe tot parcursul asediului din pretoriu stârnise în Eleazar nu admiraţie, ci o adevărată furie. Iar aceasta fu aţâţată acum de atitudinea senină şi bravă a prizonierului.

Trăgându-şi sabia, se îndreptă spre Crispus.

— Păgân blestemat, care este numele zeului căruia i te închini?

— Jupiter.

— Atunci, dacă vrei să trăieşti, blestemă numele lui Jupiter.

Zâmbetul dispreţuitor al lui Eleazar şi atitudinea jignitoare îl determinară pe Crispus să-l privească sfidător şi cu îndrăzneală.

— Soldaţi, spuse el, întorcându-se spre romanii aflaţi în spatele lui, ne-a venit sfârşitul. Să murim vitejeşte. Apoi, ridicând mâna spre cer, strigă:

— Trăiască marele Jupiter!

— Păgân mizerabil! exclamă Eleazar; şi, scrâşnind din dinţi, îşi implântă sabia până-n plăsele în coasta lui Crispus, care căzu la pământ ca mort.

Animaţi de exemplul lui Eleazar, leviţii şi zeloţii începură să-i măcelărească pe romanii neînarmaţi. Însă cuvintele lui Crispus îşi făcură efectul asupra romanilor. Un istoric care a trăit în acele vremuri, descrie curajul cu care şi-au înfruntat moartea aceşti romani:

„Ei nici nu s-au apărat, nici n-au implorat milă, ci doar le-au reproşat ucigaşilor lor faptul că şi-au încălcat jurământul şi termenii abdicării. Şi astfel, toţi acei bărbaţi au fost măcelăriţi, toţi cu excepţia unuia. Păcat că se spune

acest lucru despre un roman. Metilius ceru îndurare şi promise că va deveni prozelit şi se va lăsa circumcis. Doar pe el l-au lăsat în viaţă.”

Astfel, în anul 66 d.H. stăpânirea romană luă sfârşit la Ierusalim, ceva mai mult de un veac de la capturarea lui de către marele Pompei.

În aceeaşi zi de sabat, Matthias, marele-preot, pentru a sărbători triumful, decretă că jertfa de seară va avea un caracter festiv, de mulţumire; şi pentru a spori fastul ceremoniei, apa folosită în timpul aducerii jertfei, va fi luată nu din puţul aflat în partea de sud a sanctuarului, ci din fântâna cea sfântă a Siloamului, aflată în afara zidului cetăţii.

Leviţii trimişi să aducă apa însă, se întoarseră înspăimântaţi şi cu vasele goale.

Siloamul refuzase să ia parte la ticăloasa ceremonie. *Apele sale secaseră!*✶[25]

Capitolul 13

Bunul Samaritean

— Deschide ochii! Trăieşte!

Astfel vorbi Vashti în timp ce îngenunche lângă trupul inert al lui Crispus.

Bucuria ce se simţea în glasul ei nu păru să placă femeii ce stătea în picioare lângă ea.

— De ce te bucuri, copilă? Omul acesta este un duşman al neamului nostru.

— Mamă! spuse fata cu reproş în glas. Ai uitat că acest om m-a scăpat de bici?

— Şi pentru asta trebuie oare să ne punem viaţa în pericol? Dacă zeloţii ar afla că ascundem un roman în casa noastră, am fi ucise cu pietre. Ar fi mai bine pentru noi să fie mort.

[25]✶ Josephus, *Istoria războiului*, V, 9, 4.

— O, mamă, nu vorbi astfel! S-ar putea să te audă.

Cu toate că era treaz, Crispus nu auzi nimic din această conversaţie. Era prea slăbit pentru a-şi da seama ce se petrece în jurul său. Încetul cu încetul îşi veni în fire şi-şi dădu seama că se afla întins pe podeaua unei camere cu tavanul scund, cu ferestrele zăbrelite şi mobilată cu gust, după moda orientală. Se întrebă unde se afla, şi cum ajunsese acolo. Apoi, pe măsură ce-i revenea memoria, îşi aminti ultima scenă la care asistase înainte de a închide ochii. Privirea încărcată de ură a lui Eleazar, lovitura de sabie, durerea ascuţită pe care o simţise şi apoi acea senzaţie de alunecare în întuneric şi inconştienţă.

Crezuse că lovitura de sabie a lui Eleazar îi va curma viaţa; însă era limpede că supravieţuise. Cineva probabil că-i scosese trupul di
n grămada de cadavre ale romanilor masacraţi şi cine putea fi acest cineva decât încântătoarea fată îngenuncheată lângă el? Încercă să se ridice într-un cot, dar căzu înapoi, istovit de efortul făcut. Nu mai avea niciun strop de putere.

— Te doare ceva? întrebă Vashti.

— Nu. Doar că mă simt slăbit! spuse cu un glas care-l miră şi pe el. Nu se auzise decât o şoaptă.

Vashti îl ridică uşor, apoi îi duse o cupă la buze.

— Bea! spuse ea.

Crispus sorbi din cupă. Nu ştia ce este acel lichid de culoare neagră, dar se părea că sorbind din el, primea puteri noi.

— Mănâncă! fu următoarea poruncă.

Supus ca un copil, Crispus mâncă ce-i oferi fata.

— Acum, continuă ea, dormi; somnul îţi va reda puterile.

Crispus ar fi dorit să întrebe ceva, însă Vashti îl îndemnă să se linişească punându-i un deget pe buze, un gest atât de graţios, încât nu putu face altceva decât să asculte. Astfel că, închizând ochii aproape fără voie, Crispus căzu într-un somn adânc.

Dormi câteva ore. Când se deşteptă, o găsi pe Vashti lângă el, gata să-i dea îngrijirile necesare. Pentru că bărbatul dori să afle ce se întâmplase, Vashti începu să-i

istorisească.

— Te afli în casa mamei mele, spuse ea. Încăperea asta este camera mea şi acolo – continuă, arătând spre câteva rafturi pline cu suluri de papirus – sunt cărţile mele greceşti.

Continuă prin a-i spune cum ajunsese acolo. După masacrul garnizoanei romane, Josephus, la cererea ei, se dusese la fiorosul Eleazar şi-i ceruse trupul lui Crispus, spunând: „Este un nobil roman, pe care l-am cunoscut. Îngăduie-mi, te rog, să-l înmormântez după cum se cuvine.” Răspunsul lui Eleazar fusese: „Ia-l, eu nu mă războiesc cu morţii.” Când îi fusese adus trupul, Vashti se tânguise cu inima sfâşiată, însă întristarea i se transformase în bucurie când observase că buzele bărbatului mişcă.

Printr-o fericită întâmplare – mâna lui Dumnezeu – spuse Vashti, sabia lui Eleazar trecuse printre coaste şi nu atinsese niciun organ vital. Păruse mort doar din cauza sângelui pe care-l pierduse din belşug. Câţiva stropi să mai fi pierdut şi ar fi fost mort. Crispus trăia, chiar dacă era atât de slăbit. Acea licărire de viaţă trebuia păstrată. Nu îndrăzniseră să cheme un doctor, aşa că Vashti şi mama ei, care avea unele cunoştinţe de medicină, curăţaseră rana şi-l transportaseră în camera în care se afla.

Vashti zâmbi dulce când îl auzi murmurând recunoştinţa sa.

— Mă rog zeilor ca zeloţii să nu afle despre bunăvoinţa pe care mi-aţi arătat-o.

Vashti îi istorisi despre felul în care Metilius ceruse îndurare, iar Crispus simţi cum îl cuprinde dispreţul pentru purtarea plină de laşitate a tovarăşului său de arme.

— Pe drept îl cheamă Metilius – micul laş! spuse el. Ce s-a întâmplat cu el?

— Zeloţii şi-au bătut joc de laşitatea lui şi i-au dat drumul.

— Nu va avea o viaţă uşoară. Nu va mai îndrăzni să-şi arate faţa vreodată printre romani.

Încercă să se ridice, însă, la fel ca în ziua precedentă, găsi că este prea slăbit pentru a o face.

— Cât timp va mai trebui să zac aici? întrebă el cu un geamăt.

— Până ce un sânge nou îl va înlocui pe acela pe care l-ai pierdut.

— Şi când va fi asta?

Cu toate că mama ei îi spusese că vor mai trece câteva săptămâni până când Crispus îşi va recăpăta forţele, Vashti îi răspunse cu un zâmbet vesel că nu trebuia să aştepte prea mult, gândindu-se că o dispoziţie proastă i-ar fi putut întârzia însănătoşirea.

Mama lui Vashti, Miriam, era o femeie în vârstă, cu chipul atât de aspru şi de ursuz, încât Crispus se întrebă cu mirare cum fusese cu putinţă să dea naştere unei făpturi atât de frumoase şi de graţioase. Îşi formă o opinie oarecum nefavorabilă despre Miriam. E adevărat, femeia îl vizita în fiecare zi; însă, după cum îşi putea da limpede seama, interesul pentru sănătatea lui era doar o chestiune de curtoazie; în ciuda faptului că era fiul marelui legat roman al Siriei, femeia îl privea ca pe o povară, considerându-l chiar a fi o adevărată primejdie de care se grăbea să scape cât mai repede cu putinţă. Iar Crispus fierbea în sinea lui că nu-i putea face pe plac, părăsindu-i casa.

Preceptele religioase foarte stricte pe care le îmbrăţişa Miriam nu se potriveau cu idealurile lui Vashti; iar Crispus binecuvântă în sinea lui pe Hyrcanus pentru firea sa diferită de cea a soţiei lui şi pentru grija cu care oferise fiicei sale o educaţie atât de aleasă, atât a culturii elene, cât şi a celei ebraice.

Deosebirea de caracter între mamă şi fiică se accentuase şi mai mult în ultima vreme, iar aceasta datorită convertirii lui Vashti la creştinism. Când îi puse întrebări despre acest lucru, Vashti recunoscu, luptând să-şi ascundă lacrimile, că de la convertirea ei, mama sa începuse să se poarte mai aspru şi mai rece cu ea.

Tocmai acest sentiment de înstrăinare din partea lui Miriam o determină pe Vashti să-şi găsească consolare în tovărăşia lui Crispus care, deşi păgân, o înţelegea parcă mai bine decât o făcea propria mamă.

Crispus o privea uimit pe Vashti, văzând cu cât devotament se îngrijea de el în fiecare zi. Se dovedi a fi o infirmieră perfectă, făcând tot ce-i stătea în puteri pentru a-i face plăcută această perioadă de inactivitate. Dând dovadă de mult tact şi delicateţe, fata nu-i stătea niciodată în cale, fiindu-i însă întotdeauna aproape. Înţelegând capriciile pacientului său – şi oare există vreun pacient fără capricii? – Vashti înţelegea nevoia lui de singurătate, lăsându-l singur; înţelegea şi nevoia lui de conversaţie, iar atunci era gata să-i îndeplinească dorinţa. Aflând că tânărul era un mare admirator al lui Herodot, scoase din bibliotecă scrierile lui şi-i citi în fiecare zi, adesea adăugând propriile comentarii la cele citite. Într-o seară, Vashti îşi luă harpa şi începu să cânte cu un glas atât de dulce, încât Crispus o imploră să-i facă din nou această plăcere. Începând cu acea zi, în fiecare seară, la apusul soarelui, fata îi cânta psalmi, acei psalmi ce urmează a se cânta până la sfârşitul vremurilor.

Pe Crispus îl uimea interesul pe care Vashti îl avea pentru el. Oare acest interes să se fi datorat recunoştinţei pe care i-o purta pentru faptul că o salvase în sinagogă, sau era expresia unui sentiment mai delicat? Oare Vashti căuta să-i câştige dragostea? Gândul acesta îl tulbura. I-ar fi fost greu să o dezamăgească respingându-i dragostea, asta presupunând că ar fi existat din partea ei un asemenea sentiment. Căci, oricât de pură şi atrăgătoare era Vashti, ea nu putea fi niciodată a lui; trebuia să-i rămână credincios necunoscutei Athenais, nu doar pentru că un Cestius nu-şi putea călca cuvântul, ci şi datorită faptului că nu voia să rişte pierderea regatului ce-i fusese făgăduit odată cu acea misterioasă căsătorie.

Vashti avea şi un frate mai mic, un băieţaş de un an şi jumătate, într-o dimineaţă îl aduse cu sfială în camera lui Crispus şi, văzând că acesta nu obiectase, ba chiar se amuzase copios de încercările micuţului de a purta o conversaţie, îşi făcu obiceiul de a-l aduce în fiecare zi. Şi cu toate că era „instruită şi învăţată precum Minerva” – după cum se exprimase Crispus – Vashti se dovedi a fi extrem de vioaie şi jucăuşă, jucându-se „de-a v-aţi ascunselea” şi

alergând după micuţ în jurul camerei până când acesta scotea ţipete de bucurie. Crispus rămase încântat de această nouă latură pe care o descoperea în caracterul fetei.

Obosit de atâta joacă, micuţul urca pe genunchii surorii sale şi se cuibărea la pieptul ei.

Vashti îi spuse că pe micuţ îl chema Arad. Începură să vorbească mai apoi despre numele personale şi semnificaţia lor; Crispus dori să afle care era originea numelui ei.

— Vashti este un cuvânt persan care înseamnă „frumos”, răspunse ea îmbujorându-se.

— Nu cred că s-ar fi găsit ceva mai potrivit, remarcă Crispus. Afară de...

Se opri. O bănuială nebunească îi trecu prin minte, o bănuială care-i făcu inima să-i bată cu putere.

— Ce alt nume ai putea sugera? întrebă Vashti, zâmbind cu mirare.

— Ce ai spune de Athenais? întrebă el, privind-o cu mare atentie.

Se înşela oare, sau o văzuse tresărind, ca şi când ar fi înţeles sensul ascuns al întrebării sale? Surpriza ei, dacă într-adevăr fusese surprinsă, fu de scurtă durată. Îl privi cu ochi liniştiţi, de nepătruns.

— Nu este un nume potrivit pentru o tânără iudeică.

— Pentru ce nu?

— Numele derivă din acela al unei zeiţe de origine greacă.

— Şi tocmai de aceea se şi potriveşte pentru o tânără instruită precum Atena.

Vashti zâmbi la auzul complimentului şi-şi scutură cosiţele aurii.

— Nu-mi place numele, spuse, legănându-l pe micul Arad pentru a-l adormi.

Experimentul lui Crispus eşuase. Nimic din purtarea şi cuvintele ei nu lăsa să se presupună că ea ar fi fost misterioasa tânără de la Beth-tamar. Şi totuşi, între ea şi necunoscuta Athenais părea a fi un fel de legătură nevăzută. Vashti, gândi Crispus, semăna în chip uimitor cu

statuia lui Pythodoris; acea statuie era un dar din partea lui Polemo; Polemo a fost cel care a pus la cale căsătoria sa cu Athenais.

Crispus decise să-şi continue cercetările, însă procedând cu mai multă băgare de seamă.

— Pari foarte pricepută în istoria greacă, spuse el. Îmi poţi spune cine era Pythodoris?

Vashti rămase pe gânduri câteva clipe, apoi răspunse:

— A existat o regină a Pontului cu acest nume. A murit în urmă cu treizeci de ani.

— A avut vreo legătură cu actualul rege, Polemo?

— Era mama sa.

— Era o femeie frumoasă?

— Nu ştiu, râse Vashti. Pentru ce întrebi?

— În pretoriu am văzut o statuie care o înfăţişa.

— În acest caz, ar trebui să ştii dacă era o femeie frumoasă.

— Statuia îţi semăna foarte mult.

— O! Atunci nu cred că era foarte frumoasă.

— Statuia îţi semăna atât de mult, încât la început am fost convins că era imaginea ta, până când am văzut gravat numele Pythodoris pe piedestal.

Vashti îl privi cu ochii măriţi de uimire. Nu-şi putea explica motivul pentru care statuia lui Pythodoris să-i semene atâl de mult.

— Şi spui că era mama regelui Pontului? L-ai văzut vreodată pe acest Polemo?

Vashti răspunse negativ.

— Dar a fost prezent la banchetul lui Florus.

— Atunci probabil că l-am văzut fără să ştiu cine este, răspune Vashti; şi, izbutind să-şi adoarmă frăţiorul, îl scoase încetişor din cameră.

Crispus oftă la gândul că, de vreme ce Vashti nu-l cunoştea pe regele Polemo, nu putea fi femeia misterioasă de la Beth-tamar.

A doua zi, când Crispus sugeră că nu i-ar strica o gură de aer, Vashti şi mama ei legară nişte frânghii la capetele aşternutului în care se afla bolnavul şi-l duseră, cu greutate, pe acoperişul casei, aşezându-l la umbra unui mic

foişor acoperit cu viţă, la adăpost de privirile celor ce locuiau în casele învecinate; o mică deschizătură în parapet îi îngăduia, ridicându-se într-un cot, să vadă ceea ce se petrecea pe străzile de dedesubt.

Întreg Ierusalimul se pregătea de război. Cei vârstnici şi înţelepţi clătinau solemn din cap şi se ţineau deoparte. Cei tineri şi nechibzuiţi, îmbărbătaţi de faptul că vedeau şi ultimele vestigii romane înlăturate din capitală, se alăturaseră zeloţilor şi petreceau o bună parte din zi făcând exerciţii militare sub comanda căpitanilor numiţi de Eleazar şi de Simon. Zidurile cetăţii erau reparate şi întărite, până şi femeile şi copiii luând parte cu entuziasm la această muncă. Aerul răsuna de zgomotul ciocanelor ce loveau nicovalele, făurind armele ce urmau a fi înmuiate în sânge roman! Noaptea, cartierul Ophel era învăluit într-o lumină roşiatică provenită de la numeroasele făurării.

— Au doborât acvila de aur ce se înălţa deasupra porţii Templului, spuse Vashti.

— Dar n-au reuşit s-o doboare de pe cer, răspunse Crispus, arătând cu degetul un vultur măreţ ce plutea în înălţime, în zbor încet şi maiestuos. Deodată, vulturul îşi plecă aripile şi coborî vijelios aşezându-se chiar pe parapetul din apropierea lui Crispus.

Vashti se dădu înapoi scoţând un mic ţipăt; apoi, fluturând din mâini, încercă să alunge pasărea; aceasta n-o luă în seamă, ci rămase nemişcată, fără a da vreun semn că ar vrea să atace pe cineva. Vashti încercă să reia conversaţia privind din când în când, cu teamă, spre vulturul ce rămase pe parapet precum o santinelă credincioasă ce-şi păzeşte stăpânul.

Acest mic incident produse o impresie profundă asupra lui Crispus, care, ca toţi cei de pe vremea lui, considera că acesta era un semn prevestitor. În momentul în care Eleazar îl ameninţase că-i va lua viaţa, făcuse apel la Jupiter. Acum, ştiind bine că vulturul era simbolul acestui zeu şi al imperiului roman, nu putea înţelege altfel prezenţa lui decât ca pe o asigurare divină că Jupiter şi legiunile lui îl vegheau. Vashti însă nu credea în zeii lui, aşa că nu-i împărtăşi gândurile.

Odată cu lăsarea serii, vulturul îşi luă zborul. Cei doi îl urmăriră cu privirea până când dispăru pe cerul însângerat de soarele aflat la apus.

— O să se întoarcă mâine, spuse Crispus încrezător.

Într-adevăr, în dimineaţa următoare, vulturul apăru iar şi se aşeză pe acelaşi parapet, lângă Crispus, ca şi când ar fi dorit să-şi reia misiunea de a veghea asupra lui. Vashti, oarecum obişnuită cu prezenţa sa, îl privi cu mai puţină teamă şi nu mai încercă să-l alunge.

— Banii noii stăpâniri, spuse ea cu un zâmbet trist, scoţând un shekel, o monedă ce avea să ajungă cunoscută printre iudei drept „banul primejdiei” şi foarte căutată în zilele noastre de către numismaţi.

— Dacă vor lupta după cum arată banul, nu le va merge prea bine, remarcă Crispus. Inspectând mai îndeaproape presupusul shekel, constată că în realitate era o monedă romană însemnată proaspăt cu însemnul iudaic, o ramură de palmier înconjurată de cuvinte ebraice însemnând „primul an de libertate în Sion”.

Lucrarea era însă atât de defectuoasă, încât sub însemnul iudaic se vedea chipul lui Nero de pe efigia originală, alături de inscripţia latină.

— Au încercat să şteargă chipul cezarului, dar n-au reuşit, spuse Crispus. Bine! Accept semnul.

Seara, vulturul îşi luă din nou zborul, pentru a reveni a doua zi. În ziua a patra însă, nu reveni şi nu mai reapăru niciodată.

Capitolul 14

„Niciodată nu veţi pune mâna pe cetate!”

Lumina argintie a lunii se revărsa în acea noapte de

toamnă asupra taberei romane stabilită la intrarea în Beth-horon. Niciun sunet nu tulbură liniştea, afară de pasul uşor al santinelelor vigilente, care-şi făceau rondul.

Într-un spaţiu larg se întindeau şiruri de corturi negre, arme ce luceau în lumina lunii şi posturi de veghe ridicate la înălţime. Platoul era înconjurat de întărituri de pământ şi de un şanţ plin cu apă din izvorul din apropiere. Întreaga armată trudise trei ore la săparea şanţului, cu sapa şi spada. Nu conta cât de scurtă le era şederea într-un anume loc. Aici urmau a poposi doar pentru o noapte, însă soldaţii romani nu şi-ar fi pus niciodată capul jos pentru odihnă fără a se asigura că sunt apăraţi de orice atac în acest fel. Patru porţi, aşezate în cele patru puncte cardinale, înlesneau intrarea în tabără, iar nenumăratele şiruri de corturi, intersectându-se în unghi drept, formau parcă străzile şi pieţele unui oraş bine structurat.

Această armată era condusă de Cestius Gallus, Legatul imperial al Siriei, iar obiectivul ei era să restaureze stăpânirea romană în cetatea răzvrătită, Ierusalim, aflată la o depărtare de şaisprezece mile.

Cortul generalului comandant, sau, ca să folosim un termen latin, *pretoriumul*, se afla, potrivit obiceiului, în partea cea mai apropiată de teritoriul duşmanului, în acest caz latura de miazăzi, cea dinspre Ierusalim.
Acest cort, mobilat simplu şi luminat de o lampă ce atârna de acoperiş, n-avea decât un singur ocupant, legatul. Era un bărbat de vreo şaizeci de ani, cu un aer grav, milităresc. Chipul său avea o expresie care trăda bunătatea, în ciuda profesiei sale militare. De câteva zile însă, avea un aer atât de posomorât şi sever, încât aceia care ar fi dorit să-i ceară vreo favoare, dădeau înapoi, aşteptând un moment mai prielnic.

Intrarea bruscă şi neanunţată a unui bărbat îl determină să-şi ridice privirea încruntată.

— Cine-i acolo? întrebă el, ducându-şi mâna streaşină la ochi.

— Un om pe cât de înţelept, pe atât de nebun.

— Cum se poate aşa ceva, nobile Polemo? spuse Cestius, al cărui chip se îmblânzi recunoscându-l pe vizitator.

— Acela care uneori nu dă dovadă de nebunie, nu se poate numi niciodată înţelept, răspunse regele Pontului, aşezându-se fără a fi poftit, gest ce dovedea legătura apropiată dintre cei doi.

— Te-ai întors foarte repede din Achaia, spuse Cestius.

— Douăsprezece zile pe mare, dus-întors. Nu cred ca cineva să fi făcut vreodată atât de repede un astfel de drum. L-am găsit pe zeu, spuse el cu un ton batjocoritor, la Olimpia.

— I-ai spus despre revoltă?

— Tot ce ştiam.

— Şi care-i sunt poruncile?

Polemo scoase un sul de papirus pecetluit cu sigiliu roşu de ceară, purtând însemnul imperial. Legatul rupse sigiliul şi citi misiva, mai întâi în tăcere, apoi în auzul lui Polemo.

> „Încredinţăm credinciosului nostru slujitor, Cestius Gallus, libertatea deplină de a trata răzvrătita cetate Ierusalim după cum va socoti de cuviinţă, în interesul Imperiului Roman.
>
> Scris în opt a Idelor lui septembrie, în al doisprezecelea an al domniei noastre. NERO AUGUSTUS”

— Libertatea de a proceda după cum socot de cuviinţă? exclamă Cestius cu ochii scânteindu-i de mânie şi obrajii coloraţi de o vie roşeaţă. *Delenda est Hierosolyma!* Nu voi lăsa niciun bărbat în viaţă. Femeile şi copiii vor fi vânduţi ca sclavi. Voi da foc Templului şi le voi nimici cetatea. Nu voi lăsa piatră pe piatră, Ierusalimul va dispărea de pe faţa pământului!

Polemo primi cuvintele cu o tainică bucurie. Pentru acest deznodământ uneltise atâţia ani. Nu se putu împiedica însă de a se mira pentru ce anume Cestius, de obicei atât de omenos în relaţiile cu ceilalţi, se lăsase animat de un duh atât de neîndurător. Polemo observă, lucru pe care nu-l remarcase până acum, că legatul purta un *pallium* negru, semn de doliu. Fu cuprins dintr-odată de o bănuială teribilă.

— Am rămas ultimul din neamul meu, spuse Cestius, răspunzând la întrebarea mută care se citea în ochii

celuilalt. Nu mai am un fiu care să-mi ducă numele mai departe.

— Nu-mi spune că e mort Crispus! exclamă Polemo cu atâta durere în glas încât s-ar fi crezut că el este tatăl, şi nu Cestius. Crispus mort! Atunci planul meu pentru umilirea... O, nu se poate! Cum? Când?

— Vei afla. Este destul timp pentru asta, spuse legatul aruncând o privire spre clepsidra aşezată înaintea lui, pe masă.

— Timp? repetă Polemo pe un ton întrebător.

— În fiecare seară la ceasul acesta îmi aţâţ sufletul la răzbunare ascultând din gura unuia care a văzut cele întâmplate, povestea măcelului provocat de jurământul mincinos al unui preot mişel.

În timp ce mai vorbea încă, perdeaua de la intrarea cortului se dădu la o parte şi îşi făcură apariţia doi soldaţi ce conduceau un prizonier a cărui îmbrăcăminte şi înfăţişare trădau originea-i iudaică.

— Un dezertor din cetate. Începe-ţi povestirea!

Omul istorisi din nou, simplu şi cu o voce lipsită de şovăială, destinul tragic al bravilor apărători ai pretoriului.

— Eşti sigur că lovitura de sabie a lui Eleazar a fost fatală? întrebă Polemo.

— Nu era cu putinţă altfel. A lovit de câteva ori, răspunse iudeul, care nu vedea pentru ce n-ar exagera cruzimea lui Eleazar. Există oare vreun om care să istorisească un eveniment exact aşa cum s-a întâmplat?

— Vai de Eleazar! spuse Cestius. Ar fi fost mai bine pentru el să nu se fi născut.

— Ce s-a întâmplat cu trupurile celor masacraţi? întrebă Polemo.

— Au fost duse în afara cetăţii, într-un loc numit Acheldama. Acolo sunt îngropaţi străinii. A fost săpată o groapă, iar cadavrele au fost aruncate în ea, unul peste altul.

— Ai văzut tu însuţi trupul lui Crispus aruncat în groapă?

Iar omul, istorisind nu ceea ce se întâmplase, ci ce i se păruse că vede, răspunse afirmativ.

— Aruncat într-o groapă comună! Pierdut pentru totdeauna! murmură Cestius. Nu mi s-a lăsat nici măcar trista mângâiere de a-i lua cu mine cenuşa.

La ivirea zorilor soldaţii romani deja îşi luaseră prima masă şi se pregăteau să pornească în marş.

La primul semnal al trâmbiţei corturile căzură deodată la pământ; la al doilea semnal, dat după un anumit interval de timp, acestea fură urcate în căruţe şi pe animale de povară, alături de alte bagaje. La al treilea semnal porniră la drum, precedaţi de o avangardă, în rânduri de câte opt. Curând întreaga armată era în mişcare, urcând drumul cotit prin strâmtoarea ce ducea la Ierusalim, asemănându-se cu un şarpe cu solzi strălucitori. Cercetaşi călări alergau înainte pentru a preveni ambuscadele, tactica preferată a popoarelor orientale.

Cestius şi regele Polemo călăreau înconjuraţi de soldaţi. La un moment dat, coloanele de soldaţi ce alcătuiau avangarda începură să se mişte ciudat, lucru care îl intrigă pe Cestius. Soldaţii mărşăluiseră până atunci cu pas regulat, însă deodată se văzu un interval mai lung între ei şi restul trupelor, pentru ca mai apoi, fără vreo cauză vizibilă, să se oprească brusc, pornind din nou după câteva minute. În cele din urmă se opriră din nou, însă pentru un interval atât de mare, încât întreaga coloană trebui să se oprească, ceea ce produse o învălmăşeală puţin obişnuită pentru trupele romane. Neputând să-şi mai stăpânească nerăbdarea, Cestius, dând pinteni calului, se avântă înainte, hotărât să-l certe aspru pe tribunul aflat în fruntea avangardei.

Când fu întrebat asupra cauzei acestei îndelungate opriri, tribunul îi arătă cu degetul un preot înalt, aflat la câţiva paşi înaintea primului rând, având în mână un scurt *lituus*, sau baston de augur. Era Theomantes, preot al lui Jupiter Cezar, odinioară sfetnic al lui Florus, ales acum de către Cestius drept augur oficial al armatei romane. Legatul avea un mare respect pentru acest bărbat. Acum însă, i se părea că îşi luase o libertate prea mare, trecând peste autoritatea tribunului şi chiar peste a sa, lucru pe care nu-l putea tolera.

— Theomantes! Pentru ce această întârziere? strigă Cestius cu furie.

— Vezi vulturul acela? spuse Theomantes, arătând cu degetul o pasăre ce plutea nemişcată deasupra lor.

— Îl văd. Şi ce-i cu asta?

— Este îndrumătorul divin al marşului nostru. Când merge el, înaintăm şi noi; când se opreşte, ne oprim şi noi; iar acest lucru lucrează în folosul nostru.

— Şi dacă se retrage, presupun că trebuie şi noi să dăm înapoi, spuse Cestius pe un ton batjocoritor. Îţi închipui că un tată pornit să răzbune sângele fiului său, se va lăsa împiedicat de o pasăre ce pluteşte în văzduh? Soldat, arcul tău şi o săgeată, strigă el, adresându-se unui arcaş cretan de lângă el. Şi, după ce primi cele cerute, Cestius puse săgeata în arc, ţinti şi trase.

Ţintise bine. Străpuns de săgeată, vulturul căzu la pământ ca o piatră.

— Nebunilor! exclamă legatul batjocoritor, observând privirile speriate ale soldaţilor superstiţioşi, folosiţi-vă judecata! Dacă vulturul acesta ar fi avut puterea de a prevesti viitorul, nu s-ar fi ţinut oare departe, ştiind că-şi va găsi sfârşitul în săgeata lui Cestius?

— Cestius Gallus, spuse augurul cu glas solemn, ai omorât pe trimisul lui Jupiter care trebuia să ne îndrepte marşul. Mânia zeilor se va abate asupra ta. Nu vei pune mâna niciodată pe cetate!

Şi, spunând acestea, rupse bastonul în două şi aruncă bucăţile la picioarele lui Cestius; apoi, ducându-se la marginea drumului, se aşeză pe un vârf de stâncă. Acoperindu-şi capul şi faţa cu mantaua în semn de durere, adăugă:

— Voi aştepta aici până te voi vedea întorcându-te în fugă şi ruşinat.

— Voi dovedi că eşti un mincinos, spuse legatul furios. Înainte! strigă el, adresându-se avangardei.

Iudeii – din înălţimea meterezelor cetăţii – priviră cu spaimă ascunsă legiunile romane care înaintau, urcând şi coborând colinele ce înconjurau Ierusalimul, cantonând la fiecare punct strategic; oriunde îşi aruncau privirea nu

vedeau altceva decât sclipirea acvilelor; toate căile de retragere fuseseră blocate; cetatea părea împresurată cu un inel de oţel.

Casa lui Miriam, văduva lui Hyrcanus, se afla pe creasta Sionului, cea mai înaltă din cele patru coline pe care era zidit Ierusalimul. Astfel, Crispus, aflat pe acoperiş, putu urmări în voie toate mişcările legiunilor romane. Ceea ce vedea îi umplea pieptul de mândrie, o mândrie sporită de cunoştinţa faptului că acela care conducea măreaţa armată era tatăl său. El nu va da greş. Roma îşi va redobândi supremaţia, iar Eleazar şi banda mişelească ce luase parte la barbarul masacru al garnizoanei, vor fi pedepsiţi după cum meritau. Ce chin pentru el să fie nevoit să zacă aici, incapabil să se alăture luptei ce se va da!

Frumoasa Vashti şedea lângă patul lui, cu privirea aţintită asupra oştilor romane.

— Tatăl tău nu va cuceri oraşul, zise ea pe un ton liniştit. Cel puţin, nu acum.

Crispus, uimit de siguranţa cu care fata spusese aceste cuvinte, o întrebă care este motivul acestei afirmaţii.

— În această cetate, răspunse Vashti, există o mulţime de creştini asupra cărora veghează Divinul Învăţător, căci El nu este mort, ci trăieşte veşnic. Crezi tu că El va îngădui ca sfinţii Săi să cadă ucişi de sabia romană? Eu nu cred; acei iudei vinovaţi care şi-au împietrit inima faţă de El îşi vor primi osânda; însă despre ucenicii Săi El a spus „niciun fir de păr din cap n-o să vă cadă”. De aceea, pentru ca noi să ştim când a sosit vremea să părăsim cetatea, pe când încă mai era pe pământ, El ne-a dat un semn.

Vashti scoase din sân un sul de papirus scris cu litere greceşti şi citi fraza următoare: „Când veţi vedea Ierusalimul înconjurat de armate, cei ce se vor afla acolo să iasă afară din el.”

— Cum ar putea s-o facă, când cetatea este înconjurată de oşti? întrebă Crispus.

— Este cu neputinţă. Tocmai de aceea spun că această armată duşmană ar trebui să se retragă pentru o vreme.

— Iar asta pentru a da creştinilor posibilitatea să scape! spuse Crispus pe un ton uşor dispreţuitor.

Da, asta credea ea. Şi pe niciun alt temei decât pe cel al unui presupus pasaj profetic dintr-un sul pe care ea îl numea *Evanghelie*. Nu era prima dată când Vashti căutase să facă o legătură între Învăţătorul ei Divin şi cursul evenimentelor ce se desfăşurau în acele zile. Vashti îi vorbise adesea despre religia ei.

După părerea ei, Învăţătorul acesta era personajul principal în istoria lumii; vremurile străvechi indicaseră venirea Sa; cele ce urmau să se întâmple, îşi aveau originea în El. Toate aceste evenimente la care asistau nu făceau altceva decât să lucreze în favoarea acestei noi religii. Generalul Cestius nu era decât o simplă unealtă în mâinile Galileanului zeificat; marşul său spre Ierusalim nu avea drept scop răzbunarea Romei, ci acela de a sluji ca semn divin pentru creştini. Iar generalul, după ce-şi va fi „jucat” partea ce i se rezervase, urma să se retragă fără a cuceri cetatea! Crispus abia putea să asculte cu răbdare o teorie atât de fantastică.

Un Cestius să se retragă? Cu neputinţă!

Ca răspuns la argumentele lui, Vashti se mulţumi să răspundă liniştită că evenimentele aveau să dovedească spusele ei.

— Spune-mi, tatăl tău este un om crud? continuă ea.

— Dimpotrivă. Se spune că este prea milostiv pentru un soldat.

— Şi totuşi, a jurat să ucidă pe toţi bărbaţii din cetate şi să vândă în sclavie pe femei şi pe copii.

— De unde ai aflat acest lucru?

— Duşmanii ne-o strigă ori de câte ori se apropie de zidul cetăţii, şi nu doar soldaţii obişnuiţi. Centurionii ne ameninţă cu aceeaşi soartă.

— Mă crede mort. De aici furia Iui. Nu e bine că nu cunoaşte adevărul. Cât de mult s-ar bucura să afle că trăiesc! Oare nu se găseşte nicio cale să ajungă la el vestea asta?

Vashti rămase pe gânduri.

— Cred, spuse ea, că aş putea să găsesc un mijloc pentru a-l înştiinţa că trăieşti.

— Cum? întrebă Crispus cu vioiciune.

— Dacă-i vei scrie o scrisoare, mă voi îngriji să ajungă la el. Cunosc un tânăr creştin, pe nume Heber, care îmi este devotat şi ar face tot ce i-aş cere. Casa lui e zidită deasupra zidului cetăţii. Ca să ajungă la tabăra romană nu trebuie decât să se coboare pe o frânghie. El ar putea să ducă mesajul tău, însă nu ştiu dacă ar putea aduce un răspuns...

— Nu. Ar fi prea primejdios să fie văzut întorcându-se din tabăra romană. Să rămână acolo. Şi spune-i că tatăl meu îi va da ce va voi drept răsplată. Şi acum, adu-mi ceva de scris.

Vashti se grăbi să aducă cele cerute, iar Crispus, ridicându-se, scrise următoarea epistolă:

> „Celui mai bun dintre părinţi, salut.
>
> Scoate-ţi palliumul cel negru, şi adu o jertfă lui Jupiter salvatorul, căci eu, Crispus, fiul tău, nu sunt în Hades, după cum ţi s-a spus, ci am fost găzduit în casa văduvei Miriam, pe strada Millo, bine ascuns, de teama zeloţilor. Dacă nu am încercat să ajung în tabăra romană este pentru că am fost împiedicat de trupu-mi slăbit. Astăzi nu aş mai fi fost în viaţă dacă n-aş fi primit îngrijire şi atenţie din partea unei încântătoare tinere pe nume Vashti."

— Trebuie să ştergi cuvântul „încântătoare", spuse Vashti.

Însă Crispus refuză s-o facă.

> „De aceea, dacă vei cuceri cetatea (scrisese «dacă» din respect pentru crezul lui Vashti), te rog să tratezi cu îngăduinţă poporul căruia îi aparţine cea care ţi-a salvat fiul şi să dai dovadă de îndurarea pe care o acordă un onorabil general roman. Nădăjduiesc să ne întâlnim curând! Ave!"

Adăugă data şi alături făcu un semn ciudat care o uimi pe Vashti.

— Este un semn tainic, explică el. Acesta îl va convinge că scrisoarea este cu adevărat de la mine.

În aceeaşi zi, mai târziu, Vashti plecă cu scrisoarea şi, întorcându-se după vreo două ceasuri, îl înştiinţă că Heber acceptase să ducă scrisoarea. Dorea să mai aştepte însă

până la căderea nopţii, ca să nu fie zărit de cineva.

Tânărul se ţinuse de cuvânt căci, a doua zi, când Vashti se duse din nou la el acasă, familia acestuia o înştiinţă, nedumerită, că probabil se refugiase în tabăra romană, căci găsiseră o frânghie atârnată la fereastra camerei lui.

Din locul său de pe acoperiş, Crispus continuă să urmărească cu cel mai mare interes mişcările romanilor.

Timp de trei zile, legatul nu făcu altceva decât să se pregătească pentru cucerirea cetăţii; în a patra zi înaintă, atacând dinspre miazănoapte.

Timp de cinci zile continuă lupta, în avantajul romanilor; la sfârşitul celei de-a şasea zile, romanii capturaseră câteva puncte strategice, lucru care-i făcu să creadă, chiar şi pe cei mai puţini pricepuţi în treburi militare, că ziua ce urma avea să aducă cu sine căderea cetătii.

Crispus, care urmărise operaţiunile cu ochii instruiţi ai unui soldat, spuse cu glasul încărcat de mândrie:

— Tatăl meu va face într-o săptămână ceea ce a făcut marele Pompei în trei luni.

Însă Vashti clătină din cap întristată.

În acea seară, ultimii membri ai Sanhedrinului şi căpitanii zeloţilor se întâlniră în sala Gazith pentru a delibera asupra situaţiei disperate în care se aflau. Cu toţii erau convinşi că cetatea avea să capituleze în doar câteva ceasuri.

Eleazar cel atât de fioros nu cu multă vreme în urmă, acum tremura la gândul că el fusese acela care împlântase sabia în pieptul fiului legatului. Chiar dacă Cestius ar fi dovedit îngăduinţă faţă de iudeii răzvrătiţi, pe el nu l-ar fi cruţat niciodată.

Pe feţele tuturor se putea citi deznădejdea. Doar Simon îşi păstra cutezanţa.

— Mâine pe vremea asta, spuse el, Cestius va bate în retragere.

— Da, dacă Mesia ar coborî din cer ca să ne ajute, spuse Matthias, marele-preot.

— Vor fi de ajuns şi numai mijloacele pământeşti.

— Care e planul tău? Căci se pare că ai unul.

— Planul meu e simplu. Mă voi duce la Cestius şi-i voi

spune: „Cestius, retrage-ţi legiunile.” Şi le va retrage.

— Avem oare nevoie de smintiţi între noi, spuse Matthias întorcându-se dispreţuitor către Eleazar, de l-ai mai adus şi pe acesta în sfatul nostru?

Capitolul 15

Triumful lui Simon

Noaptea se risipi în faţa luminii purpurii a unei încântătoare dimineţi.

Iudeii, palizi şi cu privirile pline de îngrijorare, se îndreptau către zidurile cetăţii.

Spre uimirea lor, şirurile de soldaţi ce înconjuraseră Ierusalimul din toate părţile se îndreptau spre tabăra de la Scopus.

Întrebându-se ce putea însemna această nouă tactică, iudeii ajunseră la concluzia că Cestius îşi strânge trupele pentru asaltul final, pe care urma poate să-l dea dinspre miazănoapte.

Aceasta era şi părerea lui Crispus; tatăl său lăsa intenţionat nepăzite cele trei laturi ale cetăţii, pentru ca iudeii, ştiind că aveau posibilitatea de a se retrage, să lupte cu mai puţină furie.

În jurul prânzului, toate detaşamentele armatei romane erau adunate pe colinele dinspre miazănoapte ale muntelui Scopus. Nicio cohortă, nicio mişcare, nici măcar un singur soldat nu se vedea în altă parte. Până şi acele puncte strategice ce fuseseră cucerite cu atâta efort şi vărsare de sânge în zilele precedente, erau acum părăsite, trupele ce fuseseră postate acolo alăturându-se acum grosului armatei.

Această ultimă mişcare era, după părerea iudeilor, una

dintre cele mai misterioase. Ce să fi însemnat asta? Priveau tăcuţi, aproape ţinându-şi răsuflarea.
Dintr-odată, sunetul ascuţit al unei trompete spintecă aerul dimineţii. Notele îndepărtate, purtate pe aripile vântului într-o slabă cadenţă, ajunseră la urechile lui Crispus. Ascultă înfiorat, crezând că se înşelase. Trompeta răsună din nou, dând acelaşi semnal. Nu mai încăpea îndoială. Crispus se lăsă să cadă în aşternut cu un geamăt de deznădejde.Era semnalul retragerii!

Măreaţa armată ce pornise din Antiohia pentru a răzbuna onoarea romană prin cucerirea Ierusalimului, bătea acum în retragere, chiar în clipa în care ar fi putut să-şi atingă scopul; dacă este să folosim cuvintele unui istoric al acelei vremi, se retrăgea fără absolut niciun motiv!

Iudeii priveau tăcuţi, nevenindu-le să-şi creadă ochilor. Mai apoi, pe măsură ce armata efectua mişcările retragerii, adevărul le deveni din ce în ce mai clar. din pieptul tuturor izbucniră atunci strigăte aproape sălbatice:

— Romanii se retrag!

— Este doar o stratagemă pentru a-i atrage pe iudei afară din cetate, spuse Crispus cu uimire, încercând să mai păstreze o urmă de speranţă. Când iudeii vor ieşi din cetate, atunci romanii vor ataca.

Crispus avusese dreptate când spusese că iudeii vor ieşi din cetate.

Porţile Ierusalimului se deschiseră larg şi o mulţime înarmată, în frunte cu Simon, se repezi pe urmele romanilor pentru a-i hărţui.

Crispus privi cu întristare liniile de soldaţi romani profilându-se scânteietor pe fondul limpede al cerului. De pe înălţimea muntelui Scopus, se mai întoarseră o dată pentru a arunca un nor de săgeţi asupra iudeilor ce-i urmăreau; câteva clipe mai târziu, dispărură dincolo de colină.

Săgeţile aruncate nu avură niciun efect asupra iudeilor, care înaintară urcând drumul larg şi prăfuit; curând, dispărură şi ei după colină.

Crispus se aşteptă să-i vadă revenind de îndată, izgoniţi

de romani. Dar nu. La urechi îi ajunse zgomotul încăierării, însă pentru că acesta devenea din ce în ce mai slab, îşi dădu seama că nu iudeii erau aceia care fugeau.

În cele din urmă se lăsă cu mâhnire pe pat, refuzând să accepte explicaţia oferită de Vashti ca motiv pentru o retragere atât de neînţeleasă. Curând, adormi. Vashti profită de ocazie pentru a se strecura afară din casă. Ajunse la Templu şi se îndreptă spre galeria răsăriteană, numită şi Coloana lui Solomon. Aici obişnuiau să se întâlnească creştinii din Ierusalim; Domnului lor, când era pe pământ, îi plăcea acest loc. Vashti se strecură pe sub arcadele de piatră şi ajunse la un grup de oameni, bărbaţi, femei şi copii, cunoscuţi de ea ca fiind tovarăşi de credinţă. Erau cei care scăpaseră de persecuţiile Sanhedrinului iudeilor şi ale procuratorului roman. Chipurile lor triste şi senine, în acelaţi timp, şi veşmintele pe care le purtau – căci erau înveşmântaţi ca pentru o lungă călătorie – lăsau să se înţeleagă că îşi luau un ultim rămas-bun de la Templu. Unii dintre ei priveau în jur cu tristeţe, ca şi când n-aveau să mai vadă niciodată acel loc; câţiva îngenuncheaseră cu reverenţă pe pardoseală şi sărutau pietrele pe care păşise odinioară Mântuitorul.

Printre ei, exercitând o autoritate blândă şi părintească, se afla un bărbat cu o ţinută distinsă şi cucernică. Era Simeon, fiul lui Cleopa, vărul Învăţătorului crucificat.

Stâlp al bisericii şi martor al adevărului, bărbatul avea şaptezeci de ani. Avea să mai trăiască încă cincizeci, poate graţie felului de viaţă curat şi echilibrat, sau a faptului că aşa hotărâse Cerul, isprăvindu-şi lunga călătorie pe pământ printr-un martiraj glorios∗[26].

Acest om o botezase pe Vashti, pe care o salută acum cu un zâmbet plin de bunătate.

— Părăsiţi cetatea? întrebă ea cu tristete.

— Da, răspunse Simeon. În grupuri mici şi la ore diferite, pentru a nu atrage atenţia duşmanilor noştri. Am văzut semnul prevestit de Domnul pe când era cu noi – Ierusalimul împresurat de oşti. De aceea vrem să

[26]∗ Astfel scrie Hegesippus, un istoric aproape contemporan cu episcopul Simeon.

ascultăm de îndemnul Mântuitorului şi să plecăm cât mai grabnic, ca nu cumva zeloţii să se întoarcă şi să ne oprească. Porţile sunt deschise; cine ştie câtă vreme vor rămâne astfel? Mai avem un semn mesianic, prin faptul că apele Siloamului au secat.

— Şi unde vă duceţi?

— Dincolo de Iordan, în cetatea Pella, în mijlocul munţilor. Fiica mea, nu eşti gata să vii cu noi? Nimicirea va veni peste cetatea aceasta care a vărsat sângele sfinţilor. Va veni o nenorocire cum nu s-a mai pomenit de la facerea lumii şi cum nici nu va mai fi vreodată.

Cuvintele bătrânului stârniră un fior de teamă în inima lui Vashti. Şi-ar fi dorit nespus de mult să-i însoţească la Pella, însă nu îndrăznea să încalce voia mamei sale, care, ştia bine, nu s-ar fi lăsat niciodată convinsă să părăsească cetatea. Mai era şi micul Arad. Şi bunul Crispus, cu toate că era păgân, pentru a cărui convertire se ruga zilnic şi care avea un loc special în inima ei. Nu! Nu se putea despărţi de toţi aceştia. Rezistă aşadar cu tărie rugăminţilor noilor ei prieteni.

— Pentru ce mă faceţi să plâng? spuse ea. Dacă aceasta este voia Domnului, nu mă poate El păzi aici, la fel de bine ca şi la Pella?

— Bine ai grăit, fiică, răspunse Simeon. Oare nu este scris că cel neprihănit va trăi? Te lăsăm în mâinile Lui. Fii sigură că o să ne rugăm pentru tine în fiecare zi.

— Dă-mi binecuvântarea ta, părinte, spuse Vashti, îngenunchind pe lespezile Templului.

— Fii binecuvântată, fiica mea! răspunse bunul om, punându-şi mâinile pe capul ei.

Micul grup se îndepărtă, privind cu tristeţe în urmă. Vashti îi urmări din înălţimea arcadelor, în timp ce ieşiră pe Poarta Shushan, sau Poarta Frumoasă şi mai apoi croindu-şi drum spre pârâul Chedron. Grupul trecu peste podeţul ridicat deasupra apelor întunecate şi-şi începu urcuşul pe culmea Muntelui Măslinilor. Ajunşi în vârful lui, oamenii se opriră ca să arunce o ultimă privire asupra cetăţii, apoi dispărură, unul câte unul, dincolo de colină.

Cu inima plină de o tristeţe cum nu mai cunoscuse până

atunci, Vashti se întoarse acasă şi-l găsi pe Crispus treaz şi agitat din cauză că iudeii încă nu se întorseseră, alungaţi din urmă de armatele romane.

Însă iudeii nu se întoarseră în acea zi; nici în ziua următoare. Trecu o săptămână în care se zvoniră tot felul de lucruri despre înfrângerea romanilor şi biruinţa iudeilor.

În ziua a opta, mulţimea iudeilor îşi făcu apariţia, cântând imnuri de victorie.

Intrară trimfal în cetate, aducând cu ei care şi cai, arme şi stindarde luate de la duşman!

Când Simon, eroul luptei, apăru într-un car de fildeş împodobit în faţă şi în lături cu capetele însângerate ale romanilor ucişi, iudeii din cetate îl salutară cu entuziasm, aruncând în calea lui ramuri de palmier, ca şi când ar fi fost Mesia. Femei tinere aruncau flori înaintea carului său, iar bărbaţii aşteneau pe drum mantii de purpură.

— Osana fiului lui Giora! Salut Spaimei romanilor!

Fu o zi măreaţă pentru căpetenia zeloţilor, prea măreaţă după părerea invidiosului Eleazar, care începu să se teamă că Simon avea aspiraţii ce nu se potriveau cu rangul său.

— Trebuie să tăiem aripile acestui vultur înainte de a se înălţa prea sus, mormăi el întunecat.

Cât despre Crispus, procesiunea i se păru un coşmar îngrozitor. Era oare cu putinţă ca o armată atât de bine pregătită, condusă chiar de propriul tată, să sufere o înfrângere atât de ruşinoasă din partea unei hoarde indisciplinate de barbari orientali?

Şi, totuşi, aşa stăteau lucrurile. În acea seară Vashti îi istorisi ce se întâmplase, după cum auzise din gura altora.

Soldaţii lui Simon, rămânând pe înălţimile care mărgineau trecătoarea Beth-horon, îi urmăriseră zi după zi pe romani, atacându-i din faţă, din flancuri şi din spate, fără a se aventura însă într-o confruntare deschisă. Soldaţii romani, demoralizaţi de această retragere, păreau că nu reuşesc nici măcar a se apăra. În cele din urmă, Cestius, văzând că pierduse peste cinci mii dintre oamenii săi şi dorind să evite un dezastru mai mare, se văzu silit să recurgă la o stratagemă disperată. Ridică şi întări cu mare îngrijire o tabără. Apoi, în miezul nopţii, îşi retrase trupele

fără zgomot, lăsându-şi corturile ridicate şi focurile de veghe aprinse, pentru a-l înşela pe duşman şi a câştiga astfel timp. Şiretlicul dădu rezultate. Iar Cestius, câştigând câteva ore, reuşi să-şi aducă trupele derutate la Antipatris, la adăpostul meterezelor. Iudeii, pătrunzând în tabără, luară ca pradă de război tot ce găsiră acolo – stindarde, mobilier şi arme.

Romanii nu mai suferiseră o asemenea înfrângere din ziua în care barbarii germani, sub conducerea lui Arminius, făcuseră bucăţi legiunile lui Varus, în adâncimile pădurii Teutoburg.

Dacă o asemenea tragedie s-ar fi întâmplat sub comanda oricărui alt general, mândria patriotică a lui Crispus ar fi fost profund rănită. Dar ca aceasta să se întâmple tocmai sub proasta conducere a propriului tată era de neconceput! Pentru o clipă simţi că nu-şi mai poate iubi părintele.

— Tatăl meu mai trăieşte încă? murmură întunecat. N-a găsit nicio sabie în care să se arunce? Numele de Cestius este de acum sinonim cu cel de laş.

În acea zi, pentru prima oară după câteva săptămâni, Crispus se putu ridica şi putu îmbrăca uniforma de roman.

Începură acum să discute despre felul în care ar putea ieşi în siguranţă din Ierusalim. Problema fu rezolvată într-un mod neaşteptat.

Casa Miriamei, ca şi celelalte case cu vază din Ierusalim, era clădită în jurul unei curţi pardosite, având în mijloc o fântână.

Într-o după-amiază, Vashti stătea singură în această curte, gân dindu-se – aşa cum o făcea adesea în ultima vreme – la Crispus.

Un zgomot de paşi greoi o făcu să-şi ridice capul. Lucrul de care se temuse de săptămâni de zile, se întâmplase, în sfârşit. La câţiva paşi de ea stătea Simon din Gerasa! Izbuti cu mari eforturi de voinţă să nu-şi piardă cunoştinţa la vederea întunecatului şi teribilului zelot.

— Dezleagă-mi acest mister, spuse el. În casă a fost văzut intrând ceva ce n-a fost văzut ieşind.

Fata înţelese că face aluzie la Crispus, iar inima ei

aproape că încetă să mai bată.

— Ca să vorbesc mai pe şleau, oare Crispus, romanul, nu locuieşte aici?

Cu toată învăţătura episcopului Simeon, care spunea că o minciună nu este îndreptăţită nici măcar pentru a salva viaţa unui om, Vashti fu ispitită să nege prezenţa lui Crispus în casa ei.

— Ce te face să crezi acest lucru? întrebă ea cu voce tremurândă.

— Nu negi, aşadar? Du-mă la el!

Vashti nu se urni din loc.

— Haide, copilă, exclamă Simon cu nerăbdare, grăbeşte-te, altfel voi porunci zeloţilor mei să scotocească toată casa. Şi ştii că odată intraţi, aceşti patrioţi nu lasă nimic de valoare în urmă. Îl caut pe roman nu ca să-i fac rău, ci bine. Ţi-o jur.

— Juri! răspunse indignată Vashti, fără urmă de teamă. Tu, care ţi-ai încălcat jurământul şi ai masacrat garnizoana romană! Cât valorează cuvântul tău?

Zelotul râse fără urmă de ruşine.

— Dacă un om vrea să spânzure un câine şi-l atrage la el oferindu-i o momeală, l-ai putea numi ticălos? Şi ce altceva sunt romanii decât nişte câini, nevrednici să fie lăsaţi în viaţă?

— Atunci Crispus, roman fiind, este şi el un câine?

— Adevărat. Dar este este cel mai bun dintre câini şi tocmai de aceea m-am hotărât să-i fac un serviciu.

Silită să se supună, Vashti intră în casă, întrebându-se ce va gândi Crispus, când o va vedea venind la el însoţită de un zelot.

Îl găsi în camera de sus, şezând la masă, citind un sul grecesc ce conţinea una dintre evanghelii şi încercând să priceapă stilul bizar al scrierii. Pe aceeaşi masă era aşezată şi o sabie.

— „Şi te vor face una cu pământul”, citi Crispus. Nădăjduiesc că cel ce a scris aceste cuvinte a fost un profet adevărat, altfel... a! Cine vine?

Ridicându-şi privirea, dădu cu ochii de Simon. Familiarizat cu situaţii neprevăzute, Crispus rămase

impasibil.

— Şi cum o mai duce nobilul nostru pacient? spuse Simon cu un aer batjocoritor.

— Dacă te interesează, poţi să-i testezi puterea, răspunse Crispus, punând mâna pe sabie.

Cu toate că vorbise cu îndrăzneală şi mult şi-ar fi dorit să-l ucidă pe cel care contribuise la masacrarea fraţilor săi romani, se simţea slab ca un prunc. Dacă zelotul l-ar fi luat în serios, ar fi fost pierdut.

— Aş, de unde! răspunse Simon încrucişându-şi braţele la piept. Nu vezi că nu sunt înarmat? Vin ca prieten. Dacă aş fi fost duşmanul tău şi ţi-aş fi dorit moartea, oare aş mai fi căutat să te scap din mâinile lui Eleazar?

— Şi ce anume te face să-mi arăţi această bunăvoinţă? întrebă Crispus, punând jos sabia.

— Nu ai fost tu acela care s-a ridicat la procesul meu, condam nându-l pe ticălosul Florus?

— Condamnându-l pe Florus, n-am avut intenţia de a îndreptăţi faptele lui Simon.

— Cum spui. Vreau, dar, să-ţi explic motivul pentru care am venit. Eşti înconjurat de duşmani care, dacă ar afla că eşti aici, ar da buzna să te omoare. Vreau să te scap. Sunt aici pentru a te conduce în siguranţă la prietenii tăi romani din Antipatris.

— Nu-mi vine să cred asta, spuse Crispus.

Oferta lui Simon îl uimea peste măsură. De ce ar fi făcut asta pentru el? Dacă era descoperit, Simon risca să-i ridice împotrivă-i pe Eleazar şi pe ceilalţi zeloţi.

— Nu-ţi pot spune nimic înainte de astă-seară, se mărgini să spună Simon.

— Dacă doreşti cu adevărat să pot ieşi din Ierusalim în siguranţă, de ce nu mă laşi să-mi aranjez singur scăparea?

— Dacă vei face asta, vei muri. Nu poţi scăpa în timpul zilei, iar noaptea nimeni nu poate părăsi cetatea fără un ordin semnat de Eleazar. Chiar dacă ai reuşi să treci de santinelele de la porţi, pe drumurile ce pleacă de la Ierusalim patrulează grupuri de zeloţi înarmaţi, gata să-i ucidă pe fugari. Ierusalimul, spun ei – şi pe bună dreptate – are nevoie de toţi fiii săi, iar acela care-l

părăseşte în aceste vremuri primejdioase, va avea parte de soarta unui trădător.

Vashti se bucură că prietenii ei, creştinii, profitaseră de prima ocazie pentru a scăpa!

— Vei fi în siguranţă, continuă Simon adresându-se lui Crispus, doar dacă primeşti să te însoţesc; altfel vei fi oprit, interogat şi ucis.

— Accept oferta ta, spuse Crispus. Însă vreau să te avertizez că atunci când armata romană se va îndrepta din nou împotriva Ierusalimului, mă voi alătura ei. Iar dacă ne vom întâlni în luptă, nu te aştepta să te cruţ.

— Aşa să fie, spuse Simon cu răceală. În seara asta, la ora şase, fii pregătit de plecare! Voi aduce cu mine doi cai. Încă un sfat. Dacă vrei să treci neobservat, dă-ţi jos hainele romane şi îmbracă abaua şi caftanul iudeilor.

Zicând acestea, Simon ieşi din casă şi se îndreptă spre Templu. Mare-i fu mirarea când văzu că Sanhedrinul se întâlnise la sfat în sala Gazith, fără ştiinţa sa.

I se spuse că scopul întâlnirii lor era acela de a numi guvernatori militari în ţinuturile Iudeii şi în Galileea, Idumeea şi Pereea. Aceste trei provincii aleseseră să se alăture cauzei iudeilor.

După ce întâlnirea Sanhedrinului luă sfârşit, Simon îl întâlni pe Eleazar în pragul sălii unde avusese loc sfatul.

— A avut loc întâlnirea consiliului, iar eu n-am fost invitat? întrebă el pe un ton ofensat. În sfârşit, treacă de data asta! Ce s-a hotărât?

— Iosif ben Gorion şi Ananus au fost numiţi guvernatori ai Ierusalimului.

— Doi preoţi, comentă Simon.

— Şi eu sunt preot, răspunse celălalt.

— Dacă cei doi ar fi ca tine, m-aş bucura, răspunse zelotul, recunoscând astfel abilitătile militare ale lui Eleazar.

— Atunci bucură-te, căci am fost numit guvernator al Idumeei.

— Te felicit. Ce altceva s-a mai hotărât?

— Josephus va guverna cele două Galilei.

— Încă un preot, şi încă un fariseu cu două feţe şi cu

graiul mieros. Nu-i un om vrednic de încredere.

Eleazar îi înşiră numele celorlaţi care fuseseră aleşi, dintre care puţini primiră încuviinţarea lui Simon.

— Se pare, spuse zelotul după ce Eleazar îşi isprăvi lista, că Sanhedrinul nu mai are nevoie de serviciile mele.

— Nimeni n-a pomenit numele tău.

— Nici măcar tu? Eleazar tăcu. Cine a fost primul care a pătruns în Antonia? Nu unul din membrii Sanhedrinului, îmi închipui. Cine a promis că va scăpa Ierusalimul de sub asediu şi s-a ţinut de promisiune? Nu unul din preoţi. Cine a urmărit legiunile lui Cestius? Nu cei din Sanhedrin. Iar acum mă dau deoparte şi împart răsplata victoriei între ei. Nu te-ai purtat cum se cuvine, Eleazar, fiu al lui Ananias!

Şi, spunând acestea, Simon se îndepărtă plin de mânie.

Pe măsură ce noaptea se apropia, sentimentele lui Crispus deveniră un amestec curios de plăcere şi regret. Se bucura la gândul libertăţii, însă îi părea rău să se despartă de Vashti, a cărei tovărăşie îi devenise dragă.

Puţin înainte de ceasul plecării, în timp ce şedeau în camera de sus la lumina unei lămpi de argint, Vashti căută cu blândeţe, aşa cum o făcuse de atâtea ori înainte, să-l facă pe Crispus să-i împărtăşească credinţa.

Crispus clătină din cap.

— Credinţa ta este imposibilă, spuse el. O religie care ne spune să ne iubim duşmanii ar atrage după sine prăbuşirea statelor. Unde s-ar fi aflat Imperiul Roman acum dacă ar fi urmat o astfel de învăţătură? Lumea nu va fi niciodată condusă prin dragoste, iată ce-i trebuie: apucă spada de vârf şi o ridică!

— Priveşte! spuse Vashti cu blândeţe.

Crispus îşi întoarse privirea spre locul indicat de ea. În lumina lămpii, pe peretele camerei se răsfrângea o umbră, iar aceasta avea forma unei cruci!

El, care nu tresărise la apariţia neaşteptată a lui Simon, tresări acum. Coborî sabia şi o vârî în teacă cu un aer gânditor. Acest incident produse asupra lui o impresie mai puternică decât toate discursurile lui Vashti de până atunci, căci Crispus era superstiţios şi vedea în acesta un semn.

— Clipa plecării tale se apropie, spuse ea cu tristeţe.

Trebuie să-l îmbrăţişezi pe micul Arad şi să-ţi iei rămas-bun de la mama.

La ora şase, îmbrăcat în veşminte evreieşti, Crispus coborî la poarta casei. Vashti îl însoţea, privind în jur cu precauţie. Luna plină scălda cu lumina ei o parte a străzii Millo, lăsând cealaltă parte cufundată în umbră. Din întuneric se desprinse silueta înaltă a lui Simon, ducând doi cai de căpăstru.

Crispus căută privirea lui Vashti, încărcată acum de tristeţea despărţirii. Tânjea să o ia în braţe şi s-o sărute. Ştia că fata îl iubea – şi el o iubea. Însă între ei se înălţa umbra misterioasei Athenais; şi chiar dacă el, invocând legea, şi-ar fi repudiat consoarta, destinul său nu s-ar fi putut uni cu cel al Vashtiei, a cărei credinţă creştină, mai dragă ei decât dragostea firească, îi interzicea să se căsătorească cu un bărbat care-şi repudiase soţia.

Spuse doar:

— Adio, dulce Vashti. Să ne vedem cu bine!

Încălecă pe cal şi, însoţit de Simon, se îndepărtă încet, oprindu-se la colţul străzii pentru a trimite un ultim semn de rămas-bun.

Ajunseră curând la poarta Gennath, unde era aşezat un grup de soldaţi. Simon era bine cunoscut, iar lucrul acesta era o garanţie îndestulătoare pentru a fi lăsat să treacă.

— Cine este însoţitorul tău? întrebă căpitanul gărzii.

— Un patriot la fel de bun ca şi mine, în felul său, veni răspunsul.

Cei doi, trecând de poartă, porniră în galop luminaţi de razele lunii. Sentimentul de libertate şi aerul proaspăt al nopţii umplură fiinţa lui Crispus de bucurie.

Era bine că Simon se afla alături de el. De două ori fură opriţi de grupuri de zeloţi, ce dădură înapoi când îl recunoscură pe cel supranumit „spaima romanilor”.

Crispus, cu toate că era recunoscător pentru protecţia lui Simon, nu se simţea dispus să vorbească cu el. Zelotul, la rândul său, era morocănos şi tăcut, aşa că cei doi, ciudată pereche, călăriră alături fără a scoate un singur cuvânt. Când orizontul fu străpuns de lumina slabă a dimineţii orientale, zăriră în depărtare turnurile cetăţii

Antipatris.

Ajunşi la o sută de metri de poartă, Simon îşi opri calul.

— Aici ne despărţim.

— Bine. Dar acum spune-mi, pentru ce acest gest de mărinimie din partea ta?

— Faptul că te-am adus aici este o dovadă că Simon cel Negru îşi poate ţine uneori promisiunea. Am jurat tatălui tău, Cestius, că te voi conduce în siguranţă la Antipatris. EI îţi va spune mai multe, adăugă zelotul, întorcându-se, gata să pornească.

— Prefer să aud detaliile acum, de la tine, spuse Crispus, începând să bănuiască adevărul.

— Ei bine, dacă asta vrei, ascultă. În noaptea care a urmat împrejmuirii Ierusalimului, un tinerel a fost zărit coborând zidul pe o frânghie. Am trimis un grup de zeloţi care l-a adus înapoi. Asupra lui am găsit o scrisoare, al cărei conţinut l-am păstrat pentru mine. În cea de-a şasea noapte a asediului, poate îţi aminteşti, situaţia noastră devenise disperată. M-am dus în tabăra romană şi am cerut să fiu prezentat lui Cestius. „Fiul tău este în viaţă”, i-am spus, „iar scrisoarea asta dovedeşte adevărul spuselor mele. Dacă însă nu-ţi retragi de îndată trupele, va muri.” A ameninţat că mă va spânzura pentru că am îndrăznit să vin la el cu un astfel de mesaj. „Cum vrei”, i-am spus, „dar să ştii un lucru, am lăsat în urmă ordinul ca, dacă nu mă voi întoarce în trei ore de la ieşirea mea din cetate, Crispus să fie adus pe metereze şi crucificat.”

Asta i-a dat de gândit. În cele din urmă, dragostea pentru fiul său a fost mai puternică decât sentimentul datoriei, i-am spus însă că nu te voi preda decât atunci când se va fi retras cu totul din Cezarea.

— Şi ţi-ai încălcat făgăduinţa. Tatăl meu ţi-a dat cuvântul că se va retrage, iar tu l-ai atacat în timp ce-o făcea.

— Nu, nu mi-am încălcat făgăduinţa. L-am avertizat pe Cestius că nu voi avea suficientă influenţă pentru a-i împiedica pe zeloţi să-i urmărească, în cazul în care s-ar retrage. „Să vină!”, au fost cuvintele lui. Ba chiar i-a surâs ideea, gândindu-se că o să ne treacă prin ascuţişul săbiei.

S-a convins însă că avea de-a face cu oameni care ştiau să lupte.

— Da, adăpostiţi înapoia stâncilor. Curajul vostru a dispărut odată ce aţi ajuns la loc deschis.

— Nu vreau să mai rămân aici. Zăresc soldaţi ieşind pe poarta cetăţii şi n-am chef să decorez cu capul meu meterezele din Antipatris. Mi-am ţinut făgăduiala faţă de Cestius, iar acum mă întorc. Ne vom întâlni din nou sub zidurile Ierusalimului.

Şi spunând acestea, Simon îşi întoarse calul şi porni în galop înapoi pe drumul pe care veniseră.

Privind spre cetate, Crispus zări un grup mic de pedestraşi, având în frunte un ofiţer călare, nimeni altul decât Terentius Rufus. Acesta se îndreptă spre el în galop, gata să ceară socoteală celor doi iudei pentru prezenţa lor acolo.

— Opreşte! strigă el strunindu-şi calul. Cine sunteţi?

Apoi, deodată, cu vocea schimbată, exclamă bucuros:

— Pe toţi zeii, este Crispus!

Mai apoi însă, redeveni grav.

— Îndepărtează-te de cetate, spuse el, ca să nu fii recunoscui de oamenii mei. Cinci mii de aurei sunt o ispită prea mare pentru firile acestea mercenare.

— Ce vrei să spui?

— S-a pus un preţ pe capul tău.

— Cum? Şi ce-am făcut ca să merit asta?

— Se spune că, pe când Cestius asedia Ierusalimul, i-ai trimis un mesaj prin care-l implorai să ridice asediul, ca să-ţi fie cruţată viaţa.

— Cine e nemernicul care a inventat o asemenea minciună?

— Să nu-ţi închipui că am crezut aşa ceva. Din nefericire, însă, această defăimare a ajuns la urechile lui Nero. În furia sa, Cezar a declarat că cei doi Cestius, tată şi fiu, se fac acuzaţi de trădare faţă de stat.

Buimăcit de aceste veşti, Crispus se uită la prietenul său fără să scoată niciun cuvânt.

— Ce s-a întâmplat cu tatăl meu? întrebă el, găsindu-şi vocea.

Tăcerea lui Rufus îi întări bănuiala. Crispus păli.

— Vorbeşte! spuse Crispus. Cum a murit?

— Ca un roman. S-a aruncat în vârful spadei.

Crispus rămase câteva clipe în tăcere. Se gândi cu amărăciune că, dacă n-ar fi scris acea scrisoare, Cestius ar fi fost acum în viaţă, cuceritor al Ierusalimului şi onorat de Roma, ca un al doilea Pompei, cu titlul de *Noster Hierosolymarius*.

— Nu intra în Antipatris, nici în vreo altă cetate în care eşti cunoscut, spuse Rufus. Oricine te-ar putea recunoaşte are dreptul să te ucidă. Pe străzile Cezareei s-au afişat tablete oferind cinci mii de aurei pentru capul lui Crispus.

— N-am nevoie să te mai întreb ce s-a întâmplat cu proprietăţile tatălui meu.

— Confiscate, răspunse Rufus laconic.

Faptul că într-o clipă pierduse totul – titlul de Secretar al Legatului Siriei, proprietăţile, până şi faptul că fusese condamnat la moarte, nu se putea compara cu gândul că nu avea să se mai întoarcă niciodată la Ierusalim în compania legiunilor ca să răzbune masacrul garnizoanelor romane.

Pierdută era şi speranţa de a avea cândva un regat. Sentinţa ce se dăduse cu privire la el era o dovadă a faptului că Nero n-avea să mai consimtă să-l recunoască urmaş al lui Polemo. Iar soţia sa, misterioasa Athenais? Oare avea să-i mai rămână credincioasă, aflând că nobilul roman cu care se căsătorise era acum un proscris?

— Cine se află acum la conducerea armatei?

— Bătrânul Flavius Vespasian, avându-l pe fiul său, Titus, ca ajutor. Titus, continuă Rufus strâmbându-se, egalul nostru odinioară. Acum ne va privi de sus pe amândoi. Poate că acum nobila Berenice îi va zâmbi, văzând ce persoană importantă a devenit.

— Berenice? A! spuse Crispus pe un ton ciudat. Desigur, a aflat despre dizgraţia în care mă aflu. Ce spune despre asta?

— Una dintre tabletele care te proscriu atârnă pe zidul palatului ei din Cezarea, lucru care mă face să cred că nu este prea mâhnită de căderea ta.

Crispus se întrebă dacă Vashti ar suporta şi ea ca o astfel de tabletă să atârne pe zidul casei ei.

— Trebuie să rămâi ascuns, îl sfătui Rufus, până când Nero se va lăsa convins să revoce acest decret nedrept; sau poate că libertatea îţi va veni din altă parte, căci, dacă zvonurile care circulă sunt adevărate, actualul cezar nu va întârzia să-şi piardă tronul – poate chiar viaţa – atât de dezgustător a devenit pentru toţi. În cazul acesta, toate decretele sale vor fi anulate de succesorul său şi poate că averea ţi se va înapoia. Numai că, unde te vei ascunde până atunci?

— Mă voi duce, răspunse Crispus cu mintea încă sub impresia evocată de umbra acelei cruci pe perete, mă voi duce la nişte oameni care mai degrabă ar îndura moartea decât să trădeze pe unul care le cere ajutorul. Mă voi duce la creştinii din Pella.

Capitolul 16

Ambiţia Berenicei

Trecuseră mai mult de doi ani şi jumătate de la dezastruoasa retragere a lui Cestius. În tot acest timp nicio legiune romană nu se apropiase de Ierusalim.

Vespasian, succesorul lui Cestius, îşi întorsese mai întâi armele împotriva Galileei, ale cărei cetăţi erau, aproape toate, într-o continuă stare de răzvrătire.

Din cauza situaţiei în care se aflau cetăţile galileene, cele mai multe zidite pe coline şi pe vârfuri aproape inaccesibile, campania se prelungise mai mult de un an.

Urmă mai apoi o perioadă lungă de inactivitate datorată câtorva revolte ce avuseseră loc la Roma. În decursul unui singur an, tronul cezarilor fusese ocupat de o serie de

generali ambiţioşi, Nero fiind succedat de Galba, Otho şi Vitellius.

Pe tot parcursul acestei crize politice, Vespasian fusese nevoit ca titlul său de comandant în Iudeea să-i fie recunoscut şi confirmat de fiecare nou cezar. Şi pentru că acest lucru cerea timp, generalul fusese nevoit să-şi amâne campania, situaţie care nu făcea altceva decât să lucreze în favoarea facţiunilor revoluţionare de la Ierusalim.

Armata romană ce trebuia să pornească împotriva cetăţii sfinte îşi stabilise o tabără uriaşă pe malul mării, la câteva mile nord de Cezarea şi acolo, în fiecare zi, cu o regularitate neobosită, luptătorii de fier ai Romei îşi executau manevrele şi exerciţiile datorită cărora deveniseră stăpânii lumii.

Aceste manevre atrăgeau mulţimi de curioşi din cetăţile învecinate. Devenise chiar un obicei pentru nobilii greci din Cezarea să-şi facă plimbarea de dimineaţă cu scopul de a fi martorii unui spectacol aproape la fel de impresionant ca şi întrecerile din Olimpia sau luptele în arenă.

Într-o dimineaţă însorită de iunie, în momentul în care legiunile îşi începuseră exerciţiile sub îndrumarea directă a lui Vespasian şi a fiului său, Titus, se văzu apropiindu-se un car măreţ care, mulţumită lictorilor, reuşi să se apropie mai mult decât era îngăduit vreunui spectator obişnuit. Persoana dinăuntru nu era altcineva decât frumoasa prinţesă Berenice, care venea pentru prima oară în tabără.

Îndată ce o zări, Titus se grăbi să-i iasă înainte. Privirea şi vocea lui trădau dragostea pe care o nutrea pentru fascinanta prinţesă care, la patruzeci de ani, mai păstra încă – la fel ca şi Cleopatra – graţia şi frumuseţea tinereţii.

— Prinţesă, astăzi pari tristă, spuse el după câteva momente de tăcere. La ce te gândeşti?

— Poate, răspunse ea cu un oftat ispititor, poate că mă gândesc la Crispus.

— De ce mă chinui cu numele unui rival mort?

— Este oare mort? spuse Berenice. Adevărat, nu s-a mai auzit nimic de el de la întâlnirea sa cu Terentius Rufus la Antipatris.

— Iar asta s-a întâmplat cu mai mult de doi ani în urmă.

Surghiunul pronunţat împotriva lui de Nero a fost revocat. Dacă ar fi în viaţă, de ce nu s-a arătat până acum? Nu mai are să se teamă de nimic.

— Poate că se teme să nu fie aşteptat de o soţie pe care n-o agreează, spuse Berenice cu un râs cristalin, aruncând o privire spre casa numită Beth-tamar care, aşezată pe o colină înaltă, se vedea foarte bine din tabără.

— Prinţesă, spuse Titus privind-o cu dragoste, dacă Crispus s-ar întoarce ar însemna pentru mine...

Berenice ridică un deget şi zâmbi seducător.

— Vai mie! Acum ai să-mi vorbeşti din nou de dragoste. Nu vom fi niciodată prieteni dacă stărui în asta. Lasă-mă să-i urmăresc pe romanii tăi. Mă interesează.

Aerul răsuna în acel moment de comenzile scurte, ascuţite ale tribunului, centurionului şi decurionului.

Soldaţii romani alergau, săreau, se luptau corp la corp, înotau, se luptau cu săbiile, aruncau *pilumul* [suliţa], pe scurt, făceau toate exerciţiile menite să le întărească trupul pentru a lupta mai bine.

Arcaşii cretani, potrivindu-şi ţintele, îşi demonstrau mortala abilitate de a trage la ţintă. Aruncătorii cu praştia din Baleare îşi descărcau proiectilele ca de plumb, ce şuierau la impactul cu aerul; un grup de soldaţi se străduia să care, într-un interval de timp limitat, o pânză mare umplută cu apă; un alt grup atacase o fortăreaţă de lemn pe care căutau s-o asedieze, apărătorii acesteia fiind tovarăşi de luptă la fel de abili.

— Ai putea spune că asişti la un adevărat război, spuse Berenice, fascinată de spectacolul la care asista.

— Într-atât încât soldaţii obişnuiesc să numească aceste exerciţii „lupte fără sânge”, spre deosebire de lupta reală, care pentru ei este „un exerciţiu însângerat”.

— Unde merg acei oameni? îl întrebă pe Titus, arătându-i o cohortă ce trecu pe lângă ei în marş.

— La Dora şi înapoi.

— Nu e prea mare efort?

— Asta crezi tu, prinţesă. Însă trebuie să ţii cont de faptul că fiecare soldat poartă cu el echipamentul obişnuit de luptă, adică tot felul de obiecte necesare şi merinde

pentru cincisprezece zile, cântărind laolaltă şaizeci de livre✶[27], în afară de arme, căci soldatul roman nu le vede ca pe nişte poveri, ci ca făcând parte din propria fiinţă. Încărcaţi astfel, aceşti oameni sunt nevoiţi să mărşăluiască sub soarele dogoritor până la Dora şi înapoi, călătoria însumând douăzeci de mile – şi trebuie s-o facă în cinci ore.

— Şi ce s-ar întâmpla dacă le-ar lua mai mult de cinci ore?

— Terentius Rufus, care merge călare înaintea lor, o să aibă grijă să nu se întâmple aşa ceva.

— Şi dacă vor da greş?

— Vor fi pedepsiţi.

— Şi ce pedeapsă vor primi?

— Depinde. Cohorta pe care ai văzut-o, după cum arată şi purtarea acvilei, este Cohorta întâi a legiunii. Ar putea pierde purtarea acvilei şi să ocupe poziţia a doua; sau ar putea mânca pâine de orz în loc de pâine de grâu; sau ar putea fi scoşi afară din corturi şi siliţi să doarmă sub cerul liber, la o anumită distanţă de tabără.

— Cât de des fac soldaţii aceste exerciţii?

— În fiecare zi a anului.

— Chiar dacă soldatul ştie cu precizie ce are de făcut?

— Desigur, va continua să facă acelaşi lucru. Chiar dacă cineva a petrecut patruzeci de ani în armată, nu va fi scutit de exerciţiile zilnice. Şi ia aminte la ce-ţi spun: fiecare armă pe care o folosesc ei acum, fiecare coif, platoşă şi scut, cântăresc de două ori mai mult decât cele folosite pe câmpul de luptă.

Berenice îl privi cu ochii lărgiţi de uimire.

— Înseamnă că o luptă adevărată ar trebui să fie mai uşoară decât aceste exerciţii zilnice!

Titus râse.

— Soldaţii preferă lupta adevărată, spuse el.

Berenice rămasă tăcută un timp îndelungat. Titus îşi dădu seama din expresia gânditoare ce se aşternuse pe chipul ei, că era frământată de gânduri foarte importante.

— Mă gândeam, spuse ea ca răspuns la întrebarea lui, mă gândeam la tot ce aş putea săvârşi cu ajutorul acestor

---

[27]✶ Aproximativ 27 kg (n.tr.).

soldaţi, dacă ar fi ai mei.

— Şi ce ai face cu ei, prinţesă? întrebă Titus cu un zâmbet.

În loc să răspundă direct, Berenice îi puse o întrebare.

— Tatăl tău, Vespasian, nu este oare un general iscusit?

— Nimeni nu-l întrece în arta războiului; şi nu spun doar eu asta, ci şi alţii.

— Şi este îndrăgit de toate legiunile, de aproape şi de departe?

— „Îndrăgit” este un cuvânt prea slab pentru a exprima influenţa pe care o are asupra lor.

— Să-i lipsească oare ambiţia?

— Ambiţia piere atunci când ai şaizeci de ani.

— Însă fiul său, Titus, este ambiţios şi, având mare influenţă asupra părintelui său, ar trebui să-l îmboldească.

— Prinţesă, spuse Titus încurcat, ce vrei să spui cu asta?

— Mă gândesc, spuse Berenice cu ochii pe jumătate închişi, aruncându-i printre genele-i negre o privire pătrunzătoare, mă gândesc cât de regretabil este faptul că marele Vespasian slujeşte cezarul, când el însuşi ar putea fi cezar. Împăratul de acum, Vitellius, n-are drept de moştenitor la tronul imperial; a fost şi el un general ambiţios, care şi-a câştigat prin luptă dreptul la mantia regală. De ce n-ar face şi Vespasian la fel?

Era o sugestie uluitoare, care aproape că-i tăie respiraţia lui Titus. Aruncă o privire speriată către bărbatul ce mâna carul Berenicei, temându-se că acesta auzise remarcile femeii, în ciuda faptului că fuseseră rostite cu voce înceată.

— Când Titus se va putea numi fiu al lui Cezar, şopti ea, atunci Berenice îşi va pleca urechea la cuvintele sale de dragoste. Însă nu până atunci. Du-te – adăugă ea, făcând cu mâna un gest poruncitor – şi chibzuieşte la aceste cuvinte!

Rămasă singură, prinţesa se rezemă pe pernele de mătase ale carului, lăsându-se pradă unei plăcute visări.

— Ideea este nouă, îl sperie, murmură ea cu un uşor zâmbet de dispreţ. Dar se va obişnui cu ea. Am sădit-o în

mintea lui; va încolţi şi va da rod.

Dând dovadă de multă îndrăzneală şi originalitate în felul de a-şi ticlui planurile, Berenice se implica în tot felul de urzeli politice pe care Agripa, fratele ei, le declara cu neputinţă de realizat. Totuşi, lăsate pe mâna ei, acestea cunoşteau un succes răsunător. Oare avea să reuşească în această aventură, cea mai îndrăzneaţă dintre toate? Şi pentru ce nu? Toate lucrurile sunt cu putinţă pentru cei bravi, şi pentru ce oare bravul Vespasian, idolul legiunilor, n-ar fi fost preferat de oameni în locul şovăielnicului Vitellius, ale cărui prostii slăbeau zilnic loialitatea popoarelor?

Obstacolul principal era însuşi onestul Vespasian; acesta putea refuza să asculte de vocea lui Titus, stricându-i astfel planurile. Dacă totul ar fi mers aşa cum plănuise, atunci ce glorie o aştepta!

Chiar şi acum îşi simţea inima plină de mândrie gândindu-se că era, într-un fel, stăpâna tuturor legiunilor pe care le cuprindea acum cu ochii. Da, era cu putinţă ca romanii să cucerească Ierusalimul; dar să-l distrugă – niciodată! Mulţumită influenţei pe care o avea asupra lui Titus, cetatea sfântă nu va deveni niciodată o ruină, iar Templul va fi cruţat de foc. Ea era noua împărăteasă Estera, a cărei menire era să salveze naţiunea iudaică de la distrugere şi, dacă Titus urma a reuşi în cele ce-i propusese, să devină împărăteasă a lumii, mamă a unui neam de cezar, cu toţii discipoli ai credinţei iudaice!

Iar dacă cezarul ar fi fost un urmaş al lui Moise, atunci convertirea întregii lumi era asigurată.

În mijlocul acestei reverii strălucite, auzi lângă ea un pas uşor. Întoarse capul şi-l zări pe Crispus!

Tresări violent şi pe bună dreptate. Îl crezuse mort, sau măcar la câteva sute de mile depărtare. Crispus, privind-o cu atenţie, crezu că deosebeşte pe chipul ei o expresie de spaimă; în orice caz, o expresie foarte diferită de privirea blândă şi afectuoasă pe care o avusese atunci când îl rugase, în pretorium, s-o lase să rămână şi să moară alături de el.

— Te-am speriat, prinţesă.

— Cum altfel? Eşti ca unul care s-a întors din morţi, spuse ea cu un uşor zâmbet.

— Iar morţii nu sunt întotdeauna vizitatori bineveniţi.

Rămaseră câteva clipe în tăcere. Amândoi păreau a se gândi la ceva anume.

— Ce faci aici? întrebă ea.

— Te-ar surprinde, prinţesă, dacă aş spune că îmi caut soţia?

— Soţia? repetă Berenice, iar în ochii ei se văzu o umbră de teamă. Cel puţin, aşa i se păru lui Crispus. Soţia ta?

— Poate nu ştiai că sunt căsătorit?

— Cum era să ştiu, dacă păstrezi cu atâta grijă un astfel de secret? Care este numele ei?

— Nu ştii?

— De unde să ştiu eu? răspune Berenice cu o uşoară nerăbdare în voce.

— Nu-ţi pot spune numele, deoarece nu-l ştiu nici eu, iar răspunsul lui Crispus păru s-o uşureze pe Berenice. N-am văzut niciodată chipul ei.

— Îmi spui lucruri ciudate, spuse Berenice râzând. Te rog, nobile Crispus, vorbeşte-mi clar.

— Asta am de gând să fac.

Îşi încrucişă braţele şi se rezemă de marginea carului. O privi direct în ochi, iar Berenice păru fascinată de privirea sa. Crispus începu să depene povestea căsătoriei sale.

— Şi din moment ce aici am întâlnit-o pentru prima oară pe Athenais, spuse el aruncând o privire spre Beth-tamar, este firesc să mă întorc aici, în speranţa că o voi regăsi.

— Şi nu ştii cine este această Athenais?

— Nu. După cum ai aflat, poate, regele Polemo a murit subit, anul trecut; şi, din nefericire pentru mine, a murit fără a fi dezvăluit cuiva secretul. Însă cei trei ani au trecut, iar acum Athenais se poate face cunoscută trimiţându-mi inelul.

— Şi dacă va alege să nu se facă cunoscută, s-ar putea să nu ştii niciodată cu cine te-ai căsătorit.

— Aşa este.

— Mă tem, spuse Berenice clătinând din cap cu gravitate, că misterioasa ta mireasă va prefera să rămână

ascunsă.

— De ce ar face-o? N-a fost constrânsă la această căsătorie. M-a acceptat ca soţ de bunăvoie.

Adevărat, însă gândeşte-te că acum nu mai eşti măreţul Crispus din visele ei. Se căsătorise cu tine sperând că îţi va sta alături pe tronul Pontului, iar acum, speranţa năruindu-se, Pontul a fost anexat imperiului.

— Părerea ta, prinţesă, este deci că o femeie ţine la soţul ei doar pentru foloasele materiale pe care i le oferă. Şi dacă, din nefericire, el va pierde aceste avantaje, femeia are dreptul să-l dea la o parte?

— O femeie n-ar spune niciodată asta, zâmbi Berenice. Dar este posibil s-o pună în practică. Răspunde-mi, totuşi. Dacă norocul îţi va aduce în faţă femeia pe care o cauţi, ai ţine-o lângă tine împotriva voinţei ei? Dacă dorinţa ei ar fi divorţul, nu i l-ai oferi?

Crispus clătină din cap cu gravitate.

— Nu se poate despărţi de mine, nici eu de ea, căci un creştin nu poate fi despărţit de soţia lui decât prin moarte.

O veste atât de neaşteptată o ului pe Berenice. Nici dacă i-ar fi spus că e bolnav de lepră, n-ar fi fost atât de îngrozită.

— *Tu, creştin!* exclamă ea cu glasul întretăiat.

— Dispreţuieşti profund acest nume, ştiu. Aşa simţeam şi eu odinioară. Vreau să mă asculţi...

Berenice îl opri cu un gest poruncitor.

— Destul mi-a ţinut lecţii Pavel din Tars, pe când se afla în lanţuri; dacă el n-a reuşit să mă convingă, cu atât mai puţin tu. Pleacă! exclamă ea, făcându-i cu mâna un semn dispreţuitor, ca şi când ar fi fost un sclav, sau o altă creatură inferioară.

— Nu, aşteaptă! Am să-ţi mai pun o singură întrebare, continuă ea cu un aer neliniştit, ce nu scăpă privirii lui Crispus. Acum, când eşti creştin, ce părere ai despre Templul cel Sfânt?

— Ca pe un obstacol în calea înaintării creştinismului, răspunse el. Apoi, întorcându-se şi îndepărtându-se liniştit, murmură cu tristeţe: „Veni, vidi, *non* vici.”

Berenice îl urmări cu privirea. Simţi cum inima îi este

cuprinsă de teamă.

— Este creştin, murmură ea. Şi urăşte Templul! Cât de uşor i-ar fi să se alăture legiunilor în marşul spre Ierusalim. Iar apoi, odată aflat acolo, nimic nu-l va împiedica să arunce o torţa aprinsă pe ferestrele Templului. Dacă asta urmăreşte, voi avea eu grijă să-i stric planurile. Nu i se va îngădui să ia parte la asediul cetăţii. Titus îl va împiedica să se alăture legiunilor. Nu trebuie să spun decât un cuvânt şi Vespasian îl va alunga din Palestina.

Între timp, Crispus, bănuind care sunt intenţiile Berenicei faţă de el şi grăbindu-se să le preîntâmpine, se îndreptă spre ţărm ca să-l caute pe Vespasian. Acesta nutrise întotdeauna faţă de el o vie afecţiune.

Îl găsi pe general luând parte la exerciţii alături de soldaţii de rând. Acest obicei îl făcuse atât de popular printre soldaţi.

Bine legat, înalt, cu obrajii rumeni, semăna mai degrabă cu un bătrân fermier decât cu un luptător. Îl primi călduros pe Crispus şi-l întrebă unde se ascunsese o vreme atât de îndelungată, o întrebare pe care Berenice nu se gândise să i-o pună. Crispus îi povesti cum, după ce fusese proscris, se refugiase la Pella, alături de creştini, apoi la Antiohia; cum creştinii îl trimiseseră pe furiş de la o comunitate la alta, ori de câte ori simţeau pe urmele lui trimişii lui Nero; cum, în sfârşit, convins de faptul că această credinţă era cea adevărată, se alăturase el însuşi grupării.

— Şi iată cum s-a stricat un bun soldat! mârâi Vespasian. Vărul meu, Flavius Clemens, este creştin. Un om excelent odinioară... Acum însă... nu-l mai interesează problemele statului sau ale armatei. Lumea asta nu mai înseamnă nimic pentru el. Femeie, nu bărbat! Molatec, fără pic de viaţă în el.

— Nu văd pentru ce un creştin n-ar fi, în acelaşi timp şi un bun soldat. Ca dovadă, am venit ca să-ţi cer un loc în armata ce va fi trimisă împotriva Ierusalimului. Nu mă interesează ce post îmi vei da, sunt gata să-l iau chiar pe cel mai umil, atâta vreme cât mă voi afla în primele rânduri ale luptei.

— Bravo! Aşa se vorbeşte! exclamă încântat Vespasian.

Un loc în armată? Îl vei avea. Am un post care te aşteaptă. Prima cohortă a celei de-a douăsprezecea legiuni şi-a pierdut tribunul.

— A murit? întrebă Crispus.

— Mort? Nicidecum! Degradat! Primise bastonul abia de câteva zile. Ieri a venit la mine mirosind a parfum. Pe toţi zeii! Se cuvine oare ca un soldat să se parfumeze în asemenea hal? „Aş fi preferat să miroşi a usturoi!” i-am strigat. „Întoarce-te în rând!” Tu vei conduce cohorta. Ai auzit de legiunea a douăsprezecea, nu? Una dintre cele care au dat bir cu fugiţii la Beth-horon. Ard de dorinţa de a-şi îndrepta greşeala. Tu le vei arăta cum s-o facă. Accepţi postul? Bine! Vino cu mine ca să-l prezint legiunii pe noul ei tribun.

Pe când mergeau de-a lungul ţărmului, zăriră doi bărbaţi îndreptându-se încet către ei. Unul dintre ei era soldat, purtând la încheietura mâinii o brăţară de care era ataşat un lanţ, lung de doi coţi, celălalt capăt fiind prins în jurul încheieturii unui personaj cu o înfăţişare distinsă. Era un captiv iudeu şi păzitorul său, roman.

Prizonierul îl salută pe Vespasian; şi, ca şi când ar fi fost o mai veche cunoştinţă, îi adresă lui Crispus un salut prietenesc.

Crispus îl privi atent, apoi, recunoscându-l, se apropie de el şi îi mulţumi călduros. Omul nu era nimeni altul decât Josephus, acela care îi salvase viaţa, ducându-se să-i ceară corpul de la Eleazar.

După ce Josephus trecu mai departe, Vespasian remarcă:

— Dintre toţi rebelii care au luptat împotriva noastră în Galileea, acest om a fost cel mai viteaz. Când a fost luat prizonier, mi-a fost foarte greu să-i împiedic pe soldaţii noştri să-l omoare.

— Îl credeam mai curând un om de litere decât un războinic.

— Se descurcă bine şi cu pana şi cu sabia; şi s-a dovedit că are chiar daruri profetice.

Crispus fu surprins să audă această din urmă remarcă.

— Şi ce profeţie a făcut?

— Ei bine, iată. Cu toate că a luptat vitejeşte în apărarea cetăţii Iotapata, i-a avertizat pe locuitorii de aici că cetatea va fi cucerită în a patruzeci şi şaptea zi a asediului. Aşa s-a şi întâmplat. O! continuă el ca răspuns la privirea sceptică a lui Crispus. Ştiu că acesta este adevărul. Am făcut cercetări printre prizonieri şi toţi au mărturisit că încă de la început Josephus a prevestit că Iotapata va fi cucerită în cea de-a patruzeci şi şaptea zi.

Ceea ce pentru Vespasian era o adevărată minune, pe Crispus nu-l uimea atât de mult. Dacă Josephus, după cum era probabil, îşi propusese în taină să se predea romanilor, nu-i fusese greu să prelungească apărarea unei cetăţi fortificate până în cea de a patruzeci şi şaptea zi. Renumele de profet pe care-l dobândise cu această ocazie urma să-i fie de folos pe lângă generalul roman; de fapt, chiar îi fusese de ajutor. Cu toate că îi purta recunoştinţă pentru faptul că-i salvase viaţa, Crispus îşi spuse că Josephus era un personaj oarecum enigmatic.

Aruncându-şi privirea de-a lungul ţărmului, Crispus îl văzu pe „profet” oprit lângă carul Berenicei, vorbind cu aceasta şi cu Titus. După felul în care îşi apropiaseră capetele, se putea spune că discuţia pe care o purtau era foarte importantă.

Crispus află, nu după mult timp, despre ce vorbiseră aceste trei personaje.

Capitolul 17

Numirea unui împărat

Lui Crispus i se făcu marea cinste de a cina în acea seară în cortul lui Vespasian, în compania selectă a tribunilor, printre care se număra şi Terentius Rufus.

Titus era şi el prezent. Poziţia sa de comandant secund, adăugată la gloria pe care şi-o câştigase în campania din Galileea, îl făcea să adopte faţă de foştii săi prieteni un aer trufaş. Însă Crispus dobândise acel har creştinesc al umilinţei, iar semeţia lui Titus, pe care ar fi detestat-o înainte, acum nu făcea altceva decât să-l amuze.

Să nu-l nedreptăţim, totuşi. Deşi Berenice îl rugase stăruitor să-l convingă pe Vespasian să-l excludă pe Crispus din armata ce urma să pornească împotriva Ierusalimului, Titus refuzase să facă un gest atât de meschin. „Dacă romanul Crispus vrea să facă pe soldatul, eu nu sunt omul care să-l împiedice”, spusese el, un răspuns ce o ofensase profund pe mândra prinţesă, care înţelese că Titus nu este ca lutul în mâna ei, precum îşi închipuise.

Cina oferită de Vespasian oaspeţilor săi era simplă, pe gustul generalului. Bărbaţii se aşezară la masă.

— Nu pot suferi obiceiul acesta efeminat de a sta tolănit la masă, spuse el.

După cum era de aşteptat, discutară despre război, iar Crispus, care nu ştia prea multe lucruri despre situaţia din ultima vreme a cetăţii Ierusalim, căută să primească informaţii de la Vespasian.

— Pe bună dreptate se spune că zeii lovesc mai întâi cu nebunie pe cei pe care vor să-i nimicească. Ascultaţi ce se întâmplă la Ierusalim, zise Vespasian. Simon din Gerasa, nemulţumit de faptul căserviciile sale au fost trecute cu vederea de către membrii Sanhedrinului, în timp ce lui Eleazar i s-a încredinţat conducerea unei provincii, a părăsit Ierusalimul; şi-a format o mică armată şi s-a apucat iar de tâlhărie. În perioada în care Eleazar se afla la postul său de guvernator al Idumeei, un zelos ambiţios a profitat de ocazie şi s-a făcut stăpân pe Templu; noul căpitan se numeşte tot Eleazar. Între timp, zelotul acela fioros pe care l-am învins în Galileea, Ioan din Giscala, a fugit la Ierusalim unde, devenit puternic, se poartă ca un tiran, condamnându-i la moarte pe cei bogaţi pentru a pune mâna pe averile lor. Marele-preot Matthias, din dorinţa de a elibera poporul de sub jugul tiranului, l-a chemat în ajutor pe Simon, care însă nu l-a putut alunga pe Ioan.

Acum cetatea geme sub tirania celor trei grupări. Simon domneşte în Sion, având ca reşedinţă turnul din Phasael; Ioan stăpâneşte asupra părţii de jos a cetăţii şi asupra curţilor exterioare ale Templului; Eleazar păzeşte cu gelozie sanctuarul. Aceşti trei zeloţi, fiecare râvnind să aibă suveranitate, poartă un necontenit război între ei.

Titus ar vrea să pornim de îndată la Ierusalim, dar la ce bun? Ei ne fac foarte bine treaba. La vederea noastră, certurile dintre ei ar înceta; şi-ar uni forţele împotriva duşmanului comun. Nu, lasă-i să-şi poarte războiul fratricid până când două dintre grupări sunt eliminate. Noi ne vom ocupa mai apoi de cea rămasă.

— O politică excelentă! comentă Rufus.

Crispus, sub influenţa spiritului creştin, văzu în această stare în care se afla cetatea o manifestare a pedepsei divine. Poporul care strigase: „Nu-L vrem pe acest om! Dă-ni-l pe Baraba!” acum se afla sub jugul unor criminali, de teapa acelui Baraba pe care-l doriseră.

Rufus veni şi el cu veşti despre starea degradată în care ajunsese Israelul.

— Şi ca să nu mai aibă mereu un spin în coastă care să-i mustre pentru nelegiurile înfăptuite, zeloţii lui Eleazar l-au dat afară din slujbă pe marele-preot, Matthias. Au adus registrele preoţeşti şi au încălcat legea iudaică trăgând la sorţi pentru această slujbă. Sorţul a căzut pe un preot necunoscut pe nume Phannias, un ţăranoi atât de ignorant, încât nu ştia nici măcar ce înseamnă slujba de mare-preot. L-au adus din satul său, l-au înveşmântat cu hainele marelui-preot, i-au spus ce trebuie să facă şi s-au amuzat de minune de gafele pe care sărmanul om le făcea.

Iată din nou, deci, pedeapsa divină! Slujba de mare-preot, al cărui reprezentant îşi bătuse joc de Isus la crucificare, ajunsese de râsul şi batjocura tuturor.

Spre marea-i mirare, Crispus mai află că Vespasian, la sfârşitul zilei, pentru a se distrage de la preocupările zilnice, asculta discursurile lui Josephus despre istoria şi filozofia iudaică. Îl chemă şi de această dată. Astfel că, îndată ce isprăviră de luat masa, trimise un centurion să aducă prizonierul.

Acesta sosi, înlănţuit, ca şi mai înainte, de braţul paznicului său. Înaintă cu o atitudine pe care se silea s-o facă solemnă şi demnă, însă care, în ochii lui Crispus, era doar trufaşă şi încrezută. Hotărât lucru, sub atitudinea aceasta de importanţă, Crispus deosebi un caracter servil şi linguşitor, care-i provocă scârbă.

— Am trimis după tine, începu Vespasian, pentru ca să ne vorbeşti despre trecutul şi legile poporului tău.

— Nobile Vespasian, faci o mare cinste cărţilor noastre sfinte în dorinţa de a te instrui din ele. Dar în seara asta vreau să-ţi vorbesc nu despre trecut, ci despre viitor.

— Despre care nu ştie nici el mai multe decât noi, îi şopti Rufus lui Crispus.

— Generale, atunci când Atotputernicul a creat cele şaptezeci de neamuri de pe pământ, a dat fiecăruia un dar deosebit; romanilor le-a dat suveranitatea în război, grecilor, supremaţia în artă; egiptenilor, înţelepciune, iar evreilor, puterea de a profeţi. Uneori nouă ne-a fost dat să privim în viitor, iar acest dar ne-a fost dat numai nouă. N-am dovedit oare acest lucru atunci când am prezis că Iotapata va fi cucerită în ziua a patruzeci şi şaptea a asediului? Şi acum vreau să ridic iarăşi vălul ce ascunde viitorul. Dumnezeul părinţilor mei mi-a dezvăluit marele eveniment care se va împlini.

Înaintă un pas, trăgându-şi paznicul după el; şi, căzând pe genunchi înaintea lui Vespasian, atinse pământul cu fruntea, spunând, în timp ce făcea această plecăciune orientală:

— Salut ţie, cel care vei fi Cezar!

Vespasian se dădu înapoi de parcă i s-ar fi deschis o prăpastie în faţă. Uimirea lui fu atât de sinceră, încât se putea limpede vedea că această idee de trădare era cu totul nouă pentru el.

Crispus şi ceilalţi ofiţeri fură aproape la fel de uimiţi ca şi Vespasian. Titus părea a fi singurul care nu fusese luat prin surprindere. S-ar fi spus că se aştepta la aşa ceva; rămăsese aşezat, studiind cu mare atenţie chipul tatălui său.

Crispus nu se putu împiedica să bănuiască faptul că

prevestirea lui Josephus nu era una spontană, ci o înscenare premeditată, pregătită de mintea ingenioasă a Berenicei şi sprijinită de ambiţiosul Titus.

Liniştea profundă ce se aşternuse fu sfâşiată de vocea lui Vespasian, care vorbi cu mare indignare.

— Nu vreau să aud aşa ceva! Tu vorbeşti despre trădare împotriva împăratului nostru.

Chipul lui Titus se întunecă.

— Dacă trădare înseamnă a rosti voia lui Dumnezeu, atunci da, vorbesc despre trădare, spuse Josephus.

— Linişte! Eu şi legiunile mele am jurat să susţinem tronul lui Vitellius.

— Soldaţii au depus cu mare şovăială acest jurământ, remarcă Titus, şi se căiesc pentru asta. Nemulţumirea lor sporeşte pe zi ce trece.

— Nemulţumirea lor n-o să mă abată de pe calea datoriei.

— Nu căuta, spuse Josephus, să te împotriveşti destinului. Vei fi cezar, fie că vrei, fie că nu vrei. Căci aşa scrie în scripturile noastre sacre – acela ce se ridică din Iudeea va domni peste lumea întreagă✶[28].

Cu toată recunoştinţa pe care i-o datora lui Josephus, Crispus nu-şi putu ascunde dispreţul auzind această pervertire uimitoare a profeţiei mesianice, o pervertire ce dovedea slugărnicia acestui preot fariseu. O asemenea interpretare a prezicerii profetului Isaia era, pentru mintea iudeului, o adevărată blasfemie. Dacă Josephus s-ar fi aflat printre cei de un neam cu el, ar fi fost făcut bucăţele.

În situaţia de faţă, însă, era la adăpost de o astfel de soartă. Şi ce importanţă avea că el însuşi nu credea în cuvintele pe care le spusese, atâta vreme cât ele îşi vor atinge scopul?

— Ridică-te, spuse cu asprime Vespasian, adresându-se bărbatului ce stătuse în tot acest timp în genunchi.

Prizonierul se ridică. Vespasian, întorcându-se spre ofiţerii săi, întrebă cu ton de glumă:

— Cum să-l pedepsesc pe acest ticălos pentru

---

[28]✶ Josephus aplică profeţiile mesianice la Vespasian! Josephus, Istoria războiului, VI, 5, 4.

îndrăzneala de a mă îndemna la trădare?

Îi răspunse Rufus:

— Dă-i libertatea în ziua când vei deveni cezar. Şi dacă nu...

Vespasian se lovi zgomotos peste pulpe, râzând din toată inima.

— Pe Castor, o sentinţă dreaptă! Aşa va fi, după cum spui.

Un observator atent ar fi putut deosebi în expresia „profetului” o anumită nelinişte, ce dovedea că nu era prea sigur de împlinirea cuvintelor sale.

— Retrage-te, spuse Vespasian, a cărui dorinţă de a învăţa despre istoria evreilor pierise. E de ajuns pentru seara asta.

Josephus plecă. Însă când Titus începu să facă unele comentarii despre prevestirea lui, Vespasian îi porunci cu un aer atât de aspru să nu mai continue, încât Titus se văzu nevoit să renunţe la subiect. Iar când, mai târziu, un centurion sosi pentru a i se spune care era cuvântul de ordine pentru noapte, Vespasian scrise pe *tessera* cuvântul „FIDELITAS”.

Tronul cezarului!

În ciuda protestelor lui Vespasian, proteste izvorâte în acel moment din inimă, în doar câteva zile grăuntele semănat în mintea lui de Josephus începu să încolţească.

Vrăjit parcă de această nouă şi fermecătoare ambiţie, generalul deveni irascibil, neliniştit, tulburat. Nu mai luă parte la exerciţiile zilnice, ci începu să facă plimbări lungi, în pădurile din jur. Adâncit în gânduri, adesea privea în gol când cineva i se adresa; trebuia să i se repete o frază de două sau de trei ori ca s-o înţeleagă. Uneori era auzit murmurând „nu voi face aşa ceva”, iar ofiţerii săi priveau unul la altul, ştiind foarte bine despre ce vorbeşte.

Într-o dimineaţă, dornic să scape de sub influenţa acestor gânduri supărătoare, încălecă pe cal şi călări de-a lungul ţărmului până ajunse la punctul în care muntele Carmel se întâlnea cu marea. În acest sălbatic galop fu însoţit de ofiţerii săi, printre ei numărânduse Crispus şi Rufus.

Ajuns la poalele muntelui, Vespasian, fie dornic să cerceteze zona din jur, fie împins de dorinţa de a-şi dovedi agilitatea, hotărî să urce povârnişul muntelui. Descălecară cu toţii şi-şi începură urcuşul pe drumeagul stâncos ce se strecura printre pini, stejari şi măslini, ajungând la locul unde „creştetul înmiresmat al Carmelului îmbălsămează cerul”.

Panorama glorioasă ce li se deschise şi albastrul adânc al apelor mării le răsplătiră efortul. Ofiţerii îi arătară lui Crispus unde se aflau fortăreţele Galileii, Giscala, Tabor şi Iotapata, pe care le cuceriseră în campania ce avusese loc cu un an în urmă.

Urmându-l îndeaproape pe Vespasian şi cotind după un colţ de stâncă, bărbaţii dădură ochii cu un personaj înalt, înveşmântat cu o mantie albă. Cu mâinile încrucişate la piept, bărbatul privea liniştit şi gânditor apele mării. Hotărât lucru, omul era preot. Lângă el se afla un băiat ce ţinea în mâini o *acerra*, un vas cu tămâie. În apropiere se afla un altar zidit din pietre puse una peste alta, pe care erau aşezate câteva vreascuri de lemn de cedru.

Bărbatul nu-i era tocmai străin lui Crispus; îl mai văzuse, sau cel puţin îl zărise în trecere, cu o seară înainte, în timp ce vorbea cu Titus într-un loc singuratic, la distanţă de tabără. Crispus îi descoperise fără voia lui, iar Titus păruse a fi deranjat de faptul că fusese găsit în tovărăşia acestui preot, cu toate că n-ar fi avut niciun motiv.

Auzind zgomot de paşi, preotul se întoarse şi-i văzu pe bărbaţii înarmaţi.

— Cine eşti? îl întrebă pe Vespasian, aflat în fruntea micului grup.

— Sunt Flavius Vespasian.

— Nu-mi spune nimic acest nume.

— Iată ce faimă am, zâmbi Vespasian. După toate victoriile pe care le-am avut în provincia Galileea, am rămas tot un necunoscut!

— Ai picat de pe lună? întrebă Rufus. Nu se poate să nu fi auzit numele marelui Vespasian.

— M-am mulţumit cu grota mea, spuse preotul arătându-le cu degetul o peşteră săpată în stâncă, şi cu

acest altar. Nu cobor de aici, de pe Carmel. Crispus, amintindu-şi unde îl văzuse, se întrebă ce urmărea prin aceste cuvinte, însă nu spuse nimic.

— Nu ştiu ce se întâmplă în lume. Dacă eşti un om important, fie ca zeii să te înveţe cum să-ţi foloseşti puterea.

— Cărui zeu îi este ridicat acest altar? întrebă Vespasian.

— Zeului Carmelului, stăpânul acestui munte.

— Şi acest zeu nu are un chip, un templu?

— Nici una, nici alta. Altarul este zidit din douăsprezece pietre, aşa cum îl vrea el. Aşa i s-au închinat oamenii încă din vremurile străvechi.

— Văd că erai pe cale să arzi tămâie zeului tău. Ne vom închina şi noi. Adu această jertfă şi în numele nostru.

Şi, în semn de devoţiune faţă de zeitatea invocată, Vespasian îşi scoase coiful, gest pe care îl imitară şi ceilalţi cu excepţia lui Crispus, care se feri să la parte la o ceremonie ce nu se potrivea cu noile sale convingeri creştine.

Rufus, observând că preotul nu avea, se pare, uneltele necesare aprinderii focului, îşi oferi propria bucată de cremene. Preotul însă îl refuză.

— Ritualurile noastre interzic o astfel de metodă, spuse el. Lemnul nu trebuie să fie aprins în felul nostru, obişnuit, ci de focul curat venit din cer.

Şi spunând acestea, scoase un ciob gros de sticlă, cu ajutorul căruia încercă să concentreze razele soarelui asupra vreascurilor din lemn de cedru.

Crispus, a cărui învăţătură creştină dobândită printre fraţii de credinţă din Tars şi Efes conţinuse şi studiul Septuagintei, murmură pentru sine:

— Muntele Carmel? Altar din douăsprezece pietre? Foc din ceruri? Ai zice că acest presupus preot al Carmelului nu e altcineva decât Ilie în veşminte păgâne!

Nu trecu mult timp până când lemnul începu să fumege, aprinzându-se mai apoi. Ceremonialul de aprindere a focului fusese unul obişnuit pentru acele vremuri, însă lui Vespasian, care nu mai participase la unul asemănător, îi

păru un adevărat miracol.

Băiatul îi întinse preotului cutia cu tămâie, iar acesta luă câteva boabe, aruncându-le pe foc.

În timp ce mireasma tărnâii arse se înălţa în aer, preotul începu să rostească cu glasul cântat un soi de descântec ce avu un efect straniu asupra urechilor romanilor. Cuvintele descântecului erau rostite în grai fenician, limbă pe care romanii n-o înţelegeau.

— De unde ştim că acest om nu aruncă blesteme asupra noastră? mormăi Rufus.

La intervale regulate, preotul continua să arunce tămâie proaspătă pe altar. Cum putea zeul Carmelului să primească o astfel de jertfă, al cărei foc abia pâlpâia şi îi umplea de fum pe cei din jur? O astfel de jertfă era întotdeauna de rău augur.

Deodată însă, se petrecu ceva ciudat.

O limbă de foc ţâşni cu putere şi rămase astfel deasupra altarului preţ de câteva clipe.

Preotul se întoarse şi privi cu mare atenţie la Vespasian, ca şi când generalul prezenta de acum un interes ciudat.

— Vespasian, dacă acesta ţi-e numele, trebuie să ştii că oricare ţi-ar fi planurile – poate să adaugi camere casei tale, să-ţi sporeşti averea sau să-ţi măreşti numărul de sclavi – ursitorii pregătesc pentru tine un tron strălucit, un teritoriu măreţ, o mulţime de supuşi✶[29].

Ofiţerii romani, închipuindu-şi ce trecea prin mintea generalului lor în acele momente, se uitară cu înţeles unul la celălalt.

— Care este numele tău? întrebă Vespasian.

— Numele pe care o să-l porţi tu, Basilides.

Acest nume înseamnă, tălmăcit, „rege”. De aceea, Vespasian rămase uimit să constate că acest văzător fenician îi prevestea acelaşi destÎn pe care i-l prezisese şi Josephus. Desigur, nu era cu putinţă ca aceşti doi oameni, preotul iudeu şi cel fenician, să se fi” întâlnit vreodată. Să fi fost adevărată prevestirea lor?

Pe drumul lung de întoarcere în tabăra romană, Crispus avu destul timp ca să frământe în minte detaliile scenei la

[29]✶ Tacit, *Istorii*, II, 78

care asistase. El nu văzuse în cele întâmplate mâna zeilor, ci mai degrabă şiretlicul unui om. Iar acest om nu era altul decât Titus, care se folosea de tot felul de planuri subtile pentru a-şi determina tatăl să încerce a câştiga tronul imperial.

Cu o seară înainte Vespasian îşi anunţase intenţia de a urca pe Carmel a doua zi, aşa că nu fusese prea greu pentru Titus să se înţeleagă în taină cu preotul Basilides. Tot acel ceremonial avusese menirea de a-l convinge pe Vespasian de faptul că zeii îi pregăteau un astfel de destin. Acea flacără ce ţâşnise dintr-odată deasupra altarului se putea obţine foarte simplu. Preotul strecurase un bob de grăsime printre cele de tămâie. Titus fusese sursa reală a acestui „semn divin". La fel şi a prezicerii destul de ambigue a lui Basilides.

Crispus se întrebă dacă n-ar trebui să-l înştiinţeze pe Vespasian că fusese păcălit să creadă că fusese destinatarul unor semne divine, însă se hotărî să tacă. Ce conta felul în care Vespasian va fi împins la revoltă, atâta vreme cât acest lucru urma să se întâmple? Vespasian ar fi condus infinit mai bine imperiul decât o făcea Vitellius. Dacă urma a veni la conducerea imperiului o dinastie flaviană şi dacă Titus şi Domiţian, ambii lipsiţi de moştenitori, ar muri, cel care ar fi avut dreptul la tron ar fi fost Flavius Clemens, un adept al credinţei creştine. Crispus se întrebă astfel dacă n-ar fi fost cu putinţă ca în viitorul apropiat, pe tronul imperiului să urce un cezar creştin.

Ca şi Berenice, Crispus se surprinse dorind să-l vadă pe Vespasian pe tron. Spre deosebire de prinţesă, care nădăjduia să promoveze cauza iudaismului, el avea în minte cauza creştinătăţii.

Evenimentele care se petrecură în zilele ce urmară îi confirmară bănuiala că cineva ticluia cu subtilitate tot felul de scenarii care să-l determine pe Vespasian să accepte înalta poziţie.

— Arăt eu ca un zeu? spuse el zâmbind cu sarcasm în timp ce intra în cortul lui Rufus.

Adevărul era că în înfăţişarea simplă, chiar vulgară a lui

Vespasian, nu exista aproape nimic care să sugereze vreo înrudire cu zeităţile olimpiene. Rufus însă nu spuse asta, mulţumindu-se să-l roage pe general să-şi explice cuvintele. Vespasian, aşezându-se, începu să-i povestească o întâmplare ciudată.

— Lângă fântâna aflată la intrarea în Cezarea, stă de obicei un bărbat orb. În dimineaţa asta, în timp ce treceam pe lângă poartă, am zărit un grup de oameni adunaţi acolo, printre ei şi acest orb. Ajutat de doi prieteni, s-a apropiat de mine şi, îngenunchind la picioarele mele, m-a implorat să-l vindec de orbire. Cei doi prieteni ai lui, spunea el, îl informaseră că, dacă voi face un amestot de pământ şi scuipat şi i-l voi pune pe ochi, îşi va căpăta vederile. M-am străduit să nu izbucnesc în hohote de râs şi să-l determin să renunţe la ideea asta. Însă cu cât mă opuneam mai mult, cu atât mai insistent devenea, aşa că l-am lăsat acolo, în genunchi, şi am dat să plec. Sărmanul om a început să se tânguie atât de amarnic, încât m-am văzut nevoit să mă întorc la el, hotărât să-i dovedesc că ceea ce-mi cerea nu-i va fi de niciun folos. Ce să vezi? De îndată ce ochii i-au fost spălaţi şi am rostit cuvântul evreiesc *Ephphatha* – căci se pare că aceste descântece sunt mai eficiente când sunt rostite într-un limbaj barbar – omul începu să strige, aproape nebun de bucurie, că poate să vadă!✶[30]

— O minune! O minune! striga mulţimea.

— Astfel vei da lumină unei lumi întunecate, nobile Vespasian✶[31]✶, se auzi o voce strigând din mulţime, voce pe care am recunoscut-o de îndată ca fiind a preotului Theomantes.

În ce mă priveşte, mă cam îndoiam că acel bărbat îşi căpătase vederea. El însă s-a străduit să mă convingă de acest lucru, numărând câte monede aveam în palmă, cu toate că le-am schimbat numărul de câteva ori. Mulţimea spunea că atingerea mea îl vindecase. Vestea s-a dus din gură în gură. Stând acolo, uimit de această minune, s-a

---

[30]✶ Tacit, *Istorii,* IV, 81.

[31]✶✶ „Lucem caliganti reddidit mundo” – „A adus lumină într-o lume întunecată”, se spune despre Vespasian. Jortin, *Ecclesiastical History*, I, 4.

apropiat de mine un om al cărui braţ îi atârna ca paralizat de-a lungul trupului.

— Am fost zidar, spuse el, şi-mi câştigam traiul prin meseria asta. Te implor, ajută-mă să-mi recapăt braţul, ca să-mi pot câştiga din nou pâinea.

Făcând cum mă rugase, l-am apucat de mâna bolnavă şi, după câteva clipe, a început să strige că-şi putea folosi braţul, începând să-l mişte şi să gesticuleze. Acum, Rufus, spune-mi cum îţi explici aceste minuni?

Aceste isprăvi miraculoase, atât de asemănătoare cu cele relatate în Evanghelii şi atribuite lui Mesia, nu prezentară niciun fel de dificultate pentru mintea lui Rufus.

— Pentru mine este clar, generale, spuse el, crezând în adevărul propriilor cuvinte, că zeii ţi-au arătat o deosebită favoare cinstindu-te în faţa oamenilor. Menirea ta este să ajungi la o poziţie care nu se acordă unui muritor de rând.

Vespasian, uluit, cu toate că nu era un om încrezut, se văzu oarecum nevoit să accepte această opinie, în lumina tuturor lucrurilor ciudate ce se petrecuseră în ultima vreme.

Câteva zile după aceea, Mucianus, legatul Siriei, sosi la Cezarea. Fusese la Roma, pentru o scurtă vizită. Mucianus era însoţit de Tiberiu Alexandru, prefectul Egiptului. Iudeu din naştere şi nepot al strălucitului teolog Philo Iudaeus, Tiberiu Alexandru se lepădase de credinţa strămoşilor săi şi îmbrăţişase păgânismul grec, convertire unică în analele iudaismului.

Vespasian se grăbi să-şi părăsească tabăra de la Cezarea pentru a-l saluta pe Mucianus, care, în afară de faptul că-i era bun prieten, era şi superiorul său.

Cei doi iluştri musafiri acceptară ospitalitatea Berenicei. Vespasian şi Titus îi întâlniră în palatul intrigantei prinţese, unde se consultară cu privire la destinele imperiului.

— Senatul Romei, începu Mucianus, detestă conducerea acestei brute, Vitellius. Să vă spun ce se şopteşte în ascuns, în popor şi în forum? „Facă zeii ca Vespasian să ne izbăvească de acest mâncău, care deja a cheltuit şapte milioane de sesterţi numai pentru burta sa!” Vespasian, nu trebuie decât să te proclami Cezar aici, în Iudeea şi vei

vedea cum Roma şi toate celelalte provincii se vor ridica să te sprijine. Am aici o listă – şi este lungă – cu numele patricienilor romani care mi-au jurat că sunt gata să-şi rişte viaţa şi averea pentru cauza ta.

Vespasian, ascultând toate acestea şi multe altele, dovedi cât era de interesat de tronul imperial, oferindu-l lui Mucianus! Om simplu, cu bun simţ, soldat înnăscut, Vespasian era puţin interesat de tronul lui Cezar, atâta vreme cât rămânea comandant suprem al armatei romane.

Însă Mucianus, oricât de mult şi-ar fi dorit purpura imperială, ştia că şansele de a ajunge la tron erau extrem de mici. Continuă aşadar să-l îndemne pe Vespasian să accepte.

— Siria şi cele patru legiuni ale sale te sprijinesc, spuse el.

— Iar eu îţi făgăduiesc Egiptul, adăugă Tiberiu Alexandru. De îndată ce vei fi proclamat Cezar, voi avea grijă ca legiunile din Alexandria să depună jurământul de credinţă faţă de tine.

— Iar prima ta hotărâre va fi să opreşti transportul de grâu pe mare, spuse Berenice, care lua şi ea parte la discuţie.

— O politică înţeleaptă! comentă Titus.

A stăpâni Egiptul, aşa cum bine ştiau aceşti conspiratori, era un plan extrem de important din punct de vedere politic, populaţia Romei hrănindu-se aproape exclusiv cu grânele importate din Alexandria. O foamete în inima imperiului n-ar fi fost deloc în avantajul lui Vitellius.

— Având Siria, Palestina şi Egiptul de partea ta, continuă Mucianus, vei ocupa un teritoriu unit. La una dintre graniţe va trebui să-ţi asiguri alianţa cu parţii. Pe partea cealaltă, pe uscat, vei putea fi atacat doar dacă armatele ostile vor reuşi să traverseze munţii Taurus. Ocupă Porţile Siriene şi Ciliciene şi poţi face faţă oricărui atac ce va veni din acea parte. În ce priveşte accesul pe mare, în Fenicia avem cei mai buni navigatori din lume, iar în cedrii Libanului – o sursă inepuizabilă de lemn pentru corăbii de război. Fenicia face parte din provincia mea. Spune doar un cuvânt şi în două luni vei avea o flotă de

trireme care va păzi toată coasta, de la Cilicia la Cirene. Pregătiţi astfel, îl vom putea ataca pe Vitellius sau îl vom aştepta aici.

Vespasian însă, precaut, întârzia să dea răspunsul final. Astfel că, după plecarea generalului, cei rămaşi, la sugestia Berenicei, hotărâră să forţeze mâna îndărătnicului general ascultând de ingeniosul plan pus la cale de prinţesă.

— Tu, Titus, spuse ea, trebuie să-i convingi pe toţi soldaţii din tabără să-l salute pe Vespasian cu titlul de cezar.

— Nu va fi nevoie să-i conving. Din nefericire, el este acela care va refuza să le dea atentie.

— Va fi silit s-o facă.

— Cum asta?

— Vitellius va fi informat de cele întâmplate. Orgoliul său nu-l va lăsa să treacă peste o asemenea trădare. Va cere ca aceste legiuni necredincioase lui să fie pedepsite. Refuzând s-o facă – căci cum ar putea pedepsi o întreagă armată? – Vespasian va deveni obiectul suspiciunii lui Vitellius. Va fi chemat la Roma, iar a merge acolo ar însemna moarte sigură. Iar dacă legiunile continuă să strige, de fiecare dată când va apărea, „Ave, Cezar!”, Vespasian va fi nevoit sau să primească titlul, sau să se pregătească pentru o prăbuşire sigură.

— Bine gândit, prinţesă! strigă Mucianus cu admiraţie. Planul nu poate da greş. Acum Titus, fă-ţi partea, iar eu şi Alexandru ne vom ocupa de provinciile noastre.

Conspiratorii se despărţiră pentru a-şi pune planul în practică.

Planul reuşi pe deplin.

În a treia zi a lunii iulie a anului 69 d.H., Vespasian fu proclamat împărat de către legiunile din Cezarea. Înălţarea sa era privită cu bucurie pretutindeni. Ambasadori din diferite cetăţi şi provincii se îndreptară spre Cezarea, aducând mesaje de felicitare şi cununi de onoare. În interval de o lună Vespasian fu recunoscut de toate provinciile Orientului, mai puţin de Ierusalim şi împrejurimile sale.

În ce priveşte profeţia că acela ce se va ridica din

Iudeea va stăpâni peste lumea întreagă, cunoscută de multă vreme în Orient şi nu doar printre iudei, iată, se părea că acum îşi va cunoaşte împlinirea!

Un sfat ţinut de guvernatorii din Răsărit şi ofiţeri ai armatei romane, hotărî ca Mucianus să pornească atacul pe uscat împotriva Italiei, Titus să atace Ierusalimul, iar Vespasian să se retragă în Alexandria, aşteptând acolo derularea evenimentelor.

— Şi acum, tată, spuse Titus, încântat de faptul că atinsese, în sfârşit, rangul de cezar – căci moştenitorul cezarului purta acest titlu, iar împăratul îl purta pe acela de Augustus – acum, tată, aminteşte-ţi promisiunea pe care ai făcut-o şi eliberează-l pe Josephus. Ar fi un lucru de ocară ca acela care ţi-a prevestit urcarea pe tron şi care s-a făcut mesagerul divin pentru tine, să fie ţinut mai departe prizonier.

Titus rostise aceste cuvinte în tabără la Cezarea. Astfel că Vespasian trimise după Josephus, care se prezentă înaintea lui tot înlănţuit de paznicul său.

Noul împărat dădu ordin ca prizonierul să fie pus în libertate. Soldatul era pe cale de a desface lanţul când Titus interveni, sugerând ca lanţul să fie tăiat, aceasta fiind metoda romană de eliberare în cazul în care prizonierul purta o pedeapsă nedreaptă.

Vespasian fu de acord, aşa că fu adus un fierar, un bărbat puternic şi îndemânatic, care făcu lanţurile bucăţi.

— Josephus, eşti liber! exclamă Vespasian. Iţi acord titlul de cetăţean roman.

— Nu mă mai numi Josephus, spuse cel eliberat, aventurându-se cu mare îndrăzneală să-şi însuşească numele patronului său imperial. De astăzi aş vrea ca toţi să mă cunoască după numele „Titus Flavius”.

— Titus, spuse Vespasian referindu-se la fiul său, Titus are gloria de a fi cezar. Josephus are…

— Flavius, nobile împărat, murmură Josephus cu o uşoară iritare.

— Fie, Flavius, ca să-ţi fac pe plac. Flavius a primit onoarea de a deveni cetăţean roman. Ce cinste, continuă el întorcându-se spre Crispus, ce cinste ţi-am putea acorda

ţie?

Crispus fu pe punctul de a spune că prietenia împăratului era o onoare îndeajuns de mare, când, deodată, îi trecu prin minte un gând fericit.

— Aş avea o favoare să-ţi cer, Cezar. Una modestă.

— Vorbeşte.

— Este ceva personal. Îngăduie-mi să-ţi vorbesc doar ţie şi lui Titus.

Vespasian păru surprins. Făcu un semn şi Josephus împreună cu cei prezenţi se retraseră.

— Acum, Crispus, care-ţi este cererea?

— Poate nu ştii, Cezar, că sunt căsătorit.

Vestea era pentru Vespasian o noutate, după cum o arătă privirea-i suprinsă. Crispus îi istorisi în câteva cuvinte povestea căsătoriei sale la Beth-tamar.

— Ei, ce e asta? spuse bătrânul general întorcându-se spre Titus cu un aer mustrător. Ai asistat la căsătoria prietenului tău şi nu mi-ai spus nimic despre asta. Cum se poate? Dar ce legătură are acest lucru cu favoarea pe care mi-o ceri? continuă el, adresându-se lui Crispus.

— Ca împărat, Sire, ai depline puteri asupra chestiunilor legale. Tu eşti acela care veghezi ca termenii unui contract să fie împliniţi. De aceea, făgăduieşte-mi ca atunci când voi descoperi pe această femeie, să fie silită să-şi ţină promisiunea nupţială.

— Găseşte-o, şi dacă o doreşti, o vei avea, chiar fără voia ei, spuse Vespasian zâmbind. Cine este ea ca să-l refuze pe cel mai viteaz tribun al meu?

În acel veac al decadenţei, fidelitatea fată de o soţie era o virtute rară şi cu atât mai mult apreciată de bătrânul şi cinstitul Vespasian.

— Îmi făgăduieşti, Sire, că nimănui nu-i va fi îngăduit să mi-o ia?

Vespasian fu impresionat de privirea neliniştită şi gravă din ochii lui Crispus.

— Pe toţi zeii, acela care ar îndrăzni să facă una ca asta, se va căi amarnic. Cel care ar îndrăzni să-ţi ia soţia va fi spânzurat, chiar de-ar fi propriul meu fiu.

— Nu fi supărat pe mine, Sire, însă te rog să pui această

făgăduială în scris.

În timp ce Vespasian, surprins, însă dornic să împlinească dorinţa tânărului, îşi scria făgăduinţa, Titus se trase deoparte, tăcut. Însă expresia de pe faţa lui îi confirmă lui Crispus o bănuială mai veche.

Capitolul 18

Preliminariile unui mare asediu

Era în primăvara anului 70 d.H., aproape nouă luni după urcarea lui Vespasian pe tronul imperial. Legiunile romane, aflate acum numai sub comanda lui Titus, încă întârziau în tabăra de la Cezarea.

Zeloţii din Ierusalim, plini de încredere în forţele proprii, începeau să se îndoiască de faptul că duşmanul va mai îndrăzni vreodată să pună piciorul în interiorul cetăţii.

În intervalele dintre conflictele lor lăuntrice, îşi petreceau timpul privind progresele unei noi planete sau comete, de un roşu aprins.

Aceasta apăruse în Pisces, constelaţie care, după ştiinţa astrală de la acea vreme, se presupunea că ar avea strânsă legătură cu destinele Iudeii. În fiecare seară steaua se înălţa mai sus pe cer, părând să se îndrepte undeva deasupra cetăţii sfinte.

Prima oară când o zărise mulţimea, se auzise un strigăt din toate gurile: „Steaua lui Mesia!” Nu după mult timp, devenise atât de clară şi strălucitoare, încât putea fi zărită chiar şi în timpul zilei, iar mulţimea se aduna la colţul uliţelor pentru a privi îndelung astrul despre care credeau să este un semn trimis din cer.

Ziua glorioasă prevestită de profeţi nu era departe. Iudeii, cu ajutorul puterilor cereşti, vor domni cu

supremaţie asupra tuturor naţiunilor pământului. Iar când steaua, devenită din ce în ce mai vizibilă∗[32], luă forma unei spade cu vârful lamei îndreptat către tabăra romană de la Cezarea, cine se mai putea îndoi oare că vestea pieirea acelora care ameninţau cetatea sfântă?„O stea va ieşi din Iacov şi un toiag de cârmuire se va înălţa din Israel.” Acesta era textul din care Rabi Simeon ben Gamaliel îşi propusese să predice la Sinagoga Regală, anunţ care adună între zidurile sinagogii o mulţime mai mare decât se văzuse vreodată în acel loc.

Bucuria ce însufleţea pe fiecare dintre cei prezenţi la începutul rugăciunilor făcu loc încetul cu încetul unei ciudate nelinişti când se descoperi că lecţia pentru acea zi – şi nu era chip să fie omis – era tocmai acea secţiune a Pentateuhului ce conţinea cuvintele solemne şi impresionante adresate poporului de către marele dătător al legii ebraice, înainte de moartea sa.

În timp ce cantorul sinagogii îşi începu citirea, soarele, ce strălucise până atunci, se ascunse după nori, iar edificiul fu învăluit de o umbră ce păru a deveni din ce în ce mai întunecată.

Citirea Legii se făcea de obicei într-o linişte plină de reverenţă, însă de data aceasta tăcerea era mai apăsătoare ca niciodată. Cu suflarea întretăiată şi ochii aţintiţi asupra feţei cantorului, iudeii ascultară vocea divinului dătător al Legii, ce răsuna acum în urechile lor ca venită printr-un coridor al timpului:

> Domnul va aduce de departe, de la marginile pământului, un neam care va cădea peste tine cu zbor de vultur, un neam a cărui limbă n-o vei înţelege, un neam cu înfăţişarea sălbatică, şi care nu se va sfii de cel bătrân, nici nu va avea milă de copii… Te va împresura în toate cetăţile tale, până îţi vor cădea zidurile, aceste ziduri înalte şi tari, în care îţi puseseşi încrederea pe toată întinderea ţării tale… În strâmtorarea şi necazul în care te va aduce vrăjmaşul tău, vei mânca rodul trupului tău, carnea

[32]∗ Josephus, *Istoria războiulu*i, VI, 5, 3.

> fiilor şi a fiicelor tale pe care ţi-i va da Domnul, Dumnezeul tău… În groaza care-ţi va umple inima şi în faţa lucrurilor pe care ţi le vor vedea ochii, dimineaţa vei zice: „O, de ar veni seara!” şi seara vei zice: „O, de ar veni dimineaţa!”✶[33]

În clipa aceasta adunarea, până atunci nemişcată şi cuprinsă de o tăcere ca de moarte, se ridică deodată în picioare, cu groaza zugrăvită pe toate feţele.

Nu cuvintele Legii, oricât de teribile ar fi fost acestea, îi stârniseră pe închinători, cât vuietul mare ce venea dimprejurul sinagogii. Aerul răsuna de zgomot de paşi amestecat cu sunetul a numeroase glasuri. Acestea, neclare la început, se auzeau din ce în ce mai clar. Se auzi deodată un strigăt plin de teamă şi surpriză:

— Romanii! Romanii!

Imaginea avangardei romane care apărea strălucitoare pe înălţimile muntelui Scopus, cu toate că umplea de groază poporul de rând, nu făcea altceva decât să-i umple de dispreţ pe zeloţi. Uimitoarea lor victorie asupra lui Cestius şi faptul că timp de trei ani nu se mai făcuse nicio încercare de recucerire a cetăţii, le dădea o încredere exagerată în propriile forţe.

Zeloţii din Galileea putuseră ceda; cei din Ierusalim erau de neînvins!

— Sunt aceleaşi oi, mânate de alt păstor, zeflemisi Simon.

Timp îndelungat poporul şi zeloţii, adunaţi cu toţii la zidul apusean al cetăţii, priviră în depărtare manevrele armatei, ce părea ocupată cu construirea unei tabere. Deodată se auzi un strigăt. Din masa de soldaţi se desprinse un grup ce înainta rapid către cetate, învăluit într-un nor de praf. Era un detaşament de cavalerie, format din şase sute de soldaţi puternici, în frunte cu însuşi Titus. Acesta pornise în recunoaştere, lăsând în urmă coiful şi scutul. Alături de el călărea acel iudeu apostat, Titus Alexandru care, odinioară procurator al Iudeii, era în măsură să-i dea lui Titus detalii cu privire la topografia

[33]✶ Deuteronomul 28:49-53; 67.

cetăţii.

O mulţime de chipuri îi priveau duşmănos din înaltul zidului apusean. Crenelurile fortăreţei Antonia, porticurile Templului, meterezele îndepărtate ale Sionului, erau pline toate de oameni.

În întreaga cetate nu exista nici măcar un zid sau turn, acoperiş sau fereastră, care să nu fie ocupate de mulţime. Strigătele lor însufleţite, asemănătoare cu murmurul neîntrerupt al mării, ajungeau la urechile lui Titus.

— Câţi oameni crezi că sunt în cetate? îl întrebă pe Alexandru.

— Iscoadele mi-au raportat că ar fi un milion o sută de mii de oameni. Este ajunul sărbătorii de Paşti. Iudei din toate provinciile imperiului au venit să se închine.

— Un milion? Pe toţi zeii! Oare şi-au dat cu toţii întâlnire pentru a fi nimiciţi? Ce-mi poţi spune despre numărul celor care poartă arme?

— Toţi vor lupta, până şi copiii, ca să-şi păzească cetatea şi religia. La nevoie, femeile şi fetele lor sunt gata să-şi taie părul pentru fabricarea funiilor. Chiar preoţii sunt gata să pună mâna pe arme pentru a-şi apăra Templul.

— Nu aceştia mă preocupă, ci aceia care ştiu să lupte.

— Eleazar păzeşte Templul alături de două mii patru sute de zeloţi. Ioan, vechiul tău duşman din Galileea, a adunat în jurul lui şase mii de bărbaţi. Simon însă, care are în stăpânire Muntele Sionului, este omul de care ar trebui să ne temem. Are cu el cincisprezece mii de bărbaţi aprigi, într-atât de devotaţi lui, încât ar fi gata să se arunce în propria suliţă dacă acesta le-ar cere-o.

— Douăzeci şi trei de mii de oameni gata de luptă? Numărul nostru este aproape dublu, chiar mai mult.

— Poate fi de zece ori mai mare decât al lor, nu te-ar ajuta la nimic. Cetatea e de necucerit, datorită poziţiei ei. După cum vezi, o, Cezar, continuă el arătând cu degetul mai întâi spre cetate şi apoi la harta pe care o avea în mână şi desenată de Josephus, Ierusalimul ocupa fâşia de miazăzi a unui platou stâncos. La răsărit, la apus şi la miazăzi, zidurile sunt ridicate deasupra unor ravene şi văi ale căror povârnişuri sunt mult prea abrupte pentru a

putea fi escaladate de o armată. Atacul poate fi dat doar din partea asta.

Titus recunoscu pe dată adevărul cuvintelor sale. Cetatea putea fi atacată doar dinspre miazănoapte, însă şi aici era protejată de metereze uriaşe.

Trei ziduri gigantice fuseseră ridicate în părţile de răsărit şi de apus ale platoului.

Mai întâi, era zidul ce se înălţa chiar în fata lor, numit de iudei zidul al treilea, fiind şi ultimul zidit. Dacă atacatorii ar fi reuşit să-l spargă sau să-l escaladeze, ar fi pătruns în cartierul din partea de miazăzi, Betesda, sau Cetatea cea nouă. Trecând de Betesda, romanii ar fi ajuns la al doilea zid, sau zidul de mijloc. Dacă ar fi reuşit să treacă şi de acesta, ar fi ajuns la Acra, sau Cetatea de Jos; trecând de Acra, s-ar fi aflat în faţa povârnişului Muntelui Sion, sau Cetatea de Sus, pe creasta căruia era ridicat un zid atât de înalt, încât până şi titanii ar fi ajuns la disperare încercând să-l escaladeze.

Dacă urma a se lansa un atac asupra Sionului, atunci trebuia mai întâi cucerită fortăreaţa Antonia şi apoi Templul. Altfel, ar fi fost încontinuu expuşi unui atac în flancuri.

— Aici vom avea de asediat cinci cetăţi, nu una singură, spuse Tiberiu Alexandru. Ne stă înainte un asediu încincit.

În timp ce privi cu ochi de soldat experimentat dintr-un capăt în altul al cetăţii şi analiză structura fortificaţiilor naturale şi artificiale, începu să realizeze copleşitoarea sarcină pe care o avea de dus la bun sfârşit.

Înălţată pe platoul stâncos al munţilor, această cetate orientală înconjurată de ziduri, turnuri şi bastioane, părea a fi fost zidită în aşa fel încât să triumfe asupra oricărui mijloc de atac cunoscut în acea vreme.

Fără îndoială, era cea mai puternică cetate din lume şi, dacă ar fi fost bine aprovizionată şi apărată cum se cuvine, era de necucerit.

— Iar eu am pus rămăşag cu Mucianus că o voi cuceri în şapte săptămâni, spuse Titus încruntat.

Alexandru clătină din cap cu un aer grav.

— De două ori şapte săptămâni, ba chiar de trei ori.

În acea clipă, lângă Turnul Femeilor se deschise o poartă. O mulţime de zeloţi se avântă spre mica armată romană care, deşi reuşi pentru o vreme să rămână pe poziţii, se văzu nevoită să bata în retragere.

Mare fu atunci bucuria iudeilor. Cezar însuşi fusese văzut dând bir cu fugiţii! Era promisiunea şi prevestirea altor victorii glorioase.

În ziua următoare, devreme, armata romană se apropie la aproximativ o milă de zidul de miazănoapte al cetăţii şi începu construirea a două tabere uriaşe.

Armata lui Titus era formată din patru legiuni – legiunea a cincea sau Macedonia, a zecea sau Fretensis, a douăsprezecea sau Fulminata (memorabilă pentru retragerea sa în timpul campaniei lui Cestius) şi a cincisprezecea sau Apollinaris.

În vremurile imperiale o legiune era formată din şase mii de bărbaţi, toţi cetăţeni romani, altminteri n-ar fi fost acceptaţi în rândurile armatei. Însă fiecare legiune era întotdeauna însoţită de un număr la fel de mare de soldaţi din alte provincii, alături de trei sute de călăreţi. Şi pentru că la expediţie se alăturaseră mai mulţi regi ai Orientului (printre care şi Agripa), fiecare aducând cu sine propria armată, numărul celor porniţi să atace Ierusalimul depăşea, probabil, cincizeci de mii de soldaţi.

Scânteind în lumina soarelui de dimineaţă, diferitele batalioane ale acestei mari armate, pe jos sau călări, se desfăşurau în şiruri nesfârşite pe creasta Muntelui Măslinilor şi pe coasta Muntelui Scopus. Privind de pe meterezele cetăţii înşiruirea de acvile şi stindarde purtând însemnele S.P.Q.R, iudeii pricepură mai bine expresia „înspăimântătoare precum o armată cu stindarde”.

Berbecii şi alte maşini grele folosite în asediu fură urcate pe roţi. Transportarea lor cerea un teren aproape neted, astfel că soldaţii, după ce terminară de ridicat tabăra, începură să netezească solul dintre liniile lor şi zidul dinspre miazănoapte.

Locul pe care-l ocupaseră romanii era de toată frumuseţea, presărat cu pâlcuri de copaci, întretăiat de izvoare şi împodobit cu grădini şi vile semeţe. Totul fu

distrus fără milă; copacii căzură sub ascuţişul securilor, cursurile de apă fură îngropate, casele demolate; până şi vâlcelele adânci şi umbroase fură umplute cu stâncile pitoreşti ce se înălţaseră până atunci deasupra lor.

În timp ce o parte a armatei sfărâma solul stâncos cu unelte de fier, o alta aducea din valea Chedron nenumărate coşuri încărcate cu pietriş şi pământ; acestea erau folosite pentru a netezi suprafaţa solului, soldaţii călcându-l mai apoi cu picioarele.

În ciuda ploii de proiectile aruncate de pe meterezele cetăţii şi a ieşirilor îndrăzneţe ale zeloţilor lui Simon, romanii izbutiră, în câteva zile, să transforme pitoreasca zonă într-o câmpie mohorâtă.

În timp ce romanii îşi continuau lucrările în afara meterezelor, iudeii din cetate se pregăteau pentru sărbătorirea Paştelui, memorabil prin faptul că a fost ultimul din istoria lor ca naţiune şi de neuitat prin lupta ce l-a însoţit.

În ziua a paisprezecea a lunii Nisan, Eleazar şi partizanii săi deschiseră porţile Templului pentru a-i lăsa să intre pe cei care aduceau mieii pascali. De data aceasta nu-şi mai luară precauţiile obişnuite pentru a împiedica intrarea zeloţilor din celelalte două grupări. Membrii grupării lui Ioan, cu arme ascunse sub veşminte, reuşiră să se strecoare printre pelerinii veniţi la Templu şi, grupându-se la o parte, îşi aruncară robele şi apărură în costumaţia de luptă. La vederea lor, oamenii lui Eleazar apucară şi ei armele. Urmă o învălmăşeală însângerată, în care căzură deopotrivă zeloţi vinovaţi şi pelerini nevinovaţi. Când lupta se sfârşi, Ioan din Giscala rămase stăpân pe Templu. Eleazar fusese ucis, iar aceia dintre partizanii săi care supravieţuiseră, consimţiră să treacă de partea învingătorilor. Astfel, cele trei grupări ce-şi revendicaseră cetatea se văzură reduse la două: gruparea condusă de Ioan şi cea condusă de Simon.

Simon făcu o încercare de a se împăca cu oamenii lui Ioan. În picioare, pe puntea ce lega Sionul de colina Templului, Simon îl strigă pe Ioan. Când acesta apăru, Simon îi spuse:

— Oare o casă dezbinată împotriva ei însăşi poate sta în picioare? Pentru ce să ne războim unii cu alţii şi să facem jocul potrivnicilor noştri? Ne risipim puterile în lupta dintre noi şi lăsăm cetatea la bunul plac al duşmanilor. Să ne împăcăm şi să luptăm uniţi împotriva duşmanului!

— Viclean tâlhar eşti, Simone! ripostă Ioan. Vrei să ne convingi să te însoţim pe meterezele Zidului lui Agripa, pentru ca în absenţa mea să poţi pune mâna pe Templu. Toţi ştiu care-ţi este dorinţa: vrei să domneşti ca tiran asupra cetăţii. Vreau, totuşi, să-ţi fiu de ajutor. Aceia dintre oamenii mei care vor să treacă de partea ta, sunt liberi s-o facă. În ce mă priveşte, eu rămân aici, ca să apăr Templul.

Profitând de permisiunea dată astfel de Ioan, sute dintre oamenii lui Ioan ieşiră din Templu şi se alăturară lui Simon, în apărarea cetăţii.

După ce curăţiră şi netezira solul, romanii ridicară în faţa zidului dinspre miazănoapte un şir de movile, pe care aşezară maşinile de război care să arunce proiectile. Cu cât erau mai înălţate, cu atât era mai mare puterea lor de distrugere.

Aceste ridicături de pământ erau întărite cu grinzi de lemn. În timp ce fuseseră ridicate însă, zeloţii nu se mulţumiseră să stea şi să privească. Aruncară mai întâi de pe metereze o ploaie de pietre asupra romanilor, apoi ieşiră cu sutele din cetate, înarmaţi cu prăjini lungi ce se sfârşeau cu cârlige de fier; cu acestea căutau să dărâme bârnele ce susţineau ridicăturile de pământ, distrugând astfel munca romanilor.

Zeloţii lansau fulgerător asemenea atacuri, fiecare dintre ei fiind gata să-şi dea viaţa în schimbul unei vieţi de roman, sau, cel puţin, să ajute la dărâmarea întăriturilor.

Incursiunile lor însă nu izbutiră să-i oprească pe romani. Gărzile romane staţionate în faţa înălţimilor reuşeau să respingă fiecare atac; în cele din urmă, iudeii, neputând să-şi atingă scopul, rămaseră între zidurile cetăţii, renunţând la aceste atacuri-fulger.

Fiecare înălţime de pământ, isprăvită fiind, prezenta în partea dinspre cetate o pantă abruptă; în partea cealaltă, înclinată într-o pantă domoală, îngăduia urcarea maşinilor

de război. Din loc în loc, romanii lăsaseră nişte deschizături, pentru a permite trecerea berbecilor şi a turnurilor pe roţi.

Sunetul strident al trâmbiţei, răsunând peste tabăra romană, îi smulse pe soldaţi din somn. Fiecare om, de cum se deşteptă, îşi îndreptă privirea spre cortul lui Titus. Pe faţa fiecăruia strălucea mulţumirea la vederea mantiei roşii ce flutura în vârful cortului, semn că aceasta era ziua începerii asediului.

În timp ce priveau la cetatea sfântă ce strălucea în lumina dimineţii însorite, soldaţii romani se văzură nevoiţi să recunoască faptul că merita să lupte pentru o astfel de cetate.

Înăuntrul zidurilor răsună chemarea la luptă. Aerul fu sfâşiat de sunetul monoton al gongului uriaş, înalt de şapte picioare.

Pe toată lungimea meterezelor dinspre miazănoapte zeloţii alergau de colo-colo. Armura lor strălucitoare dispărea uneori în spatele unor coloane albăstrui de fum.

Romanii ştiau foarte bine de unde venea acel fum. Îndărătul meterezelor ardeau focuri, deasupra cărora erau atârnate ceaune mari cu apă fierbinte, smoală clocotindă şi plumb topit.

La vederea fumului, romanii zâmbiră, iar la vederea maşinilor de război aşezate din loc în loc pe metereze, fierbeau de o furie tainică, amintindu-şi de onoarea lor pătată. Aceste maşini de război fuseseră capturate – unele din tabăra lui Cestius, altele din fortăreaţa Antonia şi din pretoriumul lui Florus.

Statura vânjoasă a lui Simon cel Negru se zărea mişcându-se pe toată lungimea meterezei. Poruncind şi sfătuind, Simon era sufletul bătăliei. Ura împotriva romanilor i se citea pe chipu-i sălbatic. Deasupra armurii purta o mantie din blănuri de lup, cu partea păroasă în afară, o mantie ce amintea partizanilor săi de profeţia ce spunea că „Beniamin va prăda ca un lup”. (Simon se trăgea din această „mică” seminţie.)

Până şi aceia dintre romani care dispreţuiau tot ceea ce era legat de neamul evreilor, trebuia să recunoască faptul

că în Simon aveau un adversar vrednic de ei.

Era o dimineaţă încântătoare, ce promitea la amiază un soare fierbinte, care strălucea încă de pe acum pe cerul de un albastru intens. În depărtare, la orizont, se înălţa un uşor abur alb. Şi, după cum o tăcere adâncă precede în deşert o furtună de nisip, o mare linişte se aşternu peste cele două armate.

Era un spectacol sublim şi impresionant, acela al celor două neamuri înarmate, stând faţă în faţă; un act dintr-o dramă divină, adevărata ei semnificaţie nefiind înţeleasă de nici unul dintre cei prezenţi, cu excepţia lui Crispus şi a puţinilor ostaşi care-i împărtăşeau credinţa. Nu era doar un conflict exterior, nu doar o subjugare a unei cetăţi răzvrătite, ci o luptă între două religii; nu, cum s-ar putea crede, între iudaism şi păgânism, ci între iudaism şi creştinism. Ostaşii lui Titus, fără să-şi dea seama, erau soldaţi ai Crucii, făcând lucrarea la care fuseseră chemaţi în chip divin, *lucrarea Bisericii!*

Căci romanii, prin unirea naţiunilor lumii civilizate sub o singură guvernare şi stabilirea păcii universale, *Pax Romana* cu care se mândreau oratorii lor, prin curăţarea mărilor de corsari şi a drumurilor de tâlhari, prin legarea tuturor părţilor imperiului printr-o reţea de drumuri iscusit lucrate, prin răspândirea în provincii a cunoaşterii limbii greceşti, creaseră condiţii cum nu mai existaseră până atunci în istorie, condiţii absolut necesare progresului rapid al Bisericii, condiţii ce dădeau posibilitatea evangheliştilor de a călători în siguranţă şi de a propovădui într-o singură limbă credinţa, de la ţărmurile Eufratului, până la Coloanele lui Hercule.

Ostaşii romani erau, oricât de paradoxal ar părea acest lucru, ajutoarele apostolilor. Acum urmau să-şi desăvârşească misiunea prin distrugerea Templului din Ierusalim, a cărui existenţă devenise un obstacol în calea înaintării creştinismului. Sabia lor era acum sabia Domnului îndreptată împotriva acelora care strigaseră: „Sângele Lui să cadă asupra noastră şi asupra copiilor noştri!”

Anul 70 d.H. nu era altceva decât o consecinţă necesară

a anului 29 d.H. Iar acela care refuză să vadă judecata divină în căderea Ierusalimului, mai are încă de învăţat multe lecţii ale istoriei.

Nebănuind înalta misiune ce i se încredinţase, Titus, deosebindu-se de ceilalţi prin mantia-i purpurie şi splendoarea platoşei aurite, se urcase pe creasta ridicăturii din mijloc. Lângă el, înveşmântat într-o splendidă mantie albă brodată cu fir auriu, stătea Theomantes, preot al lui Jupiter Cezar. În faţa lui se afla un altar din pietre necioplite, pe care ardea un bou. Titus şi romanii aflaţi în apropierea altarului, aveau capetele descoperite în semn de reverenţă.

Zeloţii aflaţi pe metereze, urmărind cu mare atenţie această scenă, observară că Theomantes, pe tot parcursul rugăciunii pe care o înălţa cu braţele ridicate, privise ţintă spre Templul lor cel sfânt. Ciuliră urechile, încercând să audă cuvintele rostite de preot, cu toate că distanţa era destul de mare. Din fericire, o adiere de vânt aduse la urechile lor cuvântul „Iehova”, un cuvânt atât de sacru încât iudeii înşişi îl rosteau arareori, şi niciodată în prezenţa unui păgân.

Cum se face că acest preot păgân cunoştea numele adevăratului Dumnezeu? Şi pentru ce se ruga Dumnezeului lor?

Mai apoi însă, întreg rostul acestei scene le deveni limpede. Era un ritual pe care romanii îl numeau „evocaţie”✶[34]. La începutul fiecărui asediu se invoca zeitatea ocrotitoare a cetăţii, invitând-o să nu rămână prizonieră în cetate, ci să se alăture zeităţilor Capitoliului roman. Fără o asemenea ceremonie, s-ar fi aflat în situaţia de a lupta împotriva zeilor, un lucru de neînchipuit pentru ei!

Ritualul – ridicol sau defăimător, în funcţie de punctul de vedere al fiecăruia – era însă de prisos în cazul acesta. Îngerii ocrotitori părăsiseră deja cetatea. Crispus însuşi se aflase printre aceia care fuseseră martorii plecării lor.

---

[34]✶ Este foarte clar faptul că Josephus, care a descris asediul în detaliu, a omis ceremonia de invocare, ce trebuie să fi avut loc, altfel romanii n-ar mai fi respectat un obicei împământenit

Pentru iudeii de pe metereze, ceremonialul nu putea fi decât o adevărată blasfemie. Iehova era al lor! Îndrăzneala romanilor de a se ruga Lui şi de a-I cere să părăsească cetatea în care alesese să locuiască pentru vecie, era un lucru de nesuportat. Îl chemară pe cel mai priceput arcaş şi-i porunciră să-l doboare pe Theomantes, profanatorul.

Rufus observă însă cele puse la cale de zeloţi şi-l apără cu scutul pe Theomantes. În acea clipă Titus îşi aruncă bastonul în aer şi un strigăt puternic zgudui zidurile cetăţii, un strigăt de război pornit din gura tuturor romanilor: „Roma! Roma!” Fiecare ostaş alergă spre locul şi sarcina care-i erau desemnate. Cel mai mare asediu din istoria lumii începuse!

Capitolul 19

Prima zi a luptei

Pe vârful fiecărei coline apărură, ca prin minune, mulţi arcaşi şi aruncători cu praştia, care, fixând în faţa lor paveze de fier, începură să-şi lanseze proiectilele asupra apărătorilor cetătii.

Oricât de experimentaţi erau aceşti faimoşi arcaşi cretani, aruncătorii cu praştia îi întreceau în precizie. Aceştia, originari din Insulele Baleare, deprinseseră arta aruncării cu praştia încă din copilărie. Mâncarea le era aşezată într-un punct aflat la înălţime şi nu puteau ajunge la ea decât dacă o doborau cu praştia. Astfel că fiecare legiune romană avea un detaşament de luptători din Baleare. Proiectilele lor, pietre sau bucăţi de plumb, erau lansate la a treia rotire a praştiei; loveau cu o asemenea forţă încât coiful, platoşa şi scutul se dovedeau a fi neputincioase în faţa lor. Viteza proiectilelor era atât de

mare, încât uneori bucăţile de plumb se topeau în aer, scânteind. Ţintaşii erau atât de buni, încât reuşeau nu doar să nimerească faţa unui om, ci chiar oricare dintre părţile feţei. Adesea proiectilul avea inscripţionat şi un mesaj jignitor; Simon, luând de pe jos o piatră ce aproape că i-ar fi zburat creierii dacă ar fi stat în calea ei, găsi gravat pe ea, „ΔΕΞΑΙ – Ia-o!”

Aruncătorii cu praştia şi arcaşii erau ajutaţi de către cei care manevrau catapultele, maşini de război fabricate ca şi arbaletele medievale şi care aruncau asupra cetăţii asediate suliţi şi grinzi de lemn cu vârful de metal.

Iudeii nu rămaseră pasivi în faţa acestui atac. Arcaşi şi aruncători cu praştia aproape la fel de iscusiţi ca şi duşmanii lor, ripostară cu aceeaşi agresivitate asediatorilor.Lupta deveni şi mai aprigă de îndată ce romanii puseră în acţiune balistele. Acestea erau nişte maşinării uriaşe ce funcţionau cu ajutorul unor pârghii şi frângii; trase în spate şi întinse la maxim, balistele lansau proiectile grele de piatră la o distanţă de peste şase sute de metri, scopul lor fiind acela de a distruge meterezele, turnurile şi parapetul zidului. Astfel, lipsiţi de adăpost şi la bunul plac al arcaşilor şi al aruncătorilor cu praştia, apărătorii erau obligaţi să-şi părăsească poziţiile. Retragerea lor însemna că asediatorii puteau escalada zidurile în voie.

Cele peste cincizeci de baliste provocară ravagii cumplite, distrugând nu doar meterezele şi parapetul, ci şi vieţile apărătorilor iudei. Unele dintre proiectilele de piatră aruncate cântăreau mai bine de trei sute de livre✶[35] şi aveau suficientă putere ca să omoare şase oameni deodată. Josephus relatează că a văzut cu ochii lui cum un astfel de proiectil a retezat capul unui om, aruncându-l la o distanţă de şase sute de metri! Oricine s-ar fi aflat la doar un metru de traiectoria unui astfel de proiectil, era trântit la pământ doar de suflul său.

Acelaşi efect îl avură şi bucăţile de stâncă ce, trecând deasupra meterezelor – cincisprezece sau douăzeci o dată – căzură în suburbia Betesda, făcând fărâme

[35]✶ Aproape 150 kg (n.tr.).

acoperişurile şi pereţii caselor şi pierzându-se în mormanul de pietre pe care-l lăsau în urmă, în mijlocul ţipetelor de groază ale nefericiţilor iudei.

Simon se grăbi să riposteze acestei ploi de proiectile, folosindu-se de balistele capturate de la romani; însă zeloţii, lipsiţi de îndemânarea necesară, se dovediră atât de nepricepuţi, încât stârniră râsetele duşmanului.

În toiul acestui teribil atac, câţiva romani începură să împingă în faţă un soi de şopron din fier, deschis la ambele capete şi fixat pe roţi. Soldaţii puteau astfel să înainteze, la adăpost de proiectilele ce erau aruncate asupra lor de pe metereze.

De îndată ce acest adăpost de fier ajunse la baza zidului, romanii aflaţi înăuntru îngenunchează şi, folosindu-se de unelte speciale, începură să lovească zidul, încercând să spargă partea de jos a acestuia.

Pietrele şi săgeţile se dovediră neputincioase în faţa unei astfel de maşinării. Însă mintea ascuţită a lui Simon născoci un plan de stopare a unei asemenea operaţiuni. Astfel că aruncară de pe metereze cantităţi imense de smoală lichidă asupra adăpostului de fier al romanilor, iar când pământul fu îmbibat bine, azvârliră torţe aprinse. Maşinăria fu cuprinsă într-o clipă de o vâlvătaie de foc. Urlând sălbatic, nefericiţii romani, deveniţi ei înşişi torţe umane, ţâşniră afară din adăpostul de fier, pentru a fi doborâţi, o clipă mai târziu, de săgeţile arcaşilor iudei.

Informat asupra celor întâmplate, Titus dădu ordin ca adăposturile de fier să rămână pe loc şi să fie aduşi berbecii.

Unul dintre aceştia, de o mărime impresionantă, stârni nu doar uimirea, ci şi groaza zeloţilor. Era un turn pe roţi, vârful său depăşind cu mult înălţimea zidului cetăţii. Printr-o deschizătură aflată jos, se vedea vârful gigantic de alamă al unui berbec de lemn susţinut de frânghii, având o lungime de o sută douăzeci de picioare✶[36] şi o greutate atât de mare, încât era nevoie de puterea a două sute de oameni pentru a fi pus în mişcare. Platformele montate la înălţimi diferite erau destinate arcaşilor care aveau sarcina

[36]✶ Aproximativ 35 m (n.tr.).

de a-i doborî pe cei aflaţi pe ziduri. Turnul mic aflat în vârful maşinăriei oferea adăpost santinelei care observa şi apoi raporta celor de mai jos toate mişcările asediaţilor.

Această maşinărie de război, aflată sub comanda lui Rufus, purta numele grec „Nico”, sau „Cuceritorul”. Cu toate că nu mai fusese folosită niciodată într-un asediu, romanii erau siguri că nu exista zid care să reziste în faţa loviturilor repetate ale acestui berbec.

Îndată ce maşina de război fu adusă cât mai aproape de zid, două sute de soldaţi vânjoşi, manevrând o mulţime de frânghii începură să tragă în spate giganticul berbec. Apoi, la un semnal dat, fiecare bărbat dădu drumul frânghiilor. Berbecul, ţâşnind înainte ca un fulger, lovi zidul cu o putere teribilă.

Structura de piatră se cutremură din temelie. Însă mai îngrozitor decât şocul în sine, fu bubuitul ca de tunet ce răsună în urma impacului. Sunetul zgudui cetatea în lung şi-n lat, dându-i fiori tinerei Vashti care se afla la adăpostul casei de pe Muntele Sionului. Ecoul loviturii răsună în colinele din împrejurimi; până şi inimile celor mai viteji zeloţi se umplură de spaimă. Din toate părţile Betesdei se auziră ţipetele de groază ale femeilor şi ale copiilor. Credeau cu toţii că marele zid căzuse, iar duşmanul dăduse buzna prin spărtură.

Şi din nou se făcu auzită teribila bubuitură! Şi încă o dată!

Oricât de înspăimântător era sunetul, agonia aşteptării se dovedea a fi şi mai grozavă. Unele femei, nemaiputând suporta tensiunea aşteptării, îşi astupară urechile cu mâinile; altele îşi găsiră refugiul în pivniţele caselor sau în grote subterane, încercând să scape de teroare.

Întreaga armată romană era mobilizată; patruzeci de mii de soldaţi se aliniaseră la baza zidului de apus, fiecare cu un scop precis.

Era un spectacol teribil, din orice loc ar fi fost privit. Gemetele celor răniţi, ţipetele femeilor, şuieratul catapultelor şi vâjâitul săgeţilor şi suliţelor, zumzetul ciudat al pietrelor aruncate cu ajutorul balistelor şi, mai presus de toate, bubuitul ca de tunet al berbecilor de

lemn – toate acestea alcătuiau o scenă care nu poate fi descrisă în cuvinte.

Ca la un semn, iudeii încetară orice mişcare. Acest lucru îi surprinse într-atât pe romani, încât pentru o clipă încetară atacul, întrebându-se dacă nu cumva înverşunaţii iudei aveau de gând să capituleze.

Misterul se lămuri curând.

Din Templu – acel Templu unde preoţii fuseseră ucişi sau răniţi de pietrele trimise de catapultele Legiunii a Zecea, staţionată pe Muntele Măslinilor – se auzi sunetul strident al trâmbiţelor de argint. Era ceasul jertfei de dimineaţă.

Sunetul trâmbiţelor fu urmat de strigătul puternic al iudeilor aflaţi pe metereze, un strigăt ca o sfidare la adresa politeismului duşmanilor lor, un strigăt care exprima cel mai mare adevăr proclamat vreodată omenirii:

— „Ascultă, Israele! Domnul, Dumnezeul tău este singurul Dumnezeu!”

Iudeii se avântară în luptă cu puteri înnoite. Din vreme în vreme, se putea auzi, la început mai firav, apoi tot mai puternic, o voce care timp de opt ani nu-şi încetase litania:

— Vai de tine, Ierusalime!

De-a lungul meterezelor, croindu-şi drum printre zeloţii luptători şi primit cu priviri întunecate şi murmure de furie, îşi făcu apariţia Isus, fiul lui Hanan, înveşmântat nu în obişnuita robă din păr de cămilă, ci într-una albă, lungă, precum cea folosită drept giulgiu pentru morţi.

— Un glas din Răsărit, un glas din Apus, un glas împotriva Ierusalimului şi a Casei sfinte!

— Ce caută nebunul ăsta aici? Vrea să bage spaima în inima vitejilor? mormăi Simon privindu-l întunecat. Însă, în timp ce se apropia de el, văzu în privirea omului ceva atât de copleşitor, încât Simon, hotărât să-i dea o lecţie „nebunului”, îşi aplecă sabia şi-l lăsă să treacă.

Sălbatica apariţie, cu braţele ridicate spre cer, fu zărită şi de romani.

În acea vreme se credea că un prezicător putea paraliza eforturile armatelor duşmane prin rostirea unor incantaţii magice. Astfel, romanii, fiind prea departe pentru a-i putea

auzi cuvintele (în cazul în care ar fi înţeles limba ebraică), crezură că este un preot chemat să arunce asupra lor blesteme.

— Fie ca blestemele să se întoarcă asupra capului lui! murmură un soldat furios, îndemnându-şi soldaţii de la balistă să întoarcă maşinăria în aşa fel încât să poată nimeri personajul dr pe metereze.

— Vai Ierusalimului! Vai poporului! Vai sfintei case! Vai, vai mie!

Abia rosti aceste ultime cuvinte, când piatra pregătită din veşnicie pentru acest scop îl lovi din plin. Omul căzu şi rămase nemişcat.

Zeloţii priviră cu ochii îngroziţi la trupul mutilat. Acest om, care-şi profeţise propria soartă, vestise şi pieirea cetăţii; oare cuvintele lui să fie, totuşi, adevărate?

Nu era timp acum pentru astfel de gânduri. Trebuia să acţioneze, iar zeloţii se grăbiră să asculte ordinele lui Simon, îngrijorat de loviturile ce zguduiau zidul de apus.

Dădu porunci ca de pe metereze să fie coborâţi în faţa uriaşului berbec gabioane cu saci umpluţi cu pleavă, pentru a slăbi efectul loviturilor. Acest plan fu zădărnicit, însă. De fiecare parte a turnului în care atârna berbecele erau prinse un soi de paravane de fier, la adăpostul cărora se aflau romani înarmaţi cu prăjini lungi la capătul cărora erau prinse lame ascuţite. Cu acestea tăiară frânghiile de care erau atârnaţi sacii; când apărătorii înlocuiră funiile cu lanţuri de fier, romanii tăiară sacii. Pleava se scurse prin tăieturile făcute, iar sacii atârnară goi la capătul lanţurilor.

— Pentru ce atâta risipă? spuse Rufus cu sarcasm. Îşi vor dori ei să aibă pleava asta drept hrană, la sfârşitul asediului.

Un al treilea gabion fu coborât. De această dată, un soldat mai curajos decât tovarăşii săi, ieşind de după paravanul de protecţie, alergă şi aprinse cu o torţă partea de jos a gabionului. Flăcările se înălţară cât ai clipi, iar dogoarea lor îi făcu pe iudei să dea înapoi de pe metereze, dând drumul lanţurilor gabionului. Acesta căzu în mâinile romanilor, care-şi salutară captura cu o altă bubuitură ca de tunet a berbecelui.

— Nu mai folosim materiale ce pot arde. Umpleţi sacii cu pământ, spuse Simon. Privi câteva clipe în jurul său. Pierduse câteva gabioane. Pe chip i se ivi o expresie ciudată.

— Ce-ai zice, Ananus, se adresă el unuia dintre cei cincizeci de căpitani ai săi, dacă nu peste mult timp capul de aramă al acelui berbece va atârna deasupra porţii Templului, drept ofrandă adusă lui Iehova?

— Dacă Simon spune asta, atunci aşa va fi! replică bărbatul.

— Leagă-mi unul dintre capetele frânghiei în jurul mijlocului, spuse Simon; leag-o bine, de asta-mi depinde viaţa.

Bărbatul îl legă.

— Acum adu-mi nişte pârghii.

Simon le arătă zeloţilor un bloc de piatră ce se afla chiar deasupra capului berbecului.

— Când îmi voi ridica mâna, împingeţi blocul de piatră şi coborâţi-mă cu toată puterea.

Simon îşi aţinti privirea asupra berbecului, precum un leu înfometat asupra prăzii pe care o pândeşte. Berbecele era acum tras în spate de patru sute de braţe odihnite, căci romanii luptau în schimburi, iar acum intrase în luptă un nou detaşament.

Berbecul, eliberat din frânghii, se îndreptă ameninţător spre zid.

Simon dădu semnalul, iar blocul uriaş de piatră căzu direct pe partea din faţă a berbecului. Lovitura avu un asemenea efect, încât capul de alamă căzu la pământ în mijlocul unui morman de bucăţi de lemn desprinse din grinda uriaşă şi se opri lângă blocul de piatră.

Rămase acolo doar o clipă. Un personaj agăţat de capătul unei frânghii fu coborât cu o viteză uluitoare, apucă bucata de alamă cu amândouă mâinile şi fu tras înapoi la fel de repede. Şi, înainte ca romanii să-şi fi dat seama ce se întâmplă, Simon îşi făcu apariţia pe metereze, ţinând sus trofeul pe care-l câştigase cu atâta îndrăzneală.

— Simon, eşti un leu, fiul unui leu, spuse Ananus cu admiraţie.

Un potop de blesteme ieşi din gurile romanilor. Berbecul nu le mai era de niciun folos dacă nu-l reparau, iar acest lucru nu se putea face decât dacă turnul gigantic era îndepărtat de ziduri.

Retraseră, aşadar, maşina de război, în mijlocul hohotelor de râs ale iudeilor.

Simon îşi îndreptă acum atenţia spre o ameninţare teribilă ce se apropia de zid în forma unui turn pe roţi, înalt de şaptezeci şi cinci de picioare. Turnul era fabricat din lemn, era ridicat pe roţi şi înzestrat cu un pod basculant care, atunci când era lăsat în jos, permitea asediatorilor să sară peste metereze.

Marele turn se afla sub comanda lui Crispus.

Simon ştia bine că nu le-ar fi fost uşor zeloţilor în cazul în care Crispus şi romanii săi ar fi reuşit să ajungă pe metereze.

Din spatele turnului, la o înălţime de patru picioare de la pământ, ieşeau şase grinzi lungi, fiecare prevăzută cu nişte bare transversale. O sută douăzeci de oameni împingeau cu umărul aceste bare. În ciuda eforturilor lor însă, înaintarea era extrem de anevoioasă, din cauza greutăţii structurii de lemn.

Zeloţii încercară să dea foc turnului trimiţând asupra lui săgeţi aprinse; acestea erau nişte tije de lemn, lungi de un cot✶[37], având la capăt un vârf de fier de care era prins un bulgăr de smoală sau alt material inflamabil. Săgeţile aprinse se înfipseră în scândurile de lemn ale turnului, care se aprinseră.

În interiorul turnului se stârni o vie agitaţie. La fiecare ferestruică se puteau vedea soldaţi ce încercau să respingă atacul, unii aruncând suliţe asupra arcaşilor, alţii azvârlind apă asupra flăcărilor. De îndată ce reuşeau să stingă focurile într-o parte, altele izbucneau în altă parte.

Crispus, urcând şi coborând diferitele etaje ale turnului, îndruma operaţiunile.

— Apă, aici! strigă la vederea fumului des ce se înălţa într-una din laturile turnului.

— Nu mai este apă, răspunse decurionul ce

[37]✶ Aproximativ 45 cm (n.tr.).

supraveghea rezervele de apă.

Dacă romanul Crispus nu ar fi lăsat în urmă traiul de păgân, l-ar fi azvârlit afară pentru neglijenţa de care dăduse dovadă.

— Cum îndrăzneşti să spui asta când avem şase rezervoare de apă, iar Fântâna Şarpelui e doar la o aruncătură de băţ?

— Apele fântânii au secat, s-a folosit prea multă apă.

— Aşa spui, deci? exclamă Crispus, domolindu-se puţin la auzul acestei explicaţii. Ei bine, dacă nu mai este apă, agăţaţi pieile, strigă el. Fiecare turn era înzestrat cu astfel de piei care, la nevoie, puteau fi folosite ca protecţie împotriva focului.

— Şi aduceţi nisip şi pământ pentru înăbuşirea flăcărilor.

Crispus încerca astfel nu să stingă focul, ci să-l ţină sub control, dacă era posibil.

Când giganticul turn fu împins până în punctul în care era destul de aproape de zid pentru a se putea coborî podul basculant, soldaţii ce-l împinseseră până atunci îşi apucară armele. Şi, lăsând la o parte pentru o clipă disciplina militară riguroasă, se îngrămădiră în turn, nerăbdători să ia primii parte la atac. Exista obiceiul printre romani ca, în cazul unui asediu, soldatul care urma să ajungă primul pe meterezele duşmane, să primească – dacă supravieţuia – Coroana murală, o răsplată mult râvnită şi care urma să acopere de slavă până la sfârşitul zilelor sale pe cel ce o primea.

Podul basculant se afla la al cincilea nivel al turnului; aici se îmbulziră soldaţii. Aşa cum se afla acum, ridicat, podul proteja turnul precum o pavăză. Când urma a fi lăsat însă, nimic n-ar mai fi stat între soldaţii romani şi proiectilele lansate de pe metereze. Pentru cei aflaţi la ieşirea din turn, asta însemna o moarte sigură. Totuşi, în ciuda pericolului, fiecare soldat se străduia s-o ia înaintea celui de lângă el, să ajungă măcar în spatele primului. Pentru că primul nu era altul decât Crispus.

— Un Cestius a pierdut cetatea, tot un Cestius o va lua înapoi, spuse el. Stai lângă mine, spuse el celui ce purta

acvila romană. Vom înfige acvila pe metereze, chiar dacă ar fi să plătim cu viaţa.

Acvila, cu toate că nu mai era un obiect de închinare, reprezenta pentru Crispus emblema unui imperiu glorios.

Era un moment tulburător. În timp ce stăteau acolo, aproape lipiţi unii de alţii, soldaţii puteau auzi zgomotul produs de impactul dintre săgeţile aprinse şi pereţii din lemn ai turnului.

De fiecare parte a uşii, aşteptând semnalul, se aflau doi soldaţi vânjoşi, cu mâinile pe frânghiile ce lăsau jos podul basculant.

— Sunteţi gata? întrebă Crispus privind chipurile hotărâte din jurul lui.

Răspunsul soldaţilor dovedea nerăbdarea cu care aşteptau atacul.

— Păziti-vă bine feţele. Acum!

Scripeţii se puseră în mişcare, iar podul fu coborât degrabă peste metereze.

Cele două armate scoaseră un strigăt simultan, unii de spaimă, alţii de entuziasm, un strigăt atât de înspăimântător încât acoperi până şi bubuiturile berbecilor.

Titus, care ştia că la comanda turnului era Crispus, îşi plezni coapsele cu o bucurie sălbatică.

— Pe toţi zeii! Crispus a reuşit să facă o deschizătură! strigă el.

Mii de soldaţi din ambele tabere se opriră pentru a urmări lupta ce se dădea pe podul basculant. Pentru ce să lupte altundeva, dacă partea aceasta a zidului urma să fie luată în stăpânire de Crispus şi ostaşii lui?

Destinul Betesdei, dacă nu cumva al întregului Ierusalim, depindea de deznodământul acestei lupte.

În timp ce capătul podului basculant căzu cu un bubuit puternic pe metereze, Crispus, cu sabia într-o mână şi scutul în cealaltă, sări pe scândurile mişcătoare ale podului, urmat de o mulţime de luptători.

Urmă o scenă îngrozitoare.

Romanii se treziră în mijlocul unui vârtej orbitor de săgeţi, suliţe şi pietre, venite din faţă, din stânga şi din dreapta. Ascultând de ordinele lui Simon, fiecare arcaş

iudeu, de aproape sau de departe, din turnuri, de pe metereze şi de pe creneluri, ţinti şi trase asupra grupului de romani cutezători coborâţi pe pod. Proiectilele se abătură asupra lor într-un număr atât de mare, lovindu-se cu atâta furie de coifuri, platoşe şi scuturi, încât romanii nu reuşiră să înainteze; se clătinară încoace şi încolo ca şi când ar fi fost loviţi de fulger; căzură pe scândurile podului morţi, sau aproape pe moarte.

Crispus, protejat de armura pe care o purta, fu rănit de câteva ori; în braţul care ţinea sabia se înfipseră câteva săgeţi; alte două îi pătrunseseră în picior, însă nu le simţi în toată acea agitaţie.

Şovăi o clipă; apoi, adunându-şi forţele, se avântă singur pe pod. Douăzeci de proiectile îndreptate asupra lui în acelaşi timp îl făcură să se clatine ca un om beat.

Apoi veni sfârşitul!

Simon se pregătise pentru primirea turnului mobil. În clipa în care podul basculant atinse parapetul, patru dintre cei mai viteji căpitani ai lui Simon se aruncară spre el, fiecare înarmat cu câte un topor; şi, în timp ce Simon reteză cu o secure frânghiile cu care fusese coborât podul, cei patru căpitani îşi folosiră topoarele cu atâta îndemânare, încât, înainte ca vreunul dintre romani să poată interveni, întregul pod se prăbuşi. Cei care se aflau pe pod în acea clipă căzură în gol, de la o înălţime de patruzeci de picioare✶[38], pe terenul stâncos de la baza zidului. Rămaseră acolo, într-un morman de capete, braţe şi picioare ce fu mai apoi împroşcat cu săgeţi trase de arcaşii iudei.

— Mai aduceţi un turn, strigă Simon batjocoritor. Va avea aceeaşi soartă!

Printre cei care reuşiră să se îndepărteze şchiopătând, refugiindu-se într-un loc ferit de proiectilele iudeilor, se afla şi Crispus, plin de vânătăi, ameţit, palid, cu o sumedenie de săgeţi înfipte în carne.

Se aşeză şi începu să-şi smulgă săgeţile din trup. Din fericire, avea la îndemnână balsam şi feşe, astfel că îşi unse rănile şi le înfăşură în bandaje. Aşa îl găsi Titus.

---

[38]✶ Aproximativ 35 m (n.tr.).

— Zeii fie lăudaţi! Trăieşti! Dar eşti rănit. Astăzi nu te mai întorci în luptă. Hei, voi de colo! Culcaţi-l pe nobilul Crispus pe un scut şi duceţi-l înapoi, în tabără.

Crispus însă încercă să-l convingă că n-avea nimic grav şi că nu era nevoie să fie dus în tabără.

— N-am decât nişte răni uşoare. Trebuie totuşi să recunosc că sunt cam ameţit de la căzătură. Lasă-mă să mă odihnesc un ceas aici, la umbră! Apoi o să mă întorc în luptă.

— Fă cum pofteşti. Odihneşte-te! Începe să-mi placă acest Simon. Se dovedeşte a fi un adversar pe măsură.

Tacticile admirabile ale lui Simon păreau a fi descurajat întrucâtva pe soldaţi. Atacul începu să slăbească. Era amiază, iar soarele bătea direct pe feţele romanilor. Aruncătorii cu praştia şi arcaşii reuşeau cu greu să-şi atingă ţinta din cauza luminii orbitoare a soarelui. Zăduful zilei, norii de praf şi efortul depus în luptă uscară gâtlejurile atacatorilor. Setea le deveni cu atât mai mare cu cât nu mai aveau strop de apă. *Posca*, o băutură făcută din apă amestecată cu vin oţetit, pe care fiecare soldat obişnuia s-o poarte asupra lui într-un butoiaş din piele, fusese de mult sorbită până la ultima picătură.

Crispus, simţindu-se încă ameţit, îşi rezemă spatele de movilă.

— O, ce n-aş da să pot avea un strop de apă! murmură el.

— Nu este apă, spuse un soldat aflat lângă el. Oamenii sunt gata să dea o monedă de aur în schimbul unei cupe cu apă.

— Iar duşmanul ştie că nu avem apă, spuse un alt soldat. Vedeţi? Ţin în mâini vase cu apă. Se uită la noi cu batjocură şi-o varsă pe pământ.

În acel moment, Titus se întoarse la ei cu o expresie tulburată pe chip.

— Suntem la strâmtorare, spuse el. Oamenii noştri leşină de sete. Fântâna Şarpelui a secat. Chedronul la fel. Nu putem săpa nicio fântână, terenul e prea stâncos. De unde am putea face rost de apă?

— Există o fântână numită Siloam, în partea de miazăzi

a cetăţii, răspunse Crispus. S-ar putea să nu fi secat.

— Ha! exclamă Titus cu speranţă în glas. Însă, adăugă el cu îndoială, acolo se poate ajunge doar pe lângă zidul de răsărit. E prea periculos, locul este expus.

— Legiunea a X-a staţionează pe Muntele Măslinilor şi este gata să respingă orice atac venit din acea direcţie. Dă-mi rezervoarele de apă şi două sute de călăreţi şi mă leg c-o să mă întorc cu apă pentru toată armata.

— Ia cu tine trei sute de oameni şi Fortuna să te însoţească!

Nu trecură multe minute şi, coborând pe valea Chedronului, se putu vedea un convoi lung de care escortate de călăreţi, trei sute la număr.

La înălţime, deasupra capetelor lor, se auzeau vâjâind pietre şi săgeţi trase de catapultele şi balistele de pe Muntele Măslinilor, unde staţiona Legiunea a X-a. Romanii căutau astfel să protejeze mişcările celor porniţi după apă.

Privind de la înălţimea zidului de răsărit, Ioan din Giscala şi zeloţii săi zăriră călăreţii romani şi căutară să le împiedice înaintarea. Zadarnic însă. Ploaia de săgeţi nu reuşi să-i oprească.

Convoiul îşi continuă drumul, trecând pe lângă grădina de măslini numită Ghetsimani. Acum erau în cea mai adâncă parte a Văii Negre. Templul se afla la o înălţime de aproape cinci sute de picioare deasupra lor. Îşi continuară drumul pe lângă zidul Ophel şi, dând ocol capătului dinspre miazăzi al acestuia, se îndreptară spre apus. Aici, în locul unde valea Tyropaeon se deschide spre valea Chedron, e o zonă de o frumuseţe neobişnuită, cunoscută din vechime după numele de Grădina Regelui. Ţinutul era străbătut de un pârâiaş izvorât din Siloam.

Spre marea sa bucurie, Crispus descoperi că Fântâna Siloamului – un bazin dreptunghiular, săpat în stâncă, era plin de apă limpede şi rece.

Printr-o coincidenţă, prea evidentă pentru a fi pusă pe seama întâmplării, fântâna, ale cărei ape fuseseră „oprite” timp de patru ani, începuse să dea din nou apă îndată după sosirea armatei romane! Iudeii priviră acest lucru ca pe o adevărată trădare. Apa, de care nu se mai bucuraseră de

atâta vreme, astâmpăra acum setea duşmanilor! „Ce să însemne acest lucru?” se întrebau înneguraţi. Nu înţeleseră astfel pilda prin care se spunea că împărăţia cerurilor va fi luată de la ei şi va fi dată păgânilor.

Soldaţii romani, însetaţi, săriră de pe cai şi alergară la apă. Băură ei mai întâi, apoi începură să umple rezervoarele.

Când iudeii, care-i priveau de pe înălţimea zidului Ophel, descoperiră motivul acestei activităţi frenetice, începură să strige de mânie şi indignare.

— Ce este asta? Cum îşi îngăduie aceşti păgâni netăiaţi împrejur să bea din apa folosită pentru ritualurile sacre de la Templu? Pentru numele lui Elohim, aşa ceva este cu neputinţă!

Poarta Fântânii se deschise larg, lăsând să treacă o armată gălăgioasă de zeloţi cu o înfăţişare fioroasă. Iudeii îşi agitau săbiile în aer şi-l aveau în frunte pe Ioan din Giscala.

— La cai! dădu semnalul trâmbiţa romană. Într-o clipă romanii încălecară şi se aşezară în linie. Întrebarea „să-i înfruntăm?”, pusă de Crispus, primi un răspuns grabnic şi unanim. Nu exista unul între ei care să nu-şi fi dorit a lupta corp la corp cu duşmanul. Ore în şir luptaseră împotriva proiectilelor. Aici însă, îşi puteau folosi ascuţişul săbiei!

Mânat de spiritul războinic al strămoşilor săi, Crispus strigă:

— De ce să-i aşteptăm aici? Să le ieşim în întâmpinare. La atac! Crispus îşi îndemnă calul la galop şi toţi cei trei sute de călăreţi, unul lângă altul, cu săbiile ridicate în aer, îl urmară pe drumul ce ducea spre valea Tyropaeon.

Goniră din ce în ce mai iute în întâmpinarea duşmanului. Zgomotul făcut de copitele cailor şi sclipirea orbitoare a săbiilor îi zgudui în aşa măsură pe zeloţi, încât se opriră din alergare.

— Rămâneţi pe poziţii! strigă Ioan soldaţilor săi.

În clipa următoare fu izbit la pământ, în timp ce căpetenia romanilor se năpusti cu o forţă de nestăvilit în mijlocul zeloţilor.

Lupta fu scurtă. Oamenilor lui Ioan le lipsea elanul

adepţilor lui Simon. Luptară câteva clipe, însă mai apoi dădură bir cu fugiţii. Iar romanii îmbărbătaţi de această victorie uşoară, îi urmăriră până la porţile cetăţii.

— Ioan din Giscala ne-a scăpat! gemu un centurion în timp ce se întorcea de la poarta în care bătuse cu sălbăticie.

— Doar de data asta, răspunse Crispus.

Micul detaşament se întoarse în galop la carele încărcate cu apă şi, în timp ce străbăteau valea Chedron înapoi spre tabără, îşi băteau joc de zeloţii care-i priveau încruntaţi de pe ziduri.

Odată cu sosirea apei, însetata armată romană căpătă forţe noi. Însă, cu toate că luptară până la căderea nopţii, romanii nu reuşiră să-şi croiască drum în cetate.

Şi astfel luă sfârşit prima zi de luptă.

Capitolul 20

Circumvoluţia

În ziua a paisprezecea a asediului, romanii reuşiră cu ajutorul giganticului berbec reparat, să facă o spărtură în zidul dinspre miazănoapte. Simon, văzând că nu-şi mai putea apăra poziţia, se retrase în spatele celei de-a doua linii de apărare.

Romanii intrară în cartierul Betesda în a cincisprezecea zi şi începură să-l dărâme aproape în întregime, pentru a pregăti calea maşinilor de război.

În nouă zile romanii străpunseră şi al doilea zid, făcându-se stăpâni pe cartierul Acra, care avu aceeaşi soartă ca şi Betesda.

Fusese al doilea mare pas al asediului.

— Betesda luată în cincisprezece zile, Acra în nouă!

exclamă Titus. Înaintăm.

Tiberius Alexandru, căruia îi fuseseră adresate aceste cuvinte, ridică din umeri.

— Simple avanposturi, Cezar! Ceea ce am făcut până acum este joacă de copii în comparaţie cu ce mai rămâne de făcut.

Titus începu să-i dea dreptate în timp ce, stând în mijlocul dărâmăturilor cartierului Acra, cuprinse cu privirea un şir lung de fortărete semeţe.

Înaintea lui, spre miazăzi, se înălţa povârnişul abrupt al Muntelui Sion, înalt de patruzeci de picioare, pe creasta căruia se înălţa un zid înalt, care cuprindea acele măreţe turnuri, Hippicus, Phasaelus şi Mariamne, fiecare dintre ele o adevărată citadelă. Deasupra lui, spre stânga, se înălţa Templul, iar lângă el – turnul Antonia, situat pe o stâncă înaltă de şaptezeci şi cinci de picioare, ai căreipereţi perpendiculari erau acoperiţi cu marmură netedă!

După ce ţinu sfat cu ofiţerii săi, Titus hotărî să atace în acelaşi timp Muntele Sion şi turnul Antonia. Însă cum să ajungă la fortăreţele ridicate pe asemenea înălţimi?

Nu exista decât o singură cale, aceea de a înălţa platforme, iar asta era o muncă titanică! Romanii erau obişnuiţi cu astfel de sarcini, astfel că, mânaţi de spiritul dârz al generalului lor, se puseră pe lucru cu un entuziasm pe care nimic nu-l putea stinge. Neavând destul pământ, pentru înălţarea platformelor, folosiră în mare parte bârne şi legături de lemne, astfel încât nu mai rămase niciun copac în picioare în jurul Ierusalimului. Peisajul, atât de verde şi de pitoresc, deveni o pustietate. Iudeii, privind din înaltul zidurilor, nu mai vedeau decât câmpuri sterpe şi pustii. În cea de-a şaptesprezecea zi, o platformă imensă se înălţa în partea de miazănoapte a Antoniei; însă în momentul în care intrară în funcţiune maşinăriile aşezate pe ea, romanii văzură cu groază că movila începe să se clatine. Apărură crăpături ce începură să se lărgească tot mai mult; berbecii şi maşinile de război se clătinară într-o parte şi-n cealaltă, izbindu-se unele de altele şi sfărâmându-se. Oamenii se văzură prinşi între maşini, acoperiţi de pământ, sufocaţi de nori de praf; din movilă se

ridică un fum gros, urmat de limbi de foc. Nu se mai putea sta acolo, iar romanii, uimiţi şi înspăimântaţi, alergară în toate direcţiile căutându-şi scăparea.

Cauza acestui fenomen fu aflată curând. Ioan din Giscala şi zeloţii săi, cu o energie aproape supraomenească, săpaseră sub pământ o galerie mare, ale cărei acoperiş şi proptele erau alcătuite din bârne unse cu bitum, păcură şi alţi combustibili, pe care le aprinseră. Drept urmare, platforma se prăbuşi, iar maşinile de război fură complet distruse.

— Aţi văzut ce a făcut Ioan? strigă Simon partizanilor săi. Vom rămâne noi mai prejos?

O platformă asemănătoare se înălţa în faţa Sionului. Două zile mai târziu, spre seară, la ceasul în care romanii se retrăgeau în tabăra lor lăsând în urmă gărzile pentru paza platformei, aşa cum era obiceiul, porţile cetăţii se deschiseră şi din fiecare ieşi un grup de zeloţi: luptătorii purtau în mâini câte o torţă aprinsă sau vase umplute cu combustibil aprins. Fiecare se jurase că nu se va întoarce în cetate până când nu va vedea platforma şi maşinăriile romane cuprinse de flăcări.

Veneau cu miile, alergând de-a lungul pantei povârnite asemenea unui potop nimicitor, îndreptându-se spre platformă. Unii, luptând cu înverşunare, îşi găsiră sfârşitul străpunşi de suliţele romanilor. Alţii, la fel de viteji, însă mai norocoşi, se căţărară pe platformă şi, alergând încoace şi încolo, dădură foc mai întâi maşinilor de război, apoi platformei. Când Titus şi restul armatei îşi făcură apariţia, uriaşa platformă de pământ şi lemn era o mare învolburată de flăcări.

Pentru prima oară de la începerea asediului, Titus se simţi cuprins de disperare. Începu să creadă, ca şi alţi soldaţi mai superstiţioşi, că steaua cea învăpăiată în formă de sabie, prezentă în fiecare noapte deasupra Ierusalimului, avea un efect malefic nu asupra iudeilor, ci asupra lor, a romanilor.

Îi trimise o scrisoare tatălui său, Vespasian, şi Senatului roman. Descurajarea lui era vădită, căci din scrisoare lipsea obişnuita formulă introductivă: „Mă bucur să ştiu că

tu şi copiii tăi sunteţi bine; la fel eu şi armata.” Lucrurile nu stăteau atât de bine cu el şi armata. Tacticile lui Simon şi ale lui Ioan din Giscala determinaseră distrugerea berbecilor. Trebuia să comande inginerilor greci din Cezarea construirea unui set nou de maşini de război, însă acest lucru însemna o întârziere de câteva săptămâni. Ce era de făcut?

Multe şi variate fură planurile sugerate în acea seară de ofiţerii ce făceau parte din consiliul de război al lui Titus, adunaţi în cortul acestuia. Planul de comasare a tuturor trupelor într-un anumit punct al zidului şi continuarea asaltului zi şi noapte, cu scuturi de protecţie şi scări, până la cucerirea poziţiei fu respins ca fiind inaplicabil; la fel şi acela de a săpa un tunel prin stâncă, până în inima cetăţii.

În cele din urmă, Tiberiu Alexandru se ridică şi vorbi.

— Nu încape îndoială, zise el, trebuie construite maşini noi la Cezarea. Între timp, vom transforma asediul în blocadă. Arma noastră cea mai de preţ va fi înfometarea. Rezervele de hrană ale cetăţii s-au împuţinat. Dacă ar fi să dăm crezare unor dezertori, zeloţii iau cu sila mâncarea oamenilor şi-i torturează pe cei care, bănuiesc ei, ascund provizii. Dar pentru a face ca cetatea să cedeze prin înfometare, trebuie să blocăm orice cale de acces. Până acum nu am dat prea multă atenţie laturilor de apus şi răsărit ale cetăţii, astfel că unii negustori, dispreţuind puterea romană, sunt gata să facă avere pe spatele iudeilor şi intră noaptea în cetate cu provizii. Cei din Tir aduc peşte, iar egiptenii aduc porumb. Arabii le vând curmale şi nabateenii le aduc bitum din Marea Moartă – şi cunoaştem prea bine efectul acestuia. Dacă nu-i oprim, asediul se va prelungi la nesfârşit. Iată care este sfatul meu: să înconjurăm cetatea cu un zid care va fi supravegheat zi şi noapte. În aşa fel îi vom împiedica pe duşmani să comunice cu exteriorul. Cu cât sunt mai multe guri de hrănit în cetate, cu atât mai repede se vor termina proviziile. Până acum, o, Cezar, le-ai arătat prea multă indulgenţă dezertorilor. Fă-le de cunoscut că cei care vor alerga la noi cerând milă vor sfârşi prin a fi crucificaţi.

În şase săptămâni se vor mânca unii pe alţii, iar victoria

va fi a noastră, căci nu vom lupta cu oameni puternici, ci cu nişte slăbănogi înfometaţi, incapabili să ridice o lance sau un scut. Postul face parte din religia lor, concluzionă iudeul renegat, zâmbind batjocoritor, îi vom sili să ţină un post cum n-au cunoscut în toată istoria lor.

Sfatul lui Tiberiu se dovedi a fi cel mai bun. Crispus ştia că aşa va fi, chiar înainte de a termina Tiberiu de vorbit. În zadar ar mai fi propus cineva un alt plan, căci în urmă cu patruzeci de ani, o voce divină spusese: „Duşmanii tăi vor săpa şanţuri în jurul tău şi te vor închide de jur-împrejur şi te vor păzi din toate părţile.”

Ziua următoare se dovedi a fi începutul încercuirii fatale. Împrejurul cetăţii blestemate fu ridicat, pe deasupra colinelor şi în fundul văilor, un zid dublu – unul, interior, sortit să respingă ieşirile asediaţilor; celălalt, exterior avea să împiedice atacurile din afară. În partea din afară a fiecărui zid se săpă un şanţ adânc; la fiecare două sute de metri se înălţa un *castellum,* sau fort, unde staţiona o garnizoană mică.

Întreaga armată romană, în număr de cincizeci de mii de oameni, luă parte la aceste lucrări, care fură terminate în trei zile – o ispravă măreaţă, chiar şi pentru romani, care erau obişnuiţi cu lucrări de acel fel.

Zeloţii priviră toate aceste operaţiuni fără a se îngrijora prea mult, aruncându-i batjocuri lui Titus, ori de câte ori se apropia la suficientă distanţă pentru a-i putea auzi. Nu de puţine ori se auzea numele Berenicei, despre care se ştia că este obiectul adoraţiei cezarului.

— Frumoasa din Cezarea se simte singură, strigau ei. Fiica lui Agripa se uită pe fereastră şi strigă printre zăbrele: „Pentru ce întârzie carele lui?”

Alteori luau în derâdere originea plebeiană a lui Titus.

— Tatăl tău a fost doctor de cai, strigă unul. Întoarce-te la vechea meserie, Titus! Se vede limpede că n-ai stofă de războinic. Pleacă, nu vei pune mâna niciodată pe cetate!

Auzind acestea, Terentius Rufus, încercând să apere onoarea lui Cezar, ridică un plug aflat în apropiere şi rosti un jurământ memorabil.

— Ascultaţi legământul pe care-l fac, rebeli neisprăviţi!

Cu plugul ăsta o să ar Sionul, cum îşi ară ţăranul ţarina!

O ploaie de săgeţi se abătu asupra lui făcându-l să dea înapoi, însă Rufus nu dădu drumul plugului.

— Du plugul ăsta în cortul meu, spuse el unui soldat. Acolo să stea până în ziua când o să-mi fie de trebuinţă. Terentius Rufus se va ţine de cuvânt.

În prima noapte după terminarea lucrărilor, Titus le inspectă, însoţit de Crispus. Ochii acestuia din urmă se întorceau adesea către cetatea care dormea liniştită sub cerul înstelat. Subjugarea cetăţii prin foamete era îndreptăţită din punct de vedere militar, însă Crispus nu se putea împiedica de a se gândi la îngrozitoarea suferinţă de care vor avea parte miile de familii din cetate. Se gândea mai ales la Vashti. Şi-o imagină chinuită de foame, murind încetul cu încetul, dulcea şi graţioasa-i frumuseţe ofilită, un trup scheletic, numai piele şi os, cu mintea întunecată din cauza lipsei de hrană. Iar el se afla acolo, aproape, având hrană din belşug, fără a-i putea strecura nici măcar o coajă de pâine.

Când cetatea va fi cucerită, oare Vashti va mai fi în viaţă? Era un lucru la care nu se mai gândise până acum. Dacă fata va mai fi în viaţă, după regulile războiului, soarta ei era să-şi sfârşească zilele în sclavie. Hotărî de îndată să ceară libertatea ei de la singurul om în stare să i-o dea.

— Când vei lua cetatea, o, Cezar, aş avea dorinţa de a-mi acorda viaţa şi libertatea unei persoane de acolo.

— Bucuros, cu condiţia ca această persoană să nu fie din familia lui David.

— Pentru ce această condiţie? întrebă Crispus cu uimire.

— Tatăl meu, Vespasian, mi-a poruncit să-i caut pe toţi cei care sunt din neamul lui David şi să-i omor✶[39]. Iudeii sunt convinşi că un urmaş al vechii case regale va ajunge să unească sub stăpânirea sa toate regatele de pe faţa pământului. Crezul a dat naştere acestei răzvrătiri. Dacă vom distruge pe toţi descendenţii casei lui David, vom pune capăt acestui vis zadarnic al iudeilor.

— Cea pe care te rog s-o cruţi, spuse Crispus, este

[39]✶ Eusebius, *Istoria bisericească,* III, 12.

Vashti, fiica lui Hyrcanus.

Titus tresări, surprins.

— Cea căreia i-ai dat cingătoarea de aur la Cezarea?

— Chiar ea, răspunse Crispus, închipuindu-şi că Titus ştia de la Berenice despre acea întâmplare.

— Pentru ce te interesează această fată? întrebă Titus, privindu-l cu atenţie.

— Dacă n-ar fi fost ea, eu astăzi n-aş mai fi fost în viaţa, răspunse Crispus, istorisindu-i despre felul în care fusese salvat în urma loviturii de sabie a lui Eleazar.

Titus păru foarte tulburat. Crispus dăduse dovadă de atâta vitejie în luptă, încât îi era greu să-i refuze această favoare.

— Aş vrea să-ţi îndeplinesc dorinţa, dar cererea ta vine prea târziu. Prinţesa Berenice mi-a cerut ca această fată să-i fie dată ei.

Pentru o clipă Crispus se simţi mai ameţit decât atunci când căzuse de pe podul basculant.

— Berenice! murumură el. Pentru ce vrea s-o aibă pe Vashti?

— Prinţesei îi face plăcere să se înconjoare cu fete frumoase şi graţioase. M-a făcut să-i făgăduiesc că i-o voi da pe această Vashti când voi lua prada de război.

— Şi o vei face?

Titus ridică din umeri.

— Nu s-a mulţumit doar cu o făgăduială verbală. Am semnat un pergament prin care Vashti îi va fi dată ca sclavă.

Crispus se gândi că ar fi fost mai bine, mult mai bine ca Vashti să moară de foame decât să cadă în mâinile geloasei Berenice, care o dorea pe fată ca sclavă doar pentru a-şi satisface setea de răzbunare.

Nu mai spuse nimic, ştiind că ar fi fost de prisos să mai insiste. Hotărî ce are de făcut.

„Pergamentul semnat de Cezar poate să spună ce vrea”, îşi zise el. O s-o scap pe Vashti de soarta care o aşteaptă, chiar dacă asta mă va costa viaţa.”

Capitolul 21

Cetatea muribundă

Spectrul foametei bântuia pe străzile Ierusalimului. încă din prima zi a asediului, preţul alimentelor crescuse atât de mult, încât o baniţă de grâu costa nu mai puţin de un talant✶[40] de aur. Însă, îndată ce zidul romanilor oprise orice legătură cu exteriorul, nici pentru de zece ori zece talanţi nu se mai putea căpăta un pumn de boabe.

Mai apoi, din miile de case începu să se ridice un strigăt disperat după pâine; însă cerul deasupra capetelor lor era de bronz. Dumnezeul care revărsase mană din cer asupra străbunilor lor, rămânea surd la toate tânguielile disperate ce se înălţau din sinagogile cetăţii.

Cei care avuseseră prevederea de a pune deoparte provizii nu erau siguri că le vor putea folosi, căci zeloţii dădeau buzna în case, iar pe cei suspectaţi că ar ascunde hrană îi treceau prin chinuri atât de groaznice, încât nu se putea crede că oameni fuseseră cei care le născociseră.

Printre cei care nu avuseseră parte de aceste incursiuni ale zeloţilor, cu toate că trăiau zilnic cu această teamă, se aflau Vashti şi mama ei.

Cele două femei locuiau singure. Miriam, aşteptându-se la o astfel de foamete, îşi concediase servitorii încă de la începutul asediului.

Vashti nu mai trăise zile atât de nefericite şi începu să se întrebe dacă n-ar fi fost mai înţelept din partea ei să fi ascultat de sfaturile lui Simeon şi să scape din blestemata cetate când lucrul acesta fusesecu putinţă.

Nu durerile pricinuite de foame o tulburau cel mai mult, cât sentimentul că pierduse complet dragostea mamei sale. Miriam se purta cu ea cu o asprime ce creştea de la o zi la alta. Îi reproşa mereu că este creştină şi prietenă a

[40]✶ Aproximativ 36 kg (n.tr.).

romanilor.

— Dar te iubesc, dragă mamă, mai mult decât pe toţi creştinii. Altfel aş mai fi rămas aici, cu tine, când aş fi putut să mă duc la loc sigur, la Pella?

Mama ei părea să n-audă acest argument. Tuna şi fulgera împotriva lui Crispus, a cărui vitejie în timpul asediului inspirase iudeilor o ură aproape la fel de mare ca cea pe care i-o purtau lui Titus.

— Pentru ce i-ai cruţat viaţa? E un şarpe ce caută să distrugă cetatea sfântă. Asta e răsplata bunătăţii pe care am arătat-o faţă de el.

Nedorind să-şi supere şi mai mult mama, Vashti nu răspunse nimic. Cu inima împovărată, se duse să arunce o privire la mica lor rezervă de provizii. Făina, smochinele şi stafidele le mai ajungeau doar câteva zile… şi apoi?

Cele două femei se mulţumeau cu câteva înghiţituri pe zi, pentru ca micul Arad să nu sufere prea mult. Arad avea acum aproape şase ani şi era adorat de sora sa mai mult decât de mama lui. Copilul observă cât de puţin mâncau ele.

— Toate astea din cauza romanilor, îi răspunse mama sa furioasă. Spune: „Dumnezeu să-i blesteme pe romani!”

Micuţul repetă cuvintele.

— Spune şi tu, Vashti, o îndemnă el pe sora sa.

Însă Vashti, care era convinsă că romanii nu erau altceva decât instrumente în mâna lui Dumnezeu, clătină din cap cu ochii plini de lacrimi. Acest lucru stârni din partea mamei sale o nouă explozie de mânie. Miriam părea să simtă o plăcere răutăcioasă când îl instiga pe copil împotriva surorii sale, spunând atât de multe cuvinte jignitoare, încât Vashti plecă din cameră plângând.

În cele din urmă, rezervele de hrană se isprăviră. Timp de două zile femeile postiră, dându-i lui Arad puţinul ce le mai rămăsese. Pe când copilul mânca, Miriam se uita la el cu o privire ce o speria pe Vashti. Femeia părea a fi gata să se repeadă asupra mâncării pe care o înghiţea copilul.

În cea de-a treia zi şi micuţul fu nevoit să postească.

Suspinele şi întrebările pe care i le punea făceau să crească şi mai mult chinurile lui Vashti. Dar unde să se

ducă pentru a găsi ajutor? Nu putea cere mâncare de la prieteni sau vecini. Aceştia i-ar fi râs în faţă batjocoritor, dacă le-ar mai fi rămas atâta putere pentru asta. Chiar dacă ar fi avut mâncare, n-aveau să se lipsească de ea dând-o altora! Ce însemna pentru ei Arad? Oare n-aveau ei înşişi copii ce mureau de foame? Pentru ce să mai prelungească suferinţa lui Arad? Mai bine să moară acum, decât să mai sufere. Acestea erau răspunsurile pe care le-ar fi primit, Vashti ştia bine lucrul acesta.

Cât despre Miriam, aceasta deveni din ce în ce mai dezinteresată de copil. Ameţită şi slăbită, mergea cu paşi nesiguri din cameră în cameră, căutând în fiecare colţişor, după fiecare piesă de mobilier, golind sertarele, în speranţa că va găsi ceva care să-i potolească, măcar pentru o vreme, cumplitele chinuri ale foamei.

Însă cercetările îi erau zadarnice.

Trecu şi cea de-a treia noapte după terminarea proviziilor. Arad adormise plângând. Pentru Vashti, somnul era împletit cu stări de veghe. Când adormea, visa că lua parte la ospeţe desfătătoare, apoi se deştepta, doar pentru a da piept cu realitatea teribilă pe care o trăia.

Intrară în cea de-a patra zi a postului. Arad, trezindu-se, îşi începu din nou gemetele jalnice, ce sfredeleau inima lui Vashti. Trebuia oare să asiste, neputincioasă, la moartea lentă a copilului?

Deodată, fu străbătută de un fior de bucurie. Privi în jur şi, văzând că mama ei nu era acolo, se aşeză în genunchi lângă patul copilului şi-i şopti:

— Nu plânge, Arad! Stai liniştit şi fii cuminte! Mă duc să-ţi aduc ceva de mâncare.

Împăcat oarecum cu această făgăduială, micuţul se linişti.

Traversând camera alăturată, Vashti o văzu pe mama ei ghemuită într-un colţ, cu capul pe genunchi. Părea că nu mai avea putere să se ridice de acolo. La apropierea fetei, Miriam ridică uşor capul şi îşi urmări fiica cu o privire încărcată de deznădejde. Nu întrebă nimic de Arad. Nu scoase niciun cuvânt. Ajunsese la acea stare în care până şi a vorbi devenise un lucru dureros şi supărător, în care

orice interes dispare şi nu mai rămâne decât aşteptarea sfârşitului.

Vashti era mai tânără şi mai plină de energie decât mama sa. Curând însă, şi ea va ajunge să-şi târască picioarele, să se aşeze şi să-şi aştepte moartea în tăcere.

Vashti nu spuse nimic mamei sale. Ce i-ar fi putut spune? Cuvintele de încurajare ar fi părut o batjocură.

Urcă scara şi ajunse pe acoperiş. În urmă cu câteva săptămâni, Arad urcase acolo cu o bucată mare de pâine în mâini, pe care voia s-o fărâmiţeze pentru porumbei şi vrăbii. N-o făcuse însă, ci ascunsese pâinea sub o olană, gândindu-se că o să se folosească în altă zi de ea. Ocazia nu se mai ivise, însă. Pâinea zăcuse acolo, uitată, până acum. Oare mai era acolo? se întrebă Vashti. Da, era! Suficientă pentru a-l mai hrăni pe Arad încă o dată. Simţi o poftă teribilă de a-şi înfige dinţii în pâine, înghiţind-o pe loc. Însă gândul la Arad o opri.

Pâinea era tare ca piatra, însă putea fi muiată în apă.

Ascunzând preţioasa bucată de pâine între cutele rochiei, Vashti coborî scările, trecând din nou pe lângă mama sa, care aţinti asupra ei aceeaşi privire rătăcită, pierdută în gol. Vashti se simţi ca o trădătoare. O luptă se dădu în sufletul ei. Era oare bine să ascundă mamei descoperirea ei? Nu avea şi ea dreptul la o bucată de pâine? Da, avea, dacă s-ar fi mulţumit doar cu o bucată. Dar dacă, în lăcomia ce pusese stăpânire pe ea, ar fi înghiţit-o pe toată? Aceasta era temerea lui Vashti. Fata se găsi în situaţia în care trebuia să aleagă între mama ei şi Arad. Afecţiunea pentru acesta din urmă câştigă. O durea inima să-şi lase mama să moară de foame, însă ar fi durut-o şi mai mult să-l vadă pe micul Arad lipsit de ultima îmbucătură, luată de la gura lui tocmai de femeia care-i dăduse viată.

Când Vashti intră în cameră, micuţul îşi întoarse spre ea privirea neliniştită.

Vashti se apropie de patul lui.

— Priveşte, bucata asta mare de pâine. E tare, dar o voi muia în apă, ca s-o poţi mânca. Apoi, temându-se ca nu cumva mama ei să-i audă, şopti:

— Stai liniştit. Nu vorbi, dragul meu. O vei avea curând.

După ce muie pâinea în apă, torturată o clipă de dorinţa de a o înghiţi ea însăşi, Vashti i-o întinse lui Arad.

Printre romanii aflaţi dincolo de ziduri erau mulţi părinţi, oameni cu inimă bună, în ciuda poziţiei lor de oameni ai războiului. Dacă ar fi putut vedea bucuria cu care micuţul înghiţea bucăţile de pâine, şi-ar fi încărcat balistele nu cu bolovani, ci cu pâini, şi le-ar fi trimis peste ziduri.

— Mănâncă încet, spuse Vashti, altfel îţi va face rău.

Abia spusese aceste cuvine şi-i scăpă un ţipăt de pe buze. Între ea şi Arad apăru o mână osoasă, ce apucă cu lăcomie bucata de pâine, o mână ce aparţinea aceleia pe care Vashti o credea ghemuită în coltul camerei alăturate.

Arad, dându-şi seama că i se răpea mâncarea, îşi îngrămădi instinctiv în gură unul din capetele bucăţii de pâine.

— Dă-mi-o, strigă Miriam trăgând de celălalt capăt cu atâta putere, încât îl ridică pe copil din pat.

Arad ţinea cu dinţii de pâine. Aceasta se rupse iar Miriam îşi înghiţi partea cu o lăcomie dureroasă la vedere, sub privirea îngrozită a lui Vashti.

— O, mamă, mamă! hohoti ea. Cum ai putut face asta?

Arad, înspăimântat de ceea ce fusese în stare să facă mama sa, se agăţă de Vashti, care încercă să-l mângâie.

— Am bănuit eu, spuse Miriam. Ascunzi de mine mâncare, ca să vă săturaţi voi, tu şi Arad, în timp ce eu mor de foame.

— Nu-i aşa, mamă!

— Vrei să spui că n-am văzut bine? Arată-mi unde ai ascuns proviziile!

— N-am ascuns nimic.

— Atunci, de unde ai bucata asta de pâine?

Vashti îi explică; zadarnic însă. Miriam rămase încredinţată că Vashti avea provizii ascunse undeva, în casă, şi declară că o să-i urmărească fiecare mişcare.

Vashti, la rândul ei slăbită de foame, se simţi pe punctul de a leşina din cauza acestei scene îngrozitoare. Însă de dragul lui Arad, încercă să rămână tare.

Indignarea împotriva mamei sale făcu loc, după o vreme, unui sentiment de profundă milă. Miriam nu făcuse decât ceea ce ea însăşi fusese ispitită să facă. Cu toate că era chinuită de o foame teribilă ce creştea cu fiecare ceas care trecea, Vashti se silea să-şi ia un aer vesel şi să-l facă astfel pe Arad să-şi uite suferinţa. Îi aduse jucăriile şi se jucă cu el. Scoase pergament, cerneală şi instrumente de scris şi-i făcu desene. Îi spuse poveşti şi-i cântă câţiva dintre psalmii cunoscuţi de el, ca să i se poată alătura. Psalmii îi amintiră tinerei acele seri atât de fericite petrecute alături de Crispus. În cele din urmă, vocea începu să-i tremure şi pe obraji i se rostogoliră lacrimi. Se lăsă pradă durerii şi începu să plângă amarnic. Văzânduşi sora plângând, Arad începu să plângă şi el. Chinurile foamei se făcură din nou simţite, iar copilul începu să ceară din nou de mâncare.

— Dă-ne de mâncare din proviziile pe care le-ai ascuns! spuse Miriam.

— Mamă, nu am nimic ascuns.

— Atunci, caută ceva de mâncare, spuse Miriam, iar vocea îi deveni ţipătoare. Vezi că eu şi copilul murim de foame şi tu nu faci nimic. Vrei să murim? Eu sunt prea slăbită ca să ies. Tu eşti mai în putere. Trebuie să existe undeva de mâncare. Du-te şi caută! la bani, bijuterii, cingătoarea ta de aur. Cumpără, cerşeşte, fură, dacă e nevoie, dar nu te întoarce fără mâncare.

Vashti gândi că foamea luase minţile mamei sale. Ce rost avea să cutreiere cetatea pentru a cumpăra pâine de la oameni care, la rândul lor, mureau de foame? Acela care ar fi avut pâine, n-ar fi păstrat-o pentru sine?

Deodată gândul îi zbură la un om care dintotdeauna o îndrăgise: Iohanan ben Zachai, ale cărui două fiice îi fuseseră prietene bune, încă din copilărie. Se va duce la ei acasă, în Ophel, iar dacă mai aveau ceva merinde, îi va ruga în genunchi să îi dea şi ei puţin pentru Arad. Îşi îmbrăţişă frăţiorul cu patimă şi porni să ducă la îndeplinire sarcina aceasta atât de nesigură.

Soarele, la asfinţit, împodobea cu un nimb auriu părţile de sus ale cetăţii în clipa în care Vashti deschise poarta

casei, poartă ce nu mai fusese deschisă de câteva săptămâni.

O uimi ciudata linişte care domnea peste tot, „o linişte profundă şi un fel de noapte aducătoare de moarte”, ca să folosim expresia unui istoric: contemporan. Străzile erau pustii; toate casele erau închise şi baricadate.

Ce tragedii tăcute, ce scene de cumplită deznădejde se petreceau dincolo de uşile încuiate şi ferestrele zăbrelite?

În timp ce păşi pe stradă, privirea îi fu atrasă de un obiect ciudat. Atârnat de o frânghie prinsă de zidul din faţă, se afla un cadavru zbârcit, mumificat, trupul unui bărbat care, probabil incapabil să mai suporte agonia unei morţi lente, alesese să-şi grăbească sfârşitul punându-şi capăt vieţii. Gândul că va fi nevoită să mai vadă astfel de scene cumplite până când va ajunge la destinaţie, aproape că o făcu să se întoarcă înapoi, în casă. Însă mânia mamei ei şi privirea flămândă din ochii lui Arad o îndemnară să-şi continue drumul, aşa că porni mai departe, cât de repede îi îngăduia propria slăbiciune.

Făcu câţiva paşi şi văzu întins, la intrarea unei galerii acoperite, trupul unei femei moarte de curând. Era doar piele şi os, iar venele îi erau umflate la gât. Rezemat pe braţul ei era un prunc a cărui mână prinsese convulsiv sânul secătuit al mamei sale, strângându-l cu degetele şi gemând slab, cerându-şi hrana de care era lipsit. Mila pentru mamă şi o milă chiar mai mare pentru copil, o făcură pe Vashti să ezite. Nu-l putea lăsa pe copil să moară acolo. Pe de altă parte, la ce bun să-l ducă acasă la ea? N-avea cu ce să-l hrănească. La fel de bine putea să-şi dea duhul sub cerul liber, sau sub acoperişul casei. Vashti trecu mai departe. Ajunse la capătul străzii. Sentimentul de vinovăţie o împinse să se întoarcă la copil. Îl găsi dându-şi ultima suflare.

Lăsând în urmă mama şi pruncul, Vashti îşi continuă drumul.

Întâlni scene la fel de cumplite. Nu avea cunoştinţă încă de cartea Apocalipsa, ce se scrisese de curând. Altfel, privind toate acele lucruri, s-ar fi gândit la cuvintele „trupurile lor moarte vor zace întinse pe străzile marii

cetăţi”.

Intră într-o piaţă liniştită, ce părea a fi pustie la prima vedere. Aruncând o privire mai atentă în jurul ei, văzu în partea de miazăzi vreo douăzeci de oameni, bărbaţi, femei şi copii, adunaţi în grupuri pe treptele sinagogii regale. N-o zăriră apropiindu-se, deşi zgomotul paşilor ei răsuna tare în tăcerea aceea ciudată.

Vashti se opri brusc, îngrozită de felul în care arătau. Membrele lor erau ca cele ale unor schelete, ochii înfundaţi în orbite, pomeţii ieşiţi, tenul cenuşiu din cauza foamei – păreau a fi nişte făpturi venite din altă lume. Însă cel mai cumplit lucru era expresia de nespusă suferinţă întipărită pe feţele lor; expresia unor fiinţe ce n-aveau să mai zâmbească niciodată în această lume. Veniseră în acest loc pentru că-şi puteau vedea de aici Templul iubit. Ar fi dorit să moară cu privirile aţintite asupra maiestuoaselor coame aurite ale sanctuarului de marmură ce se desprindea în toată splendoarea sa pe albastrul adânc al cerului.

Zăceau aşteptându-şi moartea pe treptele sinagogii. Cei care erau pe moarte priveau, cu ochii uscaţi şi gurile deschise, la cei ce-şi găsiseră odihna înaintea lor.

Deodată se auzi un zgomot care, îndepărtat la început, crescu din ce în ce mai mult până când în piaţă îşi făcură apariţia doisprezece zeloţi înarmaţi, aparţinând lui Ioan. Înfăţişarea lor înfloritoare alcătuia un contrast izbitor cu grupul înspăimântător ce zăcea pe treptele sinagogii. Foametea nu-şi pusese încă amprenta asupra lor.

Bine dispuşi, soldaţii vorbeau şi râdeau cu obrăznicie, nepăsători faţă de suferinţa pe care o întâlneau la fiecare colţ de stradă. Patru dintre ei purtau un berbec, cu ajutorul căruia îşi forţau intrarea în casele iudeilor ce se încăpăţânau să ascundă provizii.

Vashti observă că zeloţii se îndreptau pe calea ce ducea în spatele sinagogii. Nedorind să le atragă atenţia, se ascunse în spatele unui stâlp, urmărind cu privirea grupul ce se apropia. Când ajunseră aproape de ea, Vashti văzu cu uimire că cei mai tineri dintre ei erau îmbrăcaţi cu veşminte femeieşti, având la glezne lănţişoare ce

zăngăneau în timp ce păşeau; părul lung, lăsat liber pe spate, le era împodobit cu suffa, o plasă delicată care, ataşată la învelitoarea capului, atârna până la talie; obrajii le erau coloraţi cu roşu, în timp ce ochii, pentru a părea mai mari şi mai conturaţi, le erau înnegriţi cu vopsele de ochi; sprâncenele le erau conturate şi arcuite.

Înfăţişarea lor o umplu de o oroare de nedescris; se întrebă ce putea însemna asta, neştiind, în nevinovăţia ei, că Templul devenise, sub cârmuirea lui Ioan din Giscala, locul ticăloşiilor care l-au determinat pe văzătorul din Patmos să pună cetăţii, odinioară sfinte, un nume înspăimântător.

În trecerea lor, zeloţii aruncară o privire scurtă tăcutului grup, ale cărui chinuri de moarte nu le stârniră decât râsul.

— Mai multe victime pentru carul morţii, râse unul. Aha! continuă el, oprindu-se din mers şi arătând cu degetul un trup ce zăcea întins pe spate. Pe cine avem aici? Pe viaţa mea, este Asenath, stricata. Cine ar mai putea recunoaşte în ea favorita de odinioară a bătrânului Anania? Priviţi cum se uită de fix! Oare mai trăieşte, sau a murit?

— E moartă! răspunse un altul.

— Pun pariu pe zece şekeli că încă mai trăieşte, strigă cel care vorbise întâi.

— Iar eu pun pariu pe aceeaşi sumă că e moartă, răspunse al doilea.

— Bine! Aţi auzit, spuse primul, adresându-se celorlalţi şi luându-i martori ai pariului.

Zeloţii aveau felul lor de a se convinge dacă cineva era mort sau nu.

Scoţându-şi spada, primul ticălos dădu deoparte rochia femeii şi-i înţepă pieptul cu vârful ei. Se auzi un geamăt slab, însoţit de o grimasă.

— Ai pierdut pariul, Malchus, râse el. Trăieşte.

— În orice caz, acum e moartă, răspunse al doilea; şi, furios din cauza pariului pierdut, îşi trase spada şi vârî lama în inima femeii.

Văzând scena, un muribund aflat alături de femeie li se adresă cu glasul spart.

— Pentru numele lui Dumnezeu, aveţi milă şi faceţi-mi la fel! Puneţi capăt suferinţei mele.

— Vrei să mori? Atunci vei trăi, răspunse Malchus. Şi, vârându-şi sabia în teacă, se îndepărtă alături de ceilalţi zeloţi înveseliţi de cele întâmplate.

Când piaţa redeveni tăcută, Vashti se strecură afară din ascunzătoare. Şovăi o clipă, neştiind dacă n-ar trebui să se întoarcă acasă, apoi se hotărî să-şi continue drumul spre Ophel. Ajunse la locuinţa lui Iohanan ben Zachai fără alte oprelişti. Era o casă modestă, situată pe o stradă pustie şi tăcută, ca şi celelalte străzi ale cetăţii.

Vashti găsi poarta zăvorîtă, după cum se aşteptase. Înainte de a bate, trase cu urechea. Dinăuntru venea un zgomot care-i făcu inima să tresalte de speranţă; era un zgomot ca cel produs de pietrele de moară ce strivesc boabele de grâu.

Cu toată tulburarea pe care o simţea, Vashti nu putu să nu remarce imprudenţa celor dinăuntru. Cum puteau face aşa ceva atât de aproape de uşă? Oricând puteau trece pe stradă acei bandiţi zeloti, căutători de hrană.

În casa lui Iohanan era grâu; oare nu-i vor da şi ei măcar puţin din proviziile lor?

Bătu la poartă, iar zgomotul încetă.

„Probabil mă iau drept zelot”, îşi spuse ea cu un râs nervos. Bătu a doua şi a treia oară, însă nu-i deschise nimeni; îşi spuse numele, ridicând glasul. Nimeni nu-i răspunse. O tăcere de moarte domnea în toată casa.

Vashti se dădu înapoi până în mijlocul străzii şi-şi ridică ochii spre ferestruica zăbrelită de deasupra porţii. Nu se vedea nimeni.

Se îndepărtă câţiva paşi, însă se întoarse şi-şi continuă plimbarea în faţa casei, bătând din când în când la poartă. Zadarnic însă.

Simţi cum şi acea fărâmă de speranţă din inima ei se stinge. Dacă Iohanan ben Zachai nu era gata să răspundă rugăminţii celui lipsit, atunci nu se putea aştepta la ajutor din partea nimănui. Nu-i mai rămânea altceva de făcut decât să se întoarcă acasă.

Însă cum se putea întoarce cu mâinile goale? Cum putea

suporta privirea disperată a mamei sale muribunde, privirile înfometate ale micului Arad care se aştepta să-şi vadă sora venind acasă cu braţele încărcate de hrană?

Rătăci fără nicio ţintă pe străzile şi pieţele cetăţii luminate de stele. În porticul din faţa palatului lui Agripa, ce zăcea acum aproape în ruină, întâlni un grup de bărbaţi, cu trupuri scheletice, chipuri cenuşii şi ochi sticloşi din care răzbătea o spaimă deznădăjduită.

Sprijiniţi în toiege, ascultau cuvintele unui fanatic ce se amăgea singur şi-i amăgea şi pe ceilalţi cu făgăduinţa întemeierii unui imperiu universal al iudeilor; credinţa şi entuziasmul acestor falşi profeţi deveneau din ce în ce mai aprinse, pe măsură ce situaţia se dovedea a fi, pe zi ce trecea, tot mai disperată. Speranţa lor n-avea să se stingă decât odată cu dispariţia Templului şi a cetăţii Sionului.

Vashti se opri o clipă ca să asculte cuvintele omului.

— Credeţi oare că Iehova va lăsa cetatea peste care a pus Numele Său să cadă în mâinile unor păgâni netăiaţi împrejur? Fraţilor, în natura divină nu există contradicţie, iar Acela care a poruncit să fie zidit Templul n-ar putea porunci niciodată să fie distrus. Îmbărbătaţi-vă şi bucuraţi-vă! Vremea prevestită de profeţi a sosit; cerurile se vor deschide şi Mesia va coborî la noi. Nu mai sunt decât ceasuri şi va veni să-şi răzbune poporul. Va sta pe Muntele Măslinilor şi cu suflarea gurii Lui va nimici oastea lui Titus, aşa cum a nimicit odinioară armata lui Sennacherib.

Atât de convingător ştia să le prezinte textele scrierilor profetice, încât înfometaţii săi ascultători, abia ţinându-se pe picioare, se însufleţiră la fel de mult ca şi cel ce le vorbea; uitară suferinţa prezentă; feţele li se luminară şi-şi ridicară privirile spre steaua ce lucea, roşiatică, pe bolta cerului, aşteptându-se parcă s-o vadă trimiţând săgeţi înflăcărate asupra duşmanilor care aşteptau răbdători sfârşitul sigur al cetăţii.

Vashti oftă şi trecu mai departe. Ajunse la colţul unei străzi unde zări un bărbat în genunchi, având în mână un arc şi o săgeată. Fata nu mai văzuse niciodată o privire atât de sălbatică, sau o expresie atât de dureros de nerăbdătoare. Urmărind direcţia privirii lui, văzu că

bărbatul avea săgeata îndreptată spre un porumbel ce tocmai se aşezase pe pământ, la doar câţiva paşi mai încolo. „Mâncare, mâncare! Viaţă, viaţă!” era gândul ce-i stăpânea cu totul mintea.

Însă Vashti vedea ceea ce omul nu reuşea să vadă. Mult mai aproape de pasăre şi ghemuită lângă o poartă, se afla o femeie cu trupul scheletic, pregătită să înşface pasărea. Aşa se şi întâmplă, îndată ce săgeata îşi atinse ţinta, femeia ieşi clătinându-se din ascunzătoarea sa; ochii îi străluceau de o bucurie sălbatică. Cu un hohot de râs diavolesc se aruncă asupra porumbelului mort şi-şi înfipse dinţii în carnea crudă. Văzând aceasta, bărbatul începu să strige, un strigăt de disperare, agonie şi mânie, un strigăt cumplit şi jalnic.

— Hoaţă ce eşti! Căţea! Blestemată fii! urlă el. Dă-mi ce-i al meu! Ah, vrea să-l devoreze pe tot! în numele lui Dumnezeu, lasă-mi şi mie o bucată, ca să nu mor!

Se aruncă înainte ca să-şi recupereze prada, însă picioarele nu-l ajutară şi căzu la pământ; încercă să se ridice clătinându-se şi făcu câţiva paşi spre femeie, căutând să se răzbune. Însă nu mai fu nevoie. Femeia se în dopase până la saturaţie, iar trupul, lipsit atâta vreme de hrană, reacţionă. Femeia fu cuprinsă de convulsii şi se trânti la pământ zvârcolindu-se îngrozitor. Muri pe loc, în hohotele batjocoritoare de râs ale bărbatului care, neimpresionat de soarta ei, căzu în genunchi şi smulgând rămăşiţele păsării din gura moartei şi le îndesă în gură.

Vashti, cutremurată, se îndepărtă de această scenă şi se întoarse spre Ophel, căutând din nou casa lui Iohanan ben Zachai. Se opri însă înspăimântată, la câţiva paşi de casă.

Poarta era deschisă larg. Fusese spartă cu ajutorul unui drug care zăcea pe prag.

Din casă se auzeau strigătele de durere ale unui bătrân.

— Mai suciţi-i puţin membrele! se auzi vocea lui Malchus, zelotul. Îl facem noi pe bărbosul ăsta bătrân să ne spună unde şi-a ascuns grâul.

În acea clipă, răsunară nişte ţipete ascuţite la catul de sus. Erau fiicele lui Iohanan, chemându-şi tatăl să le scape din mâinile desfrânaţilor zeloţi. Acolo unde intrau zeloţii lui

Ioan nu mai rămânea în urmă nicio fată fecioară, iar ei îşi făceau un titlu de glorie din asta.

Vashti simţi cum îi îngheaţă sângele în vine; o luă la fugă, de teamă să nu aibă aceeaşi soartă. Nu-i păsa în ce direcţie o duc picioarele. Fugi până când văzu înălţându-se în faţa ei o masă întunecată, care ascundea cerul înstelat. Ajunsese la zidul Sionului, uriaşul zid ce se înălţa între romani şi victorie, între ea şi Crispus. Era aproape de Poarta Văii, păzită de un grup de zeloţi. Deasupra, pe metereze, veghea un grup de străjeri. Vashti se trase degrabă în umbra zidului, ca nu cumva să fie văzută.

Lângă poartă stătea Simon cel Negru. În aer se simţea un miros neplăcut şi atât de pătrunzător, încât aproape că-i simţeai gustul pe limbă. Simon ţinea în mână o cutie cu parfumuri, pe care o ducea la nas din când în când.

De dincolo de zidurile cetăţii răzbăteau până la ea strigăte jalnice, misterioasele glasuri ale unor oameni în suferinţă; glasurile, purtate pe aripile nopţii, străpungeau inima fetei ca nişte săgeţi, umplând-o de o teamă inexplicabilă. Ciudatul miros şi strigătele acelea sinistre – ce însemnau oare? Aparenta indiferenţă a barbaţilor ce străjuiau poarta dovedea că erau obişnuiţi cu aceste lucruri

Simon era prins într-o discuţie cu un bărbat pe nume Manneus, un om cu privirea oarecum tristă. Manneus fusese desemnat să scrie în registre numele tuturor acelora ce muriseră şi erau scoşi din cetate pe Poarta Văii. Trupurile celor morţi trebuiau scoase din cetate, altfel exista pericolul unor molime. Erau adunate noaptea de către agenţi plătiţi ai Sanhedrinului, încărcate în căruţe şi duse în afara cetăţii, unde erau aruncate, fără vreo slujbă de îngropăciune, în viroagele ce înconjurau Ierusalimul. Însă Vashti nu ştia toate acestea.

— După părerea ta, câţi au fost scoşi până acum pe poarta asta? îl întrebă Manneus pe Simon.

— Douăzeci de mii, poate, răspunse zelotul.

— O sută cincisprezece mii opt sute optzeci, răspunse Manneus, consultându-şi scrierile✶[41].

---

[41]✶ Josephus, *Istoria războiului,* V, 13, 7.

Până şi Simon, aspru din fire, fu zguduit de şocanta veste.

— Pe focul gheenei! mormăi el. Şi asta pe o singură poartă! Oare câţi au fost scoşi pe celelalte porţi? Fraţii noştri iudei care şi-au dorit dintotdeauna să fie îngropaţi la Ierusalim, îşi văd împlinită dorinţa, adăugă încruntat. Hei, dar cine e aici?

Mânată de un impuls inexplicabil, Vashti păşi tremurând afară din umbră şi îl imploră să-i dea pâine.

— Pâine? repetă zelotul. Şi pentru ce vii la mine?

— Pentru că tu eşti ca un rege în cetate.

— Căpitane, spuse unul dintre zeloţi recunoscând-o pe Vashti, tânăra aceasta este din secta nazarinenilor, aceia care preziceau pieirea cetăţii. Mai mult, se află sub tutela lui Josephus, acel trădător care se bucură de cinste acum în tabăra duşmanilor.

— Nazarineană, da, este adevărat. Şi totuşi, răspunse Vashti, grăbindu-se să se folosească de orice argument ce l-ar fi făcut pe Simon s-o privească cu bunăvoinţă, n-am părăsit cetatea atunci cînd au plecat nazarinenii. Am rămas în urmă şi am ales să împărtăşesc soarta iudeilor din Ierusalim. În numele lui Dumnezeu, continuă ea, adresându-se lui Simon, dă-mi te rog pâine. Nu cer pentru mine, ci pentru un copil aflat pe moarte. Dă-mi doar o bucată şi, în dimineaţa învierii, când toate faptele vor fi aduse la lumină, aceasta îţi va fi socotită drept neprihănire.

— Vei primi o pâine, spuse Simon, mişcat în mod ciudat de cuvintele ei. Vei căpăta un coş... un coş plin cu pâini.

Fetei nu-i veni să-şi creadă urechilor.

— Dar înainte de a te întoarce acasă, trebuie să iei câteva îmbucături, altfel vei leşina pe drum. Vino cu mine!

Vashti, temându-se să i se alăture, însă neîndrăznind să-l refuze, îl însoţi pe Simon spre turnul alăturat Porţii Văii. Intrară într-o încăpere în care se aflau trei sau patru zeloţi care jucau zaruri şi beau vin. Simon le porunci să iasă.

— Uite, spuse el adresându-se fetei când rămaseră singuri, ai aici şase stafide, o smochină şi o bucată de pâine. Deocamdată îţi va fi de ajuns. Pune-ţi frâu poftei, dacă vrei să trăieşti.

Pentru Vashti, a mânca ştiind că mii de alţi iudei mureau de foame, era un act profund egoist. Se gândi că hrana aceasta fusese probabil smulsă cu forţa din mâinile celor înfometaţi. Însă foamea se dovedi mai puternică; şi, nutrind faţă de Simon un sentiment ciudat, de recunoştinţă amestecată cu repulsie, începu să mănânce, fără grabă, din bucatele ce i se păreau mai delicioase decât cele de la banchetul lui Florus. Plăcerea îi era însă micşorată de mirosul neplăcut ce părea a se face simţit pretutindeni. Faptul că nu avea cunoştinţă de unde venea duhoarea, îl surprinse pe Simon. Dându-şi seama că ignoranţa ei era reală, bărbatul se ridică şi spuse:

— Vino cu mine şi vei afla.

Vashti începu să-şi regrete curiozitatea, nerăbdătoare să se întoarcă acasă cu pâinea. Nevoind să-l jignească pe zelot însă, porni în urma lui pe o scară de piatră, păşi pragul unei uşi şi se trezi pe metereze.

Simon, încredinţându-i mai întâi cutia cu parfumuri, o pofti să privească peste creneluri.

Vashti se supuse.

Era o noapte fără lună, însă sclipirea ca de diamant a stelelor o ajută să vadă ce se afla dedesubt. Era lumina potrivită pentru o astfel de scenă: lumina strălucitoare a soarelui ar fi dezvăluit o scenă mult prea înfricoşătoare pentru a putea fi suportată de mintea omenească.

„Vor privi la trupurile celor care au păcătuit împotriva Mea!”

Vashti, privind sub ea, zări nedesluşit că adânca şi întunecata vale Hinom, un adevărat iad în accepţiunea teologiei ebraice, era plină de rămăşiţele celor morţi. Nu erau sute, ci zeci de mii de trupuri. Acestea zăceau unul peste altul, unele având încă veşminte, altele goale, în toate stadiile posibile de descompunere, de la cele ce fuseseră aduse în acea noapte, până la oasele albite ale scheletelor, ce sclipeau înspăimântător în întunericul din jur.

Aerul era îmbibat cu o duhoare atât de cumplită, încât aproape că putea fi pipăită, şi atât de dezgustătoare, încât dacă n-ar fi avut cutia cu parfumuri, Vashti ar fi căzut

leşinată la pământ.

Însă ceea ce era şi mai îngrozitor, era faptul că din toate părţile se auzeau foşnete ciudate, amestecate cu sunete asemenea unor plesnituri sinistre.

Simon aruncă o piatră; un nor întunecat de corbi şi vulturi îndopaţi cu carne umană, se ridică în aer, deasupra meterezelor, umbra lor întunecând faţa cerului.

La trecerea lor, Vashti făcu un pas înapoi cutremurându-se şi mişcarea aceasta o făcu să zărească un spectacol mai impresionant, mai înfiorător. Înţelegea acum de unde veneau vaietele şi strigătele acelea jalnice!

Dincolo de prăpastie sub lumina rece a stelelor neîndurătoare, se ridicau şiruri peste şiruri de cruci. Şi pe fiecare dintre ele era răstignită câte o formă omenească! Crucile erau prea multe pentru a putea fi numărate; încercuiau întreaga cetate, până la zidul romanilor, a cărui formă se zărea nedesluşit de pe meterezele Ierusalimului. Câţi dintre cei crucificaţi erau deja morţi, câţi îşi suportau suferinţa cu eroism, câţi ajunseseră la acea stare de leşin de dinaintea morţii... era imposibil de spus. Se putea crede că erau cu toţii morţi, însă din când în când, câte un sărman nenorocit, ridicându-şi capul căzut în piept, tremura convulsiv şi sfâşia liniştea nopţii cu un strigăt jalnic de durere, un strigăt ce ar fi făcut chiar şi pe cel mai crud om să se cutremure. Strigătele acestea însă nu păreau a avea vreun efect asupra lui Simon.

— Pentru numele lui Dumnezeu, cine sunt aceştia? întrebă Vashti cu suflarea întretăiată.

— Dezertori iudei. Aşa îi primeşte Titus pe cei care vin la el, părăsind cetatea. Nu-i plâng. Să moară! Îşi merită pedeapsa. Acesta este sfârşitul celor care părăsesc lupta pentru cauza sfântă! La început Titus i-a primit cu bunăvoinţă... o bunăvoinţă ce s-a dovedit a fi fatală pentru mulţi dintre aceia care s-au înfruptat cu lăcomie din tot ce li s-a dat să mănânce şi au crăpat. Se opri, zâmbind ciudat, apoi continuă:

— Au fost urmaţi de alţi dezertori care, înainte de a părăsi cetatea, au înghiţit monede de aur şi pietre preţioase, cu gândul că o să le capete înapoi după ce vor

trece liniile romane. Fatală le-a fost avariţia! Aliaţii sirieni şi arabi au aflat acest secret şi s-au întrecut în a-i măcelări pe dezertori, ca să pună mâna pe comorile lor. Două mii de iudei au fost ucişi astfel într-o singură noapte.

Zâmbi din nou. În cele din urmă Titus, supărat din cauza progresului lent al armatei sale, a trimis în faţa zidurilor noastre un mesager, prin care ni s-a spus că nu va mai primi dezertori. Să iasă toţi din cetate, sau niciunul. Fără a ţine seama de decretul lui, mulţimi de alţi dezertori au căutat refugiu în tabăra romană, doar pentru a fi trimişi înapoi cu mâinile tăiate.

O licărire de răzbunare îi luci din nou în priviri şi zâmbi.

— Iar acum, adăugă Simon arătând cu degetul mulţimea de cruci aflată sub ei, acum îi primeşte în felul acesta. Ajunge să puna pe cruce cinci sute de iudei într-o singură zi!

Răzbunarea istoriei!

Cu patruzeci de ani în urmă, aceia care acum gemeau pe cruce şi fiii lor, strigaseră: „Răstigniţi-L!” Acum le venise rândul să-şi primească pedeapsa, în acelaşi loc: Golgota! Josephus mărturisea în scrierile sale că „nu mai erau locuri pentru înfipt crucile, nici cruci destule pentru atâtea victime”. Iar răstigniţii, dacă în suferinţa lor mai aveau putere să privească spre cer, ar fi putut zări strălucirea roşiatică a spadei cereşti. Şi totuşi... steaua să fi avut oare forma unei spade, sau a unei cruci care, prin strălucirea ei, ii punea faţă în faţă cu cea mai teribilă tragedie din istoria lumii?

Vashti simţi că i se învârte capul. Un văl parcă i se aşternuse peste ochi. Aerul şi peisajul din jurul ei păreau a căpăta o culoare purpurie. Scoase un vaiet sfâşietor, care sparse tăcerea nopţii:

— O, Doamne, ai milă de cetatea aceasta nenorocită!

Trecuse de al şaselea ceas al nopţii când Vashti ajunse acasă, purtând pe braţ coşul cu pâine.

Închise şi încuie poarta în urma ei, apoi traversă gangul şi curtea. Intră într-o încăpere de la parter şi se opri o clipă, trăgând cu urechea. Se aşteptase să audă vaietul slab al micului Arad. Însă casa era învăluită într-o linişte de

mormânt. Arad dormea, desigur. Un gând teribil îi veni în minte, iar inima aproape-i încetă să mai bată. Dar nu! Se alarma fără niciun motiv. Un post de două zile, chiar dacă putea slăbi un copil de vârsta lui, nu-l putea omorî. Desigur că Arad dormea.

Zâmbi cu drag închipuindu-şi bucuria copilului la deşteptare, când va vedea ce i-a adus sora lui.

Dacă mama şi copilul dormeau, era normal să domnească tăcerea în casă. Şi totuşi, era o linişte apăsătoare, ciudată. Vashti fu cuprinsă de o teamă nedesluşită. Aproape că-i era frică să mai facă încă un pas. Pentru prima oară în viaţă, întunericul o făcu să se înspăimânte.

Făcându-şi curaj, se îndreptă spre scara aflată într-un colţ al camerei. Când ajunse în mijlocul încăperii, piciorul ei lovi un obiect aflat pe podea. Curioasă să afle ce era, se aplecă şi simţi că era un *cuţit lung!* Cuţitul nu se aflase pe podea când plecase de acasă, de asta era sigură. Una dintre sandale i se descheiase tocmai în acest loc. Se aplecase s-o lege. Dacă ar fi fost acolo cuţitul, l-ar fi văzut. Cineva intrase aici în lipsa ei; Miriam, fără îndoială!

Nu era nimic de mirare ca mama ei să fi coborât scările şi să fi ieşit în curte; Vashti se întrebă însă pentru ce-i trebuie mamei acest cuţit de bucătărie, ce nu putea fi folosit decât pentru pregătirea mâncării.

Cercetând cu privirea în jurul ei ca şi când întunericul i-ar fi putut da vreo explicaţie, Vashti zări pe podea, la câţiva paşi de ea, un obiect sclipitor. Semăna cu un ochi, un ochi ce-i urmărea cu atenţie toate mişcările. O privi o clipă, clipi, sclipi din nou, apoi păru că se stinge, lăsând în urmă doar întuneric.

Vashti, uşurată, scoase un uşor râs nervos, dându-şi seama că ceea ce o speriase atât de mult nu era un ochi, ci o slabă luminiţă în vatră, un tăciune pe punctul de a se stinge. Aşadar, în lipsa ei cineva aprinsese focul în această încăpere. Cine altcineva putea face asta decât mama ei? Şi, dacă mai punea la socoteală şi cuţitul acela, concluzia firească era că aici se pregătise mâncare. Însă, de unde-şi procurase Miriam alimente? După cele ce văzuse în ziua

aceea, era puţin probabil ca cineva din cetate, în afară de zeloţi, să fi fost atât de aprovizionat încât să dea şi altora. Atunci, ce să fi însemnat focul şi cuţitul?

În loc să urce degrabă în camera mamei ei, Vashti rămase un timp în bucătărie, încercând să găsească cheia acestui mister. Cu toate că nu-şi putea explica ce însemnau toate acestea, simţea că ceva nu era în regulă, iar acest lucru o făcu să se cutremure.

Se apropie încet de vatra caldă încă. Piciorul ei călcă o bucată de stofă, o hăinuţă mică, de lână, aparţinând fratelui ei. După ciucurii care împodobeau haina, îşi dădu seama că era micul caftan pe care-l purtase când plecase ea de acasă. Ce o determinase oare pe mama sa să-l dezbrace pe copil de singurul lui veşmânt? Să-l fi schimbat cu altul? Nu vedea motivul însă. Şi pentru ce să-l fi adus aici, în bucătărie, lângă vatră?

Întrebându-se dacă nu cumva în încăpere mai erau şi alte lucruri ce aparţineau micului Arad, începu să caute în jur pe dibuite. Curând puse mâna pe cingătoarea şi pe cele două sandale ale copilului.

O clipă rămase uimită; apoi, avu intuiţia cumplitului adevăr. Un ţipăt înfiorător îi scăpă de pe buze, un ţipăt ce nu avea în el nimic omenesc. Rămase aproape paralizată de frică. O sudoare rece îi ieşi prin toţi porii.

Ce erau toate acele tragedii îngrozitoare la care fusese martoră pe drum, în comparaţie cu aceasta?

Se întoarse şi urcă scara în fugă, durerea pe care o simţea dându-i puteri supranaturale.

Intră în camera de sus. Era întuneric, însă lumina stelelor scânteia printre ochiurile zăbrelelor de la fereastră, destul cât să poată zări conturul obiectelor din încăpere. Miriam se afla întinsă pe o rogojină, în mijlocul camerei, cufundată în somn. Vashti nu se îndreptă spre ea. Cu toate că ştia că nu-l va găsi acolo, alergă la patul lui Arad. Era gol!

Se repezi la mama ei, îngenunche şi privi cu groază chipul adormit, pe care era întipărită o expresie de animal sătul. Mama ei dormea, ca şi când era o noapte ca oricare alta! Cum putea dormi, după ce făcuse o asemenea faptă?

Dormea, ea, care de acum înainte n-ar mai fi trebuit să ştie ce înseamnă somnul!

Orice sentiment filial se stinse în sufletul lui Vashti în timp ce scutură cu forţă umărul femeii.

Iar sufletul nefericitei Miriam, trezit din uitarea binefăcătoare a somnului, auzi prin bezna nopţii o voce care, precum cea a unui înger acuzator, îi punea îngrozitoarea întrebare:

— Ce-ai făcut cu Arad?

Capitolul 22

Salvarea lui Vashti

Tiberiu Alexandru, iudeul apostat, împreună cu Crispus şi alţi patru ostaşi, se aflau la poalele zidului cetăţii. Zidăria, în acel loc, se ridica la o înălţime considerabilă. Deasupra zidului se înălţa Colonada lui Solomon.

Noaptea, strălucitoare şi plină de stele la început, se întunecase acum, un lucru ce părea a-l mulţumi pe Alexandru.

— Cu cât este mai întuneric, cu atât voi avea mai multe şanse să descopăr ceva, spuse el. Crispus trase concluzia că Alexandru avea un motiv special pentru care-l adusese aici. Mirosea greu, căci se aflau aproape de valea Chedron, locul unde erau aruncate cadavrele iudeilor.

Alexandru privi cu atenţie spre acea vale. Ar fi putut cita scrierile profeţilor evrei, aşa cum făcea adesea; de obicei însă, doar pentru a le ridiculiza.

— „Fiul omului”, se adresă lui Crispus cu un glas batjocoritor, „vor putea oare oasele acestea să învieze?”

— Răspunsul meu nu poate fi decât al cărturarilor ale căror scrieri le-ai lepădat, răspunse Crispus. „Ceea ce nu

exista, a luat fiinţă. Cu atât mai mult deci, ceea ce deja există?”

Poate că Tiberiu Alexandru ar fi răspuns acestui vestit argument rabinic, dacă atenţia nu i-ar fi fost atrasă în acel moment de apariţia neaşteptată a unei lumini la o ferestruică aflată într-unul din forturile ce se înălţau din loc în loc pe zidul de împrejmuire ridicat de romani.

Lumina apăru de trei ori, apoi dispăru.— Ai văzut-o? îl întrebă pe Crispus. Şi eu am văzut-o, în alte nopţi ca aceasta. Fără îndoială, nu poate fi decât un semnal dat iudeilor din cetate. Avem un trădător în tabăra noastră. Vom rămâne aici şi, dacă nu mă înşel, îl vom descoperi. Să aşteptăm în umbra stâncii.

— Oare nu este acela fortul în care găzduieşte regele Agripa? întrebă Crispus în şoaptă.

— Întocmai, răspunse Alexandru.

Micul grup rămase în aşteptare timp îndelungat. În cele din urmă, deasupra capetelor lor se auzi un zgomot de lanţuri. Privind în sus, zăriră coborând prin întuneric un coş uriaş, legat cu un lanţ de fier. Coşul atinse pământul şi rămase acolo.

— Gol, murmură Alexandru, privind în coş. Aşa cum bănuiam. Probabil a fost coborât de preoţi, ca să fie umplut. Iată-l şi pe trădător.

De-a lungul zidului, venea furişându-se un bărbat înveşmântat în haina unui soldat din trupele lui Agripa. După el târa câţiva miei, legaţi cu o frânghie unul de celălalt. Ajungând la destinaţie, omul fu pe punctul de a pune primul animal în coş când, spre uimirea sa, îl văzu pe Alexandru ieşind din umbră.

— Nu eşti tu Sadas, libertul prinţesei Berenice?

Soldatul admise că el era acela. Apoi Crispus, la rândul lui, recunoscu în el pe acela care o denunţase pe Vashti în sinagoga regală.

— Ah! Lucrurile nu sunt atât de grave precum am crezut. Mieii aceştia, probabil aduşi de la Bethlehem, căci altfel nu ar fi îngăduit, sunt trimişi de prinţesa Berenice pentru ca jertfele de dimineaţă şi de seară să nu fie întrerupte, nu-i aşa, Sadas? Îmi închipui că, acolo sus,

rezerva începe să sece. Am un mare respect pentru prinţesă, dar mie îmi pare că zelul frumoasei doamne pentru religia ei se apropie de trădare faţă de noi, romanii. Mi se pare o nesăbuinţă să îngăduim continuarea acestor jertfe aduse lui Iehova, după ce Theomantes L-a invitat cu atâta bunăvoinţă să-Şi ocupe locul în Capitoliu. Şi pentru că oamenilor mei, ca să nu mai vorbesc de mine, le place atât de mult frigarea de miel, Quintus, du aceste animale în cortul meu, şi pune-l pe acest bărbat sub pază. Mâine vom cerceta mai îndeaproape această problemă.

Soldaţii se grăbiră să execute ordinul.

— Tare mi-ar fi plăcut să punem în coşul ăsta câţiva porci, continuă Alexandru, lovind coşul cu piciorul.

În acel moment, preoţii aflaţi pe zid, văzând că soldaţii duceau mieii înapoi în tabăra romană, îşi dădură seama că şiretlicul lor fusese descoperit şi începură să tragă coşul sus.

În timp ce Tiberiu Alexandru se îndepărta pe urmele soldaţilor săi, Crispus rămase în apropierea zidurilor. Mintea lui era torturată de gândul suferinţelor pe care le îndura Vashti în timpul acestui îndelungat şi lung proces de înfometare a îndărătnicei cetăţi. Sau poate că, în clipa acesta chiar, trupul ei zăcea în descompunere printre cele aruncate în valea Chedron, sfâşiat de pliscurile şi ghearele păsărilor de pradă. Urma oare s-o revadă doar în dimineaţa învierii, când aceste „oase uscate” vor prinde din nou viată?

Întunericul devenea din ce în ce mai adânc, atât de adânc, încât Crispus abia deosebea ceva la câţiva metri. Era o beznă totală.

O noapte ideală pentru cei care şi-ar fi pus în gând să atace poziţiile romane!

Abia îi trecuse acest gând prin minte, că la urechile lui Crispus răzbătu un zgomot, nu departe de el. Ascultă cu atenţie. Zgomot de paşi furişaţi. Nu ai unui singur om, îi păru lui Crispus, ci a trei sau patru, înaintând prudent, ca şi când s-ar fi străduit să nu se facă simţiţi. Se îndreptau încet chiar spre locul unde se afla. Câteva clipe şi aveau să fie lângă el.

Erau oare spioni romani? Sau un grup de dezertori iudei?

Potrivindu-şi scutul pe braţ şi scoţând sabia, Crispus aşteptă apropierea lor.

Când bărbaţii – trei la număr – îşi făcură apariţia, Crispus le porunci să se oprească, ordin pe care-l executară cu surprinzătoare grabă. Ca răspuns la întrebările lui Crispus, explicară că erau iudei, pelerini veniţi din Asia pentru sărbătoarea Paştelui, reţinuţi aici de asediu. Fuseseră puşi să apere o porţiune a cetăţii în Ophel şi, nemaisperând în salvarea ei, dezertaseră. Legaseră o frânghie de creneluri şi se lăsaseră să lunece pe ea până jos.

Câtă nebunie! Cu toate că în fiecare zi erau crucificaţi aproape cinci sute de astfel de dezertori, mai erau dintr-aceia care, în ciuda nenorocirii ce se abătuse asupra înaintaşilor lor, căutau să ajungă pe ascuns prin liniile de încercuire romane.

— De când aţi fugit?

— N-a trecut un sfert de oră, răspunse unul dintre ei, pe nume Asaf.

— Frânghia încă mai atârnă pe zid?

— Desigur. Cum am fi putut s-o dezlegăm de pe creneluri?

— Credeţi că fuga voastră a fost descoperită între timp?

— Nu până la sabat.

Întrebările lui Crispus erau inspirate de o idee îndrăzneaţă ce-şi făcuse loc brusc în mintea sa. O frânghie lăsată să atârne pe zid, într-o parte lipsită de apărători!

Pentru ce n-ar fi pătruns în cetate pe aceeaşi cale? Scopul lui era să pornească în căutarea lui Vashti, s-o scoată din această cetate a morţii şi s-o ducă într-un loc sigur, departe de uneltirile Berenicei. Însă planul său, întocmit pe loc, avea nevoie de cooperarea celor trei iudei. Dar acesta era lucrul cel mai greu. Iudeii puteau să refuze a i se alătura, sau îl puteau înşela pretinzând că-l ajută, trădându-l mai apoi. Totuşi, oricât de disperat ar fi fost planul său, era hotărât să-şi asume riscul.

— Ascultă-mă, Asaf, şi voi doi, spuse Crispus folosind un

stil de exprimare iudeu, în încercarea de a da cererii sale mai multă greutate. Pe Dumnezeul cel viu, înaintea căruia mă aflu, dacă încercaţi să treceţi singuri liniile romane, sunteţi pierduţi. Nu vă temeţi, voi merge cu voi şi vă voi salva. Însă nu voi face lucrul acesta acum, ci mâine seară. Trebuie să vă întoarceţi la postul vostru de pe zid. Eu vă voi însoţi, nu ca să trădez cetatea, ci ca să caut o tânără, a cărei viaţă aş vrea s-o salvez. Nu mi-ar fi greu să urc pe frânghia pe care aţi lăsat-o atârnând, însă cum aş putea să mă întorc dacă zidul nu va fi apărat de cineva care m-ar lăsa să cobor? De aceea, vă cer să vă întârziaţi fuga. Mâine noapte, la ceasul acesta, când veţi fi din nou de strajă, voi veni cu fata şi veţi fi liberi atunci să plecaţi. Eu sunt Crispus, tribunul, şi am mare trecere pe lângă Titus. Voi putea deci, să-mi respect făgăduiala pe care v-o fac. Dacă mă veţi ajuta, vă voi însoţi la tabăra romană şi vă voi da drumul să plecaţi în pace. Însă dacă-mi refuzaţi propunerea, vă las să vă duceţi singuri şi să daţi piept cu soarta ce vă aşteaptă. Nu întârziaţi a-mi da un răspuns, căci reuşita planului meu depinde de întoarcerea voastră grabnică în cetate.

Cei trei bărbaţi se sfătuiră câteva clipe în şoaptă. Ajunseră degrabă la o hotărâre.

— Jură pe numele Domnului că ne vei salva viaţa, spuse Asaf, şi te vom ajuta.

Sub cerul întunecat, Crispus făgădui solemn. Cei trei păreau să-l ia pe Crispus drept prozelit iudeu, iar el nu socoti că ar trebui să le spună că greşesc.

— Să ne întoarcem degrabă, spuse Asaf, înainte ca fuga noastră să fie descoperită.

Însoţit de noii săi aliaţi, Crispus începu să urce în tăcere şi cu băgare de seamă panta abruptă a Ophelului, recunoscător pentru întunericul ce-i ascundea privirilor santinelelor zelote aflate deasupra lor.

Ajuns la baza meterezelor, se târâră de-a lungul lor, urmându-l pe Asaf, până când ajunseră la un punct unde baza semicirculară a unui turn uriaş făcea un unghi cu zidul. În acest unghi, abia vizibilă în întuneric, atârna o frânghie.

— Semn bun, şopti Crispus. Dacă partea aceasta a zidului ar fi fost vizitată în absenţa voastră, frânghia ar fi fost observată şi desfăcută.

Cei trei iudei se căţărară pe creasta zidului şi dispărură după creneluri, apoi îl traseră pe noul lor aliat.

Partea de zid încredinţată pazei lor se dovedi a avea cam douăzeci de metri lungime, mărginită fiind la fiecare capăt de câte un turn circular, ceea ce făcea posibil ca mişcările lor să nu fie observate de către ceilalţi păzitori ai zidului.

— Nu te-ai putea întoarce cu fata într-un ceas? Astfel am putea rezolva problema noaptea asta, spuse îngrijorat Asaf.

— Asta aş dori şi eu, însă mă tem că va dura cam mult până o voi găsi, iar peste un ceas vor miji zorile. Ascundeţi-mi casca, m-ar trăda. Şi împrumutaţi-mi o mantie.

Asaf intră într-unul dintre turnuri şi se întoarse cu o glugă şi o gabardină, sub care Crispus îşi ascunse uniforma romană.

— La care ceas din noapte începeţi straja?

— Suntem în a treia strajă, de la al şaselea ceas al nopţii, la al nouălea.

— Aşteptaţi-mă puţin după al şaselea ceas. Ca semn că totul este în ordine, veţi înfige o suliţă în mijlocul meterezelor. Dacă n-o zăresc desprinzându-se pe cer, nu mă voi apropia. Şi acum, rămas bun! Ţineţi-vă făgăduiala şi veţi fi răsplătiţi.

În timp ce cobora scările de piatră, Crispus se felicită pentru uşurinţa cu care reuşise să intre în cetate. Va reuşi, oare, s-o părăsească la fel de uşor? Acest lucru depindea în primul rând de fidelitatea noilor săi tovarăşi, dar pentru că a-l trăda pe el însemna a se trăda singuri, se simţi oarecum în siguranţă. Întorcând spatele zidului Ophel, porni în căutarea străzii Millo, pe Muntele Sionului.

În vremea îndelungatei sale convalescenţe, stând pe acoperişul casei Miriamei, Crispus studiase în voie topografia Ophelului şi a Sionului; acest lucru îi era acum de mare ajutor şi, cu toate că, din cauza întunericului, o dată sau de două ori fusese nevoit a face cale întoarsă,

ajunse, în cele din urmă, în faţa casei pe care o căuta, în clipa în care începea să se crape de ziuă. Se pregătea să bată în poartă când aceasta se deschise dintr-odată şi văzu apărând o tânără extrem de slabă. Era îmbrăcată ca pentru călătorie.

— Mi-ai putea spune dacă Vashti, fiica lui Hyrcanus, este aici? întrebă Crispus.

Tânăra femeie zâmbi. Însă ce zâmbet! Crispus nu văzuse unul mai plin de teamă şi mai ciudat.

— Nu mă recunoşti, Crispus?

Tresări, o privi din nou, fără a reuşi s-o recunoască, atât de mult fusese schimbată de foamete frumoasa fată de altădată.

— Vashti, sărmana mea copilă, tu eşti cu adevărat?

Văzând-o într-o stare atât de jalnică, ochii i se umplură de lacrimi, iar Vashti începu şi ea să plângă. Mai apoi însă, preocupată mai mult de ceilalţi decât de sine însăşi, spuse printre lacrimi:

— Crispus, ce cauţi aici, printre duşmani? Dacă vei fi descoperit?

— Ce caut aici? repetă el. Iată răspunsul la întrebare, spuse el ridicând cu blândeţe o mână a fetei, pentru a-i arăta cât de slabă era. Mori încetul cu încetul de foame şi mă mai întrebi ce caut aici. Am venit să te smulg din ghearele morţii şi să te duc în tabăra romană.

Vashti îl privi cu o bucurie de nedescris.

— O, de-ai putea! De-ai putea! Mă duceam la Simon din Gherasa, ca să-l implor să mă lase să părăsesc cetatea.

— Nu vei avea nevoie de permisiunea lui Simon. Am intrat teafăr în cetate şi vom ieşi împreună la fel. Intră şi încuie poarta, spuse, zâmbind plin de bucurie. Mâine, la ceasul acesta, adăugă el, veţi sărbători în tabăra romană, tu, mama ta şi micul Arad.

Însă când auzi numele acestuia din urmă, Vashti începu să plângă sfâşietor.

— Arad, spuse ea, Arad este... este...

Crispus bănui cauza nefericirii ei.

— Cum? Sărmanul micuţ a murit?

— Dacă ai fi venit ieri! hohoti ea. O, de-ai fi venit ieri,

fratele meu ar fi fost în viaţă.

Văzând-o că abia se putea ţine pe picioare, Crispus o ridică în braţe şi porni spre curte.

— Nu, nu pe acolo! spuse ea tremurând, văzând că el voia să intre în camera în care fata făcuse teribila descoperire. Nu pe acolo!

Crispus o duse într-o încăpere în care se intra prin altă parte a curţii, apoi scoase din sacul de piele pe care-l purta orice soldat roman, câteva smochine şi o bucată de pâine şi nu-i îngădui să mai spună nimic înainte de a mânca.

Când isprăvi de mâncat modestele bucate, Vashti îi istorisi teribila poveste a unui copil omorât de propria-i mamă, pentru a-şi potoli foamea. Crispus ascultă, ştiind de la alţi dezertori că şi în alte cămine se întâmplaseră lucruri la fel de crude.

— Şi fiindcă am învinovăţit-o, mama m-a blestemat şi m-a trimis la prietenii mei, romanii. O numesc mamă, adăugă ea, căci nu-mi vine uşor să renunţ la acest cuvânt.

— Vrei să spui că nu este mama ta? întrebă Crispus, primind vestea cu aceeaşi satisfacţie cu care o primise şi Vashti.

— Mi-a spus – şi ceva îmi spune că a rostit adevărul – că sunt fiica ei doar prin adopţie.

— Iar eu cred asta, spuse Crispus apăsat. Între voi era o prea mare deosebire. Ca să nu mai vorbim despre dovada faptului că numele tău nu apare în registrul genealogiilor, ca fiind fiica lui Hyrcanus. Care au fost cuvintele exacte ale Miriamei?

— Când i-am spus plângând – căci nu-mi puteam opri lacrimile – „Mi-aş fi dorit să nu fi fost mama mea!”, a râs şi mi-a spus: „Dorinţa ţi-e îndeplinită. Nu sunt mama ta. Hyrcanus te-a adus la mine pe când aveai doar un an. Te găsise într-o noapte de iarnă, plângând pe stâncile muntelui Hermon, unde ai fost lăsată să mori. Dacă nu era el, ai fi murit. Asta e tot ce ştiu despre obârşia ta, cu o singură excepţie. Nu ai nimic dintr-o iudeică în tine. Nu m-aş mira ca părinţii tăi să fi fost greci, sau poate că ai avut o mamă samariteancă, de la care ai moştenit pornirile rele ale firii tale.”

Cu doar câţiva ani în urmă, ideea că era posibil să nu facă parte din seminţia aleasă ar fi tulburat-o mult pe Vashti. Acum însă, botezată într-o credinţă în care „nu mai este nici grec, nici iudeu, nici barbar, nici scit, nici rob, nici slobod”, tânăra nu mai punea preţ pe naţionalitatea ei.

Cei doi vorbiră o vreme despre dezvăluirile făcute de Miriam. Apoi Crispus îi povesti lui Vashti despre un eveniment care ar fi fost pentru ea un motiv de bucurie, unul care-i schimbase viaţa, anume acela că, în timpul cât stătuse ascuns printre creştinii din Pella, văzuse exemplul lor şi primise credinţa prin mărturisirea episcopului Simeon şi a celorlalţi.

— Şi, sfârşi Crispus, când am aflat că Simeon a fost acela care te-a botezat, am vrut să fiu şi eu botezat de el.

Noapte şi zi, timp de patru ani, Vashti se rugase pentru convertirea lui Crispus, iar acum vedea răspunsul rugăciunilor ei! Simţi că pluteşte de bucurie, însă doar pentru o clipă. Îşi aminti de Arad şi plânse. Cât de fericită ar fi fost acum, dacă n-ar fi existat această faptă oribilă!

Cunoscând cauza tristeţii ei, Crispus încercă să-i alunge gândurile negre, spunându-i în ce chip avea s-o scoată din cetate. Îi dădu din nou să mănânce, apoi, aflând că fata bătuse străzile cetăţii noaptea care trecuse, o îndemnă să se odihnească. Vashti îl ascultă, se întinse pe un divan şi, deşi gândurile refuzară s-o părăsească atât de repede, în cele din urmă adormi.

Miriam nu se arătă toată ziua, lucru care-l bucură pe Crispus. Dacă l-ar fi zărit, împinsă de ura pe care o nutrea faţă de romani, l-ar fi putut da pe mâna zeloţilor.

Vashti se trezi mult după orele amiezii. Zâmbi când află cât de mult dormise, un zâmbet slab, nefericit. Sfârşitul lui Arad era încă prezent în amintirea ei.

Ziua aceea se dovedi a fi cea mai lungă zi din viaţa ei. La scurt timp înainte de ceasul al şaselea al nopţii, se pregăti pentru plecare. Cu lacrimi în ochi, privi pentru ultima oară curtea casei ce fusese căminul său încă din copilărie, ştiind că nu va mai vedea acel loc niciodată; torţa aprinsă şi plugul de fier al romanilor urmau a face una cu pământul tot ce se găsea în cetate.

Cei doi închiseră poarta în urma lor şi-şi croiră drum prin întunericul nopţii.

În timp ce se apropiau de marele zid al Ophelului, Vashti îşi ridică privirea şi văzu o imagine care o făcu să se cutremure.

Oare când va scăpa de tot ce însemna moarte în jurul ei?

Pe metereze, conturate clar pe fundalul de un albastru întunecat al cerului nopţii, se afla un şir de douăzeci şi una de posturi de veghe şi pe fiecare dintre ele era ridicată o cruce pe care era ţintuit trupul unui om.

Plimbându-se încoace şi încolo pe zid, se aflau cei trei iudei, Asaf alături de tovarăşii lui.

Zărind semnalul convenit, suliţa înfiptă pe creneluri, Crispus o sfătui pe Vashti să rămână pe loc în timp ce el, pentru mai multă siguranţă, porni în recunoaştere.

Găsi totul în ordine. Asaf şi tovarăşii săi îl primiră cu mare bucurie. Crispus se întoarse la Vashti şi o ajută să urce scările ce duceau pe metereze. Acolo se dezbrăcă de gabardina evreiască şi-şi puse coiful.

— Cine sunt aceştia? întrebă Vashti, tremurând la vederea trupurilor moarte.

— Matthias, odinioară mare-preot, cei trei fii ai săi şi alţi tovarăşi de preoţie. Au fost acuzaţi de Simon că ar fi purtat corespondenţă cu romanii. Ananus, cel mai crud dintre cei cincizeci de căpitani ai lui Simon, i-a ucis şi le-a pus trupurile aici, sus, pentru ca Titus să le poată vedea.

Dintre toate evenimentele care se petrecuseră de la începerea asediului, după părerea lui Crispus, moartea lui Matthias, ultimul mare-preot, era poate cel mai important. Matthias fusese ucis cu lovituri de sabie, iar trupul gol îi atârna acum pe crucea înfiptă pe meterezele cetăţii, victimă a păsărilor de pradă.

Non hunc, sed Barabbam! [Nu pe El, ci pe Baraba!] fusese strigătul preoţilor celor mai de seamă. Şi iată cum îi răsplătea acum Baraba!

Gândind astfel, Crispus se repezi înainte şi apoi se opri dezamăgit, privind în jos.

— Ce se întâmplă? întrebă Asaf văzând expresia de pe

faţa lui Crispus.

— Am văzut o siluetă neagră, coborând în grabă scările.

În timp ce Crispus încă mai vorbea, liniştea profundă a nopţii fu sfâşiată de sunetul puternic al unei trâmbiţe, venind chiar de la baza zidului pe care se aflau. Era chemarea la arme a iudeilor.

Se auzi un murmur de glasuri, din ce în ce mai gălăgioase. De îndată se aprinseră o mulţime de torţe, în toate părţile. La lumina roşiatică a acestora, micul grup de fugari aflaţi pe metereze zări sute de figuri întunecate alergând furioase spre zidul Ophel.

— Suntem pierduţi! bolborosi Vashti. Chipul ei, înnegrit de foame, deveni acum alb.

— Nu te teme! răspunse Crispus cu însufleţire. Şi, adresându-se celor trei iudei, spuse cu glas răspicat:

— Alergaţi la frânghie. Coborâţi mai întâi fata, apoi coborâţi şi voi. De îndată ce veţi ajunge cu toţii jos, sunaţi din trâmbiţă. Fugiţi!

Spunând acestea, Crispus îşi scoase sabia din teacă şi se postă în capul scărilor, privindu-şi duşmanii ca un vultur care-şi ameninţă prada.

Vashti, socotind că de data aceasta Crispus nu mai are nicio scăpare, ar fi vrut să rămână şi să moară alături de el. Ingnorându-i protestele însă, cei trei iudei o luară pe sus şi alergară spre locul unde era legată frânghia, singurul lor mijloc de scăpare. Vai de ei dacă erau prinşi!

Mulţimea de iudei, cu săbiile scoase şi torţe aprinse, se opri la baza scărilor, uimită să vadă un singur roman, şi acesta pregătit să ţină piept de unul singur.

Scara în capul căreia se afla Crispus, reprezenta singura modalitate de a se ajunge pe metereze. Era atât de îngustă, încât nu puteau urca alături doi oameni. Şi, mai mult, nu avea bară, nici într-o parte, nici în cealaltă. Încrezător în poziţia-i avantajoasă, Crispus se gândi că-i poate ţine pe loc o vreme, până când aliaţii săi vor reuşi să ajungă de partea cealaltă a zidului. Mai apoi, va începe o cursă disperată cu duşmanul, până va ajunge şi el în frânghie.

— Un roman? Cum a ajuns aici? exclamă unul.

— Asaf ne-a trădat! strigă un altul. A lăsat duşmanul să

se strecoare în cetate.

— Este Crispus, tribunul! spuse un al treilea.

Crispus!

La auzul acestui nume, un bărbat care se afla în fruntea mulţimii şi care tocmai pusese piciorul pe prima treaptă a scării, se dădu imediat înapoi pentru a îngădui altcuiva să urce scara.

În timpul asediului, Crispus îşi mărise faima dobândită cu câţiva ani în urmă prin apărarea pretoriului lui Florus. Atât de mare era groaza zeloţilor la auzul numelui său, încât toţi ştiau că primul care va ajunge în capul scării va fi un om mort. Ezitarea lor fu preţioasă fugarilor. Crispus aruncă în spatele lui o privire rapidă, care-l asigură că cei trei iudei, după ce o coborâseră pe Vashti, se pregăteau să coboare ei înşişi.

— Faceţi loc! se auzi un glas puternic în mijlocul mulţimii. Iudeii se dădură la o parte şi un bărbat înalt, roşcovan, înarmat cu sabie şi scut, puse piciorul pe prima treaptă şi începu să urce scara. Exemplul său îi însufleţi şi pe ceilalţi, care-l urmară.

Crispus privi calm la primul iudeu ce cutezase a urca.

— Cine eşti? întrebă el.

— Ananus, cel dintâi dintre căpitanii lui Simon, veni răspunsul trufaş.

— A! Şi toţi căpitanii lui Simon sunt la fel de urâţi ca tine?

Cu un mârâit furios, căci ştia că nu se află pe o poziţie favorabilă, ucigaşul marelui-preot se repezi înainte, pe scară. În acel moment răsună sunetul binevenit al trâmbiţei lui Asaf.

Mai apoi, spre uimirea mulţimii ce privea de jos, Crispus făcu un pas înapoi şi îşi vârî sabia în teacă. Aveau să cunoască de îndată motivul acestei purtări.

La picioarele sale zăcea o grindă enormă, asemănătoare celor pe care atârnau victimele lui Simon. Crispus o ridică, o legănă o clipă, apoi, de cum apăru Ananus în capul scării, aruncă acest berbece improvizat direct în pieptul zelotului. Ananus căzu înapoi, cu suflarea tăiată, târând după el şi pe cei ce se avântaseră pe urmele lui. Urletele de mânie ale

zeloţilor striviţi i se părură lui Crispus muzica cea mai plăcută. Dând drumul grinzii, se întoarse şi fugi. Numaidecât, cei care se aflau la piciorul scării se avântară pe urmele sale.

Dar niciodată nu parcursese vreun alergător grec pista de la cursele olimpice mai repede decât Crispus, de-a lungul zidului Ophel. Înainte ca cel mai sprinten zelot să ajungă în capul scării, el ajunsese la locul unde atârna frânghia şi, oprindu-se o clipă pentru a face un gest de sfidare urmăritorilor săi, se aruncă peste zid, lunecă repede de-a lungul frânghiei şi ajunse alături de cei trei iudei şi tremurătoarea Vashti.

— Eşti rănit? întrebă ea.

— Nu, dar cred că Ananus este, râse Crispus. Câteva zile nu va mai avea poftă de luptă! Şi acum, să fugim! Uitaţi-vă, au deschis poarta din stânga noastră.

Ridicând-o pe Vashti în braţe – cât era de gingaşă şi de uşoară – coborî în fugă panta Ophelului şi reuşi să ajungă în siguranţă la liniile romane.

Hotărât să dejoace planurile lui Titus, o trimise pe Vashti chiar în acea noapte la Pella, însoţită de doi soldaţi creştini.

Capitolul 23

Sfârşitul se apropie

Îndelungata blocadă nu atrăsese după sine căderea cetăţii; iar pe Titus această întârziere ajunsese să-l obosească. Parcă-i auzea pe patricienii Romei făcând glume pe socoteala generalului plebeu şi spunând că o cetate cucerită prin înfometare nu era un mod tocmai strălucit de a inaugura dinastia împăraţilor flaviani.

Aşa se face că în ziua care urmă plecării lui Vashti la Pella, măreaţa armată romană, la porunca lui Titus, se puse iar pe lucru, precum un uriaş odihnit după un somn bun.

Pentru că fortăreaţa Antonia era cheia Templului, Titus începu să ridice, în faţa acesteia, patru platforme gigantice. Pentru construirea platformelor precedente se folosise tot lemnul din apropierea Ierusalimului, astfel că romanii se văzură nevoiţi sa aducă lemne de mult mai departe. La sfârşitul celor douăzeci şi una de zile, când noile platforme fură isprăvite, nu mai rămăsese un singur copac în picioare pe o distanţă de zece mile în jurul cetăţii!

Între timp, şiruri lungi de boi, mugind sub loviturile de bici, urcau anevoie panta abruptă a Beth-horonului, trăgând după ei şiruri nesfârşite de vagoane legate unul de altul, pe care se aflau maşini militare noi, uriaşe şi ameninţătoare, construite de inginerii greci din Cezarea.

În cea de-a douăzeci şi doua zi, artileria (cuvântul acesta este cu mult anterior folosirii armelor de foc) era pe poziţii, iar legiunile, adunându-şi toate forţele, porniră un atac furios asupra zidului de miazănoapte al Antoniei, fortăreaţa în care se afla Ioan din Giscala.
Zidul acesta era tocmai zidul care fusese săpat pe dedesubt deIoan, cu ocazia primului atac al romanilor. Partea care fusese scobită, zguduită de loviturile puternice ale berbecilor, cedă în timpul primei nopţi, târând după ea o parte din zid împreună cu santinelele aflate pe el.

Romanii, treziţi din somn de zgomotul înfricoşător şi de strigătele înfiorătoare ale nefericitelor victime, nu-şi dădură seama, la început, ce se întâmplă. Însă când zăriră, în lumina dimineţii, uriaşa spărtură, îşi apucară armele şi, urcându-se pe ruine, trecură de cealaltă parte.

Antonia nu era cucerită încă. Ioan, dând dovadă de o iscusinţă militară desăvârşită care-i luă prin surprindere pe duşmanii săi, înălţase din timp un al doilea zid, pe interior.

Şi cum era cu neputinţă să treacă maşinile de război prin spărtură, romanii, pentru a trece şi peste această barieră, se văzură nevoiţi să recurgă la alte mijloace.

Nereuşind să sară peste zid, se adunară la poalele lui şi, formând un *testudo*, adică un fel de acoperiş alcătuit din

scuturi, căutară să zdruncine zidăria cu ajutorul unor cârlige de fier, fără a produce prea mari pagube, însă jertfind mulţi dintre romani.

Crispus, observând că o parte a zidului era uşor înclinată şi oferea nişte ieşituri care înlesneau căţărarea, hotărî să încerce o lovitură prin surprindere în timpul nopţii, pe propria-i răspundere. La miezul nopţii adună cincisprezece dintre cei mai viteji soldaţi ai săi, printre care un trompetist şi un purtător de acvilă, înaintând cu paşi furişaţi, micul grup, ascuns bine de întunericul nopţii, ajunse la baza zidului fără a fi văzut de santinelele iudeilor. Încet şi cu mare băgare de seamă, Crispus începu să urce zidul, urmat de oamenii săi. O singură suliţă aruncată de sus ar fi fost de-ajuns pentru a-i arunca pe toţi de pe zid. Nu se întâmplă un asemenea dezastru. Santinelele dormeau, probabil, sau nu păzeau îndeajuns de bine. Nu se va şti niciodată. Lucru sigur este că cei şaisprezece eroi ajunseră teferi pe meterezele zidului.

La un ordin dat în şoaptă de Crispus, aerul nopţii fu sfâşiat de chemarea la arme dată de trâmbiţă. Sunetele lungi şi ascuţite îi treziră pe romani şi-i surprinseră pe iudeii ce făceau de pază în apropiere. Chiar şi în acest moment, dacă s-ar fi mobilizat, iudeii ar fi putut respinge atacul romanilor. Însă la vederea lui Crispus şi a tovarăşilor săi, care apărură din întuneric cu săbiile scoase şi strigăte de luptă, santinelele zelote, încredinţate că întreaga armată romană năvălise asupra lor, se întoarseră şi o rupseră la fugă.

Strigătele lor îi trezi pe tovarăşii de luptă. Treziţi astfel în toiul nopţii, întreaga garnizoană fu cuprinsă de o panică inexplicabila, de care nu sunt uneori scutiţi nici chiar cei mai încercaţi soldaţi. De sus, de jos, din fiecare încăpere ori sală, zeloţii ieşeau alergând înspăimântaţi, pentru a-şi scăpa viaţa. Se îndreptară, buimăciţi parcă, spre partea de miazăzi a fortăreţei, unde se afla singura ieşire posibilă, un drum îngust peste prăpastie, ce lega Antonia de Templu.

Între timp, Titus şi restul romanilor din tabără, călăuziţi de sunetul neîncetat al trâmbiţei, se repeziră înainte, săriră peste zid şi descoperiră, spre uimirea şi bucuria lor, că

duşmanii părăsiseră fortăreaţa fără niciun fel de împotrivire.

Căderea Antoniei deschisese de acum calea către Templu, iar Crispus, sperând ca în aceeaşi noapte şi cu acelaşi prilej să pună mâna pe două cetăţi, urmări pe zeloţii ce băteau în retragere, de-a lungul drumului peste prăpastie. Aceştia însă, blestemându-se de acum pentru nebunia şi laşitatea de care dăduseră dovadă, se întoarseră şi ripostară. Începu o luptă, poate cea mai aprigă şi mai sângeroasă de la începutul asediului. Suliţele se dovediră a fi inutile, aşa că ambele părţi îşi scoaseră săbiile din teacă şi luptară corp la corp. În întunericul nopţii, soldaţii celor două armate erau atât de amestecati, încât niciunul nu-şi mai dădea seama unde se află. Romanii îşi ucideau confraţii, iudeii la fel. Crispus, ameţit de o lovitură la cap, fu târât afară din luptă de un soldat credincios.

Odată cu ivirea zorilor, Simon veni în ajutorul rivalului său zelot. Lupta, strigătele şi zgomotul produs de încrucişarea armelor crescură şi mai tare. Pe acel pod îngust nu era loc de înaintare sau de retragere. Mulţi dintre luptători fură aruncaţi peste parapet, zdrobindu-se de stânci. Podul se umplu de trupurile moarte ale soldaţilor, iar cei vii, pentru a putea continua lupta, erau nevoiţi să calce peste ele.

În cele din urmă, după zece ceasuri, văzând că nu mai puteau înainta, Titus dădu ordinul de retragere. Mulţumită lui Crispus însă, măreaţa fortăreată Antonia se afla din nou în mâinile romanilor. Simon, privind la stindardul roman pe care erau inscripţionate iniţialele S.P.Q.R., plânse de durere şi furie, blestemându-l pe Ioan şi spunându-i – oarecum pe nedrept – că numai un nebun, un laş sau un trădător putea pierde o asemenea fortăreaţă.

În aceeaşi zi, mai târziu, Rufus şi Crispus se aflau pe meterezele Antoniei. Dintre toti romanii, Rufus era cel mai fericit văzându-se din nou în fosta lui fortăreată.

Cei doi, privind în jos la cele ce se petreceau în tabăra duşmană, urmăreau pregătirile zeloţilor pentru apărarea Templului. Curţile de marmură şi turnurile aurite îi dădeau înfăţişarea unei citadele războinice. Mii de zeloţi sub

îndrumarea lui Simon şi Ioan, împingeau uriaşele maşini de război de-a lungul pardoselelor din mozaic, până când porticurile din partea de miazănoapte, din faţa Antoniei, începură să geamă de baliste şi catapulte. Zgomotul armelor şi al maşinilor, strigătele oamenilor şi neîntre-ruptul du-te-vino, făceau greu de crezut faptul că toate acestea se întâmplau în casa lui Dumnezeu.

— În ce zi a lunii ne aflăm? întrebă deodată Rufus.

— În ziua a şaptesprezecea a lunii iulie, răspunse Crispus.

— M-aş aventura să spun că iudeii – dacă vor mai exista iudei după acest război – vor comemora ziua asta ca pe o zi de doliu.

— Pentru ce?

— Răspunsul se află acolo! spuse Rufus, arătând cu degetul către curtea preoţilor. Este ceasul jertfei de seară, continuă el, privind la un cadran solar aflat în apropiere, însă nu se vede fumul ce ar fi trebuit să se ridice de pe altar. Nici de dimineaţă nu s-a văzut, mi s-a spus. Jertfa zilnică a încetat, pentru că nu mai există animale. Pe ultimul l-au sacrificat ieri.

Pentru Rufus evenimentul avea puţină importanţă, însă pentru Crispus, care devenise creştin, încetarea jertfelor ce avuseseră loc până atunci de două ori pe zi timp de o mie trei sute de ani, avea o semnificaţie profundă. El ştia că pentru iudeul pios – dacă nu pentru luptătorul zelot – lucrul acesta era o adevărată catastrofă. Cărturarii lor scriseseră „lumea a fost făcută pentru Templu”, însă acum ce mai era Templul fără jertfe?

Titus, înştiinţat despre acest lucru, căută să concilieze sentimentul religios al duşmanilor săi printr-o ofertă lăudabilă.

Josephus, protejat de scutul unui ostaş, se apropie de parapet şi, oprindu-se la mijloc, se adresă iudeilor în limba lor:

— Simon bar Gionas şi Ioan din Giscala, ascultaţi acum cuvintele lui Titus Cezar! Titus are o profundă reverenţă faţă de Templul vostru şi ar vrea să-l salveze de distrugerea pe care voi, transformându-l în citadelă, o aduceţi asupra

lui. Dacă vă veţi retrage luptătorii, se va lupta cu voi pe Muntele Sionului, sau în orice loc ales de voi. La rândul său, îşi va retrage armata din Templu, fără a-l atinge. Ca semn de bunăvoinţă faţă de voi, vă oferă în dar şaizeci de berbeci pe care să-i aduceţi jertfă, ca jertfele zilnice să nu înceteze.

— Ha! Auzi ce spune? spuse Rufus lui Crispus.

— Nu Titus a venit cu planul acesta, ci Berenice.

Printre iudei se aflau mii de oameni care s-ar fi bucurat ca războiul să nu atingă Templul şi curţile sale. Zeloţii însă, răspunseră în felul următor:

— Titus ştie că nu poate pune mâna pe Templu prin forţa armelor – lupta de astăzi stă mărturie. Ne face această propunere doar pentru a ne îndepărta de Templu, ca să-l poată cuceri mai repede. În zadar este întins laţul păsărarului în faţa păsării. Nu vom primi cei şaizeci de berbeci – altfel s-ar spune că sacrificiile aduse Celui Veşnic depind de ofranda necurată a unui păgân netăiat împrejur. Ne vom opune cu toate forţele, lui şi întregului imperiu roman. Şi acum, apostatule, du înapoi în detestabilul grai grecesc sau latin răspunsul lui Simon bar Giora.

Răspunsul acesta arogant şi lăudăros îl provocă în aşa măsură pe Titus, încât acesta hotărî să lanseze un al doilea atac, în aceeaşi noapte. Din cauza podului îngust dintre Antonia şi Templu, nu era posibil ca întreaga armată să participe la asalt, astfel că fură aleşi treizeci de soldaţi din fiecare detaşament de o sută, cei mai viteji şi mai puternici. Fură numiţi tribuni care să conducă detaşamente de o mie de soldaţi şi un *cerealis*, un ofiţer de mare valoare, ce urma să conducă întreaga armată ce urma a porni la asediu. În marea sală a Antoniei, Theomantes aduse un sacrificiu solemn lui Marte, invocând protecţia zeului asupra trupelor romane.

Cu o oră înainte de ivirea zorilor, romanii înaintară furişându-se de-a lungul podului, însă nu reuşiră să-i ia pe iudei prin surprindere. Simon şi chiar şi Ioan erau cu ochii în patru. Începu o luptă aidoma celei din noaptea precedentă. După opt ore de luptă înverşunată, romanii nu înaintaseră nici măcar un pas, iar bătălia încetă prin

acordul ambelor tabere.

Romanii nu se mai puteau lăuda cu superioritatea lor militară acum, când până şi cei mai viteji dintre soldaţi, floarea legiunilor, fuseseră respinşi de zeloţii iudei.

Luptătorii de fier, care-şi purtaseră acvilele în toate naţiunile – de la Eufrat la Atlantic – se sprijineau acum tăcuţi în săbii şi priveau cu chip întunecat şi aspru la zeloţii batjocoritori care, adunaţi în partea de miazănoapte a Templului, arătau cu săbiile spre podul dintre ei şi-i întrebau cu dispreţ pentru ce nu cutezaseră să intre în Templu.

— Ce să facem? Dă-ne un sfat, spuse Titus lui Tiberiu Alexandru.

— Rade Antonia de pe faţa pământului şi, cu materialele obţinute astupă prăpastia dintre fortăreţe. Vom avea astfel o cale lată, pe care vom putea aduce maşinile de război, ca să distrugem partea de miazănoapte a Templului.

Titus adoptă fără întârziere sugestia lui.

Soldaţii romani, arzând de nerăbdare să-şi reabiliteze onoarea pătată, se apucară imediat de treabă. Peste tot, pe turnuri, turnuleţe şi creneluri, se puteau vedea grupuri de oameni înarmaţi cu târnăcoape şi ciocane cu ajutorul cărora desprindeau bucăţi de zidărie pe care le aruncau mai apoi în valea de dedesubt. Lucrară până noaptea târziu, la lumina roşiatică a miilor de torţe. Pe măsură ce măreaţa fortăreaţă se făcea din ce în ce mai mică, mormanul din vale creştea tot mai mult.

Zeloţii nu mai râdeau, ci priveau tăcuţi şi cu uimire la această desfăşurare aproape supranaturală de energie. Era ceva sublim în demolarea măreţei citadele, doar cu scopul de a umple o prăpastie.

În cele din urmă, un drum larg şi drept fu ridicat până la baza galeriilor dinspre miazănoapte.

În seara zilei în care fu terminată lucrarea, Crispus, plimbându-se gânditor pe creasta Muntelui Măslinilor, se pomeni deodată în faţa lui cu un personaj singuratic, nemişcat şi tăcut. Era femeia care persista în refuzul de a se recunoaşte drept mireasa din Beth-tamar, prinţesa Berenice. La mică distanţă se aflau doi slujitori, alături de

carul prinţesei. Venise, în mod vădit, pentru a privi, poate pentru ultima oară, cetatea în care se născuse.

Crispus o studie îndelung, căci femeia era atât de adâncită în gânduri, încât nu-l auzise apropiindu-se.

Chipul îi era palid şi privea cu ochii încărcaţi de durere cetatea aproape ruinată. Împrejurimile, lipsite de copaci, îşi pierduseră tot farmecul şi frumuseţea. La această pustiire se adăugau şi ravagiile pe care le făcuseră aliaţii arabi şi sirieni care, din ură faţă de iudei, făcuseră una cu pământul sătucurile din împrejurimi. Nu se vedea nicio casă, nici măcar un turn sau un zid. Întreg peisajul era sinistru. Totul se schimbase atât de dramatic, încât, ca să folosim limbajul descriptiv al lui Josephus, „oricine ar fi cunoscut acel loc mai înainte, văzându-l, nu l-ar mai fi putut recunoaşte!"

Era o scenă de completă devastare, o pustietate ce devenise parcă mai sinistră în lumina soarelui la apus care, pe jumătate ascuns după linia orizontului, scălda într-o lumină ciudată acest dezolant pustiu.

Pe toată întinderea aceea pustie nu se zărea nicio urmă de viaţă, nicio mişcare. Într-un singur loc doar, cercul de foc, din ce în ce mai îngust, stingea încetul cu încetul viaţa unei naţiuni odinioară măreţe.

Berenice îşi aţinti privirea asupra cetăţii, sau a ceea ce mai rămăsese din ea. Să fie acesta oare locul despre care psalmistul spusese că este „bucuria întregului pământ"?

Betesda dispăruse! Acra dispăruse şi ea! Dispăruse şi fortăreaţa Antonia! Sionul şi Ophelul rămăseseră, însă erau pustiite şi în ruine, iar Templul, lipsit de sacrificiile divine, rămăsese în picioare, la fel de frumos cu porticurile sale de marmură şi turnurile aurite, scăldate acum în lumina însângerată a apusului.

Însă cât va mai fi aşa? Întrebarea o făcu să se cutremure, şi-şi duse mâna la inimă.

Răsucindu-se brusc pe călcâie, dădu cu ochii de Crispus şi tresări. Buzele îi tremurară încercând să-şi înăbuşe furia care ameninţa să iasă la suprafaţă.

— Tu eşti acela care ai împiedicat ofranda mea săptămânală să ajungă la Templu? întrebă ea neluând în

seamă salutul lui.

— Nu eu, ci Tiberiu Alexandru. Deşi trebuie să recunosc că i-am aprobat fapta.

— Pentru ce asta?

— Legea, prinţesă, nu a fost altceva decât o umbră a lucrurilor viitoare. De acum nu mai este nevoie de jertfe, căci Adevărata Jertfă a fost adusă o dată pentru totdeauna. Iudeul nu vrea să recunoască desfiinţarea poruncilor mozaice, de aceea va fi constrâns s-o facă, însă într-un chip groaznic!

Probabil că Berenice nu înţelese spusele lui Crispus, necunoscând teologia apostolului Pavel. Nu spuse nimic.

— Mi s-a spus că eşti plin de curaj în luptă, zise ea cu un zâmbet dispreţuitor, şi că, fiind primul care a urcat pe crenelurile Antoniei, ai dobândit Coroana murală. Şi acum ai devenit chiar mai plin de îndrăzneală, vrei să-L iei prizonier pe Dumnezeu însuşi.

— Prinţesă, vorbeşti ca păgânii. Cel Preaînalt nu locuieşte în temple făcute de mâini omeneşti.

— Şi totuşi, învăţătorul tău, Pavel, s-a închinat aici.

— Mă îndoiesc că ar mai face-o astăzi, dacă ar mai trăi, văzând că sfinţenia a dispărut din Templu. Duhul adevăratei credinţe a plecat din acest loc. Marele-preot, Phannias, nu este altceva decât un simplu ţăran, ales prin aruncarea sorţului, contrar legii voastre, şi atât de neştiutor, încât nici măcar n-are habar cum să-şi îndeplinească îndatoririle. Templul a devenit o casă a măcelului, duhnind a sânge nevinovat vărsat de zeloţii ticăloşi care nu s-au dat înapoi de la a-i judeca în batjocură pe cei bogaţi, condamnându-i la moarte pentru a pune mâna pe averile lor. Locul nu mai este un templu, ci o fortăreaţă. Vasele sfinte au fost topite şi s-au făcut din ele arme de război. Asasinii îşi îngrămădesc armele în jurul altarului şi chefliii se îmbată în sanctuar. Îmi este groază şi să rostesc urâciunile care s-au săvârşit acolo. Oamenii lui Ioan, înveşmântaţi în veşminte femeieşti, au imitat infamiile cetăţilor din câmpie. Şi îmi mai ceri să cruţ acest loc! Însă chiar pietrele din care a fost făcut strigă la cer implorând focul răzbunător şi purificator al cerului.

— Sau torţa aprinsă a lui Crispus, spuse Berenice cu dispreţ. Vrei să vezi Templul distrus, însă nu va fi aşa. Titus mi-a făgăduit că nu-l va distruge.

— Titus poate făgădui ce pofteşte. El nu poate împiedica împlinirea sfatului Celui Preaînalt.

— Al cărui instrument te făleşti a fi chiar tu, răspunse Berenice cu dispreţ. Cunosc gândul tainic al inimii tale. O viziune trimisă, nu aşa cum crezi, de Însuşi Dumnezeu, ci de Belzebut, prinţul demonilor, care te împinge să faci această faptă grozavă. Ai dorit să iei parte la acest asediu doar pentru ca atunci când va fi atacat Templul, să profiţi de învălmăşeală şi să-ţi arunci torţa incendiară. Află însă că, făcând acest lucru, vei semna sentinţa de condamnare la moarte a aceleia care-ţi este cea mai dragă fiinţă.

— Şi cine este aceea? întrebă degrabă Crispus.

— Vashti, care nu se află în siguranţă, la Pella, aşa cum ai vrut să se întâmple, ci este captivă la mine, sclava mea, ca să fac cu ea după bunul meu plac. N-ai făcut altceva salvând-o, decât să mi-o dai pe mână mai devreme decât mă aşteptam.

Deşi Crispus încercă să primească această veste îngrozitoare cu calm, în ochi îi apăru o licărire de teamă ce o făcu pe Berenice să zâmbească triumfător. Dacă era stăpână pe Vashti, era stăpână şi pe acţiunile lui şi va face totul pentru a cruţa Templul.

— Am aflat din întâmplare că Vashti a ta se află la Pella. Având făgăduiala scrisă a lui Titus, am pus de îndată s-o aresteze şi am trimis-o la... Nu! Niciodată nu vei şti unde. Acum, ia aminte la cuvintele mele, Crispus Cestius Gallus! Dacă Templul arde din vina ta, la fel o să ardă şi Vashti. Va pieri în cele mai cumplite chinuri. Voi pune s-o ungă cu smoală, aşa cum s-a făcut creştinilor în grădinile lui Nero.

— Prinţesă, dacă inima ta este o inimă de femeie, sunt fericit că am o inimă de bărbat!

Berenice râse, un râs rece şi aspru.

— Nu-mi pasă ce crezi despre mine, atâta vreme cât pot salva Templul. Retrage-te din armată în noaptea asta. Titus îţi va primi demisia, iar eu o voi pune pe Vashti în libertate. Care este răspunsul tău?

— Răspunsul meu, iată-l: ameninţările tale nu fac altceva decât să-mi întărească convingerea că distrugerea Templului este necesară, căci ritualurile şi formele exterioare legate de el n-au nicio putere de a purifica inima sau conştiinţa. În ce priveşte ameninţarea împotriva lui Vashti, nu uita că este scris: „Aceluia care varsă sânge omenesc, i se va vărsa şi sângele lui.”

Berenice râse dispreţuitor.

— Cine va cuteza să pedepsească o prinţesă, prietenă a lui Titus, doar pentru că a trimis la moarte o sclavă a ei?

— Creştinii.

— Creştinii! repetă Berenice cu dispreţ.

— Chiar aşa, prinţesă. Dacă Vashti moare, vei muri şi tu. Să nu crezi că Titus te va putea scăpa. În armata romană sunt creştini care nu se vor da înapoi să facă ceea ce se cuvine şi care nu se tem nici de regi, nici de cezari. Vei fi răpită pe ascuns şi dusă într-un loc al creştinilor, unde vei fi judecată după propria voastră lege, care spune: „Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte.” Moartea Berenicei pentru moartea lui Vashti. Dacă vei fi găsită vinovată, fii sigură, prinţesă, că se va găsi cineva să îndeplinească serviciul de călău.

Şi, fără a mai spune vreun cuvânt, se răsuci pe călcâie şi o părăsi.

Berenice crezuse că va reuşi să-l sperie, însă cea care tremura de frică era ea. Îşi dădu seama că ameninţările ei îl întărâtaseră şi mai mult pe Crispus în intenţiile sale.

Ziua următoare, legiunile, împingând înainte maşinăriile de război, porniră un atac cumplit asupra galeriilor care se întindeau pe o lungime de peste o mie de picioare la miazănoapte de platforma marelui Templu.

Bătălia ajunse aşadar la lăcaşul sfânt al religiei iudaice, iar iudeii luptară cu o furie nemaiîntâlnită până atunci. Preoţii înşişi puseră mâna pe arme, iar faptele lor de vitejie rivalizau cu ale zeloţilor. Simon, cu braţele goale şi înarmat cu un iatagan, putea fi zărit în toate punctele bătăliei, îndemnându-şi soldaţii care, de altfel, nu aveau mare nevoie de îndemnuri.

Oricât luptară de vitejeşte, iudeii pierdeau teren.

Romanii înaintau cu fiecare zi de luptă, pentru ca, în cele din urmă, sa pună stăpânire pe galeriile dinspre miazănoapte pe care le trecură prin foc şi le făcură una cu pământul, pentru a permite înaintarea maşinilor de luptă.

Ajunseră pe platforma înaltă a Templului, o curte vastă înconjurată de colonade. În mijlocul acestei curţi se înălţa sanctuarul, sau Templul propriu-zis, o clădire lungă de trei sute şaizeci de picioare şi lată de două sute şaptezeci de picioare✶[42]. Peretele său exterior, alcătuit din bucăţi gigantice de marmură, înalt de patruzeci de picioare✶[43]✶, avea nouă deschizături, nouă porţi, câte trei pe fiecare latură, cu excepţia celei dinspre apus.

Înăuntrul acestei fortăreţe se refugiară iudeii învinşi, pregătin du-se pentru atacul final.

Ciudat şi incredibil! În ciuda numeroaselor înfrângeri, iudeii nu-şi pierduseră speranţa. Visau şi acum să vadă sceptrul imperiului transferat din Capitoliu în Sion. Erau încredinţaţi că Templul acesta, zidit chiar din porunca lui Dumnezeu, nu va fi niciodată călcat de piciorul vreunui cuceritor păgân. Dumnezeu avea să facă o minune în favoarea lor, prin care va face pe duşmanii lor să dea bir cu fugiţii. Se încurajau povestindu-şi întâmplarea cu Sennacherib şi vântul dogoritor, uitând însă de Nebucadneţar şi de haldei.

Iar acum, locaşul sacru al Templului răsuna de ecoul copitelor cailor. Cavaleria romană galopa în Curtea Neamurilor cu lancea pregătită, blocând toate ieşirile pe care încercau să le facă iudeii şi acoperindu-i pe soldaţii din infanterie care, cu foarte mare osteneală şi greutate, ridicau un şir de berbeci.

Sanctuarul era înconjurat de o balustradă joasă, pe care erau aşezate, din loc în loc, tăbliţe inscripţionate în greacă şi latină, prin care se interzicea păgânilor, sub pedeapsa cu moartea, intrarea în edificiu. Inscripţia stârni râsete batjocoritoare din partea soldaţilor romani ce pregăteau pentru asalt maşinile de luptă.

„Zidul de despărţire” pe care legea iudaică îl pusese

---

[42]✶ Aproximativ 110 m x 82 m (n.tr.).

[43]✶✶ Aproximativ 12 m (n.tr.).

între iudei şi păgâni, acum urma a fi dărâmat.

Platforma Templului avea o circumferinţă amplă. Era acolo ridicată şi o sinagogă, de pe acoperişul căreia Titus îndruma operaţiunile militare împotriva sanctuarului.

Iudeii aşteptau cu emoţie ca Titus să dea semnalul atacului. Erau încredinţaţi că în momentul în care romanii vor da prima lovitură de berbec, din cer se va coborî foc asupra lor. Mare le fu însă dezamăgirea când văzură că nu se întâmplă nimic miraculos.

Bazându-se pe tăria zidăriei, iudeii se apărau slab, mulţumin– du-se să privească zadarnicele sforţări ale duşmanului, râzând şi aruncând batjocuri asupra romanilor.

Şase zile berbecii loviră zidurile sanctuarului, însă nicio piatră nu fu clintită din loc, atât de compactă era zidăria.

— Aduceţi scările de asalt şi urcaţi zidurile! strigă Titus în cea de-a şaptea zi.

Ostaşii, lăsând la o parte berbecii, se grăbiră să execute ordinul.

Iudeii nu ripostară la această nouă încercare a romanilor, însă îndată ce ajungea unul dintre duşmani în vârful scării, fie îl azvârleau cu capul în jos, fie îl măcelăreau înainte ca acesta să se poată apăra cu scutul.

Soldaţii urcară unul după altul pe scări, însă iudeii le împingeau, astfel că cei ce cutezaseră să urce cădeau grămadă, zdrobindu-se de dalele de marmură.

Strigătele fioroase ale combatanţilor se amestecau cu gemetele celor răniţi şi muribunzi.

Totul dură două ceasuri. Romanii se retraseră şi priviră furioşi la zeloţii care, agitându-şi armele, le strigară:

— Nu veţi pune mâna pe acest loc! Aici locuieşte Dumnezeu.

Ostaşii superstiţioşi începură să creadă că iudeii aveau dreptate. Nu mai râdeau la vederea avertismentului „Interzis păgânilor, sub pedeapsa cu moartea”. Morţii şi răniţii risipiţi peste tot în curtea Templului erau o dovadă clară a interdicţiei.

În zadar sunară trâmbitele, dând un nou semnal de atac. Niciun roman nu se clinti din loc.

Titus căută să-i încurajeze încercând o nouă tactică. Arătând spre acea parte a zidului unde se afla căpitanul zeloţilor, strigă:

— Zece mii de monede de aur celui care-mi va aduce capul lui Simon!

Nimeni nu păru dornic să primească această răsplată.

Simon râse.

— Titus îmi cunoaşte valoarea. Celui care-mi va aduce capul lui Titus îi voi da zece şekeli, căci nu valorează mai mult.

Deodată, un purtător de stindard, aruncându-se înainte, urcă pe una dintre scări şi, după ce urcă suficient de sus, aruncă acvila în mijlocul duşmanilor, strigând în timp ce-şi agita sabia:

— Romani, vă puteţi vedea steagul în mâna duşmanului? Urmati-mă!

Să piardă o acvilă? Niciodată!

Cu sângele aprins de flacăra luptei, soldaţii se repeziră unul după altul, hotărâţi să pună mâna pe fortăreaţă. Însă, nici de această dată atacul nu avu sorţi de izbândă. Cutezătorul purtător al acvilei fu doborât cu o lovitură. Cei care-l urmară fură ucişi sau respinşi, iar acvila rămase în mâinile duşmanului.

Simon privi cu dispreţ imaginea idolatră.

— O urâciune ce nu se cuvine să se afle aici, spuse el. Aduceţi-mi un topor şi un ciocan.

Zelotul făcu bucăţi acvila aurită, bucăţi pe care le aruncă mai apoi cu dispreţ la picioarele romanilor, strigând:

— Iată dumnezeul vostru!

Dacă ar fi fost cu putinţă ca un strigăt să dărâme zidurile sanctuarului, atunci acestea ar fi căzut chiar în clipa aceea, atât de puternic fu strigătul de ură şi furie izbucnit din pieptul romanilor, ce-şi vedeau distrusă nu doar emblema patriotică, ci şi obiectul închinării lor, o închinare poate mai reală şi mai înflăcărată decât cea pe care o ofereau lui Jupiter, sau lui Marte.

Afrontul deliberat venit din partea lui Simon îl împinse pe Titus să facă un lucru pe care, până atunci, căutase să-l

evite.

— Daţi foc porţilor! strigă el.

Soldaţii răspunseră cu un strigăt de bucurie acestui ordin. Se grăbiră să aducă grămezi mari de lemne, pe care le aşezară în faţa celor nouă porţi placate cu fier. Dintre acestea, cel mai frumos lucrată era poarta dinspre răsărit cunoscută şi sub numele de Poarta Corintiană. Spre deosebire de celelalte, care erau acoperite cu aur şi argint, Poarta Corintiană era placată artistic cu bronz adus din Corint.

Alexandru, un evreu bogat din Alexandria, împodobise poarta în felul acesta. Printr-un joc ciudat al destinului, tocmai apostatul său fiu, Tiberiu, dădea acum o mână de ajutor la distrugerea ei, un gest ce îi luă prin surprindere până şi pe romani, care-l priviră ca pe un gest de impietate filială.

Ţinându-şi pavăza deasupra capului pentru a se proteja de săgeţile iudeilor, fostul procurator al Iudeei urcă cele cincisprezece trepte care duceau la poartă şi, cu propria mână, dădu foc grămezii de lemne.

Curând, nouă focuri imense începură să fumege, apoi să pâlpâie şi mai apoi să ardă cu flăcări uriaşe la cele nouă porţi ale Templului. Plăcile de metal care acopereau porţile se înroşiră. Focul cuprinse lemnul din spatele lor, muşcând din porţile incendiate.

Vederea acestei scene avu un efect năucitor asupra iudeilor, care nu-şi închipuiseră că un astfel de lucru ar fi posibil. Dinr-odată curajul păru să li se risipească. Nu făcură nicio încercare de a stinge flăcările, ci rămaseră împietriţi, privind scena.

Titus fu acela care, de teamă ca focul să nu se întindă prea mult, dădu ordin să fie udate porţile aprinse. Iar după ce flăcările fură stinse, asediaţii îşi dădură seama că orice rezistenţă din partea lor era de prisos. Lemnul carbonizat al porţilor urma să se sfărâme la prima lovitură a berbecelui, iar duşmanii aveau să intre în Templu prin toate cele nouă intrări.

— Ziua este înaintată şi soldaţii sunt istoviţi, spuse Titus. Mâine vom lansa atacul final.

Gândindu-se că Simon şi Ioan ar fi putut încerca să scape în timpul nopţii pe Muntele Sion, Titus lăsă o mare parte din armată în Curtea Neamurilor, împrejurul galeriilor. Îi lăsă pe Crispus şi pe Titus la comanda soldaţilor şi se retrase în Antonia, sau mai degrabă într-una dintre părţile fortăreţei ce fusese cruţată, pentru a-l adăposti pe el şi pe ofiţerii săi.

În acea noapte se ţinu acolo un sfat memorabil, pentru a hotărî – ca şi când ar fi stat în puterea lor să hotărască asta – dacă Templul iudeu avea să fie păstrat sau distrus.

Tiberiu Alexandru vorbi cel dintâi. Mai păgân decât păgânii, Tiberiu veni cu câteva motive în favoarea distrugerii Templului, toate sugerând faptul că existenţa acestuia urma să fie o ameninţare continuă la adresa siguranţei imperiului. Tiberiu îşi sfârşi cuvântarea aducând şi un argument religios:

— De cruţi acest edificiu, o, Cezar, iudeii se vor făli că Dumnezeul lor a pus în inima ta frică şi că nu ai avut puterea să-l distrugi. Vor vedea în aceasta o dovadă a originii divine a Templului lor şi un semn al existenţei sale veşnice. Păstrarea lui îi va convinge mai mult decât oricând că ei sunt favorizaţi de ceruri şi nu vor fi gata, astfel, să se supună vreunei autorităţi pământeşti. Trebuie să le dovedim că Jupiter al Capitoliului este mai puternic decât Iehova al Ierusalimului. Sunt două grupări a căror existenţă depinde de acest Templu, cea a iudeilor şi cea a creştinilor✶[44]. Acestea, deşi contrare, au aceeaşi origine. Creştinii s-au format dintre iudei. Distrugi rădăcina şi iată, restul piere de la sine. De aceea, sfârşi el, sfatul meu este să-l distrugem, să-l facem una cu pământul!

Titus însă, sub impresia afecţiunii pe care o purta Berenicei, nu se dovedi a fi atât de încredinţat de acest lucru.

— Nu ar trebui, spuse el, ca din ură faţă de duşmanii noştri, să ne răzbunăm pe lucrurile ce n-au viaţă. A incendia un edificiu atât de frumos înseamnă a ne face nouă un rău, căci va fi un monument de glorie pentru

[44]✶ Sulpicius Severus, *Cronici,* XXX, II – despre care criticii spun că ar cita dintr-un fragment pierdut al *Istoriei* lui Tacit.

imperiul nostru∗[45]∗.

Auzind părerea generalului lor, cei care fuseseră mai întâi de partea lui Alexandru, dornici să fie pe placul lui Titus, îi acceptară propunerea.

— Aşadar, acesta este decretul nostru, spuse Titus cu solemnitate. Înştiinţaţi întreaga armată că Templul trebuie păstrat.

Acela care-şi are locuinţa în ceruri râde! Omul propune şi Dumnezeu dispune!

Căci abia termină Titus de vorbit, că de afară se auzi un strigăt, ce părea a veni din depărtare. Strigătul fu repetat mai tare de mii de glasuri, cele ale romanilor din tabără şi cele ale iudeilor îngroziţi din cetate. Vestea fu repetată, din ce în ce mai tare, ca un ecou în liniştea nopţii, uluindu-i pe cei adunaţi la sfat:

— Templul este în flăcări!

Capitolul 24

„Străjerule, ce se întâmplă în noaptea aceasta?”

Noaptea, frumoasă şi liniştită, acoperise cu întunericul ei curţile Templului. În adâncimea nemăsurată a cerului purpuriu, stelele aveau o strălucire aparte, specifică regiunilor orientale.

Zgomotul luptei de peste zi fu urmat de o tăcere adâncă; romani şi iudei păreau să se pregătească prin odihnă pentru marea luptă de mâine.

Din sanctuar nu răzbătea niciun sunet. Santinelele sale păşeau fără zgomot. În galeriile ce-l înconjurau, ascunse în umbră, se aflau soldaţii romani, dormind cu armele lângă ei, gata de luptă la primul sunet al trâmbiţei.

Cripus şi Rufus se plimbau încet încoace şi încolo în

---

[45]∗∗ Josephus, *Istoria războiului,* VI, 4, 3.

Curtea Neamurilor, cu ochii mai tot timpul aţintiţi asupra sanctuarului, veghind ca nu cumva vreo mişcare din partea duşmanului să ia prin surprindere trupele romane.
Crispus se gândea la soarta Capitoliului roman care, cu nouă luni în urmă, în timpul războiului civil dintre Vespasian şi Vitellius, fusese distrus de foc. Capitoliul era templul suveranului zeu Jupiter, iar distrugerea sa zdruncinase lumea păgână. Ar fi fost un lucru ciudat ca, în acelaşi an şi într-un mod asemănător, marele Templu al iudeilor să-şi găsească sfârşitul. Pentru acele minţi ce se îndeletniceau cu studierea semnelor vremurilor, cele două evenimente păreau a prezice pieirea celor două religii, cea păgână şi cea iudaică. Şi acest lucru se dovedi a fi adevărat. Cele două religii îşi jucaseră rolul în istoria progresului uman, iar acum urmau a face loc unei credinţe mai înalte şi mai spirituale

.— Titus ţine astă-seară un sfat, remarcă Rufus, întrerupând şirul gândurilor lui Crispus. Vrea să păstreze Templul. Ştim cu toţii pentru ce. E îndemnat de dragostea ce-o poartă noii Cleopatra. Ea şi fratele ei au venit să-l vadă ieri şi au zăbovit o bună bucată de vreme. Nu e greu să bănuim care a fost subiectul conversaţiei lor. Dacă acest Templu va rămâne în picioare, întâlnirile anuale ale trădătorilor iudei vor continua. La fel şi sfidarea stăpânirii romane. Rezultatul va fi alt război şi vom fi nevoiţi s-o luăm de la capăt. Şi cât am mai luptat pentru asta! Oare a cunoscut istoria un asediu precum acesta?

— Şi încă n-a luat sfârşit, comentă Crispus. Tot ce-am făcut până acum va părea joacă de copii în comparaţie cu ce ne aşteaptă la cucerirea Sionului.

— La fel gândesc şi eu, răspunse Rufus cu iritare. Naţiunea asta încăpăţânată ce refuză să vadă că este înfrântă, va continua să lupte până la capăt. Însă în ce priveşte acest Templu, părerea mea este că iudeii l-au transformat într-o fortăreaţă. Pentru ce ar trebui să-l privim noi altfel? Să-l radem până la temelie! Dacă aş fi eu Titus, spuse cu fermitate, aş distruge nu doar Templul, ci şi cetatea, i-aş alunga pe toţi iudeii din Iudeea şi aş coloniza-o cu romani. Doar în felul acesta vom avea pace.

Crispus căzu din nou pe gânduri.

Când era păgân văzuse şi el la fel lucrurile, iar acum, după ce devenise adept al lui Hristos, avea un motiv în plus pentru distrugerea Templului. Existenţa lui era un afront continuu adus lui Hristos cel viu. Jertfele zilnice nu erau altceva decât o negare tacită a faptului că Adevărata Jertfă fusese oferită, o dată pentru totdeauna. Odată cu moartea lui Hristos, iudaismul nu-şi mai avea scop, însă ce iudeu ar fi fost gata să recunoască asta? Era nevoie ca Templul să fie distrus. În plus, profeţia spunea că Mesia va veni în vremea celui deal doilea Templu. Dacă acest al doilea Templu urma să dispară, atunci acest lucru ar fi fost o dovadă pentru naţiunea iudaică, dovadă a faptului că Mesia venise şi plecase, iar cei care încă îl mai aşteptau aveau o credinţă zadarnică.

Mai era un motiv demn de remarcat: atâta vreme cât Templul în care se închinaseră apostolii rămânea în picioare, creştinii ar fi fost tentaţi să se întoarcă la preceptele şi ritualurile legii mozaice. De fapt, în ciuda scrierilor şi a eforturilor apostolului Pavel, o credinţă hibridă, o formă de iudaism creştin, erezia numită mai târziu ebionism, deja îşi făcuse apariţia, ameninţând puritatea credinţei Bisericii. Creştinismul nu se mai afla sub incidenţa legii mozaice; cum deci se putea ajunge la această libertate atâta vreme cât întruparea Legii, Templul, se mai afla încă în picioare?

Mai mult, oare nu spusese însuşi Mântuitorul că unii din generaţia Lui nu vor vedea moartea până când nu vor vedea mai întâi căderea Templului? Trecuseră patruzeci de ani de la această profeţie. Dacă distrugerea Templului întârzia, profeţia Mântuitorului ar fi fost falsă. Nu era nevoie oare de o interventie omenească pentru distrugerea lui? Şi de ce să nu fie el acest instrument divin? Era oare o impietate să creadă că el fusese ales pentru a împlini scopul divin? Se gândi la viziunea pe care o avusese, aceea a torţei aprinse şi a vocii care-i poruncise să pună foc. Nu se mai îndoi.

Rufus veni să întărească şi mai mult credinţa lui Crispus, printr-o remarcă interesantă.

— Dacă l-am putea convinge pe Titus să distrugă Templul, atunci ar trebui s-o facem astăzi.

— Ce vrei să spui?

— Astăzi este ziua a noua a lunii Ab, după calendarul iudeu.

În această zi, cu exact 658 de ani în urmă, haldeii au ars primul Templu.

Această coincidenţă nu părea a fi altceva decât o invitaţie de a-şi duce la îndeplinire visul. Rufus însă îi întrerupse din nou gândurile.

— Ce înseamnă lumina asta? Pe toţi zeii, este o ieşire!

Remarca sa fusese cauzată de vederea unui grup numeros de iudei care, după ce deschiseseră porţile pe jumătate arse, ieşeau pe furiş. Nu doar Crispus şi Rufus îi văzură, ci şi santinelele romane. Sunetul ascuţit al trâmbiţei sparse liniştea nopţii, chemându-i pe soldaţi la arme. Treziţi din somn, soldaţii îşi apucarâ armele şi se puseră în gardă.

Iudeii nu dădură înapoi. Continuară să coboare în goană treptele şi se îndreptară spre sinagoga de lemn, de pe acoperişul căreia Titus condusese operaţiunile, în speranţa că, dându-i foc, vor nimici duşmanul care, credeau ei, se odihnea înăuntru.

Nu reuşiră s-o facă, însă. Romanii, ascunşi în umbra sinagogii şi a galeriilor mai îndepărtate, cu scutul pe braţ şi săbiile ridicate, se repeziră pentru a-i împiedica. Urmă o luptă corp la corp disperată, ce nu dură mult. Zeloţii, copleşiţi de mulţimea de soldaţi romani ce creştea de la o clipă la alta, se întoarseră pe călcâie şi fugiră, urmăriţi de romanii triumfători.

Crispus şi Rufus, care luaseră parte activă la luptă, se alăturară urmăritorilor. Deodată, Crispus se opri, atras de vederea unei torţe aprinse ce căzuse, probabil, din mâna unui zelot. Instinctiv, o ridică. Făcând asta, privirea îi fu atrasă de ceva anume aflat deasupra lui. Se simţi cuprins de un fior ciudat; se afla tocmai sub fereastra aurită a sălii Gazith, sala de judecată în care Mântuitorul lumii îşi primise sentinţa de condamnare la moarte din partea Sanhedrinului.

O adiere uşoară şi răcoroasă îi flutură părul. Vântul venea dinspre miazănoapte, tocmai direcţia necesară pentru ca flăcările să se împrăştie în întreaga clădire!

Poate că alţii ar fi considerat că toate acestea erau simple coincidenţe; pentru Crispus însă, erau semne clare că sosise ceasul împlinirii viziunii primite.

— Marcus, spuse el, oprindu-l pe unul dintre soldaţii săi care trecea alergând pe lângă el în acea clipă, ridică-mă până sus, la fereastra aceea!

Fără a spune un cuvânt, bărbatul apucă gleznele tribunului, îl ridică şi-i puse picioarele pe umerii săi.

O clipă, Crispus ezită. Apoi, aşa cum ne descrie istoricul, „mânat de un impuls divin, aruncă torţa prin fereastra aurită şi, văzând că lemnăria ia foc, reveni cu picioarele pe pământ”.

Totul se petrecu într-un timp atât de scurt, încât nimeni, în afară de Marcus, nu fusese martor la această acţiune, cu atât mai puţin zeloţii, care nu bănuiau că în Templu fusese aruncată o torţă ce urma să mistuie, cu flacăra ei, întreg sanctuarul.

Crispus aruncă o privire spre poarta pe care ieşiseră zeloţii cu câteva clipe în urmă. Aceştia se refugiaseră din nou în spatele zidului, încercând să-i împiedice pe romani să intre după ei. Îşi întoarse din nou privirea către fereastra aurită şi râse când văzu că flăcările crescuseră în intensitate. Încăperea va fi curând cuprinsă de flăcări, iar sala în care răsunase strigătul: „Să fie pedepsit cu moartea!” va fi prima încăpere ce avea să cadă pradă flăcărilor. Până acum nimeni nu păru a-şi da seama de ceea ce se întâmpla. Cu atât mai bine! Flăcările se vor înteţi într-atât, încât nimeni nu va mai reuşi să le stingă.

Încăperea aflată deasupra sălii Gazith ardea mocnit. Deodată se auzi un trosnet. Spre cer se ridică o limbă imensă de flăcări însoţită de o perdea de fum şi scântei roşiatice care, purtate de vântul de miazănoapte, se abătură asupra sanctuarului. Această lumină neaşteptată ce sfâşie întunericul nopţii, făcu să înceteze o clipă lupta. Romanii şi zeloţii îşi întoarseră privirile pentru a vedea care era cauza. O clipă mai apoi se auzi de-a lungul şi de-a

latul sanctuarului un strigăt înfiorător:

— *Templul este în flăcări!*

De acum toată armata romană se afla în curtea din faţa sanctuarului. Priveau înmărmuriţi scena, căci focul le distrugea speranţa de a prăda bogăţiile Templului. În spatele zidurilor erau adunate bogăţii mai mari decât acelea din palatul cezarilor – uneltele de aur şi argint folosite în ritualuri, ofrandele acumulate de secole, dăruite de iudeii evlavioşi din întreaga lume, veşmintele împodobite cu nestemate ale preoţilor, mulţimea mirodeniilor de mare preţ, nenumăraţii şekeli pe care zeloţii îi luaseră cu forţa de la iudei. De multă vreme nu vorbeau decât despre comorile Templului pe care aveau să pună mâna, drept răsplată pentru nenumăratele săptămâni de trudă şi de luptă. Şi acum aveau să piardă această răsplată? Dacă ar fi aşteptat până dimineaţă – momentul fixat de Titus pentru asaltul final asupra sanctuarului – aveau să piardă acele bogăţii. Pentru ce să mai întârzie?

O clipă rămaseră în cumpănă; mai apoi însă, cu un strigăt venit din toate piepturile odată: „Puneţi mâna pe aurul Templului!” – fiecare soldat îşi apucă scutul şi sabia şi, trecând cu vederea protestele ofiţerilor, se avântă înainte, spre cea mai apropiată dintre cele nouă porţi.

Zeloţii, păzind fiecare intrare cu propriile trupuri, luptară cu furie fanatică, animată de o singură dorinţă, aceea de a se răzbuna găsindu-şi sfârşitul printre ruinele în flăcări ale Templului.

Romanii ce atacaseră măreaţa Poartă Corintiană reuşiră să intre primii. Conduşi de Terentius Rufus care, neputând să-şi ţină oamenii în frâu, se hotărî să-i conducă, intrară în Curtea Femeilor, numită astfel pentru că doar până aici le era îngăduit femeilor să intre pentru închinare.

În această curte se aflau, printre altele, cele douăsprezece lăzi cu deschizături sub formă de pâlnie, în care iudeii pioşi îşi puneau darurile de bunăvoie. În timp ce o parte din soldaţi sfărâmau aceste lăzi, iar alţii se împrăştiară în încăperile din jur în căutare de comori, o a treia parte, mai numeroasă, sub comanda lui Rufus,

continuă să lupte împingându-i pe zeloţi de-a latul curţii şi sus, pe platforma semicirculară, unde se deschidea poarta Nicanor, o poartă ce ducea în curtea interioară, sau Curtea lui Israel. De cele două părţi şi deasupra porţii se afla un obiect atrăgător pentru ochii jefuitorilor – vestita viţă de vie Avhose, ale cărei crengi, frunze şi roade erau lucrate din aur curat.

— Închideţi poarta! strigă Simon.

Zadarnic! Romanii, cot la cot, protejaţi de scuturi şi formând un zid de bronz, înaintară centimetru cu centimetru. Urcară treptele şi intrară în curtea interioară.

— Faceţi loc lui Cezar! strigă Rufus. Aflat pe platforma de la capătul celor douăsprezece trepte, Rufus îl zărise în mulţime pe Titus, înconjurat de ceilalţi ofiţeri ai săi, căutând să-şi deschidă calea în acea învălmăşeală. Pe faţa lui Titus era zugrăvită o expresie de consternare. Cu toate că nu spusese acest lucru ofiţerilor săi, făgăduise Berenicei şi lui Agripa că Templul va fi cruţat. Iar acum, spre uimirea lui, sanctuarul era cuprins de un foc ce ameninţa să aprindă întreg edificiul dacă nu era oprit.

Mulţi dintre soldaţi, cuprinşi de frenezia distrugerii, aşa cum se întâmplă adesea în astfel de momente, grăbeau distrugerea Templului aruncând în încăperile şi galeriile din jur bucăţi aprinse de lemn.

Stând pe platforma din faţa Porţii Nicanor pentru a fi văzut mai bine, Titus, făcând gesturi disperate, strigă soldaţilor săi să stingă cât mai repede focul.

Însă mugetul flăcărilor şi zgomotul bătăliei era atât de mare, încât doar câţiva soldaţi auziră acest ordin. Se făcură însă a nu fi auzit nimic, conţinuându-şi operaţiunea de măcel şi jaf.

— Zadarnic vrei să-i opreşti acum, spuse Tiberiu Alexandru. Sunt îmbătaţi de bucuria victoriei. În noaptea asta nu mai poţi cere de la ei nicio disciplină. Acum nu mai au stăpân, decât propria lor voinţă.

— Să-i lăsăm dar să facă Templul una cu pământul?! întrebă Titus cu disperare.

Alexandru ridică din umeri. Se bucura tainic de întorsătura pe care o luaseră evenimentele.

— Să încercăm totuşi să salvăm Casa Aurită, spuse Titus, poruncind gărzii sale de corp să-i deschidă calea spre curtea interioară.

Sanctuarul se compunea dintr-o succesiune de terase, iar deasupra celei mai înalte, în Curtea Preoţilor, se înălţa Casa Aurită, renumită în lumea întreagă. Aici se aflau Locul Sfânt şi Locul Preasfânt. Luminată de flăcări, clădirea magnifică strălucea orbitor.

Alergând grabnic din toate părţile sanctuarului, zeloţii înconjurară clădirea, hotărîţi să împiedice cu orice preţ pătrunderea în sanctuar a vreunui păgân. Urmă o luptă disperată.

Zeloţii căzură cu sutele apărând lăcaşul. În cele din urmă, Simon şi Ioan, văzând că totul era sfârşit, îi adunară pe zeloţii supravieţuitori într-un singur loc şi, în fruntea lor, reuşiră să-şi croiască drum prin mulţimea de romani, ajunseră în Curtea Neamurilor şi, trecând podul deasupra prăpastiei Tyropaeon, se refugiară în Cetatea de Sus.

Fuga zeloţilor fu urmată de un măcel teribil în jurul marelui altar de aramă – un fel de piramidă trunchiată, având patruzeci şi opt de metri pătraţi la bază şi aşezată chiar în faţa Casei Aurite. Aici se refugiaseră tremurând copii, femei şi bătrâni, nădăjduind că sfinţenia locului va opri sabia cuceritorilor. Zadarnică nădejde! Romanii, înăspriţi de durata mare a asediului, îi înjunghiară şi îi măcelăriră pe toţi, indiferent de vârstă sau sex. Trupurile acestora rămaseră grămadă pe altarul de jertfă. Sângele lor se scurse pe altar, la baza lui, prelingându-se pe dalele de marmură până în curţile de mai jos.

Cu toate că ici-colo se mai vedeau grupuri izolate de iudei ce încă mai opuneau rezistenţă, se putea spune că Titus era acum stăpân asupra Templului. Însă victoria nu-i pricinuia o plăcere prea mare. Privea deznădăjduit la focul ce, purtat de vânt, ajunsese la capătul galeriilor dinspre miazănoapte şi, schimbând direcţia, se întindea rapid la galeriile din apus. Adevărat, între arcade şi Casa Aurită era destul de mult spaţiu liber. Scânteile purtate de vânt însă, puteau ajunge şi acolo, continuându-şi opera de distrugere. Deja câteva ajunseseră pe acoperiş.

Mişcat de privirea deznădăjduită a lui Titus, Alexandru veni cu o sugestie.

— Poate că vom cruţa Casa Aurită dacă o vom stropi cu apă.

— De unde să aducem apă?

— Există o fântână în partea de miazăzi a sanctuarului. Sărind pe una dintre multele mese folosite în ritualul de jertfă, Titus, încercând să se facă auzit în tot acel vacarm, porunci soldaţilor să aducă apă, ca să ferească de flăcări Casa Aurită. Însă nimeni nu se oferi să îndeplinească ordinul, căci clădirea adăpostea adevărate comori, iar nesăbuitul ce urma a-şi pierde timpul cu adusul apei urma a pierde şansa de îmbogăţire.

— Ofiţer, sileşte-i să asculte ordinele! strigă Titus adresându-se unui centurion. Ameninţă-i! Loveşte-i!

Centurionul făcu după cum i se poruncise. Zadarnic însă. Respectul pentru Cezar pierise în faţa dorinţei de nestăvilit după bogăţie.

— Să vedem interiorul Casei Aurite înainte de a fi distrusă cu totul! spuse Alexandru.

Şi spunând acestea, păşi înainte, urmat de Titus şi de ofiţerii săi, călcând în sânge până la glezne.

Trecură Propileonul, un portic magnific împodobit cu aripi întinse de fiecare parte a sanctuarului. Se opriră în faţa marii porţi aurite şi constatară că era baricadată pe dinăuntru.

— Va fi nevoie de un berbec pentru a o sparge, spuse Titus, ezitând să facă un astfel de lucru. În minte îi veniră acele istorisiri auzite din gura Berenicei, despre păgâni care ar fi căzut trăzniţi din cauză că încercaseră să profaneze un loc în care aveau voie să intre doar preoţii evrei.

— Există o uşă mai mică, prin care preotul intră în fiecare dimineaţă ca să deschidă poarta, spuse Alexandru. Poate că nobilul Agripa va binevoi să ne deschidă drumul? adăugă el adresându-se regelui, care se afla lângă Titus.

Însă Agripa refuză această cinste.

— Nu, îţi las ţie întâietatea, răspunse el.

— Eşti cam palid, Agripa, îţi este frică! spuse Alexandru

batjocoritor.

Şi Alexandru, apostatul, făcu ceea ce niciun iudeu ortodox n-ar fi făcut, nici chiar un roman. Îşi sprijini umărul de mica uşă, o împinse şi o deschise larg, păşind cu îndrăzneală înăuntru. Dădu la o parte perdeaua babiloniană, trase zăvorul şi împinse cele două mari canaturi ale porţii, dezvăluind astfel ochilor profani ai romanilor Locul Sfânt. Uluiţi, aceştia priviră ceea ce nu mai văzuseră vreodată şi nici n-aveau să mai vadă.

Un murmur de admiraţie scăpă de pe buzele lui Titus şi ale ofiţerilor săi în timp ce priveau frumuseţea interiorului aurit, strălucind în lumina vie a flăcărilor.

În partea dreaptă, cea dinspre miazănoapte, era aşezată masa de aur, însă fără cele douăsprezece azimi; în partea stângă se afla sfeşnicul de aur cu şapte braţe, neaprins. În fundul încăperii era aşezat altarul de aur pe care se ardea tămâie, iar în spatele lui atârna solemna perdea, făurită din cea mai fină ţesătură, nuanţată cu albastru, stacojiu şi violet, cu figuri de heruvimi brodate cu fir de aur.

— Luaţi aceste lucruri şi puneţi-le la loc sigur! Vreau să fie trofeul meu, spuse Titus.

Şi, încurajat de exemplul lui Alexandru, intră în Locul Sfânt şi se îndreptă spre perdeaua ce atârna în spatele încăperii.

Alexandru o ridică, iar Titus privi cu ochi curioşi în Sfânta-sfintelor, locul unde locuise *Şehina,* prezenţa divină. Aceasta însă nu se mai afla aici. Locul era gol. Nu se vedea decât o piatră mare, dreptunghiulară, pe care era aşezat un chivot aurit, având de o parte şi de cealaltă doi heruvimi de aur, cu feţele plecate şi aripile întinse. Piatra în sine nu era lipsită de interes căci, în opinia evreilor, aceasta marca centrul suprafeţei pământului.

Dând porunci ca heruvimii şi chivotul să fie luaţi şi duşi alături de celelalte obiecte în cortul său, Titus se întoarse.

Nici imaginaţia lui Dante n-ar fi putut concepe o scenă mai îngrozitoare şi mai sălbatică decât cea care i se înfăţişă acum privirii. Vântul ce bătea dinspre miazănoapte purta prin curţile Templului vârtejuri mari de fum şi căldură, care veneau şi se îndepărtau precum suflul unui

cuptor încins. La mugetul flăcărilor se adăugau ţipetele victimelor ce fuseseră prinse înăuntru, trosnetele grinzilor de cedru ale acoperişului şi ale zidurilor care se prăbuşeau.

Soldaţii, însetaţi după aur, alergau încoace şi încolo înnebuniţi parcă, jefuind încăperile sanctuarului. Ici-colo câte un preot, silit să iasă din ascunzătoare, era înconjurat de soldaţi care, punându-i sabia la gât, îl ameninţau cu moartea dacă nu le va arăta unde sunt ascunse bogăţiile Templului. Când era descoperit vreun tezaur, jefuitorii se călcau în picioare în nerăbdarea de a pune mâna primii pe pradă.

În toate părţile se vedeau oameni încărcaţi cu veselă de aur şi argint, drugi din acelaşi preţios metal, saci cu şekeli, arme încrustate cu pietre preţioase, vase cu smirnă, casete de fildeş, abanos şi alabastru pline de mirodenii, uleiuri şi parfumuri, veşminte bogate şi multe altele. Niciodată în istoria lumii nu căzuseră atâtea bogăţii în mâinile unei armate victorioase. În Siria, în doar o săptămână, aceste comori scăzură preţul aurului la jumătate din valoarea sa!

Atenţia lui Titus fu atrasă de doi bărbaţi ce trăgeau după ei o ladă grea de cedru, pe care tocmai o salvaseră din ghearele focului. Însă dând la o parte capacul, descoperiră că în ea nu era aur, aşa cum se aşteptaseră, ci doar scrieri istorice, documente ale Templului, suluri conţinând genealogii şi altele de acest fel. Dezamăgiţi, cei doi fură pe punctul de a le da foc, însă Titus îi opri.

— Staţi! Acestea vor fi ale lui Josephus. Nu mă îndoiesc că pentru el au o valoare mai mare decât aurul. Duceţi lada în cortul meu!

Cu toate că reuşise să scape de foc cărţile sacre ale Templului, Titus nu mai putu salva Casa Aurită. Unul dintre soldaţi, mânat de acea frenezie a distrugerii, puse o torţă aprinsă între balamalele porţii aurite. Aceasta luă foc, iar flăcările se răspândiră cu repeziciune în întreaga clădire, spre marea satisfacţie a soldaţilor.

— Unde este acum Dumnezeul iudeilor? strigară ei.

Pe acoperişul clădirii îşi făcură apariţia mai mulţi bărbaţi îmbrăcaţi în veşminte preoţeşti.

— Cine sunt aceştia? întrebă Titus.

— Preoţi, răspunse Alexandru. I-a silit focul să iasă din camerele secrete ale Casei Aurite.

— Predaţi-vă şi vi se va cruţa viaţa! strigă Titus.

Însă preoţii răspunseră cu un potop de blesteme şi, smulgând din acoperiş ţepuşele aurite, le azvârliră ca pe nişte proiectile asupra duşmanului.

Vârtejul de foc, fumul orbitor şi căldura de nesuportat îi siliră pe Titus şi pe soldaţii săi să părăsească degrabă, nu doar Casa Aurită, ci chiar sanctuarul. Focul mistuise galeriile dinspre răsărit şi apus şi acum cuprinsese galeriile dinspre miazănoapte, ameninţând să blocheze orice ieşire a celor ce mai întârziau înăuntru.

Mai rămâneau în urmă însă bogăţii numeroase, iar soldaţii părăsiră clădirea în flăcări fără tragere de inimă. Unii ezitară prea mult şi fură înghiţiţi de flăcări, iar alţii se aflară la un pas de moarte.

Retrăgându-se la o distanţă respectabilă, Titus şi ofiţerii săi continuară să privească îngrozitorul spectacol, care le amintea de incendierea Romei de către Nero.

Întregul platou al colinei ardea ca un vulcan. Una după alta clădirile se prăbuşiră cu un zgomot uriaş şi fură înghiţite în abisul de flăcări. Acoperişurile de cedru ardeau cu flăcări uriaşe. Turnurile aurite erau ca nişte torţe gigantice, ridicând în văzduh vârtejuri de flăcări şi fum∗[46].

Dacă acest spectacol îi îngrozea pe romani, ce efect avea el asupra iudeilor?

Mulţimea se adunase pe meterezele dinspre miazănoapte, spectre palide şi înfometate – căci deşi muriseră mii dintre ei, mai rămăseseră încă multe alte mii. Priveau unii la alţii înspăimântaţi, ca şi când ar fi vrut să se asigure că ceea ce vedeau nu era doar o închipuire a lor.

Erau oare nevoiţi să renunţe la speranţa ce-i susţinuse atâta vreme? În toţi aceşti patru ani de la începerea războiului, trăiseră cu speranţa că Mesia îşi va face apariţia, că va smulge imperiul din mâinile romanilor şi că va întemeia glorioasa împărăţie a Israelului.

Iar acum, ceea ce vedeau însemna sfârşitul tuturor

[46]∗ Dean Milman, *History of the Jews* [Istoria iudeilor], cartea a XVI-a.

năzuinţelor lor, iar steaua înfocată apărută pe cer nu era altceva decât o sfidare. Cum putea Iehova să treacă de partea duşmanului păgân? Să vadă Templul, despre care crezuseră că este veşnic, prăbuşindu-se în flăcări! Să fie atât de aproape de împlinirea celor mai mari visuri şi mai apoi să se vadă siliţi a renunţa la ele odată cu plecarea îngerului păzitor ce fusese cu ei până atunci! Să se vadă siliţi a accepta alternativa zguduitoare că era posibil ca Mesia deja să fi venit, doar pentru a fi respins de ei! Să-şi vadă toate năzuinţele spulberându-se în abis! Oare a existat vreodată vreo naţiune mai înşelată ca aceasta?

Nu-şi puteau desprinde privirile de la scena ce li se desfăşura în faţa ochilor. Iar când, în cele din urmă, se văzură siliţi să recunoască faptul că Templul lor era pierdut şi că puterile cerului nu le vor veni în ajutor, începură să ţipe şi să se lamenteze, iar strigătele lor răsurară lung în noapte, cu patimă şi disperare. Ecoul lor fu purtat din colină în colină, dând ocol cetăţii.

Încetul cu încetul, flăcările începură să-şi piardă din putere şi se stinseră. Mai apărură ici-colo câteva licăriri intermitente până ce, în cele din urmă, întunericul nopţii se aşternu peste ruinele fumegânde, înnegrite.

Trei secole mai târziu, împăratul Iulian, mare apărător al păgânismului, încercând să dovedească falsitatea profeţiilor lui Hristos, i-a invitat pe iudei să-şi zidească din nou Templul.

Împrejurările supranaturale care se opuseră înfăptuirii planului aceluia ale cărui ultime cuvinte fuseseră: „Ai învins, Galileene!” sunt atestate atât de scriitori păgâni, cât şi de cei creştini. Învăţătura istoriei este clară. Distrugerea Templului a fost voia lui Dumnezeu!

Capitolul 25

„Judaea capta!”

Şi astfel, Templul fu distrus, iar când Titus află – căci lucrul acesta îi fu destăinuit în ascuns – a cui mână era aceea care aprinsese focul, jură pe toţi zeii că nobilul Crispus va plăti cu moartea. Încerca să se convingă de faptul că procedând astfel era însufleţit de un spirit de dreptate, şi nu de dorinţa de a înlătura piedica ce stătea în calea unirii sale cu Berenice. Prinţesa vorbise adesea despre dorinţa lui Crispus de a distruge Templul, însă Titus râsese auzindu-i temerile, fără a-şi imagina că vreodată Crispus ar putea încălca disciplina militară, punând foc măreţului edificiu fără porunca directă a comandantului său. Însă Crispus îndrăznise s-o facă, iar Titus îşi mărturisi furia şi indignarea ofiţerilor adunaţi în cortul său a doua zi dimineaţă.

Tiberiu Alexandru încercă să potolească mânia superiorului său.

— Ce poruncă a încălcat Crispus? A dat foc clădirii înainte de a cunoaşte ordinul tău.

— Este oare Crispus comandantul suprem? De ale cui ordine a ascultat?

— De cele ale zeilor nemuritori, după părerea mea, răspunse Alexandru. Josephus, pe care tu îl stimezi atât de mult, îţi va spune că distrugerea Templului s-a făcut prin voinţă divină. Crispus nu se putea împotrivi destinului său. I-a fost scris să procedeze astfel.

— Foarte bine. Iar mie mi-a fost scris să-i tai capul.

Chipul lui Alexandru se întunecă.

— Dacă procedezi astfel cu cel mai viteaz soldat din armata ta, nu vei face altceva decât să-i împingi la revoltă pe ceilalţi soldaţi.— Aşa să fie! răspunse Titus încruntându-se, căci ştia bine că Alexandru avea dreptate.

— Iar eu voi părăsi imediat serviciul tău şi mă voi întoarce în Alexandria.

— Şi eu voi renunţa la titlul meu de tribun, spuse Rufus.

— Şi eu! Şi eu! strigară alte voci.

Privind chipurile aspre ale ofiţerilor săi, Titus înţelese

că mersese prea departe judecându-l astfel pe Crispus. Nu-şi putea permite să piardă pe cei mai buni dintre ofiţerii săi, mai ales acum, când le stătea înainte sarcina de a cuceri Sionul. Mai mult chiar, trebuia să se gândească la Vespasian. Tatăl său nu va primi cu bucurie vestea execuţiei aceluia pentru care avusese dintotdeauna o profundă afecţiune părintească.

— Cheamă-l pe Crispus! spuse el iritat, adresându-se unui centurion.

Mesagerul plecă, însă reveni curând cu o expresie gravă pe chip. Crispus, se părea, fusese înlăturat din bătălie cu răni atât de grave, încât nu se ştia dacă avea să mai scape.

— Încerca, spuse centurionul, să salveze de la măcel o văduvă bătrână, numită Miriam, care se refugiase la altar. Gestul lui l-a înfuriat într-atât pe câţiva aliaţi sirieni, care – să mă ierte Cezar pentru aceste cuvinte – sunt blestemul armatei noastre, încât au îndrăznit să-şi întoarcă armele împotriva lui, un tribun roman!

— Pe Castor! Dacă cineva îi va recunoaşte, vor fi crucificaţi! exclamă Titus. Ei bine, dacă nu poate veni el la mine, mă voi duce eu la el. Nu vă temeţi, bravii mei căpitani, adăugă el observându-le privirile îndoielnice, n-am faţă de el niciun resentiment. Aveţi cuvântul meu că nu-i vreau răul.

Spunând acestea, îl urmă pe centurion şi ajunse la fortul unde zăcea Crispus, înfăşurat în bandaje şi întins pe o saltea. Părea a fi mai mult mort decât viu. Orice urmă de mânie din suflet îi dispăru la vederea chipului palid al lui Crispus. Îşi exprimă, cu voce blândă, părerea de rău că-l găsea într-o stare atât de proastă.

— E mai bine aşa, spuse Crispus, încredinţat că îi sosise sfârşitul. Berenice va fi liberă.

— Pe toţi zeii! exclamă Titus. Blestemate să fie femeile care aduc vrajbă între prieteni! Dacă trebuie s-o câştig pe Berenice doar cu preţul vieţii tale, mai bine să nu fie niciodată a mea! Dar pentru că vorbim despre asta, ştii că Berenice neagă faptul că ar fi fost femeia voalată de la Beth-tamar?

— Şi tu o crezi?

Tăcerea lui Titus dovedea că împărtăşea părerea lui Crispus. Îi mai adresă câteva cuvinte de încurajare, după care plecă.

Îndreptându-se spre ruinele Templului, fu salutat de soldaţi cu strigătul *Ave Imperator!* Adunaţi în faţa porţii înnegrite dinspre răsărit, aceştia ardeau tămâie şi înălţau rugăciuni acvilelor care, conform credinţei lor, le dăduseră victorie asupra iudeilor.

— *Imperator!* spuse Titus cu dispreţ, amintindu-şi nesupunerea lor din noaptea precedentă. *Imperator*... când Templul a pierit în flăcări contrar voinţei mele,

Exista un obicei în armata romană, acela de a-l onora pe generalul victorios cu un nou titlu ce deriva din numele poporului supus de el, ca de pildă Scipio Africanus şi Metellus Creticus. Unii dintre soldaţi îl salutară folosind chiar termenul „Iudaicus”, însă Titus le interzise cu fermitate să folosească acest apelativ, ştiind că pentru Berenice era o continuă amintire a căderii naţiunii ei.

Cu toate că soldatul de rând era lăsat să se îngrijească singur, cu ajutorul camarazilor binevoitori, Titus era însoţit în această campanie de un medic grec, pe care îl trimise să îngrijească de Crispus. Mare fu mulţumirea ostaşilor din tabăra romană când se află că starea pacientului nu era chiar atât de gravă şi că exista speranţă de refacere.

O săptămână mai târziu, Titus îl vizită din nou pe Crispus, iar discuţia dintre ei alunecă iar spre Berenice.

— Niciun bărbat, spuse el, nu şi-ar risca viaţa pentru a scoate dintr-un oraş asediat o femeie, cum ai făcut tu, dacă n-ai fi îndrăgostit de ea. O iubeşti pe Vashti, nu pe Berenice. În acest caz, de ce n-ai repudia-o pe una, pentru a te căsători cu cealaltă?

— N-am spus niciodată că o iubesc pe Vashti. Şi chiar dacă ar fi aşa, credinţa mea creştină mi-ar interzise să fac ceea ce-mi sugerezi. Căsătoria creştină este un legământ ce nu poate fi desfăcut.

— Crispus, nu nega. O iubeşti pe această Vashti. Şi totuşi, îngădui ca această credinţă nebunească să-ţi stea în calea împlinirii dorinţelor tale. Mă îndoiesc însă că îţi înţelegi pe deplin crezul. Am discutat cu câţiva adepţi ai

religiei tale, căci se pare că nu eşti singurul creştin în armata noastră. Ştii ce mi-au spus? Că dacă o femeie este necredincioasă soţului ei, acesta este îndeptăţit să ceară divorţul. Intenţia Berenicei, adăugă Titus cu subînţeles, este să-ţi dea toate motivele necesare pentru asta.

În vremea când încă era păgân, Crispus ar fi primit cu bucurie acest prilej de a ieşi dintr-o legătură care nu-i era deloc pe plac. Acum însă, creştin fiind, nu putea fi de acord ca Berenice să facă un lucru rău doar pentru ca lui să-i meargă bine.

— Cezar, spuse el, nu vreau să fiu parte a unui plan atât de ruşinos. Ba chiar mai mult, dacă veţi proceda astfel, mă văd nevoit să apelez la justiţie. Nu uita că tatăl tău, Vespasian, mi-a făgăduit să spânzure pe orice bărbat care va cuteza să-mi ia soţia, chiar de ar fi propriul său fiu. Dacă faci asta, te voi acuza în faţa tronului imperial şi voi cere ca împăratul să-şi respecte cuvântul.

Titus râse înveselit.

— Îmi voi asuma acest risc. Şi, spunând aceste cuvinte, se retrase, hotărât să-şi urmărească propriile scopuri, lăsându-l pe Crispus la fel de hotărât să facă ce spusese.

Printre cei care-l vizitară pe Crispus în timpul bolii sale se afla şi Josephus. Intenţionând să scrie o istorie a războiului, dorea să afle cât mai multe informaţii cu privire la incendierea Templului. Crispus se supuse interogatoriului, însă pentru că nu dorea să iasă cu nimic în evidenţă, îl rugă:

— Să nu-mi aminteşti numele în scrierile tale!

— Este oare cu putinţă, zâmbi Josephus, după toate faptele de vitejie pe care le-ai făcut?

— Este. Poţi vorbi despre mine ca despre un „oarecare tribun”, sau „unul dintre soldaţi”. Apoi, trecând la un subiect mai interesant pentru el decât faima viitoare, spuse:

— Ştii că pupila ta, Vashti, este sclava prinţesei Berenice?

— Da, ştiu, spuse Josephus cu un zâmbet enigmatic, care-l puse pe gânduri pe Crispus. Chiar azi mă voi îndrepta spre Cezarea, ca să înmânez prinţesei Berenice o

scrisoare prin care Titus o sfătuieşte să arate bunătate pupilei mele.

— Este bine, însă şi mai bine ar fi dacă i-ar trimite poruncă să o pună în libertate. Dar, nădăjduiesc că asta se va face la timpul potrivit, continuă el, hotărât să-i ceară lui Vespasian eliberarea lui Vashti. Nu vreau să te mai reţin. Du-te şi Cerul să-ţi binecuvânteze însărcinarea!

Crispus poruncise ca patul să-i fie aşezat lângă o fereastră. De acolo putea urmări pregătirile care se făceau pentru asedierea Sionului, unde zeloţii se pregăteau pentru o ultimă rezistenţă. Odată cucerită această fortăreaţă, lungul asediu va ajunge la sfârşit.

Titus se oferise, la îndemnul lui Josephus, să cruţe vieţile tuturor răsculaţilor, cu condiţia să se predea imediat. Însă Ioan şi Simon continuau a răspunde cu aceeaşi aroganţă. Cerură să fie lăsaţi liberi, ei şi partizanii lor, împreună cu femeile şi copiii acestora, făgăduind că vor pleca într-un ţinut îndepărtat. Titus respinse aceşti termeni şi, în mânia sa, jură că va trece prin sabie pe toţi asediaţii, bărbaţi, femei şi copii, făcând mai apoi cetatea una cu pământul.

Crispus se bucură că Vashti fusese scutită de o astfel de soartă.

Romanii îşi terminară pregătirile în optsprezece zile. În cea de-a nouăsprezecea, Titus îşi începu atacul asupra zidului de miazănoapte al Sionului.

Chiar şi acum zeloţii ar fi putut prelungi asediul timp de câteva săptămâni, în virtutea poziţiilor lor aproape de necucerit în cele trei magnifice fortăreţe, Hippicus, Phasaelus şi Mariamne.

Însă înaintarea continuă şi victorioasă a armatelor romane în cartierele Betesda şi Acra, ruinele Antoniei şi ale Templului, inspirase zeloţilor o tainică teamă. Aşa încât, auzind loviturile teribile ale berbecilor în zidurile Sionului, îşi părăsiră fortificaţiile şi dădură bir cu fugiţii. Unii se refugiară în catacombele Ierusalimului; alţii, deschizând porţile dinspre miazăzi, încercară zadarnic să treacă de liniile romane.

Cu un strigăt de triumf ce păru a zgudui turnurile

Sionului, romanii luară zidul cu asalt şi se răspândiră pe străzile cetăţii, trecând totul prin foc şi sabie. Înfuriaţi de îndelungata opoziţie a zeloţilor, soldaţii nu făcură nicio deosebire – îşi vărsară mânia asupra tuturor, bărbaţi, femei şi copii.

Flăcările torţelor luminară scene de o mare cruzime, fără egal în istoria omenirii. Se spune chiar că flăcările torţelor aprinse în cartierele de jos ale Sionului fură stinse de râurile de sânge ce se prelingeau de sus!

Romanii încetară măcelul doar atunci când simţiră că braţele nu le mai sunt în stare să lovească. Iudeii supravieţuitori, câteva mii încă, fură mânaţi ca o turmă de oi dincolo de podul Tyropeon, până la galeriile în ruine ale Templului, unde fură puşi sub pază. Mulţi dintre ei, îndărătnici şi sfidători până la sfârşit, refuzară să se atingă de mâncarea pregătită de mâinile păgânilor şi muriră de foame.

Când Titus intră în cetate şi privi turnurile masive pe care le părăsiseră zeloţii cu atâta laşitate, fu cuprins de uimire.

— Într-adevăr, murmură el, dacă zeii nu i-ar fi împins pe aceşti oameni să dea bir cu fugiţii, n-am fi reuşit, cu propriile puteri, să punem mâna pe turnurile acestea.

Însă oricât de mult ar fi pus Titus pe seama zeităţilor victoria sa, felul în care se purtă cu prizonierii iudei – nouăzeci şi şapte de mii la număr, dacă e să dăm crezare scrierilor lui Josephus – nu vădea nimic din bunăvoinţa divinităţii.

Timp de câteva zile, în curţile Templului se procedă la trierea prizonierilor. Cei care puteau fi dovediţi că luptaseră împotriva romanilor, fură executaţi pe loc. Alţi şapte sute, cei mai înalţi şi mai arătoşi, fură puşi deoparte pentru alaiul triumfal al lui Titus. Dintre cei care mai rămăseseră, cei cu vârsta sub şaptesprezece ani, fură vânduţi ca slavi. Ceilalţi fură puşi în lanţuri şi trimişi să lucreze în minele din Egipt, sau fură împărţiţi prin diferite provincii ale imperiului, pentru a muri în amfiteatre de sabia gladiatorilor, sau de colţii fiarelor sălbatice. Bătrânii şi infirmii, nefiind nimănui de folos, fură pur şi simplu

omorâţi. Familii întregi au fost atunci despărţite pentru a nu se mai revedea niciodată pe pământul acesta; niciodată nu se mai văzuseră scene atât de tragice precum cele ce se petrecură în curţile Templului, în zilele de sfârşit ale lunii septembrie, anul 70 d.H. Toate acestea au fost încuviinţate de cezar, pe care contemporanii săi l-au numit „amor et deliciae generis humani”, „dragostea şi desfătarea neamului omenesc”.

Auzind, în timpul nopţii, tânguirile mulţimii de captivi, Crispus îşi dori cu înfocare să vină acea zi în care creştinismul să tempereze spiritul acesta războinic şi să-i facă pe oameni mai omenoşi şi mai îndurători.

Josephus primi îngăduinţa de a-i elibera dintre captivi pe aceia care-i fuseseră prieteni, nu puţini la număr. După ce obţinu iertarea pentru părinţii săi, reuşi să elibereze aproape două sute dintre iudeii captivi. Căută, zadarnic, două feţe printre cei luaţi prizonieri.

— Ce s-a întâmplat cu Simeon ben Gamaliel? întrebă el.

— A fost ucis în asediul Sionului, veni răspunsul.

— Şi Iohanan ben Zachai?

Rabinul, se părea, s-ar fi aflat la Iamnia, în partea de miazăzi a Iudeii, după ce scăpase din cetatea sfântă într-un mod îndrăzneţ✶[47]. Prefăcându-se că este mort, fusese pus într-un sicriu. Santinelele zelote îngăduiră ca sicriul să fie dus în mormântul părintelui său, aflat în valea Chedron. Afară din cetate, Iohanan îşi croi drum spre liniile romane şi fu adus înaintea lui Crispus, care-i îngădui să plece liber. Iohanan se refugie în Iamnia. Aici, în anii care urmară, înfiinţă o renumită şcoală rabinică, ale cărei învăţături stau la baza ciudatului sistem al scolasticismului iudaic cunoscut sub numele de Talmud.

Titus porunci ca cetatea să fie rasă de pe faţa pământului, cu excepţia celor trei mari turnuri, Hippicus, Phasaelus şi Mariamne. Acestea fură cruţate în parte datorită nevoii de a exista acolo o garnizoană pentru a preveni orice încercare din partea iudeilor de a reconstrui cetatea. Scopul cruţării lor fu însă şi acela de a dovedi posterităţii valoarea cetăţii pe care romanii reuşiseră s-o

[47]✶ Talmudul.

cucerească.

Terentius Rufus primi însărcinarea de a supraveghea lucrările de dărâmare, iar prima lui grijă fu de a-l transporta pe Crispus din încăperea sărăcăcioasă a fortăreţei, în frumoasele încăperi ale turnului Hippicus, pentru a-i grăbi vindecarea.

Spre marea supărare a lui Titus, Simon cel Negru şi Ioan din Giscala nu făceau parte din numărul celor prinşi. Află că cei doi căpitani zeloţi se refugiaseră în catacombele cetăţii şi, în timp ce neînfricatul Simon reuşi o vreme să scape de urmăritori, Ioan, împins de foame, ieşi din ascunzătoare şi-şi primi pedeapsa din partea cuceritorului, o pedeapsă destul de îngăduitoare: temniţă pe viaţă.

Trupele romane îşi isprăviseră treaba, aşa că-şi ridicară tabăra şi se îndreptară, cu mare alai, spre Cezarea, ducând cu ele un lung cortegiu de prizonieri deznădăjduiţi – rămăşiţa unei naţiuni odinioară măreţe – şi bogăţiile luate din Templu.

Terentius Rufus rămase în urmă, în fruntea legiunii Fretensis – în subsolurile Sionului s-au descoperit recent bucăţi de cărămidă purtând gravat numele acestei legiuni – continuând lucrarea de demolare cu asemenea înverşunare încât, ori de câte ori se rostea numele lui – Terentius Rufus – iudeii erau cuprinşi de o mare ură. Pe locul unde odinioară se înălţase o cetate înfloritoare, Rufus trecu plugul, aşa cum jurase iudeilor că va face.

— Unde este Dumnezeul lor? râdea el batjocoritor. Nu ştia că tocmai propriile acţiuni confirmau în chip uimitor adevărul religiei iudaice, împlinind cuvintele profeţiei, „Sionul va fi arat ca un ogor”.

Mai rămaseră doar câteva case în picioare, ce urmau a servi drept locuinţe provizorii pentru soldaţii garnizoanei, printre ele şi celebrul *Coenaculum*✶[48], sau „Casa cinei celei de taină”, care a fost transformată, sub domnia lui Constantin, într-o biserică creştină.

Simon, ascuns în catacombe, rămase de negăsit timp de o lună.

Însoţit de câţiva adepţi, mineri şi spărgători în piatră,

[48]✶ Aceasta este afirmaţia lui Epiphanius.

încercase să-şi croiască o trecere prin stâncă, în speranţa de a ieşi dincolo de liniile garnizoanei romane. Dificultatea acestei sarcini şi lipsa proviziilor însă, îl siliră pe Simon să-şi abandoneze planul. Atunci recurse la un şiretlic. Se îmbrăcă cu un veşmânt alb şi o mantie de purpură şi ieşi în chip neaşteptat din pământ, în chiar locul pe care se ridicase nu cu mult timp în urmă Templul. Intenţia lui era să-i ia prin surprindere pe romani şi să dea impresia că este noul Mesia, înviat din morţi✶[49]. Într-adevăr, soldaţii aflaţi în apropiere care-l văzură apărând din pământ rămaseră încremeniţi la vederea lui. Îşi veniră însă repede în fire şi, apropiindu-se, îl înconjurară, întrebându-l cine era.

Simon declară că numele lui nu putea fi auzit de nişte urechi de rând.

— Chemaţi-vă comandantul, spuse el cu un aer misterios.

Însă când sosi Rufus, care-l cunoştea bine pe Simon, căpetenia zeloţilor înţelese că şiretlicul lui dăduse greş.

Rufus îl primi cu un zâmbet plin de milă.

— Simone, dacă încerci cumva să-l imiţi pe Dumnezeul prietenului meu, Crispus, nu prea ai şanse de reuşită. Ştiu că nu eşti altceva decât un biet muritor. Şi prizonierul meu! Un sfârşit trist pentru tine. Pentru ce nu te-ai aruncat în vârful spadei, în felul romanilor, ca să-ţi isprăveşti viaţa cu onoare?

— Legea noastră interzice să ne luăm viaţa, răspunse Simon. Acum spune-mi, care-mi va fi pedeapsa?

— Titus deja a hotărât-o. Vei face parte din alaiul triumfal al lui Titus şi vei merge pe străzile Romei cu o frânghie la gât, pentru ca toţi cetăţenii să-l poată vedea pe acela care a ţinut atât de mult timp piept armatei lor. Lictorii te vor lovi cu nuiele, căci acesta este obiceiul. Vei avea plăcerea să vezi purtându-se în faţa ta obiectele sfinte ale Templului tău. Însă în timp ce acestea vor fi depuse în Templul Păcii, tu, în cele din urmă, vei fi dus la Stânca Tarpeiana şi vei fi înjunghiat şi aruncat în gol, în mijlocul strigătelor de bucurie ale mulţimii. Doar după ce vei fi ucis

[49]✶ Acesta pare a fi crezul lui Renan. Antichrist, XIX.

vor începe jertfele şi sărbătorile. Te-aş plânge, însă amintirea garnizoanelor romane masacrate îmi împietreşte inima.

— Mai bine să cad cu Israel, decât să triumf cu Roma, răspunse zelotul.

Rufus nu vorbi mai multe cu Simon, ci îl trimise la Titus, care se afla în Cezarea. Ce trebuie să fi fost în sufletul lui Simon, când s-a văzut călătorind pe acelaşi drum ca îndată după ce câştigase acea memorabilă victorie asupra lui Cestius! Ce întorsătură luaseră lucrurile!

Abia după trei luni de la arderea Templului, Crispus se simţi în stare să-şi părăsească încăperea din turnul Hippicus şi să se plimbe, cu paşi nesiguri, printre ruinele ce mai rămăseseră din mândra cetate. Însoţit de Rufus, urcă dealul Templului. Coloanele şi arcadele, încăperile şi curţile – toate pieriseră, însă legiunea Fretensis, cu toată truda soldaţilor, nu reuşise să dărâme zidăria ce stătuse la temelia clădirilor Templului. Rămăşiţe din aceste ziduri există şi astăzi, o parte din ea formând celebrul „Zid al plângerii”.

Ajunşi pe colină, Crispus şi Rufus zăriră cu uimire un grup de oameni, bărbaţi şi femei, urcând liniştiţi Muntele Moria dinspre valea Chedron. Când se apropiară, Crispus recunoscu în ei pe prietenii lui de la Pella. Era printre ei şi sfântul episcop Simeon, care-i botezase pe el şi pe Vashti. Mai erau şi doi nepoţi mai tineri ai apostolului Iuda. Mai târziu, datorită descendenţei lor davidice, aceştia au fost duşi în faţa tiranului Domiţian, pentru a fi apoi eliberaţi, singura lor vină fiind aceea că erau doar nişte „vizionari nebuni”.

— Cine sunteţi voi? întrebă Rufus, privindu-i bănuitor.

— Suntem din Ierusalim. Am părăsit cetatea acum patru ani, pentru a nu purta armele împotriva romanilor.

— Asta pledează în favoarea voastră.

— Aceştia, explică Crispus, sunt creştinii care m-au primit între ei atunci când am fost proscris de Nero.

— Şi ce căutaţi aici? întrebă Rufus.

— Am vrea să locuim din nou aici şi să ducem mai departe închinarea.

— Cum? Credeţi că Titus a distrus cetatea doar pentru a o vedea din nou reclădită?

— Titus a distrus cetatea ca centru al răscoalei iudaice, sublinie Crispus. Oamenii aceştia nu îmbrăţişează religia iudaică. Sunt creştini, iar năzuinţa lor nu este de a avea o împărăţie independentă. Vor recunoaşte stăpânirea Romei, vor fi o piedică în calea revoltelor şi chiar un ajutor pentru noi.

— Hm! Mă îndoiesc de faptul că Titus ar fi de acord să se stabilească aici.

— Vărul său, Flavius Clemens, va fi de acord. Ştii foarte bine că este creştin.

— Flavius Clemens nu este cezar.

— Însă cei doi fii ai săi ar putea deveni cezari. Vespasian i-a numit moştenitori ai lui după Titus şi Domiţian care, după cum ştii, n-au moştenitori. S-ar putea să trăim amândoi, Rufus, pentru a vedea pe tron un cezar creştin, care va şti să răsplătească orice bunăvoinţă arătată comunităţii de aici.

Spusele lui Crispus conţineau un sâmbure de adevăr, de asta putea să-şi dea şi el seama. Pentru Rufus, n-avea importanţă dacă acei creştini rămâneau aici, sau nu∗[50]; singura lui preocupare era aceea de a nu-l supăra prin aceasta pe Titus.

— Creştini... spuse el dus pe gânduri. Hm! Ei bine, adăugă întorcându-se spre Crispus, dacă-mi garantezi că nu vor produce tulburare şi nu se vor împotrivi Romei, să rămână, dacă poftesc, să rămână şi să zidească. Titus n-a spus nimic în privinţa asta.

Şi astfel, creştinii ce se întoarseră de la Pella binecuvântară ziua în care-l primiseră printre ei pe păgânul şi fugarul Crispus. Căci, mulţumită intervenţiei lui, li se îngădui să rămână şi, prin închinarea lor zilnică în *Coenaculum,* să ducă mai departe, peste vremuri, Biserica din Ierusalim.

---

[50]∗ Din nefericire, speranţele lui Crispus au fost spulberate. La urcarea sa pe tron, Domiţian l-a condamnat la moarte pe Flavius Clemens. Nu se ştie ce s-a întâmplat cu cei doi fii ai acestuia.

Capitolul 26

Justiţia răzbunătorului

Era o încântătoare dimineaţă de aprilie, o dimineaţă plină de soare. Crispus şi Rufus se plimbau alături pe malul mării, în apropiere de Cezarea.

— Ai văzut noua monedă bătută de Titus pentru a-şi aniversa cucerirea? întrebă Rufus. Crispus îi răspunse negativ, aşa că Rufus scoase un sestert şi i-l întinse.

Pe faţa monedei era gravat chipul lui Titus; pe spate, un palmier graţios, la picioarele căruia stătea o femeie care plângea, reprezentând Iudeea. În spatele palmierului se afla Titus, în uniformă militară, cu piciorul sprijinit pe o cască, ţinând o lance în mâna dreaptă şi o sabie în stânga. Cuvintele „IUDEEA CUCERITĂ” alcătuiau legenda.

— Femeia care plânge ar putea trece drept Berenice, remarcă Crispus surprins.

— Aşa este. Se spune că Titus, văzând-o pe Berenice aşezată sub un palmier şi plângând – sau prefăcându-se că plânge – pentru poporul ei, a fost atât de mişcat de această imagine încât a poruncit mai marelui monetăriei din Cezarea să imortalizeze chipul şi atitudinea ei pe aceste monede comemorative.

— Şi Berenice n-a spus nimic?

— N-a fost împotrivă. Imaginea o înfăţişează lumii romane drept o patrioată devotată, plângând din cauza cuceririi naţiunii din care face parte. Falsitatea durerii şi a credinţei ei, ca de altfel totala lipsă de afecţiune feminină s-au văzut limpede prin prezenţa ei la jocurile ţinute în Cezarea Philippi, în cinstea lui Domiţian. A stat foarteliniştită în amfiteatru, privind cum două mii cinci sute de nenorociţi iudei au fost măcelăriţi, pierind sfâşiaţi de fiare sau luptându-se între ei, ca gladiatori. Titus n-a mai putut

ajunge la Roma, din cauza anotimpului nefavorabil navigaţiei. Şi-a petrecut timpul dând tot felul de petreceri în diferite cetăţi ale Orientului, petreceri ce rareori s-au încheiat fără măcelărirea iudeilor în arenă. Berenice l-a însoţit pe Titus la toate festivităţile, continuă Rufus. A devenit amanta lui, cum bănuiam că se va întâmpla. Amorul lor e atât de înflăcărat, încât nu se sfiesc să se dezmierde în public. Antoniu şi Cleopatra reînviaţi. Mă întreb dacă se va căsători cu ea.

— Nu înainte ca eu s-o repudiez, răspunse Crispus liniştit.

Rufus îl privi cu uimire. Era o taină pe care Crispus nu i-o împărtăşise. Prietenul său îi povesti atunci despre căsătoria de la Beth-tamar, împărtăşindu-i motivele pentru care presupunea că Berenice ar fi fost femeia voalată.

— Prinţesa Berenice – soţia ta? murmură Rufus, nevenindu-i să creadă. Hm! Dacă Cezar îi ia soţia, cui i se mai poate plânge soţul?

— N-are decât să şi-o păstreze. Nu mai este soţia mea. Am s-o repudiez.

— Nu, nu încă! exclamă Rufus, iar chipul i se lumină dintr-odată. Nu face asta încă! Amână o vreme, ca s-o poţi salva pe Vashti.

— Ce vrei să spui? Cum ar putea această întârziere s-o salveze pe Vashti?

Rufus râse cu un afectuos dispreţ faţă de Crispus, ce nu părea a înţelege planul său.

— Cu prilejul căsătoriei, s-a consemnat oare că soţia avea să rămână stăpână pe bunurile ei?

— Nu.

— Atunci Vashti poate fi eliberată.

— Cum asta? întrebă Crispus cu nerăbdare.

— De tine, desigur. O, nătâng ce eşti! N-ai decât să mergi înaintea lui Titus şi a Berenicei şi să spui: „Femeie, eşti soţia mea. Legea mi te dă mie. La fel documentul semnat de Vespasian.” Titus nu va îndrăzni să ţi se împotrivească, dacă eşti hotărât să-ţi ceri drepturile. Apoi o duci pe prinţesă acasă – cu forţa, dacă este nevoie – şi-i vei spune: „Eşti a mea şi tot ce ai tu este al meu, inclusiv

sclavii. Drept care, folosindu-mă de puterea pe care mi-o dă legea, o declar liberă pe această tânără, Vashti." Asta trebuie să faci, Crispus. Mai târziu, repudiaz-o dacă-ţi face plăcere. Însă mai întâi elibereaz-o pe Vashti.

Crispus, încurajat de acest plan, hotărî să pună în aplicare sugestia îndrăzneaţă a lui Rufus.

— Cu cât mai degrabă, cu atât mai bine, spuse el.

— Aici sunt de acord cu tine. Mâine seară ar fi momentul potrivit. Berenice dă un mare banchet în pretoriu, pe care noul procurator, Antonius Iulianus, i l-a pus binevoitor la dispoziţie. Se spune că acesta vrea să scrie o istorie a războiului✶[51], devenind astfel rivalul lui Josephus. Suntem amândoi invitaţi la banchet.

Berenice ar fi dezamăgită dacă nu i-ai onora invitaţia. Ţi-a pregătit o mică umilire. A pus-o pe sclava ei, Vashti, să servească pe invitatii de vază cu băutură.

— Fie ca umilirea asta să cadă pe capul Berenicei!

— Sunt de acord. Ce a făcut oare frumoasa Vashti pentru a suporta o asemenea ruşine? Îţi mărturisesc că încep să simt aversiune faţă de prinţesă, pentru care odinioară n-am avut decât admiraţie. Trebuie, neapărat, să acţionezi mâine noapte. Cere-o pe Berenice ca soţia ta în faţa tuturor oaspeţilor şi foloseşte-ţi autoritatea asupra ei. Se spune că doreşte să ofere invitaţilor o distracţie rară. Va izbuti, cu siguranţă!

Crispus, hotărât să-şi pună planul în aplicare, dădu la o parte orice piedică ce s-ar fi putut ivi şi aşteptă cu nerăbdare seara următoare. Când se apropie ora fixată pentru banchet, Crispus

Îmbrăcă cea mai frumoasă şi mai albă togă, împodobită cu o bandă lată, de culoare purpurie, apoi se îndreptă, însoţit de Rufus, spre palatul numit încă – cu toate că acela care-l ridicase murise de şaptezeci de ani – pretoriul lui Irod.

Intrând, recunoscu numaidecât că sala era aceeaşi în care se ţinuse banchetul lui Florus.

Berenice alesese această sală dintr-un spirit de răzbunare. Locul unde Vashti fusese declarată regină a

---

[51]✶ Din nefericire, această istorie, De Judacis, nu a ajuns până la noi.

frumuseţii urma s-o vadă de această dată degradată la condiţia de sclavă, silită să o slujească pe prinţesa ale cărei farmece fuseseră trecute cu vederea de Crispus, în timp ce acesta se va vedea nevoit să privească înjosirea ei.

Crispus zâmbi în sinea lui. Se va vedea cine va ieşi înjosit din toată treaba asta.

Sala banchetului prezenta un aspect strălucitor. Erau acolo toţi căpitanii viteji care luaseră parte la război. Alături de ei se aflau femei frumoase, ale căror veşminte viu colorate ofereau o privelişte plină de strălucire.

Crispus şi însoţitorul său ajunseră chiar în clipa în care oaspeţii se pregăteau să-şi ocupe locurile în tricliniumuri.

Berenice se afla acolo, trecând de la un invitat la altul cu aer semeţ şi maiestuos, ca şi când deja ar fi fost împărătească. Purta o diademă în păru-i negru.

Alături de ea păşea Titus, încununat cu lauri şi înveşmântat în purpură imperială. Părea plin de voie bună, cu toate că tresări când îl zări pe Crispus. Pe faţa lui apăru o expresie vinovată, pe care Rufus o interpretă după bunul plac.

— Se simte ruşinat că a furat nevasta prietenului său. Deşi este Cezar şi superiorul meu, mă voi bucura dacă va fi tratat după cum merită.

Crispus şi Rufus fură invitaţi să se aşeze alături, cu toate că nu în tricliniumul rezervat celor apropiaţi, unde se aflau Titus, Berenice, Agripa, Alexandru şi alţii, ci într-unul alăturat. Lucrul acesta nu-i deranjă pe cei doi prieteni care, în acest fel, puteau vorbi între ei cu mai multă libertate decât ar fi făcut-o dacă ar fi fost aşezaţi la masa lui Cezar.

În acelaşi triclinium se afla şi Josephus.

— Ai cunoştinţă de umilinţa ce o aşteaptă pe Vashti? îl întrebă Crispus.

Josephus clătină din cap în semn afirmativ, adăugând:

— Ştiu că prezenţa ta aici o va salva, de aceea stau liniştit.

— Rufus, şopti Crispus prietenului său, i-ai spus lui Josephus despre planul nostru?

Rufus însă negă cu fermitate, iar Crispus rămase nedumerit de cuvintele lui Josephus.

Alături de istoricul Josephus era aşezată o femeie în vârstă, cu o înfăţişare venerabilă.

— Mama mea, spuse Josephus, care a venit aici în acelaşi scop ca şi mine, adăugă el cu un zâmbet misterios. Acela de a obţine libertatea lui Vashti.

Se părea că şi Josephus avea un plan de eliberare a pupilei sale din mâinile Berenicei. Care să fi fost acesta? Oare va avea sorţi de izbândă? Însă la toate întrebările sale, Josephus răspunse atât de evaziv, încât Crispus abia reuşea să-şi stăpânească nerăbdarea.

Curând deveni clar faptul că Josephus era animat de un spirit de amarnică ostilitate faţă de Berenice, determinat de participarea acesteia la toate acele jocuri unde iudeii fuseseră măcelăriţi fără milă. Din conversaţia lui, se dovedi că şi Titus era privit cu aceeaşi aversiune.

— A poruncit ca didrahmele pe care orice iudeu adult le oferea anual vistieriei Templului, să fie date de acum înainte templului lui Jupiter. Tu, în calitate de creştin, poţi înţelege ce simte un iudeu. Iar heruvimii de aur ce străjuiau chivotul în Templu, au fost daţi păgânilor. Acele obiecte sacre pe care numai marelui-preot îi era îngăduit să le vadă, se află acum deasupra porţii de răsărit a Antiohiei, care acum a început să fie cunoscută sub numele de Poarta Heruvimilor. A dedicat un car lunii, pentru ajutorul pe care i l-a dat în timpul asediului. Auzi, lunii!

Se dădu semnalul de începere a banchetului. Sclavi de ambele sexe, bogat înveşmântaţi, parcurgeau sala încoace şi încolo, atenţi la dorinţele invitaţilor.

— N-o văd pe Vashti, îi şopti Crispus lui Josephus.

— Nu va intra decât în momentul servirii băuturilor.

În jur oaspeţii discutau animaţi, însă Crispus nu luă parte la conversaţie. Vashti! Vashti! Nu se putea gândi decât la ea.

În cele din urmă, lumea se sătură. Tăvile şi farfuriile cu mâncare fură ridicate de pe mese pentru a face loc vinurilor.

— Şi acum, domnii mei, strigă Berenice adresându-se celor de la tricliniumul ei, însă suficient de tare pentru a putea fi auzită de Crispus, am pentru voi unul din vinurile

cele mai rare, care vă va fi servit de către o paharnică tot atât de graţioasă precum însăşi Hebe.

În mulţimea de sclavi ce intrară acum în sală cu băuturile, Crispus o zări pe Vashti. Sclavii se despărţiră repede pentru a duce la mese cele necesare.

Din mulţimea de oameni care se afla în sala ospăţului, Crispus nu avea ochi decât pentru o singură persoană, frumoasa fată care se îndrepta cu paşi uşori, graţioşi, spre tricliniumul principal.

Vashti – însă altfel decât cum o văzuse ultima dată! Nu mai era acea fiinţă nenorocită, flămânzită. Redevenise ea însăşi, la fel de frumoasă ca înainte, când o cunoscuse.

Graţia încântătoare şi frumuseţea trupului ei erau puse în valoare de tunica albă pe care o purta, brodată cu fir de aur şi strânsă în talie cu o cingătoare lată, de argint. Un şirag de perle îi înconjura gâtul graţios şi o cunună de viorele îi împodobea buclele aurii.

Era imaginea vie a frumuseţii – de la cununa de pe cap, până la sandalele fine, brodate cu fir de aur. Nimic nu întuneca încântătoarea-i frumuseţe.

Ochii mamei lui Josephus străluciră de plăcere văzând-o pe fată înveşmântată şi aranjată astfel, lucru pentru care ea însăşi fusese răspunzătoare. Buna femeie dorise ca Vashti să apară înaintea oaspeţilor în toată splendoarea frumuseţii ei.

Privirea lui Vashti o întâlni pe cea a lui Crispus şi îi zâmbi, un zâmbet ce-i înfierbântă sângele în vine. Zâmbetul ei îi arăta că fata nu se temea de nimic, că era în siguranţă alături de el. Să fi ştiut care-i erau intenţiile? se întrebă el. Sau poate că se baza pe ajutorul lui Josephus?

Berenice simţi o tulburare şi se întrebă dacă fusese înţelept s-o aducă pe sclavă la banchet. Frumuseţea lui Vashti stârnea murmure de admiraţie nu doar din partea bărbaţilor, ci şi a femeilor.

— Pe toţi zeii! Cine este fata? întrebă Tiberiu Alexandru. N-am ştiut, prinţesă, că Venus însăşi o să facă parte dintre invitaţii tăi.

— Este doar una dintre sclavele mele, răspunse Berenice nepăsătoare în aparenţă, însă fierbând de gelozie.

— O sclavă! spuse Alexandru, în timp ce o lucire de poftă se aprinse în ochii lui. Îţi dau zece mii de aurei pentru ea. Ba nu, cincisprezece mii, adăugă gâfâind.

— N-o vând cu niciun preţ, răspunse Berenice cu răceală. Nu este de vânzare.

Murmurul conversaţiilor încetă. Oaspeţii, văzând chipul întunecat al Berenicei, deveniră dintr-odată tăcuţi, dornici să afle care era pricina acestei tulburări.

Prinţesa se ridică în picioare şi se întoarse înfuriată spre sclava ce cutezase să nu-i dea ascultare în două privinţe. Vashti purta alt costum decât acela pe care i-l dăduse ea şi nu avea în mână carafa cu vin, din care urma să servească oaspeţii.

— Cine ţi-a îngăduit să porţi rochia aceasta?

— Nimeni, răspunse Vashti, cu un zâmbet dulce care stârni şi mai mult furia celeilalte femei. Pentru ce ar trebui să te consult în privinţa veşmintelor pe care am dorinţa să le port?

Lui Crispus nu-i venea să creadă că Vashti cea supusă şi blândă, îndrăznea acum să o înfrunte pe această femeie. Acest lucru îl făcu s-o iubească şi mai mult. Vocea îi era fermă şi ţinuta demnă în faţa privirii fioroase a prinţesei. Într-adevăr, atitudinea lui Vashtiei în acest moment era atitudinea unei adevărate prinţese. Ce putere minunată îi îngăduia să înfrunte cu atâta curaj o femeie care, dacă ar fi vrut, ar fi putut porunci de îndată s-o biciuiască, după bunul plac?

— Îndrăzneşti să-mi vorbeşti astfel? exclamă Berenice uluită. A, văd acum! Ai fost liberă până acum şi nu eşti încă obişnuită cu situaţia ta de sclavă. Voi trece cu vederea această ofensă. Du-te! Adu carafa şi toarnă vin oaspeţilor mei.

Însă Vashti îşi scutură buclele aurii şi zâmbi celor ce se aflau în tricliniumul Berenicei.

— Dacă oaspeţii doresc vin, n-au decât să se servească singuri; sau poate tu, prinţesă, vei vrea să faci acest lucru.

Berenice rămase fără grai auzind cuvintele pline de îndrăzneală ale celei care până atunci se purtase ca o sclavă supusă. Bărbaţii priviră scena zâmbind uimiţi şi

amuzaţi. Femeile erau dispuse să ţină mai curând partea prinţesei.

— Sclava aceasta pretinde că este creştină, spuse batjocoritor Agripa unei frumoase femei aşezate lângă el.

— Asta explică insolenţa ei, spuse femeia. Am avut şi eu o astfel de creatură printre sclavii mei şi ştiu câte necazuri îţi pot face. Dacă aş fi în locul prinţesei, aş biciui-o până i-ar ieşi din cap toate ideile astea religioase.

— Fata aceasta este probabil nebună, exclamă Berenice. În genunchi! Şi cere-ţi iertare, altfel...

Vashti se întoarse spre ea privind-o cu dispreţ.

— Am fost de acord să rămân în casa ta o vreme, ca sclavă, spuse ea. Acum însă, doresc să-mi reiau libertatea. N-ai decât să porunceşti altora. În ce mă priveşte, nu dau ascultare decât unei singure persoane, iar acesta este nobilul Crispus.

Şi Vashti se îndreptă spre Crispus, care se ridicase în picioare, îi puse mâna pe braţ şi-l privi încrezătoare în ochi. Suprema clipă sosise! Însă cum ar fi putut el s-o salveze? Planul lui se spulberase. Putea să pretindă că Berenice ar fi fost soţia lui, însă îşi dădu deodată seama că nu avea nicio dovadă. Dacă Berenice ar fi negat spusele lui, lucru mai mult ca sigur, atunci îi era cu neputinţă să convingă pe cineva. Privi la Josephus, însă preotul nu schiţă niciun gest, nu rosti niciun cuvânt. „Nu încă!” părea a spune.

— Gărzi! strigă Berenice, adresându-se soldaţilor ei, aşezaţi de-a lungul pereţilor sălii. Târâţi la o parte pe fata aceasta şi aduceţi biciul. Pentru că a cutezat să mă înfrunte în public, îşi va primi pedeapsa tot în public.

Nici măcar aceste cuvinte nu tulburară seninătatea lui Vashti. Zâmbetul ei plin de compătimire, ce sugera că se afla în afara oricărei pedepse, o înfurie şi mai mult pe Berenice.

În tot acest timp, Titus rămase tăcut, privind scena cu uimire şi nelinişte. Ceruse deja de câteva ori eliberarea lui Vashti, însă Berenice refuzase de fiecare dată. Îi părea rău pentru Crispus şi, în taină, simpatiza cu tânăra ce cuteza astfel să-şi ceară eliberarea. Însă, aflat sub influenţa pasiunii sale pentru Berenice, ezită să facă ceea ce s-ar fi

cuvenit, adică să declare eliberarea lui Vashti.

Soldaţii înaintară pentru a executa ordinul Berenicei. Vashti se întoarse spre Titus şi i se adresă.

— Cezar, porunceşte acestor oameni să aştepte. Vreau să vorbesc. Am de spus ceva care va dovedi dreptatea cauzei mele.

La un semn al lui Titus, gărzile se opriră.

— Vorbeşte, porunci el, nădăjduind că Vashti îi va oferi un pretext demn de luat în seamă pentru a-i reda libertatea.

Vashti părea să facă tocmai ceea ce Crispus nu îndrăznise.

Începu să-i adreseze lui Titus câteva întrebări foarte asemănătoare cu cele pe care i le-ar fi pus Crispus, dacă şi-ar fi dus la îndeplinire planul.

— Ai uitat cumva, Cezar, o scurtă vizită pe care, împreună cu nobilul Crispus, ai făcut-o într-o casă numită Beth-tamar, într-o seară, cu patru ani în urmă?

Titus tresări; bănui ce urmează şi se încruntă.

— N-am uitat, spuse el, aruncând o privire înspre Berenice, al cărei zâmbet batjocoritor părea a spune: „Iarăşi acea poveste prostească!”

— Poţi confirma, aşadar, că nobilul Crispus s-a căsătorit la Beth-tamar cu o femeie care-i era necunoscută? O femeie necunoscută, pentru că era acoperită cu voaluri şi n-a rostit niciun cuvânt.

Un murmur de uimire se auzi în sala ospăţului.

— Aşa este, spuse Titus, cu aerul unuia care mai degrabă ar fi vrut să tăgăduiască aceste cuvinte.

— Cunoşti numele acelei femei?

— Nu-l cunosc, răspunse Titus, privind din nou spre Berenice, lucru ce-i făcu pe unii dintre oaspeţi să se întrebe dacă nu cumva prinţesa era femeia în cauză.

În acest moment, Berenice, cu un gest de nerăbdare, se adresă lui Titus.

— Ce legătură au toate astea cu pedepsirea acestei sclave obraznice?

— Vei vedea, răspunse Vashti liniştită, îndreptându-şi din nou atenţia asupra lui Titus.

— N-a dat Crispus miresei sale un inel, spunând că atunci când necunoscuta va veni cu acel inel la el o va recunoaşte drept soţie a sa?

— Aşa este.

Vashti, cu ochii strălucind de dragoste şi un zâmbet care o făcea şi mai frumoasă, se întoarse spre Crispus şi, scoţându-şi mâna pe care o ţinuse ascunsă până atunci între cutele rochiei, o întinse spre el. Crispus zări scânteindu-i în deget inelul pe care i-l oferise soţiei sale la Beth-tamar!

Incapabil să priceapă pentru o clipă adevărul ce i se revelase, Crispus rămase mut de uimire, privind nemişcat la Vashti şi la inel. Ce eliberare să afle că acea căsătorie cu Berenice, care-l apăsase atâta vreme, nu era decât rodul imaginaţiei sale! Că această fată încântătoare, creştină, pe care o iubise din prima clipă în care o zărise, era soţia lui! Nu este de mirare că o astfel de revelaţie îl lăsase fără grai. Era prea frumos pentru a fi adevărat.

Vashti începu să râdă încetişor văzându-i uimirea.

— Sunt soţia ta, Crispus. Nu mă vei ocroti?

S-o ocrotească? Nu doar atât, dar n-o să-i mai dea drumul din mână. Se întoarse spre Berenice, care în acel moment era aproape la fel de uluită ca şi Crispus.

— Admirabil jucat! spuse ea, cu un ton batjocoritor. Desigur, o mică înşelătorie pentru a-mi lua sclava. Însă n-o să reuşeşti. Cezar însuşi spune că nobilul Crispus s-a căsătorit la Beth-tamar; asupra acestui lucru nu există, dar, nicio îndoială. Eu însă am nevoie de ceva mai mult decât cuvântul ei, înainte de a crede că este, într-adevăr, soţia lui Crispus.

— Eu pot confirma cele spuse de ea, spuse Josephus intervenind, căci eu am fost acela care a condus-o la Beth-tamar şi am asistat, ascuns în spatele unei perdele, la întreaga ceremonie. Iar femeia care a stat lângă Vashti în timpul ceremoniei este mama mea, aici de faţă, care poate confirma adevărul acestor cuvinte.

— Şi pe cuvântul a doi sau trei martori, iată, se dovedeşte acest adevăr, prinţesă, remarcă Alexandru.

Deşi se silea să rămână calmă, Berenice fierbea de

mânie la gândul că victima îi scăpa printre degete.

— Şi ce dacă este soţia lui Crispus? Fata îmi este sclavă.

— Cum aşa? Vrei să-i răpeşti unui nobil roman soţia? exclamă Alexandru. Asta e prea de tot!

— Atunci când ţi-am dăruit-o, nu ştiam că este soţia lui Crispus, remarcă Titus, foarte bucuros de întorsătura pe care o luaseră lucrurile.

— Asta nu schimbă cu nimic lucrurile, ripostă Berenice. Darul, dacă este făcut cu documente legale, cum este acesta, nu poate fi revocat nici de tine, nici de vreun tribunal.

Crispus zâmbi compătimitor.

— Am aici, spuse el, scoţând un sul de papirus, am aici un document ce poartă o dată anterioară celei la care Vashti ţi-a fost dată ca sclavă, un document care ameninţă cu moartea pe acela care va încerca să-i răpească lui Crispus soţia. Documentul poartă semnătura celui a cărui autoritate nici măcar Titus Cezar nu va îndrăzni s-o conteste, căci semnătura este a augustului său tată, Flavius Vespasian.

— Aşa este, spuse Tiberiu Alexandru, care se apropiase şi citea documentul. Mie mi se pare, adăugă el pe un ton glumeţ, că atât Cezar cât şi prinţesa, ţinând-o în robie pe soţia lui Crispus, pot fi condamnaţi la moarte. Însă desigur, Vespasian îi va ierta, căci au făcut-o în necunoştinţă de cauză. Oricum, Crispus are tot dreptul de a-şi păstra soţia. Şi fie ca norocul să le zâmbească! Cel mai viteaz bărbat din luptă a căpătat de soţie pe cea mai frumoasă femeie. Îndrăzneşte să mă contrazică cineva? adăugă el, privind în jurul său la cei invitaţi.

— Nimeni! se auzi din toate părţile. Povestea romantică a lui Vashti câştigase toate inimile, mai puţin una; până şi femeile care, cu câteva clipe înainte, fuseseră împotriva ei, se alăturară acum aclamaţiilor care-i salutau pe cei doi soţi, reuniţi în chip atât de ciudat.

— Ia-mă de aici, şopti Vashti. Du-mă oriunde, numai să ieşim de aici!

Crispus răspunse rugăminţii ei. Trecu braţul lui Vashti pe sub al său şi traversă zâmbind sala banchetului, în

mijlocul strigătelor de: „Trăiască viteazul Crispus şi frumoasa-i soţie!”

Nenorocită Berenice! Spiritul ei plin de amărăciune nu fu îndulcit deloc de şoapta veselă a lui Titus: „Acum nu ne mai împiedică nimic să ne căsătorim!” Ea ştiuse încă de la început că un asemenea obstacol nu exista decât în imaginaţia lui.

În grădinile luminate de lună ale pretoriului, Crispus şi Vashti, aşezaţi în acelaşi loc unde stătuseră în urmă cu patru ani, stăteau de vorbă.

Vashti se odihnea în braţele Iui.

— Când mă gândesc că în tot acest timp erai soţia mea, iar eu n-am ştiut. Pentru ce nu mi-ai spus mai devreme?

— Pentru că eram, ca şi tine, obligată să păstrez secretul timp de trei ani.

— Însă termenul trecuse atunci când te-am salvat din Ierusalim.

— Adevărat, răspunse Vashti, strălucirea feţei fiindu-i o clipă umbrită de o amintire tristă. Însă era oare acela momentul prielnic pentru a vorbi despre dragoste şi căsătorie? M-am hotărât să păstrez secretul până la încheierea asediului.

— Nu sunt sigur că ai făcut cea mai bună alegere. Ştiind adevărul, n-ai mai fi intrat în mâinile Berenicei. Spune-mi, cum s-a purtat cu tine?

— Nu s-a purtat rău. Uneori mă ironiza, vorbindu-mi de tine. Alteori mă ameninţa că mă va biciui până când va scoate creşti-nismul din mine.

— Pentru ce n-ai încercat să te eliberezi mai devreme? Puteai să-mi trimiţi inelul.

— Pentru că Berenice spunea mereu că o să dea un mare banchet, la care eu, ca sclavă, o să servesc la mese, iar tu vei fi nevoit să mă priveşti neajutorat. Îi făcea atâta plăcere acest plan, încât m-am hotărât să aştept momentul. Astfel aş fi avut o ocazie excelentă de a-mi dobândi libertatea şi de a-i face, la rândul meu, o mare surpriză.

— Şi ai reuşit de minune, mica mea soţie.

— Sunt oare soţia ta, Crispus? spuse Vashti cu un ton grav. Ceremonia aceea de la Beth-tamar a fost o ceremonie

păgână.

— Ai dreptate, iubita mea. Trebuie să căpătăm binecuvântarea Bisericii. Mâine ne vom îndrepta spre Ierusalim. Acolo îl vom ruga pe bunul episcop Simeon să ne consfinţească unirea.

În clipa aceea apăru un centurion care le spuse că Titus dorea ca cei doi să se înfăţişeze înaintea lui.

Crispus şi Vashti se duseră, deşi cu părere de rău. Fură conduşi în Sala de Fildeş, unde-i găsiră pe Titus şi pe Berenice. Josephus se afla şi el acolo.

— la loc, nobile Crispus, şi tu, Vashti, li se adresă Titus cu amabilitate.

Cât despre Berenice, atitudinea ei dispreţuitoare spunea limpede că cei doi îi erau cu totul indiferenţi.

— L-am rugat pe Josephus, începu Titus după ce se retrase centurionul, să-mi spună ce însemna toată acea poveste ciudată de la Beth-tamar. Mi-a spus că este absolut nevoie să fii şi tu prezent. De aceea te-am chemat.

Spunând acestea, îi făcu semn preotului să înceapă.

— S-ar putea, Cezar, începu Josephus, ca cele ce voi spune să jignească pe una din persoanele aici prezente. Crispus bănui că era vorba de Berenice. De aceea, înainte să încep, aş dori să am asigurarea că nu voi fi pedepsit pentru cele ce voi spune.

— Poţi spune ce vrei; mă poţi jigni, dacă-ţi face plăcere. În seara asta, ai toată libertatea.

Liniştit de aceste cuvinte, Josephus începu.

— De curând m-am înapoiat, o, Cezar, dintr-o călătorie în regatul Pontului, unde am avut bucuria să-l întâlnesc pe Zeno, secretarul regelui Polemo, un om la curent cu toate secretele acestui rege.

Auzind pomenindu-se aceste două nume, Polemo şi Zeno, Berenice, care până atunci afişase o prefăcută indiferenţă, păru să asculte cu viu interes cuvintele lui Josephus.

— Cu douăzeci şi trei de ani în urmă, prinţesa Berenice, pe atunci în vârstă de douăzeci de ani, s-a căsătorit cu Polemo, regele Pontului. Acesta, după doi ani, a repudiat-o, pentru un motiv pe care prinţesa îl ştie mai bine decât

oricine.

Aici Josephus se opri, văzând privirea semeaţă şi indignată a acesteia.

— Este nevoie să-mi aminteşti numele în toată povestea asta?

— Absolut necesar!

— Atunci vă voi spune motivul despărţirii noastre. Polemo nu m-a repudiat. Eu l-am părăsit, de bunăvoie, pentru că, înainte de căsătoria noastră, regele, care era el însuşi prozelit, a promis că va face tot ce-i va sta în putinţă să-şi aducă supuşii la iudaism. Nu şi-a ţinut cuvântul, ba mai mult, a împiedicat toate încercările mele de a face prozelitism. Aşa că l-am părăsit.

— Oare nu se născuse o fiică din această relaţie?

Ochii Berenicei aruncară văpăi.

— Văd clar că vrei să mă înjoseşti în ochii lui Titus, amintindu-mi de lucruri care s-au întâmplat cu multă vreme în urmă. Nu regret ceea ce am făcut atunci.

— Curios fel de a privi pruncuciderea.

Berenice scoase un hohot de râs atât de aspru, încât Vashti se înfioră.

— Descotorosirea de un prunc este un obicei atât de obişnuit la romani, încât Titus nu poate socoti acest lucru drept crimă.

— Însă legea noastră, prinţesă, îl socoteşte drept crimă.

— Fapta mea a fost îndreptăţită, căci distrugând trupul copilului, i-am salvat sufletul. Polemo, care renunţase la iudaism, prinsese o ură atât de mare pe mine şi pe religia mea, încât a jurat să crească acel copil în credinţa grecilor, învăţându-l să urască religia mamei sale. M-am hotărât să salvez fetiţa de la o astfel de soartă şi am făcut singurul lucru cu putinţă. Am lăsat-o în miez de iarnă pe stâncile înzăpezite ale Hermonului.

Vashti nu-şi putu înăbuşi un strigăt uşor, pe care Berenice nu-l auzi. Inima aproape că încetă să-i mai bată. Nici chiar tragedia ce se petrecuse în acea teribilă noapte când Arad dispăruse n-o înspăimântase mai cumplit ca ceea ce auzea acum. Era, aşadar, fiica acestei femei denaturate, care nu se dăduse înapoi de la a-şi lăsa

propriul copil pradă morţii. Ce tragedie să afle că tocmai mama ei o urmărise cu ura-i distrugătoare! Să afle că era membră a acelei case irodiene care nu încetase să-i persecute pe creştini! Să afle că propria mamă trăia în adulter cu cel ce le distrusese naţiunea! Toate aceste gânduri se învălmăşiră în mintea ei şi aproape că o făcură să ţipe, îngrozită.

Josephus îşi continuă povestirea.

— Pierderea copilei – căci o iubise ca pe lumina ochilor – îl aruncă pe Polemo într-o agonie care, după părerea mea, aproape că-i luă minţile. Un singur lucru îl animă începând de atunci, anume să se răzbune pe femeia care-l făcuse să sufere atât de mult.

— Minţi! exclamă Berenice. Mai târziu deveniserăm foarte buni prieteni, după cum pot mărturisi toţi cei care ne cunosc.

— Ai fost înşelată, prinţesă. Polemo şi-a ascuns ura sub masca bunăvoinţei, pentru a-şi duce cât mai bine planul la îndeplinire.

Iată însă care a fost rezultatul faptei tale! Într-adevăr, pieirea cetăţii şi a Templului a fost hotărâtă în sfatul Celui Preaînalt, însă El se foloseşte de oameni pentru a-şi duce hotărârile la îndeplinire. Unealta de care s-a folosit pentru ruinarea Israelului ai fost tu, prinţesă.

În atitudinea lui Josephus era atâta solemnitate şi putere de convingere, încât toată trufia şi sfidarea Berenicei se risipiră. Prinţesa rămase palidă şi tremurândă, ca şi fiica ei, pe care nu şi-o cunoştea încă.

— Ce vrei să spui? bâigui ea.

— Polemo era convins că religia noastră i-a distrus copilul, de aceea a hotărât să ne distrugă religia. Nimic nu-ţi era mai drag, îi spuseseşi odată, ca Templul şi sfânta cetate. A hotărât să facă totul pentru a distruge şi cetatea, şi Templul.

— Cum ar fi putut s-o facă?

— Nu exista decât o singură cale. Poporul iudeu trebuia împins la revoltă, o revoltă în urma căreia cetatea lor să devină prada flăcărilor. Tocmai de aceea desele călătorii ale lui Polemo în Iudeea, prietenia lui cu procuratorii Felix,

Festus, Albinus. Pe nici unul dintre aceştia n-a reuşit însă să-i determine la revoltă. În cele din urmă, l-a găsit pe Florus, unealta perfectă. Pe când tu, prinţesă, încercai să intri în graţiile lui pentru a interveni în favoarea neamului tău, Polemo îl îndemna la fapte de sânge. Tot răul pe care l-a făcut Florus iudeilor s-a datorat politicii diabolice a regelui Pontului.

Cuvintele acestea o îngroziră şi mai mult pe Vashti. Se înfioră la gândul că era fiica unui rege atât de hain încât să urmărească pieirea unei naţiuni întregi; şi toate astea, din pricina ei!

Titus interveni în clipa aceea.

— Această tainică istorisire este interesantă, fără îndoială, însă ce are a face cu ce s-a întâmplat la Beth-tamar?

— Ajung şi acolo, Cezar. Câţiva ani mai târziu, prinţesa Berenice l-a întâlnit pe nobilul Crispus la un banchet în Antiohia şi s-a îndrăgostit de el.

Berenice râse dispreţuitor. Însă cuvintele erau adevărate, iar râsul ei nu înşelă pe nimeni.

— Polemo a bănuit acest lucru. Deja îl alesese pe fiul prietenului său, Legatul Cestius, drept succesor al lui la tronul Pontului. Lucrul acesta nu se potrivea cu planul Berenicei de a pune mâna pe Crispus şi a purta, astfel, din nou coroana pe care odinioară o dispreţuise. Aşa că a hotărât să-i dejoace planurile. Pe când chibzuia la aceste lucruri, s-a întâmplat să facă o altă călătorie la Ierusalim şi acolo, printr-o întâmplare extraordinară, a văzut într-o zi în curtea Templului o tânără ce l-a atras pe loc atenţia. Tânăra semăna izbitor cu mama sa, Pythodoris, în zilele tinereţii ei. Începu să culeagă informaţii asupra ei. Şi astfel a aflat că numele tinerei era Vashti şi că fata era pupila mea. M-a căutat şi mi-a pus atâtea întrebări, încât am fost nevoit să-i mărturisesc că fata nu era fiica lui Hyrcanus, ci fusese găsită de acesta. Regele a ajuns curând la convingerea că Vashti nu era alta decât fiica sa, Athenais, pe care o crezuse moartă.

Un sunet ciudat scăpă de pe buzele Berenicei; uluirea o făcu să înţepenească într-o atitudine rigidă. Câteva clipe

rămase astfel, tăcută şi nemişcată. Apoi, încet, întoarse capul şi se uită la Vashti. Niciodată vreo privire n-o înspăimântase într-atât. Era o privire fără urmă de dragoste maternă, o privire crudă, rece, dispreţuitoare, ce spunea, mai mult decât ar putea-o face vorbele, că n-o va recunoaşte niciodată pe apostata nazarineană drept fiică.

— Polemo, din motive numai de el ştiute, nu s-a făcut cunoscut fiicei sale. Să fi nutrit pentru ea aceeaşi afecţiune pe care i-o purtase pe când fusese copilă? Greu de spus. Un lucru îi deveni clar. Fiica sa era unealta pe care o va folosi pentru a-şi umili mama. Dacă l-ar fi putut convinge pe Crispus să se căsătorească cu Vashti şi să păstreze sub tăcere acest lucru, Berenice cea îndrăgostită putea să-şi urmărească în zadar planul de a-l câştiga pe tânăr. Iar el, Polemo, avea să urmărească cu o plăcere răutăcioasă uneltirile prinţesei, ştiind că toate farmecele ei vor fi sortite eşecului.

Acesta a fost motivul pentru care Polemo şi-a dorit secretul căsătoriei, motiv pe care, la acea vreme, nu l-am cunoscut. L-am aflat de la Zeno. Vashti a trebuit să făgăduiască şi ea că nu va spune nimănui nimic despre această întâmplare, timp de trei ani, nici măcar mamei sale, Miriam. Vashti, fiind pupila mea, era obligată să se căsătorească cu bărbatul ales de mine şi, cu toate că s-a împotrivit multă vreme unirii cu un roman păgân, am reuşit să-i înfrâng împotrivirea şi s-o conving că acest păgân era mult mai virtuos decât mulţi iudei. Astfel că m-a însoţit în acea noapte la Beth-tamar, fără a şti că acela care prezida ceremonia nupţială era tatăl ei, fără a şti numele lui măcar, nici faptul că fusese sortită să poarte coroana unei regine. Toate acestea aveau să-i fie dezvăluite mai târziu, ca o surpriză dintre cele mai plăcute.

Povestirea mea s-a sfârşit. Dorinţa lui Polemo fusese să privească, alături de Berenice, de pe înălţimea Muntelui Măslinilor, incendiul Templului; sau să urmărească de la fereastra vreunui palat din Roma procesiunea triumfală purtând lucrurile sfinte jefuite din Templu. Avea de gând să-i spună atunci, cu glas triumfător, că toate acestea erau opera lui. Să-i privească agonia... Atunci avea să fie şi ea,

la rândul ei, victima batjocurii, a dispreţului său! Însă nu a ajuns să se bucure de acest suprem şi palpitant moment al răzbunării, de acest triumf pe care-l aşteptase atâta vreme. N-a mai văzut acea zi, căci a murit.

Cezar, mi-am spus povestea!

O tăcere profundă se aşternu în încăpere. Titus privi spre Berenice, ca şi cum aştepta ca prinţesa să spună ceva.

Femeia era pradă unei vii agitaţii. În sufletul ei se luptau sentimente contradictorii, însă printre ele nu era nici urmă de milă sau afecţiune pentru cea care-i era fiică.

— Se pare, spuse ea cu un aer dispreţuitor, se pare că povestirea lui Josephus este adevărată. M-am ales acum cu o fiică, pe care însă nu mi-o doresc. Aş fi o prefăcută să manifest o dragoste pe care n-o simt. Nu! Am aruncat-o departe de mine pe când era copilă, ca să-i salvez sufletul. Alegând să devină nazarineană, şi-a distrus sufletul. Să rămână o renegată! Să meargă pe calea pe care şi-a ales-o; eu voi merge pe a mea. N-am fiică! Acesta este răspunsul meu pentru ea.

Vashti era dispusă să se împace cu Berenice, însă această repudiere crudă o făcu să amuţească. Îşi privi mama cu ochii plini de milă şi oftă.

Vorbi Crispus în locul ei.

— Pentru că aceasta este hotărârea ta, spuse el, nu vom căuta s-o schimbăm. Cezar, te salut! Vino, Vashti, plecăm.

Cei doi se ridicară şi dădură să plece. Titus se îndreptă spre ei, nedorind ca Berenice să audă ce avea să le spună.

— Tatăl meu, Vespasian, ştiind că n-ai putut primi coroana Pontului, ţi-a oferit titlul cel mai apropiat de regalitate. Te-a numit guvernator al provinciei. Poporul Pontului va fi încântat să afle că soţia guvernatorului nu este alta decât nepoata bunei regine Pythodoris.

Crispus nu-şi dorea această cinste. Ar fi fost mult mai fericit alături de Vashti în frumoasa vilă de pe colinele sabine decât la conducerea Pontului. Fu pe punctul de a-şi face intenţiile cunoscute, când i se păru că citeşte în ochii lui Vashti îndemnul de a primi postul.

— Cum, Vashti? Ai vrea să mă vezi şezând pe scaunul dregătorului?

— Da, şopti ea, căci dacă Crispus va fi guvernatorul Pontului, întotdeauna va exista un adăpost pentru creştini.

— Vorbeşti cu înţelepciune, mica mea soţie. Şi, întorcându-se spre Titus, spuse:

— Cezar, accept această propunere cu recunoştinţă.

Berenice îi urmări cu privirea pe cei doi în timp ce ieşeau din Sala de Fildeş. N-avea să-i mai revadă niciodată.

După o scurtă şedere la Ierusalim, unde episcopul Simon îi uni, Crispus şi soţia sa se îndreptară spre provincia Pontului, unde înţelepciunea şi dreptatea de care dădu dovadă Crispus în timpul îndelungatei sale guvernări, câştigară respectul tuturor.

Iar Berenice?

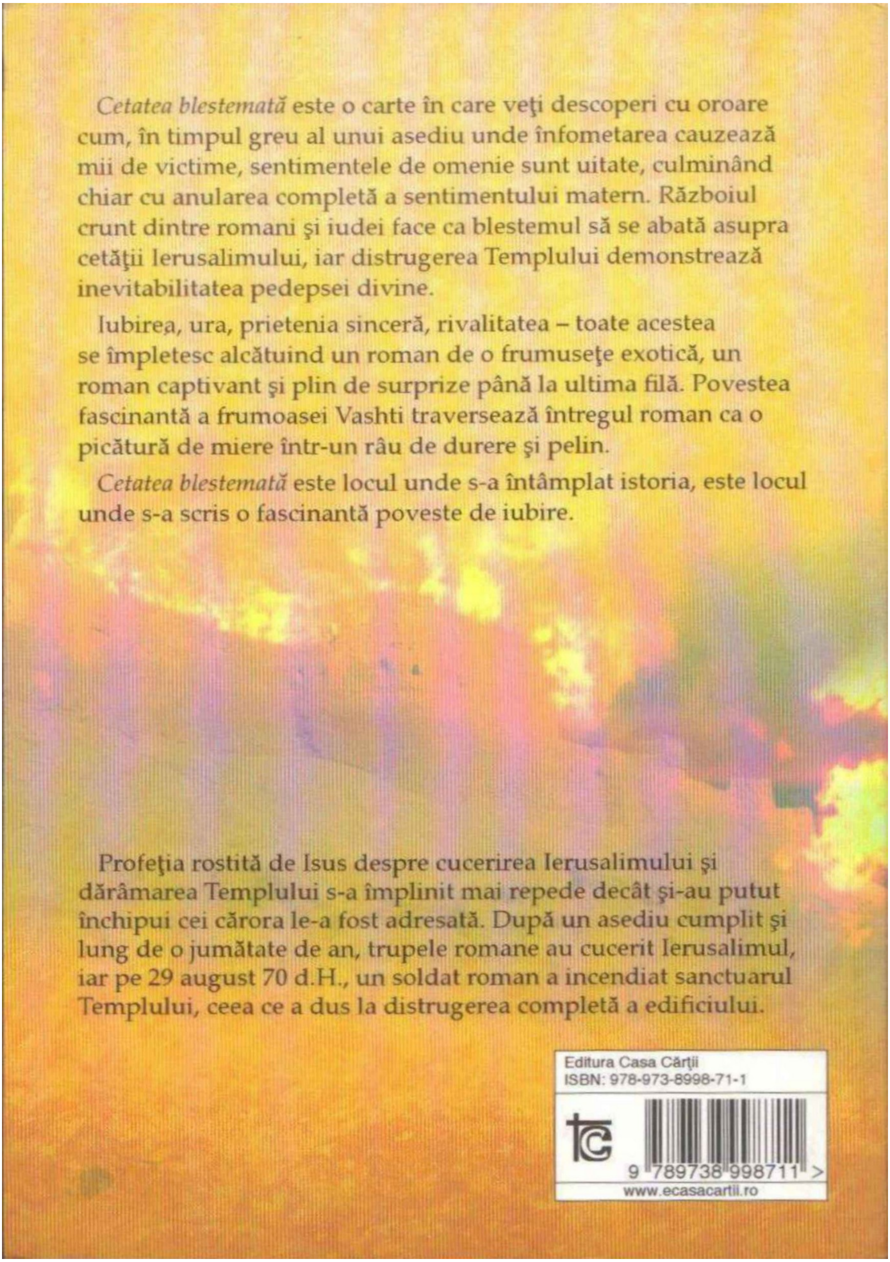
Senatul şi poporul roman îi nimiciră visul de domnie pe scaunul imperial. Vestea că o iudeică avea să le devină împărăteasă îi umplu pe romani de o asemenea furie, încât Titus se văzu silit să o izgonească de lângă el*[52].

Dispreţuită de romani din cauza faptului că era iudeică şi dispreţuită de iudei pentru că se unise cu un roman, înfierată cu o dreaptă ruşine de poetul Juvenal*[53]*, roasă de ciudă văzându-şi toate ambiţiile la pământ, Berenice căzu în uitare. Istoria nu pomeneşte nimic despre momentul, locul, sau împrejurările morţii ei.

---

[52]* Berenicem ab urbe dimisit invitus invitam”, în Suetonius, *Titus,* VII.

[53]** *Satiră,* VI, 156.

Cetatea blestemată este o carte în care veţi descoperi cu oroare cum, în timpul greu al unui asediu unde înfometarea cauzează mii de victime, sentimentele de omenie sunt uitate, culminând chiar cu anularea completă a sentimentului matern. Războiul crunt dintre romani şi iudei face ca blestemul să se abată asupra cetăţii Ierusalimului, iar distrugerea Templului demonstrează inevitabilitatea pedepsei divine.

Iubirea, ura, prietenia sinceră, rivalitatea – toate acestea se împletesc alcătuind un roman de o frumuseţe exotică, un roman captivant şi plin de surprize până la ultima filă. Povestea fascinantă a frumoasei Vashti traversează întregul roman ca o picătură de miere într-un râu de durere şi pelin.

Cetatea blestemată este locul unde s-a întâmplat istoria, este locul unde s-a scris o fascinantă poveste de iubire.

Profeţia rostită de Isus despre cucerirea Ierusalimului şi dărâmarea Templului s-a împlinit mai repede decât şi-au putut închipui cei cărora le-a fost adresată. După un asediu cumplit şi lung de o jumătate de an, trupele romane au cucerit Ierusalimul, iar pe 29 august 70 d.H., un soldat roman a incendiat sanctuarul Templului, ceea ce a dus la distrugerea completă a edificiului.

Editura Casa Cărţii
ISBN: 978-973-8998-71-1
9 789738 998711 >
www.ecasacartii.ro